LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Oliver Goldsmith

VICARUL DIN WAKEFIELD

Oliver Goldsmith

Vicarul din Wakefield

Traducere din limba engleză de
PAUL B. MARIAN

Editura ALLFA
2010

EDITURA ALLFA

Vicarul din Wakefield
Oliver Goldsmith
Copyright © 2010 Editura ALLFA

Editura ALLFA:
Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,
sector 6, cod 060512 – Bucureşti
Tel.: 021 402 26 00; Fax: 021 402 26 10
Departamentul distribuţie:
Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33
Comenzi la: comenzi@all.ro, www.all.ro

ISBN ePub: 978-973-724-519-9
ISBN PDF: 978-973-724-441-3
ISBN print: 978-973-724-259-4

Redactor: Mariana Cărbunar
Coperta: Alexandru Novac

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepseşte penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Sperate, miseri, cavete, felices![1]

[1] Nădăjduiţi, cei necăjiţi, temeţi-vă, cei fericiţi! (lat.).

CUVÂNTUL AUTORULUI

Această carte conţine mii de defecte şi am putea demonstra în mii de feluri că ele reprezintă tot atâtea frumuseţi. Dar la ce bun? O carte poate amuza, deşi conţine multe greşeli, şi poate fi foarte plictisitoare chiar când nu conţine nicio inadvertenţă.

Eroul acestei povestiri îndeplineşte trei dintre cele mai frumoase meniri ale omului pe pământ: e preot, cultivator şi tată de familie. Este înfăţişat în acelaşi timp gata să propovăduiască sau să dea ascultare altora, simplu în îmbelşugare şi nobil în nenorocire.

În acest secol de opulenţă şi rafinament, cui să-i placă o asemenea fire? Acei cărora nu le este pe plac decât lumea mare îşi vor întoarce cu dispreţ privirea de la simplitatea acestui cămin provincial; acei care confundă neobrăzarea cu veselia nu vor găsi nici urmă de spirit în discuţiile nevinovate ce sunt purtate; în fine, cei obişnuiţi să-şi bată joc de religie vor râde de un om care îşi găseşte mângâierea nădăjduind la viaţa viitoare.

OLIVER GOLDSMITH

CAPITOLUL I

Descrierea familiei din Wakefield, ai căror membri seamănă deosebit de bine atât ca spirit, cât şi ca fizic

Am fost întotdeauna de părere că omul cinstit care se însoară şi-şi întemeiază o familie numeroasă, aduce mai multe servicii societăţii decât acela care rămâne burlac şi se mulţumeşte să ţină dizertaţii despre creşterea populaţiei. Din această pricină, abia împlinisem anul de când fusesem hirotonisit preot, că mă şi gândeam serios la însurătoare; mi-am ales tovarăşa de viaţă aşa cum şi-a ales ea stofa pentru rochia de mireasă, fără să se gândească la strălucire, la luciu, ci doar la calitate, la trăinicie. Ca să fiu drept cu ea, recunosc că avea o fire nespus de blândă, iar cât priveşte educaţia, puţine femei din provincie ar fi putut, în vremea aceea, să se laude cu una mai aleasă ca a ei. Ştia să citească, fără a silabisi, orice carte englezească, cât despre pregătirea murăturilor, a conservelor şi a mâncărurilor, nu avea pereche. Se mândrea de asemenea că e desăvârşită în toate treburile casnice, dar cu toate acestea n-am observat niciodată să fi avut vreun avantaj material de pe urma îndemânării ei gospodăreşti.

Altminteri, ne iubeam cu duioşie şi dragostea noastră creştea pe măsură ce înaintam în vârstă. De fapt, nu exista niciun motiv care să ne işte vreo supărare, fie împotriva lumii, fie împotriva noastră. Locuiam într-o casă elegantă, aşezată într-un ţinut frumos, şi aveam vecini buni; anul s-a scurs cu tot felul de divertismente şi satisfacţii morale: am făcut vizite vecinilor înstăriţi şi i-am ajutat pe cei săraci. N-aveam a ne teme de revoluţii şi nici

de învins piedici; toate aventurile noastre se petreceau la gura sobei; iar toate călătoriile noastre din patul albastru în cel cafeniu.

Cum locuiam aproape de şoseaua principală, aveam adesea oaspeţi sau călători străini, care se răcoreau, bând din vinul nostru de coacăze; îi mersese vestea că-i minunat de bine pregătit, şi pot afirma cu exactitudine, ca un istoric, că nu s-a întâmplat ca unul dintre aceşti vizitatori să-i găsească vreun cusur. Verii noştri, chiar de rangul al patrulea, nu trebuiau să recurgă la Herald's Office[2] ca să-şi amintească precis că sunt neamuri cu noi. Ne vizitau foarte des, deşi printre ei erau unii care nu prea ne făceau cinste pretinzând că ni-s rude, de vreme ce erau orbi, şchiopi şi betegi. Dar nevastă-mea stăruia totdeauna să stea alături de noi la masă, de vreme ce sunt din acelaşi trup şi sânge cu noi. Aşa că de obicei eram înconjuraţi de prieteni, dacă nu foarte bogaţi, cel puţin fericiţi, căci – şi aceasta-i o observaţie ce rămâne valabilă de-a lungul întregii vieţi – cu cât comeseanul e mai sărac, cu atât se bucură mai mult văzând că te porţi frumos cu el; şi la fel cum unii oameni privesc cu admiraţie nuanţele unei lalele sau ale unei aripi de fluture, tot aşa contemplu eu expresia de mulţumire de pe un chip omenesc. Totuşi, când descopeream la vreuna dintre rudele noastre un caracter din cale-afară de urât, supărător, când era vorba adică de un oaspete de care am fi fost bucuroşi să ne descotorosim, aveam întotdeauna grijă, ca atunci când ne părăsea, să-i împrumut fie o redingotă de călărie, fie o pereche de ghete, uneori chiar un cal fără mare preţ, şi de fiecare dată aveam satisfacţia să văd că niciunul nu se mai întorcea să ni le dea îndărăt. În felul acesta, casa îmi era scutită de prezenţa tuturor celor care nu ne erau pe plac; în schimb familiei din Wakefield nu i-a mers vestea că a închis uşa în nas vreunui călător sau vreunui neam sărac.

Am trăit astfel timp de mai mulţi ani foarte fericiţi, nu fără a fi, totuşi, lipsiţi de acele mici frecuşuri pe care providenţa ni le trimite, tocmai pentru a ne face să-i apreciem favorurile. Şcolarii îmi prădau adesea livada; pisicile şi copiii îi furau alteori neveste-mi plăcintele; boiernaşul adormea câteodată tocmai la pasajele cele mai patetice ale predicii mele, sau nevastă-sa răspundea în biserică la curtoaziile soţiei mele printr-o reverenţă rece.

Dar treceam repede peste supărarea ce mi-o pricinuiau toate aceste mici neajunsuri şi, de obicei, peste vreo trei sau patru zile, începeam să ne mirăm că ne-au sâcâit.

Copiii mei, odrasle ale cumpătării deoarece nu erau râzgâiaţi, aveau o conformaţie frumoasă şi se bucurau totodată de o sănătate zdravănă; băieţii erau viguroşi şi sârguincioşi, fetele – frumoase şi înfloritoare. Când mă aflam în mijlocul acestui mic cerc, care făgăduia a fi reazemul bătrâneţilor mele, nu puteam să nu-mi amintesc de faimoasa poveste a contelui de Abensberg. În timp ce Henric al II-lea[3] călătorea prin Germania, iar curtenii ieşeau în întâmpinarea împăratului cu comorile lor, contele îi aduse pe cei treizeci şi doi de copii ai săi şi-i înfăţişă suveranului ca pe cel mai frumos dar ce-i putea aduce. Tot aşa şi eu, cu toate că nu aveam decât şase, îi socoteam drept un dar foarte preţios făcut ţării mele, considerând-o, de aceea, debitoare. Fiul nostru cel mai mare se numea George, după numele unchiului său care ne lăsase moştenire zece mii de lire sterline. Al doilea copil era o fată: intenţionasem să-i dau numele mătuşii ei, Grisela; dar nevastă-mea citise în vremea sarcinii nişte romane şi stărui s-o botezăm Olivia. La mai puţin de un an, am avut încă o fată şi, de astă dată, eram absolut hotărât să-i dau numele de Grisela, dar o rudă bogată, având fantezia să-i fie naşă, a vrut ca pe fetiţă s-o cheme Sofia; aşa că aveam în familie două nume romantice, dar eu susţin, sus şi tare, că n-am avut niciodată vreun amestec în toate astea. Al patrulea copil fu Moise şi, după o trecere de doisprezece ani, am mai avut doi băieţi.

Ar fi zadarnic să ascund încântarea ce o încercam când mă vedeam înconjurat de odraslele mele, dar mândria şi bucuria neveste-mi erau şi mai mari. Când oaspeţii noştri spuneau: „Pe cuvântul meu, doamnă Primrose, aveţi cei mai frumoşi copii din tot ţinutul”, ea răspundea: „Da, vecine, sunt aşa cum i-a făcut Dumnezeu destul de chipeşi, dacă sunt de-ajuns de buni, căci frumos este cel care face fapte frumoase”. Le cerea fetelor să-şi ţină capul drept, deoarece, ca să nu ascund nimic, erau în adevăr frumoase. Eu, personal, consider aspectul exterior un detaliu atât de lipsit de semnificaţie, încât nu m-aş fi gândit la aceste amănunte, dacă ele nu s-ar fi constituit un

subiect de discuţie în tot ţinutul. Olivia, care era acum de optsprezece ani, avea acel fel de frumuseţe luxuriantă, cu care pictorii o zugrăvesc de obicei pe Hebe[4]; în afară de asta avea o fire deschisă, sprinţară, care se impunea totuşi. Trăsăturile Sofiei nu produceau la cea dintâi privire o impresie atât de izbitoare: dar efectul era adeseori mai sigur, atât erau de gingaşe, de modeste şi de atrăgătoare! Una subjuga dintr-o lovitură, cealaltă prin eforturi repetate.

Caracterul unei femei pare de obicei modelat după tiparul trăsăturilor sale; cel puţin aşa era cu fetele mele. Olivia dorea mulţi adoratori, Sofia voia să-şi asigure unul singur. Olivia era cuprinsă de o dorinţă prea aprigă de a plăcea, Sofia îşi ascundea meritele, de teamă să nu strălucească prea tare. Una mă amuza prin vioiciune când eram bine dispus, cealaltă mă fericea prin cumpătare când nu aveam chef de glumă. Dar aceste însuşiri distinctive nu erau exagerate nici la una, nici la cealaltă şi, adeseori, le-am văzut schimbându-şi rolul câte o zi întreagă. O rochie de doliu făcea din cocheta mea o mironosiţă, şi o panglică înnodată într-un chip nou dădea mezinei mele o mai mare vioiciune decât cea obişnuită. George, băiatul cel mare, studia la Oxford, deoarece îl hărăzisem unei profesiuni de cărturar[5]. Mă gândeam ca cel de-al doilea, Moise, să intre în afaceri, aşa că primea acasă un fel de educaţie multilaterală. Dar la ce bun să încerc a descrie trăsăturile personale ale unor tineri care n-au cunoscut lumea decât prea puţin? Pe scurt, toţi aveau aerul familiei foarte pronunţat şi, la drept vorbind, acelaşi caracter: căci erau cu toţii deopotrivă de generoşi, de încrezători, de simpli şi inofensivi.

2 Biroul heraldului, azi *Herald's College of Armes*, a fost creat încă din 1483; arhiva nobiliară a Angliei.

3 Henric al II-lea, zis Şchiopul sau Sfântul (973-1024) – împărat romano-germanic. În 1146 a fost canonizat împreună cu soţia lui, Cunegonda.

4 Zeiţa tinereţii.

5 Teologia (divinity), jurisprudenţa, medicina, muzica erau cele patru facultăţi ale universităţilor engleze din vremea aceea. Teologii, jurisconsulţii, medicii, membrii corpului didactic erau desemnaţi, în mod obişnuit, cu titlul de cărturar (*learned gentleman*).

CAPITOLUL II

Nenorociri familiale. Pierderea averii face doar să sporească demnitatea celor valoroşi

Treburile materiale ale familiei erau, toate, încredinţate spiritului administrativ al soţiei mele; mi le rezervasem în întregime pe cele spirituale. Venitul meu, care se ridica doar la treizeci şi cinci de lire sterline pe an, îl împărţeam orfanilor şi văduvelor clerului din eparhie. Având avere personală, eram nepăsător faţă de câştigurile întâmplătoare şi simţeam o tainică plăcere să-mi îndeplinesc îndatoririle fără a primi vreo răsplată. Luasem de asemenea hotărârea să nu am niciun înlocuitor şi să-mi cunosc personal toţi enoriaşii. Îi îndemnam pe cei căsătoriţi la cumpătare şi pe flăcăi la însurătoare, aşa că, după câţiva ani se răspândise zicala că în Wakefield lipsesc trei lucruri: preotului – trufia, flăcăilor – fetele de măritat, iar crâşmelor – muşteriii.

Căsătoria a fost întotdeauna unul dintre subiectele mele preferate şi am scris o sumedenie de predici ca să demonstrez foloasele şi fericirea pe care le aduce. Am stăruit mai ales asupra unui principiu cu privire la această instituţie. Susţineam că nu este îngăduit unui preot al Bisericii anglicane, după moarta primei sale soţii, să se recăsătorească: într-un cuvânt, eram un zelos apărător al monogamiei.

Mă documentasem în trecut asupra acestei însemnate polemici despre care se scriseseră atâtea tomuri laborioase. Eu însumi publicasem câteva broşuri pe această temă; cum nu s-au putut vinde, mă mângâiam cu gândul că n-au fost citite decât de ceata fericită a celor aleşi. După unii prieteni de-ai mei, aceasta ar fi fost latura mea slabă, dar, din păcate, problema nu

constituia pentru ei obiectul unor îndelungi meditaţii. Cu cât cugetam mai mult la ea, cu atât eram mai convins de importanţa ei. Mergeam chiar cu un pas mai departe decât William Whiston[6] în expunerea principiilor mele. Dat fiindcă el săpase un epitaf pe mormântul soţiei sale, cum că fusese singura nevastă a lui William Whiston, am alcătuit şi eu pentru nevastă-mea – deşi era încă în viaţă – un epitaf asemănător, în care îi ridicam în slăvi înţelepciunea, chibzuinţa, supunerea ei până la moarte; l-am copiat apoi cu grijă şi l-am pus într-o ramă elegantă deasupra căminului unde slujea mai multor scopuri folositoare: îi amintea soţiei mele îndatoririle faţă de mine precum şi fidelitatea mea; îi insufla dorinţa de a se bucura de o bună reputaţie şi îi amintea într-una să se gândească la moarte.

Astfel, poate fiindcă m-a auzit atât de des recomandând căsătoria, băiatul meu cel mai mare, abia ieşit din colegiu, îşi dărui afecţiunea fetei unui preot din vecinătate, demnitar al Bisericii, şi care era în măsură să-i dea o zestre frumoasă. Dar averea domnişoarei Arabella Wilmot era meritul ei cel mai mic. Toată lumea, afară de fetele mele, considera că era cât se poate de drăgălaşă. Adăuga tinereţii, străluciri şi nevinovăţiei, un ten atât de transparent încât nici chiar cei vârstnici n-o puteau privi cu nepăsare. Cum domnul Wilmot ştia că şi eu sunt în stare să-i ofer băiatului meu o situaţie bună, nu manifestă niciun fel de împotrivire faţă de această căsătorie, aşa că ambele familii trăiau în acea armonie care precede, în general, o înrudire prin alianţă, aşteptată de ambele părţi. Convins din experienţă că cele mai fericite clipe din viaţă sunt cele din perioada logodnei, eram destul de înclinat să prelungesc cât mai mult durata lor. Feluritele desfătări pe care tinerii le împărtăşeau zi de zi, când se aflau împreună, păreau de altfel să le sporească pasiunea. De obicei, dimineaţa, eram treziţi de muzică, iar când era o zi frumoasă făceam o partidă de vânătoare călare. Ceasurile dintre prânz şi masa de seară erau consacrate de doamne toaletei lor şi studiului; citeau o pagină, pe urmă se priveau în oglindă şi chiar filosofii ar fi recunoscut că, adeseori, oglinda era aceea ce prezenta cea mai frumoasă pagină. Nevastă-mea prezida masa de seară. Ţinea întotdeauna să împartă ea bucatele pentru că era un obicei al mamei sale – şi nu scăpa acest prilej,

fără să ne înşire câte un istoric al fiecărui fel. După ce terminam de cinat, ca să le împiedicăm pe doamne să ne părăsească, puneam de obicei să fie strânsă masa şi, adesea, sub îndrumarea profesorului de muzică, fetele dădeau un spectacol foarte agreabil. Plimbarea, ceaiul, dansurile rustice, micile jocuri, făceau să treacă vremea repede fără ajutorul jocului de cărţi, căci aveam oroare de orice fel de joc, afară de *back gammon*[7] la care, laolaltă cu bătrânul meu prieten, riscam, câteodată, şase gologani de partidă. Mi-e peste putinţă, vorbind despre acestea, să nu amintesc de un incident de rău augur petrecut la ultima noastră partidă. Îmi trebuia neapărat un patru şi am dat de cinci ori la rând dublă de unu.

S-au scurs astfel câteva luni până ce, în cele din urmă, am socotit nimerit să fixez ziua cununiei celor doi tineri, foarte nerăbdători să se căsătorească. Nu-i necesar să descriu agitaţia soţiei, nici privirile furişe ale fetelor mele în cursul pregătirilor de nuntă. De fapt, toată atenţia mi-era absorbită de altceva: revedeam o broşură, ce aveam de gând s-o tipăresc căci aducea argumente în favoarea principiului meu preferat. O socoteam o capodoperă atât din punctul de vedere al conţinutului, cât şi al formei, aşa că, împins de orgoliu, n-am putut rezista să nu i-o arăt vechiului meu prieten, domnului Wilmot, neîndoindu-mă nicio clipă că mă va aproba. Dar am descoperit prea târziu că el era partizan înfocat al teoriei contrare şi aceasta pentru un bun temei, căci chiar în perioada aceea îi făcea curte celei ce avea să-i fie a patra soţie. Cum era de aşteptat de altfel, de aici s-a iscat între noi o dispută, stârnindu-ne întrucâtva unul împotriva celuilalt. Căsătoria plănuită era aproape compromisă; deci, cu o zi înaintea celei hotărâte pentru ceremonie, am căzut de acord să discutăm problema litigioasă până în cele mai mici detalii.

Discuţia fu susţinută cu egală căldură de amândouă părţile. „Eşti eterodox”, mă învinui. Îi întorsei învinuirea; a replicat; am ripostat. Când disputa era în toi, una dintre rudele mele mă pofti să ies afară şi, cu un aer foarte abătut, mă sfătui să renunţ la controversă, să-l las pe bătrânul gentleman să se căsătorească, dacă aceasta îi era dorinţa, şi să nu mai protestez cel puţin până ce se va însura fiul meu.

– Cum, exclamai eu, să renunţ la cauza adevărului şi să-l las să se însoare, când l-am făcut aproape să recunoască cât de absurdă e teza lui? Să renunţ la tema mea?! Mai bine m-ai sfătui să renunţ la avere.

– Îmi pare rău, dar trebuie să te informez, îmi replică ruda mea, că averea dumitale s-a redus la o nimica toată. Bancherul din Londra, în mâinile căruia ţi-ai lăsat toţi banii, a fugit ca să scape de faliment şi se presupune că se va putea salva maximum cinci la sută din întreaga sumă. Nu voiam să te amărăsc nici pe dumneata, nici pe ceilalţi din familie, cu vestea asta proastă, până după nuntă, dar acum mă văd nevoit s-o fac ca să-ţi înfrânez înflăcărarea în această controversă; bănuiesc că prudenţa te va determina să te prefaci, cel puţin până ce băiatul dumitale va fi sigur de averea fetei!

– Ei bine, dacă ceea ce îmi spui e adevărat, răspunsei, dacă am ajuns calic, mizeria nu va face niciodată din mine un nemernic şi nu mă va determina să-mi reneg principiile. Mă duc chiar acum să le comunic tuturor noua situaţie, iar cât priveşte teza mea, retractez pe loc toate concesiile anterioare făcute bătrânului gentleman; n-am să-i mai acord, de aici înainte, posibilitatea de a se căsători nici de drept, nici de fapt, şi nici în vreun alt înţeles al termenului!

N-aş isprăvi dacă aş încerca să descriu diferitele impresii resimţite de cele două familii, când le-am dezvăluit nenorocirea ce ne-a lovit. Dar tot ce-au simţit ceilalţi nu conta faţă de suferinţa îndurată de cei doi tineri îndrăgostiţi.

Domnul Wilmot, care şi mai înainte părea dispus să strice partida, se hotărî pe loc după această lovitură. Era înzestrat la perfecţiune cu o unică virtute: prudenţa – prea adeseori singura virtute pe care o mai posedăm la şaptezeci şi doi de ani.

6 *William Whiston* (1667-1752) celebru geometru şi teolog englez. Lucrările lui sunt pline de amare reflecţii despre scandaloasele moravuri ale clerului din timpul său.
7 *Back gammon* sau numai *gammon*, un fel de joc de table, foarte vechi.

CAPITOLUL III

O mutare. Fericirea în viaţă atârnă, până la urmă, de noi înşine

Vestea despre nenorocirea noastră putea să fie ori născocită din răutate, ori prematură. Aceasta ne era singura nădejde; dar o scrisoare sosită de la omul meu de afaceri din Londra ne-a confirmat în curând totul în amănunt. Dacă aş fi fost singur, pierderea averii ar fi reprezentat un fleac pentru mine; eram neliniştit din pricina familiei mele, care se va simţi umilită, şi nu va avea tăria necesară să înfrunte dispreţul oamenilor.

Abia după aproape cincisprezece zile am încercat să le potolesc amărăciunea, căci consolările timpurii nu fac decât să redeştepte amintirea durerii. În acest răstimp, toate gândurile mele n-au avut decât un singur obiectiv: mijloacele spre a le asigura pe viitor traiul. În cele din urmă, mi se oferi o mică parohie cu un venit de cincisprezece lire sterline pe an într-un sătuleţ de prin împrejurimi, unde puteam să-mi afirm principiile fără să fiu sâcâit de cineva. Am primit cu bucurie propunerea, hotărât să-mi sporesc venitul prin înjghebarea unei mici ferme.

O dată luată această hotărâre, cea dintâi grijă a mea a fost să-mi adun bruma de avere ce mi-a mai rămas. După ce am calculat şi mi-am achitat toate datoriile, mi-au mai rămas abia patru sute de lire sterline din patrusprezece mii cât avusesem. Mi-am îndreptat atenţia asupra comportamentului familiei mele, care trebuia să-şi adapteze vanitatea împrejurărilor, căci ştiam prea bine că dintre toate relele cea mai păcătoasă este sărăcia îmbinată cu trufia.

– Copii, le spuneam eu, ştiţi bine că oricâtă prudenţă am fi avut, n-am fi putut preîntâmpina năpasta ce s-a abătut asupra noastră, dar faptul că sunteţi convinşi de asta poate să vă fie în mare măsură de folos. Iată-ne acum săraci, şi înţelepciunea ne cere să ne împăcăm cu soarta noastră umilă. Să părăsim, deci, fără părere de rău, strălucirea care pricinuieşte atâtor oameni nenorocire şi să căutăm, într-o situaţie mai modestă, liniştea aceea ce poate aduce fericire tuturor. Săracul trăieşte plăcut fără ajutorul nostru; de ce n-am putea învăţa şi noi să trăim fără ajutorul altora? Aşadar, copiii mei, începând de azi să renunţăm la orice fel de pretenţii de a trăi boiereşte. Ne rămâne încă destul ca să fim fericiţi, dacă vom privi lucrurile cu înţelepciune; să ne dobândim mulţumirea, chiar în ciuda lipsei de avere.

Deoarece fiul meu cel mare a studiat cu multă seriozitate, mă hotărâi să-l trimit la Londra; cunoştinţele căpătate la universitate puteau să contribuie la întreţinerea noastră şi a lui. Despărţirea de prieteni şi de familie este, poate, una dintre urmările cele mai dureroase ale penuriei. Curând sosi ziua când furăm siliţi, pentru întâia oară, să ne despărţim. După ce-şi luă rămas bun de la maică-sa şi de la restul familiei, amestecându-şi cu toţii lacrimile cu sărutările, fiul meu veni să-i dau binecuvântarea. I-o dăruii din toată inima, adăugându-i cinci guinee[8], sumă reprezentând toată averea ce i-o puteam oferi în clipa aceea.

– Mergi la Londra pe jos, îi zisei, copilul meu, căci tot aşa a călătorit un mare strămoş de-al tău, Hooker. Primeşte de la mine acelaşi cal pe care un bun episcop i l-a dat, acest toiag de drumeţie. Ia şi cartea asta, îţi va fi mângâiere pe drum: aceste două rânduri care se găsesc în ea preţuiesc un milion: *Tânăr fost-am iar acum bătrân mă aflu; cu toate acestea, nicicând n-am văzut pe cel drept uitat, sau seminţia lui cerşindu-şi pâinea*[9]. Cuvintele acestea să-ţi fie de alinare, cât vei călători. Du-te, copilul meu, şi o dată pe an, vino să mă vezi, întâmplă-se orice. Sus inima. Adio!

Deoarece eram convins de integritatea morală şi de onestitatea copilului meu, n-am simţit nicio nelinişte aruncându-l, ca să spun aşa, în gol, în arena vieţii. Eram încredinţat că va juca un rol bun, indiferent dacă va ieşi învingător sau înfrânt.

Plecarea lui o pregăti pe noastră, care urmă după câteva zile. Nu fără lacrimi, pe care până nici tăria noastră sufletească nu le prea putea opri, părăsirăm acele locuri unde petrecusem atâtea ceasuri tihnite. De altfel, o călătorie de şaptezeci de mile, pentru o familie ce până atunci nu se depărtase mai mult de zece mile de casă, constituie un motiv de nelinişte, sporită şi mai mult de strigătele săracilor care se ţinură după noi cale de câteva mile. În cea dintâi zi de mers ne apropiarăm cu treizeci de mile de viitorul nostru refugiu şi ne oprirăm, ca să înnoptăm, la un obscur han al unui sat de pe marginea drumului. După ce ne arătă camera unde aveam să stăm, îl rugai pe hangiu, după cum îmi era obiceiul, să ne onoreze masa cu prezenţa lui; primi bucuros, căci ceea ce avea să bea, urca nota noastră de plată de a doua zi. Omul cunoştea bine întreg ţinutul unde aveam să mă stabilesc, şi mai cu seamă pe domnul Thornhill, boierul din partea locului şi stăpânul fermei ce o închiriasem – care locuia la câteva mile depărtare. Un gentilom, zicea el, care nu vrea să ştie de nimic altceva pe lume decât de plăcerile lui, distingându-se, mai ales, prin marea lui predilecţie pentru sexul frumos! Hangiul ne înştiinţă că nu există virtute capabilă să ţină piept asiduităţilor şi vicleniei lui şi că nu se prea poate afla, zece mile împrejur vreo fată de fermier care să nu-i fi cedat şi după aceea să n-o fi părăsit! Deşi amănuntele acestea mă cam mâhniră, asupra fetelor mele avură un afect contrar: păreau radioase ca în aşteptarea unei izbânzi apropiate. Până şi nevastă-mea se arăta la fel de încântată şi plină de încredere în puterea de atracţie şi virtutea lor. În vreme ce eram stăpâniţi de aceste gânduri, hangiţa intră în odaie ca să-l anunţe pe bărbat-său că acel om ciudat care locuia la han de două zile n-avea niciun ban să-şi plătească socoteala.

– Niciun ban! exclamă hangiul. Nu, nu, nu-i cu putinţă! Păi, nu mai departe de ieri a plătit trei guinee paracliserului nostru ca să scutească de bătaie pe un bătrân soldat prăpădit, condamnat să fie biciuit prin tot târgul ca un hoţ de câini!

Pe când hangiţa stăruia în spusele ei, iar hangiul se pregătea să părăsească odaia, jurând că trebuie să i se plătească într-un fel sau într-altul, îl rugai să mă prezinte acelui străin despre al cărui frumos act de milostenie

ne pomenise. Hangiul se învoi şi introduse în încăpere un gentilom părând să aibă treizeci de ani şi purtând veşminte ce pe vremuri avuseseră dantele. Era bine făcut, iar pe faţa lui erau săpate zbârciturile specifice omului care cugetă. Avea ceva băţos şi rece în felul de a fi şi părea că nu ştie ce-i purtarea ceremonioasă sau că o dispreţuieşte. Când hangiul ieşi, nu rezistai să nu-mi exprim regretul ce-l simţeam văzând un gentilom în asemenea impas şi-i oferii punga mea ca să poată face faţă nevoilor urgente.

– Primesc cu dragă inimă, domnule, îmi răspunse el, şi sunt încântat că recenta mea nesocotinţă, care m-a făcut să-mi dau toţi banii ce-i aveam, îmi oferă prilejul să văd că mai există oameni ca dumneavoastră. Trebuie însă, înainte de a primi, să cunosc numele şi locuinţa binefăcătorului meu, ca să mă pot achita de datorie cât mai curând cu putinţă.

Îi dădui deplină satisfacţie, spunându-i nu numai numele şi nenorocirile abătute asupra mea, ci şi locul unde urma să mă stabilesc.

– Întâlnirea aceasta, exclamă el, se nimereşte a fi şi mai fericită decât nădăjduiam, căci tot într-acolo mă îndrept şi eu; sunt reţinut aici de două zile de inundaţiile care, sper, că vor scădea mâine dimineaţă, aşa că vom putea trece prin vad.

Îi mărturisii plăcerea ce o resimţeam de a mai fi împreună cu el câtva timp şi, deoarece nevastă-mea, ca şi fetele, şi-au unit rugămintea la a mea, l-am convins să rămână cu noi la cină. Conversaţia străinului, plăcută şi totodată instructivă, mă făcea să doresc a o prelungi, dar sosise demult timpul să ne retragem pentru a ne odihni şi a ne împrospăta puterile pentru oboselile de a doua zi.

Dimineaţa, am pornit-o laolaltă, ai mei călări, în vreme ce domnul Burchell, noul nostru tovarăş, ne însoţea pe jos, pe cărarea din marginea drumului; făcu, zâmbind, observaţia că, deoarece aveam cai proşti el era prea generos ca să încerce să ne-o ia înainte. Cum puhoiul nu se retrăsese încă de tot, am fost nevoiţi să tocmim o călăuză, care mergea la trap înaintea noastră: domnul Burchell şi cu mine alcătuiam ariergarda, îndulcind oboseala drumului prin dispute filozofice, la care părea că se pricepe foarte bine. Ceea ce mă surprinse în mod deosebit era faptul că, deşi

împrumutase banii de la mine, îşi apăra părerile cu atâta încăpăţânare, ca şi cum el ar fi fost creditorul meu. Din când în când îmi spunea cine erau proprietarii diferitelor locuinţe întâlnite pe drum.

– Ăsta de aici, îmi spuse, arătându-mi un conac minunat, ce se înălţa la o oarecare distanţă, e al domnului Thornhill, un tânăr boier, posesor al unei averi frumoase, cu toate că este la discreţia dispoziţiilor testamentare ale unchiului său, sir William Thornhill, un gentleman care, mulţumindu-se el însuşi cu puţin, permite nepotului să facă tot ce vrea cu restul, iar el locuieşte aproape tot timpul la Londra.

– Cum! exclamai eu, tânărul meu proprietar este deci nepotul unui om ale cărui virtuţi, mărinimii şi bizarerii sunt atât de universal cunoscute? Am auzit vorbindu-se de sir William Thornhill ca despre omul cel mai generos, dar în acelaşi timp şi cel mai ciudat din ţară, un om care vădeşte calităţi absolute.

– Poate că, într-o anumită măsură, prea absolute, continuă domnul Burchell. Cel puţin în tinereţe şi-a manifestat calităţile până la ultima limită; pe atunci avea pasiuni puternice, şi cum toate veneau în sprijinul virtuţii, asta l-a dus la nişte exagerări romantice. Mai întâi a râvnit să obţină reputaţia de brav militar şi cărturar, s-a distins repede în armată şi a câştigat o oarecare faimă printre învăţaţi. Linguşitorii se ataşează întotdeauna de ambiţios, căci el este singurul căruia măgulirea îi produce nespusă plăcere. Fu înconjurat de roiuri de indivizi care nu-i înfăţişau decât o singură latură a caracterului lor, aşa că, din cauza acestei simpatii generale, începu să piardă din vedere interesul lui personal; iubea întreaga omenire, fiindcă averea îl împiedica să vadă că existau şi lichele. Medicii ne vorbesc de o boală la care întreg trupul capătă o sensibilitate atât de fantastică, încât cea mai uşoară atingere îi provoacă durere. Gentlemanul încerca pe plan moral aceeaşi durere de care suferă aceşti bolnavi. Cel mai uşor necaz real sau imaginar îl impresiona de parcă l-ar fi atins în carne vie, şi sufletul lui, de o sensibilitate maladivă, se chinuia pentru nefericirea altora. Având astfel de înclinaţii, ne putem închipui uşor cum mişunau în jurul lui tot felul de solicitatori. Din pricina dărniciei, averea începu curând să-i scadă, dar asta

nu-i schimbă firea ci, dimpotrivă, bunătatea îi sporea. Ajunse neprevăzător, pe măsură ce sărăcea, şi deşi părea să nu-şi fi pierdut bunul simţ, acţiunile lui erau nebuneşti. Fiind însă înconjurat de inoportuni şi nemaiputând să satisfacă toate cererile, în loc de *bani*, dăruia *făgăduieli*… Era tot ce mai putea da, căci nu avea tăria să refuze cuiva ceva şi să-i pricinuiască amărăciuni. Această slăbiciune continuă să îngrămădească în juru-i gloata de solicitanţi, în timp ce el era ferm încredinţat că-i va dezamăgi, deşi ar fi vrut din tot sufletul să-i îndatoreze. Se ţinură scai de el încă o vreme, dar apoi îl părăsiră, copleşindu-l cu reproşuri şi ocări ce păreau a i se cuveni. Dar pe măsură ce devenea vrednic de dispreţ în ochii altora, începu să se socoată şi singur un om de nimic. Linguşirile lor constituind sprijinul său moral şi, fiind frustrat de acest reazim, nu-şi mai putu găsi liniştea sufletească pe care ţi-o dă respectul faţă de tine însuţi. Din clipa aceea lumea căpătă altă înfăţişare, linguşirile prietenilor începură să se limiteze la o simplă aprobare. În curând, aprobarea luă forma mai amicală a poveţei care, atunci când era respinsă, provoca imputările celor din jur. Îşi dădu atunci seama că aceşti prieteni, pe care binefacerile lui îi făceau să roiască în juru-i, erau foarte puţin demni de stimă, descoperi în fine că nu trebuie întotdeauna să-ţi dăruieşti inima pentru a o câştiga pe-a altuia. În sfârşit, a descoperit că… că… Am uitat ce reflecţii aveam de gând să fac – pe scurt, domnule, se hotărî să se respecte singur şi alcătui un plan cu ajutorul căruia să-şi refacă averea risipită. Pentru a-şi atinge scopul, porni să străbată pe jos Europa, în felul lui năstruşnic, şi azi, cu toate că abia a împlinit treizeci de ani, bunurile lui sunt mai considerabile decât au fost vreodată. În prezent, gesturile-i mărinimoase sunt mai rezonabile şi mai moderate decât înainte, dar şi-a păstrat simţul umorului şi excentricităţile îi oferă cele mai mari satisfacţii.

Urmăream cu atâta atenţie povestirea domnului Burchell încât abia dacă mai aruncam vreo privire în jur în timp ce el îşi urma istorisirea; deodată ne-au alarmat strigătele familiei mele şi, întorcând capul, am zărit-o pe fiica mea mezină în mijlocul unui torent vijelios, târâtă de pe cal şi luptând din răsputeri cu apa. Dispăru în două rânduri şi n-am fost în stare să

descalec la vreme pentru a-i sări în ajutor. Eram stăpânit de o emoţie prea violentă pentru a putea încerca s-o salvez. Cu siguranţă că ar fi pierit dacă, tovarăşul meu, văzând primejdia, nu s-ar fi aruncat imediat înot, n-ar fi scos-o din apă şi n-ar fi dus-o cu oarecare greutate, pe malul opus. Luând-o ceva mai în susul puhoiului, restul familiei trecu cu bine, unde am avut prilejul să adăugăm mulţumirile noastre celor aduse de fiica mea. Recunoştinţa fetei se putea mai degrabă închipui decât descrie: îi mulţumea salvatorului ei mai mult cu privirea decât cu vorba şi rămăsese rezemată de braţul lui, ca şi cum ar fi vrut să-i primească în continuare sprijinul… Nevastă-mea nădăjduia, de asemeni, că, într-o zi, va putea avea plăcerea să-l răsplătească pentru bunătatea arătată, acasă la ea.

Astfel, după ce ne-am odihnit la cel mai apropiat han şi am cinat împreună, domnul Burchell şi-a luat rămas bun, deoarece se îndrepta spre alt colţ al ţinutului; noi ne-am continuat drumul. După ce a plecat, nevastă-mea declară că domnul Burchell îi plăcea foarte mult, susţinând că dacă rangul şi averea l-ar fi îndreptăţit să intre într-o familie ca a noastră, nu cunoştea niciun bărbat asupra căruia să se fi hotărât atât de repede. Auzind-o vorbind pe acest ton trufaş, în situaţia în care ne aflam, îmi fu cu neputinţă să nu zâmbesc; dar niciodată nu mă supărau prea tare aceste nevătămătoare amăgiri care tind să ne facă mai fericiţi.

8 Monedă valorând 21 de şilingi. Azi nu mai figurează în sistemul monetar britanic.
9 Din psalmul 37, versetul 25.

CAPITOLUL IV

O dovadă că până şi cea mai umilă soartă poate dărui fericire, care depinde nu de împrejurări, ci de fire

În locul unde ne refugiasem nu aveam decât puţini vecini, toţi fermieri, care îşi cultivau propriile lor pământuri, şi cărora le erau deopotrivă de străine atât belşugul, cât şi sărăcia. Cum aveau în gospodăria lor cam tot ce le trebuia, rar mai mergeau la oraş sau la târg ca să cumpere diverse fleacuri. Trăind izolaţi, fără să vină în contact cu oameni bine educaţi, mai păstrau încă simplitatea moravurilor din vremurile primitive şi, austeri din obişnuinţă, abia dacă îşi dădeau seama că modestia este o virtute. Trudeau cu voioşie în zilele de lucru, dar ţineau sărbătorilor, considerându-le zile de odihnă şi petrecere. Niciodată nu uitau să cânte colinde de Crăciun, îşi trimiteau panglici de dragoste în dimineaţa Sfântului Valentin[10], mâncau clătite în câşlegi, se arătau plini de duh la 1 aprilie şi spărgeau, cu religiozitate, nuci în ajunul Sfântului Mihail.

Aflând de sosirea noastră, toată împrejurimea veni să-şi întâmpine preotul; toţi locuitorii purtau cele mai bune straie şi aveau în frunte un cântăreţ din fluier şi darabană. De asemeni, pregătiseră, pentru a ne primi, un ospăţ, la care ne aşezarăm bucuroşi şi ceea ce lipsi discuţiilor ca duh fu compensat de râsete.

Mica noastră locuinţă era aşezată la poalele unei coline cu un povârniş lin, străjuită de o pădure frumoasă; în faţă, susura un pârâu; pe unul din maluri era o pajişte, pe celălalt – tăpşan verde. Ferma mea cuprindea aproape douăzeci de acri de pământ excelent, pentru care plătisem

predecesorului meu o despăgubire de o sută de lire. Curăţenia din mica mea ogradă nu putea fi întrecută: ulmii şi gardurile vii erau de-o frumuseţe nespusă. Casa, cu un singur cat, era acoperită cu stuf, ceea ce îi dădea o înfăţişare de calm şi confort. Zidurile, pe dinăuntru, erau văruite îngrijit şi fetele se însărcinaseră să le împodobească cu tablouri făcute de ele. Cu toate că aceeaşi odaie ne slujea şi de salon şi de bucătărie, aceasta nu făcea decât să fie bine încălzită. De altfel, cum era ţinută cât se poate de curat, iar farfuriile, talerele, vasele de aramă, bine frecate, erau rânduite în şiruri strălucitoare pe policioare, ochiul era plăcut impresionat şi nu simţea nevoia să vadă o mobilă mai scumpă. Mai erau trei odăi: una pentru nevastă-mea şi pentru mine, alta, având intrarea din camera noastră, pentru cele două fete, şi o a treia, cu două paturi, pentru ceilalţi copii.

Viaţa micii republici, ale cărei legi le alcătuiam eu, era astfel reglementată: la răsăritul soarelui ne adunam cu toţii în odaia cea mare, unde focul era aprins dinainte de slujnică. După ce ne îmbrăţişam cu toţii cu ceremonialul cuvenit – căci totdeauna am socotit nimerit să fie păstrate câteva forme protocolare de bună creştere, fără de care purtarea slobodă ajunge să distrugă afecţiunea – îngenuncheam ca să-i mulţumim Celui de Sus pentru ziua ce ne-o dăruise. Odată această îndatorire împlinită, mergeam împreună cu băiatul meu la îndeletnicirile noastre obişnuite de-afară, în vreme ce nevastă-mea şi fetele se ocupau cu pregătirea micului dejun, care era totdeauna gata la o oră precisă; pentru această masă acordam o jumătate de ceas, iar pentru cina de seară un ceas; acest timp constituia o recreaţie nevinovată pentru nevastă-mea şi pentru fete, iar pentru mine şi băiat prilej de discuţii filozofice.

Deoarece ne sculam odată cu zorile, nu prelungeam niciodată lucrul după ce scăpăta soarele; ne întorceam acasă unde ne aşteptau ai noştri, care ne întâmpinau cu dragă inimă şi cu un foc bun în sobă. Nu duceam cu totul lipsă de musafiri: fermierul Flamborough, un vecin guraliv, ne vizita din când în când, alteori venea un orb din partea locului, care cânta din fluier; beau vinul nostru de coacăze a cărui reţetă n-o pierdusem, aşa cum nu se pierduse nici faima vinului. Oamenii aceştia cumsecade se făceau agreabili

în diferite chipuri: când unul zicea din instrumentul lui, celălalt cânta vreo baladă emoţionantă – *Ultimul rămas bun al lui Johny Armstrong* sau *Cruzimea Barbarei Allen*. Seara, se încheia aşa cum începuse dimineaţa: cei doi băieţi mai mici aveau sarcina să citească versetele zilei din *Biblie*, iar cel care citea mai tare, mai desluşit şi mai bine căpăta, duminica, o jumătate de penny, ca să-l pună în cutia milelor.

Duminica era într-adevăr o zi de huzur: toate legile mele de înfrânare a luxului şi a cheltuielilor nu puteau face nimic împotriva ei. Oricât îmi închipuiam că predicile mele împotriva trufiei au învins vanitatea fiicelor, observam necontenit cât erau legate, în taină, de toate vechile podoabe; tot le mai plăceau dantelele, panglicele, mărgelele şi cordeluţele; chiar şi nevastă-mea avea o pasiune pentru o eşarfă de mătase stacojie, pentru că mi se întâmplase odată să-i spun că-i stă bine. Mai ales în cea dintâi duminică după sosirea noastră, atitudinea lor m-a mâhnit foarte mult. Sâmbătă seara le rugasem pe fete să fie gata devreme, căci totdeauna mi-a plăcut să fiu la biserică înainte de soseau ceilalţi enoriaşi. Îmi dădură ascultare, dovedind punctualitate, dar când ne adunarăm să luăm gustarea de dimineaţă, le văzui coborând, pe nevastă-mea şi pe fete, în toată splendoarea vechilor lor toalete, cu părul strălucind de pomadă, cu musculiţe pe obraz, cu trenele rochiilor întoarse şi înfoiate la spate, foşnind la cea mai mică mişcare. Nu putui să nu zâmbesc constatându-le vanitatea, mai ales a nevestei mele, de la care mă aşteptasem la mai multă măsură. Strâns cu uşa de împrejurări, n-am avut altceva de făcut decât să poruncesc, cu un aer plin de importanţă, fiului meu, să cheme o trăsură. Fetele rămaseră surprinse, dar eu repetai porunca şi mai solemn decât prima oară.

– Nici vorbă, dragul meu, că glumeşti, zise nevastă-mea. Putem foarte bine să mergem pe jos; aşa că n-avem nevoie de trăsură.

– Te înşeli, draga mea, îi răspunsei, avem nevoie de trăsură, căci dacă mergem pe jos la biserică, aşa gătiţi, toţi copiii din parohie or să se ţină după noi!

– Nu zău, replică nevastă-mea, am crezut întotdeauna că bunului meu Charles îi place să-şi vadă copiii atunci când sunt cu el, curat şi îngrijit

îmbrăcaţi.

– Curaţi, o întrerupsei, oh! puteţi fi cât vă place şi o să vă iubesc şi mai mult, dar toate astea nu înseamnă curăţenie, ci fandoseală… Manşetele astea, moaţele, musculiţele nu vor sluji la altceva decât să le facă pe toate nevestele vecinilor noştri să vă urască. Nu, copii, continuai eu, cu un ton şi mai grav, croiala acestor rochii trebuie schimbată cu alta mai simplă, căci toată această împopoţonare nu ne stă bine, nouă, care nu mai avem posibilitatea să cheltuim nici măcar pentru nişte haine cuviincioase. Nu ştiu dacă aceste volane şi pliseuri se potrivesc chiar la bogătaşi, dacă stăm să ne gândim că, după un calcul neexagerat, goliciunea săracilor ar putea fi acoperită cu zorzoanele iubitorilor de deşertăciuni.

Dojana avu efectul dorit. Se duseră pe dată cu aerul cel mai firesc şi-şi schimbară rochile, iar eu avui satisfacţia de a le vedea a doua zi dimineaţă, pe fete, îndeletnicindu-se, din propria lor iniţiativă, cu confecţionarea unor veste de duminică pentru Dick şi Bill, cei doi fraţi mai mici, din trenele rochiilor lor, şi aşa cum erau transformate, rochiile le şedeau şi mai bine, ceea ce îmi făcu şi mai multă plăcere.

10 În dimineaţa sfântului Valentin (*Valentin morning*), ce cade în ziua de 14 februarie, tinerii satului trimit câte un dar primei fete pe care o întâlnesc, iar fetele, la rândul lor, flăcăilor.

CAPITOLUL V

Apare o nouă şi importantă cunoştinţă. Ceea ce ne trezeşte cele mai înalte speranţe se arată, îndeobşte, lucrul cel mai fatal

Predecesorul meu pusese la doi paşi de casă o bancă umbrită de o tufă de păducei şi de caprifoliu. Când vremea era bună şi când ne isprăveam treaba devreme, aveam obiceiul să ne aşezăm acolo cu toţii ca să ne desfătăm de frumoasa privelişte ce ni se înfăţişa în tihna înserării. Luam acolo, uneori, ceaiul şi gustarea de după-amiază; aceasta se întâmpla însă rar, aşa că faptul fiind considerat un banchet, resimţeam o bucurie deosebită, iar pregătirile se făceau cu o oarecare forfotă şi ceremonie. Cu aceste prilejuri, cei doi copii mici ne citeau la masă şi erau serviţi, de regulă, după ce noi terminam. Alteori, ca să mai aducem o variaţie distracţiilor noastre, fetele cântau acompaniindu-se la ghitară şi, în vreme ce ele dădeau astfel un mic concert, nevastă-mea şi cu mine coboram agale coasta smălţuită cu dioc şi albăstriţe, ca să discutăm, încântaţi, despre copiii noştri, respirând cu plăcere boarea a cărei adiere ne aducea în acelaşi timp sănătate şi armonie.

Începurăm în felul acesta, să descoperim că fiecare perioadă a vieţii poate aduce plăceri felurite. Dacă în fiecare dimineaţă ne deşteptam pentru a relua truda de la capăt, în fiecare seară eram răsplătiţi prin veselia noastră lipsită de griji.

Era pe la începutul toamnei, într-o zi de sărbătoare – căci respectam sărbătorile ca pe nişte răgazuri pentru cuvenita destindere – când îi dusei pe toţi ai mei la locul obişnuit de desfătare, iar tinerele muziciene îşi începură

concertul. Cum stăturăm acolo, văzurăm un cerb săltând uşurel cam la douăzeci de paşi de locul unde ne aflam; după cum gâfâia părea hăituit de vânători. N-am avut decât o clipă ca să ne gândim la disperarea bietului animal, când se iviră în goană, la mică distanţă, câinii şi călăreţii, apucând-o chiar pe urmele sale. Am hotărât să intrăm imediat în casă dar, fie din curiozitate, fie din surprindere sau din vreun motiv ascuns, nevasta şi fetele mele nu se clintiră din loc. Vânătorul care galopa în frunte trecu repede pe lângă noi, urmat de alte cinci-şase persoane, tot atât de zorite ca şi el. Apoi un tânăr gentilom cu o înfăţişare mai blândă decât a celorlalţi veni spre noi şi, privindu-ne câteva clipe, în loc de a se lua după ceilalţi, se opri brusc, descălecă, dădu calul unui servitor şi apoi se apropie cu un aer plin de superioritate şi nepăsare. Părea să nu aibă nevoie de niciun fel de prezentare şi se îndreptă de-a dreptul spre fete, ca să le salute, de parcă ar fi fost sigur mai dinainte că va bine primit. Dar ele învăţaseră de mult să înlăture obrăznicia unei priviri, drept care tânărul ne făcu cunoscut că numele lui este Thornhill şi că era boierul din partea locului. Încercă apoi pentru a doua oară să salute partea feminină a familiei şi, probabil, datorită norocului şi hainelor sale frumoase, nu mai fu respins şi de data aceasta. Felul lui degajat de a se purta, cu toate că era încrezut, ne făcu să ne simţim curând mai la largul nostru; zărind pe jos, în preajmă, instrumentele muzicale, domnul Thornhill ceru să i se acorde cinstea să asculte un cântec. Cum nu prea încuviinţam o cunoştinţă atât de nepoftită, le-am clipit din ochi fetelor ca să nu-i facă pe plac, dar un alt semn al mamei îl anulă pe al meu şi, cu un aer foarte voios, ele cântară o arie de Dryden. Domnul Thornhill păru fermecat de alegerea ariei şi de felul cum fusese cântată. Aşa că luă şi el chitara şi cântă cât de poate de mediocru. Cu toate acestea, fata mea cea mare îi întoarse cu dobândă laudele ce el i le adusese mai înainte şi-l încredinţă că scotea din acest instrument un ton mai plin decât însuşi profesorul care o învăţase. Domnul Thornhill se înclină primind această laudă, ea îi făcu o reverenţă, el îi lăudă gustul, ea felul cum cântase; o veşnicie nu i-ar fi putut face să se cunoască mai bine. În vremea aceasta, mama, la fel de captivată ca fata şi tot atât de fericită ca şi ea, insistă pe

lângă acest domn să ne facă cinstea să intre şi să se răcorească cu un pahar din vinul nostru de coacăze. Toată familia părea să fie dornică să-i fie pe plac: fetele încercau să converseze despre tot ce li se părea modern, în vreme ce lui Moise, dimpotrivă, îi veni în gând să-i pună una sau două întrebări din cărţile antice, ceea ce îi pricinui mulţumirea de a vedea pe toată lumea râzând. Cei doi băieţi ai mei, tot atât de aferaţi, nu mai voiau să se dezlipească de străin. În ciuda strădaniilor mele nu izbuteam să-i împiedic a-l atinge şi a-i mânji cu degetele lor murdare dantelăria de pe haine sau de a-i scotoci prin buzunare. Ne părăsi spre seară, dar nu înainte de a ne cere îngăduinţa de a-şi repeta vizita, ceea ce i se încuviinţă degrabă, de vreme ce era proprietarul nostru.

De îndată ce plecă, nevastă-mea convocă un consiliu cu privire la cele petrecute în cursul zilei. Spuse că totul fusese o întâmplare cât se poate de fericită, căci ea văzuse cum lucruri chiar mai neobişnuite aduc până la urmă roade bune. Nădăjdui să revadă ziua când vom putea iar să ridicăm fruntea şi să ne numărăm printre oamenii cei mai de vază şi încheie prin a-şi exprima convingerea că nu vedea niciun motiv pentru care cele două miss Wrinklers[11] ar face nişte partide bune, iar fetele ei n-ar putea fi la fel. Deoarece acest din urmă argument îmi era adresat mie, am protestat, zicând că nici eu nu vedeam niciun motiv să nu se întâmple aşa, întocmai cum n-am văzut pentru ce când domnul Sinkins a câştigat lozul cel mare de zece mii de lire sterline la loterie, noi am rămas cu un bilet bun de aruncat.

– Charles, ripostă nevastă-mea, de ce cauţi întotdeauna să ne indispui, pe mine şi pe fete, când suntem bine dispuse? Spune-mi, Sofio, draga mea, ce crezi despre musafirul nostru cel nou? Nu ţi se pare un om simpatic?

– Nespus de simpatic, mamă, într-adevăr, răspunse fata. Cred că ştie să discute pe larg orice subiect, fără să se încurce vreodată. Cu cât subiectul e mai neînsemnat, cu atât are mai mult de spus.

– Da, strigă şi Olivia, e destul de bine ca bărbat, dar mie, nu prea îmi place. E atât de îndrăzneţ şi de familiar. Barem când pune mâna pe ghitară, te scoate din sărite.

Am interpretat aceste două judecăţi pe de-a-ndoaselea, şi am descoperit din cele spuse de fetele mele că, în taină, Sofia îl dispreţuia în aceeaşi măsură pe tânărul boier, pe cât îl admira Olivia.

– Oricare ar fi părerea voastră despre el, copilele mele, am tras concluzia, vă voi mărturisi că felul în care s-a înfăţişat nu mi-a făcut impresie bună. Prieteniile nepotrivite din punctul de vedere al rangului sfârşesc îndeobşte prin dezamăgiri. Şi cu tot felul lui degajat de a fi, mi s-a părut că e perfect conştient de distanţa dintre el şi noi. Să menţinem relaţii de prietenie cu cei de-o seamă cu noi. Nimeni nu-i mai vrednic de dispreţ decât un vânător de zestre şi nu văd pentru ce, printre femei, vânătoarele de zestre n-ar merita acelaşi dispreţ. Aşa că, presupunând chiar că în cel mai bun caz ar avea intenţii onorabile, am fi vrednici de dispreţ. Dacă aceste intenţii nu sunt onorabile, mă înfioară până şi gândul. E adevărat, n-am de ce să fiu îngrijorat cu privire la comportarea copiilor mei; dar cred că firea lui îmi poate pricinui unele temeri.

Eram gata să continui, dar fui întrerupt de un servitor al domnului Thornhill, care ne aducea, laolaltă cu complimentele stăpânului, un hartan de vânat, precum şi făgăduiala că va veni peste câteva zile să ia masa cu noi. Darul acesta, căzut tocmai la ţanc, reprezintă o pledoarie atât de puternică în favoarea lui, încât văzui limpede că orice aş mai adăuga împotrivă-i, n-ar mai schimba nimic. Mă hotărâi aşadar să tac, mulţumit că măcar le arătasem primejdia, şi lăsând la voia înţelepciunii lor s-o ocolească. O virtute care are necontenit nevoie să fie păzită, nu prea îşi merită sentinela.

11 În traducere literală ar însemna domnişoarele Zbârcituri, adică fete bătrâne.

CAPITOLUL VI

Fericirea unui cămin rustic

Deoarece polemica noastră fusese purtată cu oarecare aprindere, ca să împăcăm lucrurile, căzurăm de acord ca la cină să mâncăm o parte din vânatul dăruit, aşa că fetele se apucară să-l pregătească cu hărnicie.

– Îmi pare rău că nu avem vreun vecin sau vreun străin pe care să-l poftim să împartă cina cu noi, căci mi se pare că plăcerea unei asemenea mese alese sporeşte dacă e însoţită de ospitalitate.

– Domnul fie lăudat, zise de îndată nevastă-mea, iată-l venind pe bunul nostru prieten, Burchell, care a scăpat-o pe draga noastră Sofia şi care se pricepe atât de bine să-ţi dea răspunsul cuvenit la toate.

– Se încurcă în argumente, nevastă, exclamai eu. În privinţa asta te înşeli. Cred că prea puţini sunt în stare de aşa ceva. Nu-ţi contest niciodată destoinicia la prepararea pateului de gâscă, dar în ce priveşte argumentarea, te rog să o laşi pe seama mea.

Abia terminai vorba, că sărmanul domn Burchell intră în casă. Fu salutat de toţi ai mei care îi strânseră mâna cu dragă inimă, pe când Dick îi aducea zelos un scaun. Prietenia acestui om sărman îmi făcea plăcere din două motive: mai întâi, fiindcă ştiam că are nevoie de a mea, şi apoi, pentru că ştiam că-i un prieten cât se poate de sincer. Era cunoscut prin împrejurimi ca un biet boiernaş care nu făcuse nicio ispravă în tinereţe cu toate că nu avea nici treizeci de ani. Uneori, vorbea cu mult temei, dar îndeobşte îi plăcea tovărăşia copiilor, pe care avea obiceiul să-i numească mici făpturi nevătămătoare. Am aflat că era vestit printre ei fiindcă le cânta romanţe, le spunea poveşti, şi rar pornea la drum fără a avea în buzunarele

lui câte ceva pentru ei: o bucată de turtă dulce, fluieraşe de doi gologani şi alte asemenea nimicuri. Se pripăşea de obicei o dată pe an acolo pentru câteva zile şi trăia din ospitalitatea localnicilor. Se aşează la masă cu noi şi nevastă-mea fu darnică cu vinul de coacăze. Convorbirea se însufleţi, iar el ne cântă vechi arii şi le povesti copiilor *Cerbul din Beverland*, apoi istoria răbdătoarei Griselda, *Aventurile lui Catskin* şi, în fine, *Frumoasa Rosamonda în iatacul ei*. Cucurigul cocoşului nostru, care cânta întotdeauna la ora unsprezece, ne înştiinţă că-i vremea să ne odihnim, dar se ivi o încurcătură neprevăzută: cum îl vom găzdui pe oaspetele nostru. Nu aveam paturi decât pentru noi şi era prea târziu să-l trimitem la hanul din apropiere. În această dilemă, micul Dick, îi oferi patul dacă bineînţeles fratele său Moise, ar fi vrut să se culce cu el.

– Şi eu, strigă Bill, i-l dau pe al meu, dacă surorile vor să mă ia cu ele…

– Foarte bine, copii, zisei, ospitalitatea este una dintre cele dintâi îndatoriri creştineşti. *Vulpile au vizuini şi păsările cerului cuiburi, fiul omului însă nu are unde să-şi plece capul*[12]. Cel ce a fost mai străin pe lumea aceasta a fost tocmai acela care a venit s-o mântuiască. El n-a avut niciodată casă, ca şi cum ar fi voit să vadă dacă a mai rămas duh de ospitalitate în lume. Debora, scumpa mea, îi spusei nevestei mele, dă fiecărui copil câte o bucăţică de zahăr, iar Dick să o capete pe cea mai mare, căci el a grăit întâi.

A doua zi de dimineaţă mi-am adunat întreaga familie ca să ajute la strânsul recoltei a doua de fân şi cum oaspetele nostru se oferi să vină şi el, îl primirăm printre noi. Treaba mergea uşor, am cosit o postată întreagă. Eu mergeam în frunte şi ceilalţi se înşirau după mine, în ordinea cuvenită. În vremea aceasta nu putui să nu bag de seamă zelul cu care domnul Burchell o ajuta pe Sofia la treabă. După ce isprăvea ce avea de făcut, venea s-o ajute pe ea şi, lucrând, discutau cu mare însufleţire. Dar aveam o părere prea bună despre înţelepciunea Sofiei şi eram deplin încredinţat că e prea ambiţioasă ca să-mi fac griji din pricina unui om care şi-a pierdut averea. După ce sfârşirăm cu munca zilei, l-am poftit pe domnul Burchell să

rămână cu noi, ca şi în ajun, dar nu primi, deoarece avea să înnopteze la unul dintre vecinii noştri: trebuia să-i ducă copilului acestuia un fluieraş. După ce ne părăsi, discuţia noastră de la cină se învârti în jurul nefericitului nostru oaspete care abia plecase.

– Ce pildă izbitoare, zisei, constituie acest tânăr, care dovedeşte că mizeria este urmarea firească a unei tinereţi uşuratice şi extravagante!… Nu-i lipsit deloc de bun simţ, dar asta nu face decât să agraveze nebuniile lui din tinereţe. Sărmană făptură părăsită! Unde-s acum linguşitorii şi trântorii care erau încântaţi de el odinioară şi cărora le poruncea? S-au adunat poate acum în jurul profitorului ce s-a îmbogăţit de pe urma nesocotinţelor lui. Cei care îl lăudau pe vremuri îl aplaudă acum pe acest profitor. Înainte se delectau pe seama spiritelor lui, acum îi ironizează extravaganţele. Este sărac, şi poate că îşi merită sărăcia, căci n-are nici ambiţia să fie independent, nici iscusinţa de a se face folositor.

Poate că unele temeiuri ascunse mă îndemnaseră să pun prea multă acreală în cuvintele mele, căci Sofia îmi replică cu blândeţe:

– Tată, oricare i-ar fi fost purtarea odinioară, starea lui de acum ar trebui să-l scutească de dojană. Lipsurile în care se zbate sunt o pedeapsă îndestulătoare pentru nebuniile lui din trecut, şi chiar din gura tatălui meu am auzit că nu trebuie niciodată să lovim fără nevoie pe cel asupra cărora stă ridicat biciul necruţător al providenţei…

– Ai dreptate, Sofio, strigă feciorul meu Moise; un scriitor antic înfăţişează foarte bine această purtare răutăcioasă în fabula în care un ţăran voia să-l jupoaie pe Marte, a cărui piele fusese scoasă în întregime, mai înainte, de Apollo. De altfel, nu ştiu dacă situaţia acestui biet om este chiar aşa cum ne-o înfăţişează tata. Nu trebuie să judecăm ce simt alţii prin ceea ce am simţi noi în locul lor. Oricât de întunecoasă ni s-ar părea locuinţa unei cârtiţe, vietatea îşi consideră totuşi sălaşul destul de luminos şi, la drept vorbind, se pare că starea de spirit a acestui om este bună, cu toată situaţia lui, căci niciodată n-am auzit pe cineva vorbind cu mai multă vioiciune ca dânsul în discuţia de azi cu tine.

Cele din urmă cuvinte fură rostite fără niciun fel de gând anume, totuşi ele o făcură pe fata mea să roşească; îşi dădu osteneala să-şi ascundă tulburarea sub un râs afectat şi îl încredinţă pe fratele ei că abia băgase de seamă ce-i spusese el, dar că socotea posibil ca străinul să fi fost odinioară un gentilom foarte plăcut. Graba aceasta de a se apăra şi roşeaţa fură nişte simptome pe care, în sinea mea, nu le-am aprobat; îmi înfrânai totuşi bănuielile.

Cum aşteptam pentru a doua zi vizita domnului Thornhill, nevastă-mea se apucă să prepare din vânat un pateu. Moise citea, în vreme ce eu făceam lecţii cu cei mici. Fetele păreau şi ele la fel de prinse cu restul treburilor şi am băgat de seamă că o bună bucată de vreme s-au îndeletnicit cu o fiertură în jurul sobei. Mi-am închipuit mai întâi că o ajutau pe mama lor, dar micul Dick îmi şopti că făceau o apă pentru faţă. Aveam o pornire firească împotriva apelor de faţă de orice fel, căci ştiam că în loc să înfrumuseţeze tenul, ele îl strică. Apropiai aşadar, pe nesimţite, scaunul meu de foc şi, luând cleştele, ca pentru a aţâţa focul, răsturnai, ca din întâmplare, tot amestecul; acum era prea târziu ca să înceapă altul.

12 Citat din Evanghelie.

CAPITOLUL VII

Zugrăvirea unui spirit citadin. Cel mai prost ins poate învăţa să se poarte cu duh preţ de o seară sau două

Când sosi dimineaţa zilei în care trebuia să-l ospătăm pe tânărul nostru boier, vă puteţi lesne închipui câte provizii au fost puse la bătaie ca să-i facem o impresie bună. E lesne de închipuit, de asemenea, că nevastă-mea şi fetele şi-au scos la iveală, în acea împrejurare, cele mai fistichii penaje. Domnul Thornhill veni cu câţiva prieteni, cu capelanul său şi cu slujitorul care-l servea la masă. Vru, politicos, să trimită numeroasa ceată de slujitori la hanul învecinat, dar nevastă-mea, nemaiîncăpându-şi în piele de bucurie, nu se lăsă până nu-i opri şi pe ei să mănânce cu noi, vanitate care, ca s-o spun în treacăt, avu ca urmare trei săptămâni de mâncat pe sponci. Cum domnul Burchell ne pomenise chiar în ajun că domnul Thornhill făcea propuneri de căsătorie domnişoarei Wilmot, cea care fusese mai întâi aleasa inimii băiatului meu George, noutatea răcise puţintel entuziasmul primirii ce i se făcu. Dar întâmplarea ne scoase într-o oarecare măsură din încurcătură, căci nu ştiu care dintre cei de faţă nimerindu-se să pronunţe numele domnişoarei, domnul Thornhill mărturisi, sub jurământ, că nu auzise absurditate mai mare decât să se spună despre o asemenea sperietoare că ar fi o frumuseţe.

– Aş vrea să fiu pe dată desfigurat, urmă el, dacă nu mi-ar plăcea tot atât să-mi aleg o nevastă la lumina lămpii din piaţa Sfântului Dunstan[13].

La aceste vorbe izbucni în râs, şi noi de asemenea. Glumele bogaţilor se bucură întotdeauna de succes. Olivia, la rându-i, nu se putu abţine să nu

şoptească, dar îndeajuns de tare ca să fie auzită, că izvorul umorului său este nesecat. După dejun, ca de obicei, ridicai paharul pentru Biserică. Capelanul îmi mulţumi, încredinţându-mă că Biserica era singura stăpână a afecţiunii lui.

– Haide, Frank, fii sincer, zise boierul cu pedanteria lui obişnuită, presupunând că Biserica, actuala stăpână a inimii tale, ar sta deoparte purtând mânecuţe, iar miss Sofia, fără mâneci, ar sta de alta, pentru care ţi-ar bate inima mai tare?

– Pentru amândouă, nici vorbă! exclamă capelanul.

– Ai dreptate, Frank, strigă boierul, căci să dea domnul să mă înec cu acest pahar, dacă o fată frumoasă nu preţuieşte cât toată preoţimea din lume! Ce reprezintă titlurile şi şmecheriile astea altceva decât praf în ochi; totul nu e decât o blestemată impostură şi pot dovedi ceea ce susţin.

– Aş dori să încercaţi, zise fiul meu Moise, şi cred că voi fi în stare să vă răspund.

– Foarte bine, domnule, strigă boierul, privindu-l puţin poznaş apoi făcu un semn cu ochiul celorlalţi ca să-i pregătească pentru desfătarea ce le-o va oferi. Dacă eşti pentru o discuţie la rece în această materie, sunt dispus să primesc sfidarea însă, mai întâi, spune-mi cum vrei să tratezi discuţia, analogic sau dialogic?

– Vreau s-o tratăm raţional, răspunse Moise, grozav de fericit că i se încuviinţează să polemizeze.

– E bine şi aşa, strigă boierul, hai să trecem mai întâi la prima teză. Nădăjduiesc că n-o să tăgăduieşti că tot ceea ce este, este. Dacă nu-mi acorzi acest punct, nu pot să merg mai departe.

– De ce n-aş fi de aceeaşi părere? răspunse Moise. Cred că pot să recunosc acest lucru şi asta o să-mi folosească la maximum.

– Nădăjduiesc, de asemenea, replică interlocutorul său, că o să susţii părerea că o parte este mai mică decât întregul.

– Da, zise Moise, recunosc că e un lucru just şi raţional…

– Nădăjduiesc iarăşi că n-o să tăgăduieşti că cele trei unghiuri ale unui triunghi sunt egale cu două unghiuri drepte…

– Nimic mai limpede ca asta, zise fiul meu, rotindu-şi privirea cu obişnuitul său aer de importanţă.

– Aşadar, foarte bine, reluă boierul, prinzând a vorbi repede, premizele astfel stabilite, observ că înlănţuirea autoexistenţei, procedând cu o raţiune reciproc duplicată, produce în mod natural un dialogism problematic, care dovedeşte în oarecare măsură că esenţa spiritualităţii poate fi raportată la al doilea predicabil.

– Staţi, staţi! strigă Moise. Această argumentare o resping. Credeţi că am să vă las aşa multă vreme, tăcând chitic, să-mi expuneţi asemenea doctrine eterodoxe?

– Cum, strigă boierul, prefăcându-se stăpânit de pasiune, nu mă laşi să-mi expun principiile? Răspunde-mi la o întrebare foarte simplă: crezi că Aristot are dreptate când spune că cele relative sunt relaţionate?

– Neîndoielnic, răspunse Moise.

– Dacă-i aşa, ţipă boierul, răspunde-mi fără ocoluri la asta: crezi că investigaţia analitică a unei părţi a sentimentului meu este defectuoasă *secundum quoad* sau *quoad minus*[14]? Dacă e aşa, înfăţişează-mi motivele dumitale numaidecât!

– Protestez, răspunse Moise, căci nu înţeleg prea bine puterea raţionamentului dumneavoastră, dar dacă îl reduceţi la o singură propoziţiune simplă cred că aş putea găsi un răspuns.

– A, domnule, reluă domnul Thornhill, sunt prea umilul dumitale servitor! Văd că vrei să-ţi furnizez totodată şi argumentele şi capacitatea înţelegerii lor. Nu, domnule, recunosc că aşa eşti prea tare pentru mine.

Atunci cei de faţă izbucniră în râs pe socoteala bietului Moise, singurul care tulbura, din pricina chipului său întristat, veselia adunării. Moise nu mai scoase de atunci nici măcar o silabă.

Deşi toate astea nu-mi făcură nicio plăcere, asupra Oliviei avură un efect diferit; ea luă această jonglerie drept umor, deşi în realitate nu era decât un simplu joc de memorie. Îl consideră aşadar, pe boier, un gentilom desăvârşit, iar dacă ţineam seama ce ingrediente puternice constituie, pentru un asemenea personaj, un chip plăcut, nişte veşminte frumoase şi o avere

mare, am fi lesne îndemnaţi să-i iertăm greşeala. Cu toate că era în realitate un ignorant, domnul Thornhill vorbea cu uşurinţă şi putea îndruga fluent pe orice temă banală de conversaţie. Nu este deloc surprinzător, aşadar, ca asemenea talente să câştige afecţiunea unei fete care, prin educaţia ei, se obişnuise să preţuiască o aparenţă după valoarea-i reală, prin urmare, s-o preţuiască dacă o întâlnea la altul.

Când tânărul nostru boier plecă ne apucarăm să discutăm din nou despre meritele lui. Deoarece îşi oprise mai cu stăruinţă privirile asupra Oliviei şi ea i se adresase cel mai des dintre toţi, nimeni nu se mai îndoi că ei îi datoram această vizită. Tachinările nevinovate ale fratelui şi ale surorii ei nu-i displăceau. Chiar nevastă-mea, Debora, părea că împărtăşeşte gloria acelei zile şi izbânda repurtată de fată o înălţa în al şaptelea cer, ca şi cum ar fi fost a ei însăşi.

– Şi acum, fiindcă totul se desfăşoară aşa precum se vede, dragul meu, îmi zise ea, îţi voi mărturisi că eu am fost aceea care le-am sfătuit pe fete să încurajeze avansurile domnului Thornhill. Am avut totdeauna un pic de ambiţie şi vezi bine că aveam dreptate, căci cine ştie cum se pot sfârşi toate astea?

– Cine ştie, în adevăr! răspunsei, suspinând. În ce mă priveşte, toate astea nu prea îmi plac ci, dimpotrivă, aş fi fost mai mulţumit cu un om sărac şi onest, decât cu acest boier arătos, plin de avere, dar necinstit. Căci, să fiţi sigure, dacă e aşa cum îl bănuiesc, un soi de liber-cugetător, n-o să îngădui să ia de nevastă pe una dintre fetele mele…

– Tată, îmi zise Moise, nici vorbă că eşti prea aspru când vorbeşti aşa, căci cerul nu-i va cere niciodată socoteală de ceea ce crede, ci numai de ceea ce face. Nu-i om căruia să nu-i treacă o mie de gânduri vicioase prin minte, fără a-i sta în putere să le înlăture. Poate că acest gentilom, în mod involuntar, cugetă liber despre religie, aşa încât, chiar dacă considerăm că sentimentele lui sunt greşite, totuşi, având, într-un asemenea caz, o atitudine pur pasivă, nu poate fi osândit fiindcă şi-a lăsat cotropit sufletul, mai curând decât ar fi osândit guvernatorul unei cetăţi fără ziduri pentru adăpostul pe care e nevoit să-l îngăduie unui duşman invadator.

– E adevărat, fiul meu, îi răspunsei, dar dacă guvernatorul acela îl invită el singur pe duşman, atunci e vinovat pe drept cuvânt. Şi mai totdeauna se întâmplă aşa cu cei care îmbrăţişează o opinie greşită. Eroarea nu constă în a încuviinţa dovezile pe care le vezi, ci în faptul că eşti orb faţă de multe dintre dovezile ce ţi se înfăţişează. Aşa că, fiul meu, cu toate că părerile noastre greşite pot fi involuntare când le zămislim, cu toate astea, deoarece ne lăsăm de bună voie corupţi atunci când le încuviinţăm sau când asistăm nepăsători la ivirea lor, suntem vrednici de pedeapsă pentru ticăloşia noastră, sau vrednici de dispreţ pentru nebunia noastră.

Acum interveni în convorbire şi soţia mea, fără să participe însă la controversă. Susţinu că multe dintre persoanele foarte înţelepte pe care le cunoşteam erau liberi-cugetători şi cu toate astea erau soţi foarte buni. Şi că ea ştia câteva fete cuminţi destul de pricepute ca să-şi convertească soţii.

– Şi cine ştie, dragul meu, urmă ea, de ce poate fi în stare Olivia? Poate să discute competent în orice problemă şi, după câte ştiu, este foarte pricepută în controverse…

– Cum draga mea, ce controversă a citit ea? am exclamat. Nu-mi amintesc să-i fi pus în mâini asemenea cărţi. Nici vorbă că-i supraestimezi meritele…

– Nu, tată, se amestecă Olivia, mama nu exagerează. Am citit multe controverse de acest gen: aceea dintre Thwackum şi Square, dintre Robinson Crusoe şi sălbaticul Vineri, iar acum tocmai citesc controversa pe tema convertirii religioase.

– Foarte bine, fata mea, zisei, descopăr că eşti perfect instruită să converteşti pe cineva, aşa că mergi de-o ajută pe mama să facă plăcinta cu coacăze.

13 Pe vremea când apărea romanul de faţă, această piaţă era frecventată de femei de moravuri uşoare.
14 Până unde sau cât de puţin (lat.).

CAPITOLUL VIII

O iubire care făgăduieşte puţin şi, totuşi, poate să aducă mult

A doua zi de dimineaţă am primit iarăşi vizita domnului Burchell. Cu toate că pe mine, din anumite motive, nu prea mă mai încânta înteţirea unor asemenea vizite, nu putui totuşi să-i refuz tovărăşia şi un loc lângă vatra noastră. E drept că munca pe care o depunea plătea cu vârf şi îndesat găzduirea, căci lucra voinicește şi cot la cot cu noi; fie că era vorba de o treabă pe pajişte, fie de clădirea fânului în căpiţe, el era mereu în frunte. Pe lângă aceasta, totdeauna găsea ceva de spus amuzant şi asta ne făcea truda mai uşoară. Era, în acelaşi timp, atât de căzut din nori şi atât de înţelept, că nu ne puteam împiedica să nu-l iubim. Râdeam de el şi-l compătimeam. Singurul meu temei de nemulţumire împotriva lui izvora din înclinaţia ce o arăta pentru Sofia. Îi zicea, în glumă, mica lui stăpână şi când cumpăra panglici pentru fete, aceea a Sofiei era întotdeauna mai frumoasă. Nu ştiu cum se făcea dar din zi în zi devenea mai simpatic, agerimea i se dezvolta, iar felul său simplu de a fi căpăta aspectul superior al înţelepciunii.

Când familia mânca la câmp stăteam adunaţi în jurul unui prânz modest, cu faţa de masă întinsă pe fân, iar prezenţa domnului Burchell dădea o notă de veselie micii petreceri. Ca plăcerea să fie mai vie, două mierle îşi răspundeau una alteia în tufişurile din preajmă. Prigorii, aproape domestici, veneau să ciugulească fărâmituri de pâine din mâinile noastre şi fiecare sunet părea doar un ecou al liniştii.

– Ori de câte ori stau astfel, zise Sofia, nu rezist să nu mă gândesc la soarta celor doi îndrăgostiţi descrişi de domnul Gay[15] într-un chip atât de

duios, şi care şi-au dat sufletul trăsniţi unul în braţele celuilalt. Este ceva atât de patetic în această descriere, încât am citit-o de o sută de ori şi am resimţit de fiecare dată o nouă desfătare.

– Cred, zise fiul meu, că cele mai frumoase pasaje din această carte sunt totuşi mult mai prejos decât cele din *Acis şi Galateea*[16] a lui Ovidiu. Poetul roman se pricepe mai bine să scoată în evidenţă contrastele, şi de această figură de stil, folosită cu îndemânare, depinde toată forţa poetică a unei opere.

– Trebuie să consemnăm acest lucru cu totul ieşit din comun, zise domnul Burchell, că aceşti doi poeţi la care vă referiţi au contribuit, deopotrivă, să introducă în ţările lor prostul gust, încărcându-şi versurile cu epitete. Alţi autori mai puţin înzestraţi au constatat că e extrem de uşor să-i imiţi din pricina acestor scăderi şi, astfel, poezia engleză, ca şi aceea din ultimele veacuri ale imperiului roman, nu este altceva decât o mixtură de imagini luxuriante, fără temă şi fără legătură, o înşiruire de epitete ce măresc armonia sonoră în dauna înţelesului. Dar poate, doamnă, credeţi că, analizându-i pe alţii, se cuvine să le dau prilejul de a se răzbuna. Aşa că n-am făcut această observaţie decât ca să am prilejul să vă citesc o baladă care, oricâte cusururi ar avea, cred că este măcar scutită de cele pomenite înainte.

SIHASTRUL[17]

„Condu-mă, tu, sihastru blând,
Căci singur sunt sub soare,
Spre lampa-n zare luminând
Cu raza-i primitoare.

Sunt un pribeag şi rătăcesc
Cu pas încet şi greu
Prin mari pustietăţi ce cresc
Mai mari sub pasul meu.”

Strigă sihastrul: „În zadar
Te-ndrepţi spre bezna moartă
Urmând strigoiul fără har
Ce-n zbor spre iad te poartă.

Pe cel sărman, făr' de-adăpost,
Eu îl primesc în prag,
Taínul meu puţin şi prost
Cu el l-împart cu drag.

Fă un popas, primeşte-n dar
Ce vei găsi-n chilie,
Culcuş de pai, taín sumar,
Ce-n tihnă te îmbie.

Eu nu sortesc la crunt măcel
Turma ce paşte-n vale –
Învăţ, precum mă cruţă El,
Să cruţ turmele Sale.

Din coasta muntelui culeg
Ospăţ făr' de prihană:
Ierburi şi poame-un coş întreg
Şi-am apă rece-n cană.

Te leapădă de griji lumeşti,
Căci grija i-un păcat.
Puţin cât pe pământ trăieşti,
Eşti cu puţin bogat...”

Ca roua-ncet din cer curgând,
Curgea vorba-i mierie.
Străinu-atunci privi-n pământ
Şi îl urmă-n chilie.

Chilia sta de ani şi ani
Într-o pădure deasă,

Refugiu pentru cei sărmani
Şi cei răzniţi de-acasă.

Nu ascundea în ea averi
Stârnind pe cei de-afară.
Parii din gard i-erau străjeri
Şi-astfel cei doi intrară.

Când lumea de la iarmaroc
Se-adună seara-n case,
Sihastrul aţâţă un foc
Pentru tăcutu-i oaspe.

Îl îmbie cu cina sa
De poame şi verdeaţă,
Cu basne prinse-a-l desfăta
Până spre dimineaţă.

Motanul le ţinea ison,
Se zbenguia-n odaie,
Greierul ţârâia-n cotlon,
Vreascul troznea-n văpaie.

Însă nimic nu ostoia
Al oaspelui necaz –
Avea în piept inima grea
Şi lacrimi pe obraz.

Sihastrul bănui că rău
L-apasă-a sa povară.
„Ce griji, ce gânduri, biet flăcău,
Azi pieptu-ţi înfioară?

Trimis eşti oare în surghiun
Din ţara-ţi minunată?
Jeleşti dup-un prieten bun
Sau te-a respins vreo fată?

Ah, darurile-acestei vieţi
Sunt vane bagatele,
Iar cei ce pun pe ele preţ
Mai vani sunt decât ele.

Prietenia oare ce-i?
Un nume doar, un vis...
O umbră-n slujba celor grei,
Ce-şi râde de proscris.

Iubirea-i doar o vorbă-n vânt,
Gluma fetei mondene.
O poţi vedea, doar, pe pământ,
La turturea sub pene.

E o ruşine, scump băiat,
Să suferi pentru ele...”
Pe când vorbea s-ambujorat
A oaspetelui piele.

Văzu mirat cum noi frum’seţi
Se dezveleau privirii,
Ca cerul unei dimineţi
Când îl clătesc zefirii.

Ochii sfioşi, pieptul săltând
Dezvăluiră-ndată
Că flăcăiaşul cel plăpând
E-o prea frumoasă fată.

„O, iartă-mă c-am cutezat,
Nevrednică fiinţă,
Să pângăresc cu-al meu păcat
Preasfânta-ţi locuinţă.

Ai milă de-o făptură cari,
Iubind, căzu-n greşale

Şi-acuma caută-n zadar
Odihnă-n trista-i cale.

Tata era un lord bogat
Pe râul Tyne. Doar mie,
Singur copil, mi-ar fi lăsat
Întreaga-i avuţie.

Să mă câştige de la el,
Veneau roi peţitorii,
Cu complimente fel de fel
Şi daruri iluzorii.

Veneau mulţimi de tinerei
Ce se-ntreceau cu firea.
Era şi Edwin printre ei,
Dar şi-ascundea iubirea.

În haine simple îmbrăcat,
El n-avea rang, avere.
Era-nţelept, doar, şi curat –
Mai mult nici că poţi cere.

Nici alba floare-a câmpului,
Nici stropi de rouă rece
Cu puritatea minţii lui
Nu se puteau întrece.

Roua şi floarea câmpului,
Lucind, se sting pe dată.
Mândreţea lor era a lui.
A mea – a lor durată.

L-am chinuit cu firea mea
Mândră şi schimbătoare.
Iubirea lui chiar de-mi plăcea,
Mă bucuram că-l doare.

Descurajat, într-un târziu,
De cruda mea purtare,
A căutat un loc pustiu
Să moară-n taină mare.

Prin suferinţă mi-a fost dat
Să-mi ispăşesc păcatul.
Cel loc pustiu şi eu îl cat
Să-mi culc acolo capul,

Cu suflet deznădăjduit,
În cel pustiu ascuns,
Să mor ca Edwin, ce-a murit
De dorul meu răpus.”

„Ferească cerul!”, a strigat
Sihastrul, luând-o-n braţă.
Dând să se zmulgă, a aflat
Că Edwin îi stă-n faţă.

„Priveşte, Angelina mea,
Te rog, priveşte bine:
Sunt Edwin, ce pierdut era
Şi s-a întors la tine.

Vin’ să te strâng la pieptul meu
Şi orice griji alungă.
Vom fi de-acum uniţi mereu
Cât ni-i viaţa de lungă.

Nu ne vom despărţi nicicând,
Iubirea-n veci va ţine.
Iar de te voi vedea plângând,
Voi plânge lângă tine.”

În timp ce domnul Burchell citea această baladă, Sofia părea să îmbine o notă de duioşie în felul cum îl asculta. Dar liniştea noastră fu tulburată curând de larma unei împuşcături prin apropiere şi, de îndată văzurăm un om ţâşnind prin tufişuri ca să culeagă vânatul ucis. Vânătorul nu era altul decât capelanul boierului, care trăsese într-una dintre mierlele ce ne desfătau atât de plăcut. Un zgomot atât de puternic venind de la o distanţă atât de mică le făcu pe fetele mele să tresară şi băgai de seamă că, din pricina spaimei, Sofia se aruncase în braţele domnului Burchell. Capelanul veni spre noi şi-şi ceru iertare că ne speriase, încredinţându-ne că nu ştiuse că ne aflăm atât de aproape. Se aşeză apoi alături de mezina noastră şi, dintr-o politeţă vânătorească, îi oferi vânatul împuşcat în dimineaţa aceea. Ea era cât p-aci să-l refuze, dar o ocheadă încruntată a mamei o făcu să-şi îndrepte greşeala. Primi aşadar darul, deşi cam în silă. Nevastă-mea îşi lăsă deoparte trufia, după obiceiul ei, şoptindu-mi la ureche că Sofia îl cucerise pe capelan, la fel cum soră-sa îl cucerise pe boier. Cu toate acestea bănuiam, şi pe bună dreptate, că afecţiunea ei era dăruită altcuiva. Capelanul avea misiunea de a ne înştiinţa că domnul Thornhill angajase muzicanţi şi pregătise gustări, având intenţia să organizeze în noaptea aceea un bal pe tăpşanul cu iarbă din faţa casei noastre, pentru tinerele domnişoare.

– Şi n-are rost să tăgăduiesc, urmă el, că am avut interesul să fiu eu cel dintâi care să vă aducă această veste, deoarece aştept, drept răsplată, ca domnişoara Sofia să binevoiască a-mi acorda cel dintâi dans…

Fiica-mea îi răspunse că n-are nimic împotriva acestei propuneri, dacă îi este îngăduit de regulile bunei-cuviinţe s-o accepte.

– Dar iată aici, continuă ea, privind spre domnul Burchell, pe cineva care m-a ajutat la treburile mele de astăzi şi ar fi normal să-şi împărtăşească distracţiile cu mine…

Domnul Burchell îi mulţumi pentru această politeţe, dar cedă în favoarea capelanului, adăugând că se ducea în seara aceea la cinci mile depărtare, la o cină câmpenească, unde fusese poftit.

Acest refuz mi se păru puţin cam ciudat şi nici nu puteam pricepe cum o fată atât de judicioasă ca mezina mea să prefere un om care şi-a pierdut averea unuia cu perspective mult mai mari. Dar aşa cum bărbaţii sunt mai capabili de a cumpăni meritele femeilor, tot astfel şi femeile judecă adesea cât se poate de realist pe bărbaţi. Cele două sexe par a fi fost zămislite ca să se cerceteze unii pe alţii şi posedă însuşiri deosebite pentru această reciprocă anchetă.

15 John Gay (1685-1732) – poet englez. Principala lui lucrare este o dramă lirică. *The Beggar's Opera* (Opera cerşetorului), o satiră la adresa corupţiei societăţii.
16 Acis – păstor din Sicilia, omorât de ciclopul Polyphem, rivalul său la dragostea Galateei. La rugămintea acestuia Neptun l-a transformat în râul Acis (Ovidiu, *Metamorfozele*).
17 Traducerea baladei de Florin Bican.

CAPITOLUL IX

Apar două doamne de neam mare. Veşmintele sofisticate par totdeauna să-ţi confere şi purtări alese

Imediat după plecarea domnului Burchell şi după ce Sofia consimţise să danseze cu capelanul, copiii cei mici veniră alergând să ne înştiinţeze că boierul sosise însoţit de o droaie de prieteni. Întorcându-ne acasă, l-am găsit pe boierul nostru cu doi domni şi două doamne elegant îmbrăcate, pe care ni le prezentă drept nişte doamne din înalta societate mondenă de la oraş. Se întâmplă să n-avem destule scaune pentru toţi, dar domnul Thornhill propuse ca imediat fiecare bărbat să stea în poala unei doamne. Mă împotrivii cu tărie, deşi nevastă-mea mă fulgeră cu o privire dezaprobatoare. Trimiserăm pe Moise să împrumute câteva scaune şi cum, de asemenea, ne lipseau doamne pentru a întregi un cadril, cei doi domni veniţi cu Thornhill plecară cu băiatul meu să caute o pereche de partenere. Curând fură procurate şi scaunele, şi partenerele necesare. Se întoarseră, aducându-le pe cele două domnişoare trandafirii ale vecinului meu Flamborough, care purtau semeţ nişte funde mari, roşii. Dar nu se ţinuse seama de un amănunt nefericit: cu toate că domnişoarele Flamborough erau socotite cele mai bune dănţuitoare de prin partea locului, pricepându-se perfect la gigă şi sarabandă, nu aveau habar de cadril. La început, faptul ne-a cam descumpănit, dar după ce li s-au arătat puţin figurile şi au fost răsucite ca să prindă ritmul, au intrat în dans cu voioşie. Aveam două violine, un fluier şi o tamburină. Luna strălucea minunat. Domnul Thornhill şi cu fata mea cea mare conduceau dansul, spre marea desfătare a

privitorilor, căci vecinii aflând de cele se petreceau, veniseră ciorchine să ne vadă. Fiica mea dansa cu atâta vioiciune şi gingăşie, încât nevastă-mea nu-şi putu stăpâni mândria inimii şi mă încredinţă că micuţa ştrengăriţă o imita pe ea şi de aceea îi reuşeau paşii atât de bine. Doamnele din oraş se străduiau în fel şi chip să fie deopotrivă de degajate, dar fără succes; luau aere languroase, zburdau – dar degeaba. Privitorii recunoşteau că e într-adevăr straşnic, iar domnul Flamborough le spuse celor din jur că picioarele domnişoarei Livy se mişcau atât de perfect în ritmul muzicii, de parcă ar fi fost ecoul ei. După aproape un ceas de dans, de teamă să nu răcească, doamnele uneltiră să spargă balul. Una dintre ele îşi exprimă părerea într-un fel ce mi se păru din cale afară de grosolan, zicând: „Fir-ar să fie, sunt leoarcă de sudoare”. În casă ne aştepta o gustare rece, foarte elegant servită, adusă la ordinul domnului Thornhill. Convorbirea deveni mai reţinută ca mai înainte; cele două doamne le umbriră cu totul pe fetele mele, căci nu discutau despre altceva decât despre lumea mare şi despre relaţiile lor mondene, ca şi despre alte subiecte la modă, cum ar fi pictura, gusturile, despre Shakespeare, despre paharele muzicale[18]. Drept este că de vreo două-trei ori ne jigniră auzul, strecurând câte o înjurătură, dar faptul mi se păru a fi tocmai simptomul cel mai evident al distincţiei (abia după aceea am aflat că înjurăturile nu mai sunt la modă în lumea mare). Zorzoanele aruncau totuşi un văl peste modul bădăran de a se exprima. Fetele mele păreau să privească cu invidie rafinamentele lor subtile, iar defectele evidente erau puse pe seama unei educaţii „excepţionale”. Condescendenţa lor însă întrecea orice aşteptări; una dintre ele zise că dacă domnişoara Olivia ar fi umblat ceva mai mult prin lume, asta i-ar fi fost de mare folos. Iar cealaltă adăugă că o singură iarnă petrecută la oraş ar fi făcut cu totul altă fiinţă din micuţa Sofia. Nevastă-mea le încuviinţă cu căldură, adăugând că nu doreşte nimic mai cu ardoare decât să-şi cizeleze fetele, lăsându-le cel puţin o iarnă la oraş. La toate astea îmi fu peste putinţă să nu replic că educaţia ce o primiseră şi până atunci era superioară posibilităţilor noastre materiale şi că o doză mai mare de rafinament n-ar sluji decât să arunce

ridicolul asupra sărăciei lor şi să le facă să-şi dorească plăceri de care n-aveau dreptul să se bucure.

– Şi de ce plăceri, mă rog, nu merită să se bucure, când stă în puterea lor să acorde atât de mult? interveni domnul Thornhill. Cât despre mine, averea îmi este destul de frumuşică; deviza mea sună aşa: dragoste, libertate şi plăcere! Şi, blestemat să fiu, de n-aş da jumătate din avere ca să pot prilejui plăcere încântătoarei mele Olivia. În schimb, n-aş cere nimic altceva, decât să adaug fiinţa mea acestui dar…

Nu eram chiar atât de străin de lume ca să nu ştiu că aceasta era formula mondenă pentru a ascunde insolenţa celei mai josnice propuneri. Dar m-am străduit să-mi stăpânesc mânia.

– Domnule, exclamai eu, familia pe care binevoiţi s-o onoraţi cu prezenţa dumneavoastră a fost crescută cu un sentiment tot atât de sensibil al onoarei ca şi dumneavoastră. Orice încercare de a o jigni poate avea cele mai primejdioase urmări. Onoarea, domnule, este ultima noastră comoară în clipa de faţă şi trebui s-o păzim cu o grijă deosebită.

Dar regretai numaidecât patosul cu care rostisem cuvintele acelea, deoarece tânărul boier veni şi-mi strânse mâna cu căldură, jurându-se că felul meu de a gândi era demn de laudă, deşi îmi dezaprobă bănuielile.

– Cât despre ceea ce aţi lăsat să se înţeleagă, îmi zise, vă asigur că nimic nu e mai departe de cugetul meu decât un asemenea gând. V-o jur pe tot ceea ce este mai ispititor pe lume! Virtutea care rezistă unui asediu clasic nu mi-a fost niciodată pe plac; toate cuceririle mele sunt datorate unor atacuri prin surprindere.

Cele două doamne, care se prefăceau că nu auziseră cele spuse mai înainte, părură tare nemulţumite de această ultimă expresie slobodă şi începură să discute foarte înţelept şi serios despre virtute. Nevastă-mea, capelanul şi cu mine ne alăturarăm, şi însuşi boierul fu nevoit până în cele din urmă să-şi mărturisească părerea de rău pentru excesele de mai înainte. Vorbirăm despre plăcerile cumpătării şi despre strălucirea solară a unui suflet ce nu-i pângărit de păcat. Discuţia m-a încântat în aşa măsură, încât până şi cei mai mici fură ţinuţi peste ora lor obişnuită, ca să le fie pildă

conversaţia aceea plină de gânduri bune. Domnul Thornhill mă întrecu chiar, întrebându-mă dacă n-ar fi nimerit să citesc rugăciunile de seară. Am îmbrăţişat cu bucurie propunerea şi în felul acesta seara se petrecu în chipul cel mai tihnit, până ce musafirii începură să-şi ia rămas bun de la fetele mele. Doamnele le îndrăgiseră în mod deosebit şi-mi cerură să le fac plăcerea şi să le las în vizită la ele. Boierul sprijini această propunere, iar nevastă-mea stărui şi ea; fetele păreau dornice să se ducă. În încurcătura în care mă aflam, am îngăimat două-trei scuze pe care fetele le înlăturară pe dată, aşa încât, până la urmă, am fost silit să refuz net, ceea ce, a doua zi, atrase asupră-mi priviri ursuze şi răspunsuri lapidare.

18 Un irlandez, Puckeridge, imaginase pe atunci un sistem de a scoate sunete din pahare umplute cu apă.

CAPITOLUL X

Strădaniile familiei de a se măsura cu cei mai supuşi decât ea. Nenorocirile săracului care încearcă să apară mai presus decât îi dă mâna

De atunci începui să observ că toate lungile şi trudnicele mele predici despre cumpătare, despre simplitate şi despre înţelepciunea de a te mulţumi cu ce ai, nu erau defel luate în seamă. Curteniile arătate de cei mai mari ca noi în rang şi avere deşteptară trufia, pe care eu numai o adormisem, dar n-o înlăturasem cu totul. Pervazurile ferestrelor noastre începură iar, ca odinioară, să fie încărcate cu ape pentru faţă şi gât. Fetele fugeau de soare, deoarece ţi se strică pielea când stai în aer liber, iar focul dăunează tenului când stai în casă. Nevastă-mea începu să atragă atenţia că sculatul prea de dimineaţă distruge ochii fetelor, iar munca de după amiază le înroşeşte nasul, convingându-mă că niciodată mâinile nu-s mai albe decât atunci când nu faci nimic. Aşa că în loc să le văd isprăvind cămăşile fiului meu George, le văzui croind modele noi pentru vechile lor broderii. Sărmanele domnişoare Flamborough, care le ţineau mai înainte o tovărăşie voioasă, fură lăsate în părăsire, ca nişte cunoştinţe prea de rând, iar conversaţia nu se mai învârti decât în jurul lumii mari, a relaţiilor înalte, a tablourilor, a gusturilor, în jurul lui Shakespeare şi în jurul paharelor muzicale.

Toate ar fi fost cum ar fi fost, dacă o ţigancă ghicitoare n-ar fi venit să ne sucească mintea, înălţându-ne în slava cerurilor. Ghicitoarea cea tuciurie nici nu intrase bine când fetele se şi iviseră în goană să le dau câte un şiling ca să-şi facă crucea în podul palmei cu ceva de argint. La drept vorbind mă săturasem să fiu întotdeauna înţelept, aşa că nu mă îndurai să nu le fac

cheful, fiind eu însumi mulţumit să le văd fericite. Le dădui, aşadar, câte un şiling. Trebuie să recunosc cu toate acestea, spre cinstea familiei, că ele aveau întotdeauna un ban la ele; nevastă-mea le lăsa totdeauna, cu mărinimie, câte o guinee în buzunar; aveau însă dispoziţia strictă să nu o schimbe niciodată. Când ieşiră, după ce stătuseră o bucată de vreme cu ghicitoarea, citii lesne în ochii lor că li se făgăduiseră lucruri mari.

– Ei, copilele mele, sunteţi mulţumite. Spune-mi Livy, ghicitoarea ţi-a dat pentru şilingul tău ceva care să facă măcar un gologan?

– N-ai dreptate, tată, îmi răspunse, cu un aer foarte serios. Sunt încredinţată că această femeie are de-a face cu cineva cam în afara legii, căci mi-a spus că înainte de se vor scurte douăsprezece luni am să mă mărit cu un boier.

– Foarte bine! Şi tu, Sofia copila mea, ce bărbat vei avea?

– Tată, răspunse ea, mă voi mărita cu un lord, de îndată ce sora mea se va căsători cu boierul acela.

– Ce! strigai eu, asta-i tot ce aţi căpătat pentru cei doi şilingi! Una, un boier, şi cealaltă, un lord? Nebune ce sunteţi, pentru jumătate de preţ eu v-aş fi făgăduit un prinţ sau un nabab.

Această curiozitate a fetelor avu însă urmări foarte serioase. Începurăm să ne credem hărăziţi unei situaţii excepţionale şi ne trezeam vorbind despre viitoarea noastră mărire. De o mie de ori s-a zis şi trebuie să repet că clipele ce le petreceam în aşteptarea fericirii sunt mai plăcute decât acelea care încoronează dobândirea ei. În primul caz ne potrivim bucatele după gustul nostru, în cel de al doilea, firea este aceea care le potriveşte pentru noi. Mi-e peste putinţă să descriu agreabilele visări de care ne lăsarăm legănaţi spre desfătarea noastră. Ne gândeam că soarta ne va înălţa iarăşi şi cum toată parohia părea încredinţată că boierul era îndrăgostit de fata mea, se îndrăgosti şi ea de-a binelea, căci i se vârâse în cap această pasiune. În acest prea plăcut răstimp, nevastă-mea visa în fiecare noapte cele mai norocoase întâmplări din lume şi mi le povestea în fiecare dimineaţă cu multă solemnitate şi cu lux de amănunte. Într-o noapte visă sicrie şi oase încrucişate, ceea ce însemna măritiş apropiat. Altădată îşi închipui că

buzunarele fetelor mele erau pline de gologani, semn neîndoielnic că, într-o zi, aveau să fie pline cu aur. Fetele îşi aveau şi ele prevestirile lor. Simţeau sărutări stranii pe buze, vedeau cercuri de dantelă, pungi ţâşneau din foc[19] şi veritabile cununi de dragoste se iveau pe fundul ceştilor de ceai[20].

Spre sfârşitul săptămânii primirăm o scrisoare de la doamnele din oraş, în care ne trimiteau salutări, arătându-şi nădejdea că ne vor vedea pe toţi la biserică, duminica viitoare. Observai că în tot cursul dimineţii de sâmbătă, nevastă-mea şi fetele avură o consfătuire tainică, aruncându-mi din când în când priviri ce trădau că pun ceva la cale. Ca să fiu sincer, eram stăpânit de o puternică bănuială că urzesc vreun plan cu privire la toaletele ce urmau să le îmbrace a doua zi. Seara, fetele începură operaţiile după legile strategiei, iar nevastă-mea dădu semnalul asediului.

– Cred, dragul meu, Charles, că mâine vom avea la biserică lume foarte selectă.

– Poate, răspunsei, dar asta n-are de ce să vă stingherească. O să-mi ţin predica, fie că vom avea, fie că nu vom avea această lume selectă.

– Asta-i de la sine înţeles, urmă ea, dar cred, dragul meu, că s-ar cuveni să ne înfăţişăm la biserică cât se poate de decent, căci cine ştie ce se poate întâmpla?

– Precauţiunile pe care vrei să le iei, răspunsei, sunt în totul vrednice de laudă. O înfăţişare şi o purtare cuviincioasă la biserică mă încântă. Fireşte, trebuie să fim evlavioşi şi smeriţi, voioşi şi senini…

– Da, ştiu şi eu asta, strigă ea, dar vreau să spun că trebuie să mergem cât mai frumos pregătite, nu ca pleava care ne înconjoară.

– Ai dreptate, draga mea, eram chiar eu să-ţi fac această propunere. Ca să ne pregătim cât mai cuviincios ar fi bine să mergem pe cât posibil mai devreme; aşa o să avem timp să medităm înainte de începerea slujbei.

– Of, Charles, mă întrerupse nevastă-mea, toate astea sunt perfect adevărate, dar nu despre ele vreau să-ţi vorbesc. Socot că ar trebui să mergem la biserică îmbrăcate mai elegant. Ştiu că biserica este la două mile depărtare de casa noastră şi te asigur că nu mi-ar plăcea deloc să-mi văd fetele străbătând drumul pe jos până acolo şi intrând în strana lor asudate,

roşii la faţă şi abia trăgându-şi sufletul, ca să semene leit cu ţărăncile care au alergat ca să câştige ca premiu o cămaşă. Aşa că iată ce-ţi propun, dragul meu. Sunt cei doi cai de plug. Buiestraşul pe care îl avem de nouă ani, şi tovarăşul său, murgul; caii stau degeaba de o lună întreagă. De ce să nu-i punem la treabă? Te asigur că dacă Moise îi ţesală puţin, facem faţă onorabil cu ei.

La această propunere m-am împotrivit, arătându-i că-i de o sută de ori mai demn să mergem pe jos decât să încălecăm asemenea mârţoage. Că unul avea albeaţă, iar celălalt n-avea coadă, că atât unul cât şi celălalt nu fuseseră niciodată învăţaţi cu frâul, că aveau o mie de hachiţe perfide şi că nu avem decât o şa, şi o singură pernă pentru doamne în toată casa. Obstrucţiile mele fură înlăturate, aşa că mă văzui silit să le fac pe plac. A doua zi dimineaţă le văzui forfotind de colo-colo, ca să adune tot ceea ce putea fi necesar pentru o asemenea expediţie. Dar cum mi-am dat seama că toate aceste pregătiri cereau vreme multă, o luai pe jos, înainte, spre biserică, ele făgăduindu-mi să sosească cât mai curând. Întârziai liturghia aproape cu un ceas, citind rugăciuni şi aşteptându-le să vină. Dar văzând că tot nu se arată fui silit să încep slujba stingherit de absenţa lor. Mâhnirea îmi spori, când văzui că nici după ce am isprăvit slujba nu se zărea nici urmă de familie. La întoarcere, o luai pe drumul mare, care era lung de cinci mile, în timp ce cărarea nu avea decât două. Şi când mă aflam la jumătate-cale, zării şi convoiul care se îndrepta spre biserică: băiatul, nevasta şi cei doi micuţi cocoţaţi pe unul din cai, iar fetele pe celălalt. Am întrebat de pricina întârzierii, dar desluşii pe feţele lor că întâmpinaseră o mie de belele. Mai întâi caii se împotriviseră să se clintească din ogradă şi fusese nevoie de bunăvoinţa domnului Burchell ca să-i bată la spate cu bastonul cale de vreo două sute de paşi, apoi chingile de la şaua nevesti-mi se rupseseră şi se opriseră să le dreagă, în sfârşit unuia din cai îi intrase în cap să stea locului, şi nici rugăminţile, şi nici loviturile nu fuseseră în stare să-l urnească din loc. Încetase de a mai face nazuri tocmai cu câteva clipe înainte de a veni eu. Văzând că erau tefere, mărturisesc că încurcătura lor mă amuză şi mă

folosii de acest prilej ca să-i dovedesc nevesti-mi că nu avusese dreptate şi ca să le conving pe fete să fie puţin mai modeste.

19 Mangalul pe care englezii îl foloseau în mod obişnuit pentru încălzire degaja adeseori mici globule de foc, numite *purses* (pungi) din cauza formei lor. Aceste pungi sunt socotite de către superstiţioşi ca semn prevestitor de îmbogăţire.
20 Felul cum se depun frunzele pe fundul ceştilor este socotit de cei superstiţioşi drept o indicaţie a viitorului.

CAPITOLUL XI

Familia hotărăşte să-şi ţină capul sus mai departe

A doua zi fiind ajunul Sfântului Mihail, am fost poftiţi la vecinul nostru Flamborough ca să prăjim nuci şi ca să ne ţinem de poznele obişnuite cu acest prilej[21]. Întâmplarea din urmă ne cam umilise, căci altminteri desigur că am fi refuzat cu dispreţ o asemenea invitaţie. Aşa că am consimţit cu plăcere să fim fericiţi. Gâsca şi budinca acestui vecin cumsecade erau straşnice, iar berea[22] fu găsită minunată chiar de nevastă-mea care era bună cunoscătoare. E drept, istorisirile vecinului nostru nu prea erau de acelaşi soi, fiind foarte lungi, nespus de plictisitoare şi rotindu-se toate în jurul aceloraşi istorii ce ne mai făcuseră să râdem de zeci de ori până atunci. Am fost, cu toate acestea, destul de amabili, ca să mai râdem şi a unsprezecea oară. Domnul Burchell, care se număra şi el printre oaspeţi, era mereu gata să organizeze vreo distracţie nevinovată. Îi puse, aşadar, pe băieţi şi pe fete să joace baba-oarba. Nevastă-mea intră şi ea în joc şi avui plăcerea să bag de seamă că nu îmbătrânise prea mult. Vecinul meu şi cu mine priveam peripeţiile, râzând la fiecare ispravă şi lăudându-ne fiecare îndemânarea ce o avusesem odinioară la acest joc. Urmă foc şi apă, apoi jocul cu întrebările şi, la sfârşit, se aşezară jos pentru „vânătoarea papucului”. Cum poate nu toată lumea cunoaşte acest joc de demult, e necesar să arătăm că participanţii se aşază jos, în cerc, afară de unul care stă în picioare în mijloc şi are îndatorirea să prindă un papuc pe care jucătorii şi-l aruncă unul altuia pe sub gleznă, ca pe-o suveică. Farmecul jocului constă în faptul că cei din spatele lui îl pocnesc cu călcâiul papucului pe cel care stă în picioare şi n-

are cum să-i vadă din faţă pe toţi cei din cerc, fără ca el să se poată apăra în vreun fel. În situaţia asta se afla fata mea cea mare, prinsă în mijlocul cercului, ţopăind de colo-colo după papuc, roşie şi înfierbântată, strigând: „Nicio hoţie, nicio hoţie”, cu un glas ce ar fi fost în stare să surzească pe un cântăreţ de balade, când, deodată, intrară, ghiciţi cine? nimeni altcineva decât cele două cuconiţe din oraş, doamna Blarney şi domnişoara Carolina-Wilhelmina-Amelia Skeggs. Vă las să vă închipuiţi ce zăpăceală urmă. Descrierile n-ar face decât să sărăcească imaginea, de aceea nu-i nevoie să zugrăvesc această nouă înjosire. O, cerule, să fii surprinsă de nişte cucoane simandicoase în atitudini atât de vulgare! La ce altceva te puteai aştepta de la un joc propus de domnul Flamborough? Păream cu toţii pironiţi de pământ, ca şi cum realmente am fi rămas împietriţi de uimire.

Cele două doamne trecuseră pe la noi să ne vadă şi, negăsindu-ne acasă, veniseră să ne caute, deoarece erau nerăbdătoare să afle ce accident îi împiedicase pe ai mei să vină în ajun la biserică. Olivia îşi luă sarcina să vorbească în numele nostru şi, scurtând povestea, zice că fuseseră trântite de pe cal. La această veste doamnele se neliniştiră, dar aflând că nimeni nu fusese vătămat, se arătară bucuroase. Vestea că fetele trecuseră printr-o spaimă de moarte le mâhni nespus, dar aflând că avuseseră o noapte bună se arătară iarăşi peste măsură de încântate. Amândouă manifestară faţă de fetele mele o bunăvoinţă nemărginită. Când le văzuseră ultima dată avuseseră pentru ele cuvinte calde – acum, erau arzătoare. Mărturisiră că doresc să lege cu noi o cunoştinţă mai durabilă. Doamna Blarney se lipi mai ales de Olivia; domnişoara Carolina-Wilhelmina- Amelia Skeggs (îmi place să redau numele întreg al oamenilor), prinse mai mult drag de Sofia. Tot greul convorbirii era dus de aceste două doamne, în vreme ce fetele admirau, în tăcere, prea aleasa lor creştere.

Dar cum se poate întâmpla ca cititorilor mei, oricât de calici ar fi ei înşişi, să le placă convorbirile din lumea mare, anecdote de-ale lorzilor şi de-ale cavalerilor jartierei, le cer îngăduinţa să reproduc sfârşitul convorbirii:

– Nu ştiu dacă această istorie, zicea domnişoara Skeggs, este sau nu adevărată. Dar pot să vă încredinţez, doamnă, că toată adunarea era încremenită. Milord făcea feţe-feţe, milady era leşinată, iar sir Tonkin, trăgând sabia, jură că-i al ei până la cea din urmă picătură de sânge.

– Foarte bine, răspunse doamna Blarney, dar pot să-ţi spun că ducesa nu mi-a suflat măcar o vorbă despre toată această afacere, deşi sunt sigură că înălţimea sa n-are niciun secret pentru mine.

– Pot să vă asigur, totuşi, că a doua zi milordul-duce şi-a strigat de trei ori valetul: „Jernigan! Jernigan! Jernigan! adu-mi jartierele”.

Am uitat să atrag luarea aminte că, în cursul acestei convorbiri, domnul Burchell se purta cu totul lipsit de cuviinţă. Stătea cu faţa întoarsă spre foc şi, la sfârşitul fiecărei fraze, rostea câte un cuvânt de dispreţ, ceea ce nu făcea plăcere nimănui şi, într-o anumită măsură, împiedica convorbirea să se încingă.

– În afară de asta, scumpa mea Skeggs, urmă pairesa[23] noastră, nu e pomenit măcar un cuvânt despre asta în versurile pe care doctorul Burdock le-a făcut cu acest prilej.

– Pe naiba! exclamă domnul Burchell.

– Sunt surprinsă, exclamă domnişoara Skeggs, căci i se întâmplă rar să scape o asemenea împrejurare, cu atât mai mult cu cât scrie pentru amuzamentul lui. Dar, doamnă, puteţi să-mi faceţi marea favoare să-mi arătaţi aceste versuri?

– Pe naiba! exclamă domnul Burchell.

– Draga mea făptură, replică pairesa, credeţi că port cu mine asemenea lucruri? Cu toate că sunt foarte frumoase şi cred că ştiu să apreciez destul de bine aşa ceva, adică cel puţin ştiu ce-mi place. Am admirat totdeauna poezioarele doctorului Burdok, căci în afară de ale lui şi de cele ale scumpei noastre contese din Hanover Square, restul este tot ce poate fi mai josnic în lume. Nicio frântură de viaţă mondenă în conţinutul celorlalte versuri.

– Pe naiba! exclamă domnul Burchell.

– Doamna ar trebui să facă excepţie, continuă ea, cu producţiile sale din *Magazinul Doamnelor*. Nădăjduiesc că veţi fi de acord cu mine când

susţin că acolo totul radiază numai bunul gust al lumii alese; dar mă tem că nu voi mai primi ceva de acelaşi gen.

– Pe naiba! exclamă domnul Burchell.

– Vai, draga mea, ştii, reluă, doamna, că doamna mea de companie care-mi făcea lectura m-a părăsit, ca să se mărite cu căpitanul Roach, şi cum sărmana mea vedere nu-mi îngăduie să scriu cu mâna mea, caut de multă vreme o persoană care să o înlocuiască. Ceea ce nu-i tocmai uşor de găsit şi, desigur, treizeci de lire sterline pe an, nu-s prea mult pentru o domnişoară de treabă, cu caracter, care ştie să scrie, să citească şi să ţină companie. Cât despre fetele crescute la oraş, nici vorbă nu poate fi, ele nu-s bune de nimic.

– Pe naiba! exclamă domnul Burchell.

– Vai, ştiu prea bine asta din propria-mi experienţă, răspunse domnişoara Skeggs, căci din trei domnişoare de companie pe care le-am avut în ultimele şase luni, una nu voia să lucreze lenjerie nici măcar un ceas pe zi, alta găsea că douăzeci şi cinci de guinee pe an constituie o leafă prea mică, cât despre cea de-a treia am fost nevoită s-o dau afară, pentru că bănuiam nu ştiu ce intrigă amoroasă între ea şi capelanul meu. Virtutea – virtutea, draga mea, merită orice preţ. Dar unde s-o găseşti?

– Pe naiba! exclamă domnul Burchell.

Nevastă-mea fusese, multă vreme, numai urechi la această discuţie, dar mai cu seamă partea din urmă o izbi. Treizeci de lire şi douăzeci şi cinci de guinee făceau la un loc cincizeci şi şase de lire sterline şi cinci şilingi în monedă englezească, pe care ni le aruncau, ca să zic aşa, drept în faţă, şi care contau pentru familia noastră. Mă privi o clipă ca să vadă ce gândesc şi, la drept vorbind, cugetam şi eu că asemenea posturi li se potriveau perfect fetelor noastre. Mai mult, dacă boierul o iubea cu adevărat pe fata cea mare, acesta era mijlocul prin care-i puteam asigura o zestre. Aşadar, nevastă-mea se hotărî să nu piardă asemenea avantaje din lipsă de îndrăzneală şi, de aceea, cuvântă în numele familiei.

– Nădăjduiesc, exclamă ea, că doamnele îmi vor ierta îndrăzneala. E adevărat, nu avem dreptul de a năzui la asemenea favoruri, dar e firesc să doresc ridicarea copiilor mei. Aşa că îndrăznesc să afirm că amândouă

fetele mele au o educaţie frumoasă şi bună, cum nu se poate mai bună aici, la ţară. Ştiu să citească, să scrie, să socotească, se pricep să lucreze cu acul, să brodeze, să tricoteze şi cunosc şi puţină muzică. Cea mai mare ştie să taie hârtia pentru corespondenţă, iar cea mai mică se pricepe să dea în cărţi…

– Pe naiba! exclamă domnul Burchell.

După o asemenea intervenţie elocventă, cele două doamne se priviră câteva clipe în tăcere cu un aer plin de importanţă şi de îndoială. La sfârşit, miss Carolina- Wilhelmina-Amelia Skeggs binevoi să spună că cele două domnişoare, cât putea să judece după o relaţie atât de sumară, îi păreau potrivite pentru asemenea posturi.

– Dar, doamnă, zise ea, adresându-se nevestei mele, o treabă ca aceasta este o temeinică cercetare a caracterului şi o cunoaştere reciprocă mai serioasă. Nu că aş nutri cea mai mică bănuială asupra virtuţii, înţelepciunii şi discreţiei domnişoarelor, dar există o anumită formă, doamnă, o anumită formă în toate aceste treburi.

Nevastă-mea îi încuviinţă întru totul rezervele, arătând că şi ea ar face în locul lor tot aşa, dar, cu privire la caracterul fetelor, putea să întrebe şi vecinii. Doamna pairesă zise că informaţiile altor persoane nu erau necesare, că recomandarea vărului ei boierul Thornhill, era suficientă. Aşa că cererea noastră rămase să se întemeieze pe opinia lui.

21 Se pun în faţa focului două nuci care simbolizează doi iubiţi. Dacă amândouă se prăjesc în acelaşi timp, atunci îndrăgostiţii se vor căsători în cursul anului. Dacă însă nucile nu se prăjesc amândouă deodată, atunci nu va mai avea loc niciun fel de căsătorie.

22 Literal, lâna mielului; un fel de băutură din bere încălzită cu zahăr şi alte ingrediente.

23 Acest titlu nu indică în Anglia doar pe soţia sau văduva unui membru al camerei pairilor, ci este deţinut de unele femei ca o demnitate personală.

CAPITOLUL XII

Soarta pare hotărâtă să umilească familia din Wakefield. Unele jigniri sunt deseori mai dureroase decât pacostele reale

De îndată ce ne întoarserăm acasă, ne-am consacrat noaptea planurilor de viitoare cuceriri. Deborah îşi folosi toată sagacitatea pentru a hotărî care dintre cele două fete avea să aibă locul cel mai bun şi cele mai mari ocazii de a frecventa societatea aleasă. Singurul obstacol ce întârzia realizarea planului era recomandarea boierului. Dar el ne arătase atâtea dovezi de prietenie, că nu ne mai puteam îndoi.

Chiar după ce se duse la culcare, nevastă-mea continuă să depene gânduri pe aceeaşi temă.

– Zău aşa, dragul meu, Charles, fie vorba între noi, cred că am avut o zi minunată.

– Destul de bună, răspunsei, neştiind ce să spun.

– Cum doar destul de bună? replică ea; cred că a fost cât se poate de bună. Să presupunem că fetele reuşesc să facă cunoştinţă la Londra cu oameni de gust; şi sunt convinsă că Londra e oraşul cel mai potrivit din lumea întreagă, pentru ca să găseşti tot soiul de soţi. De altfel, dragul meu, la tot pasul vedem lucruri atât de ciudate. Şi dacă nişte doamne de neam mare prind o prietenie atât de puternică pentru fetele noastre, de ce nu s-ar întâmpla la fel şi cu nişte bărbaţi tot atât de simandicoşi? *Entre nous*[24] îţi mărturisesc că ţin grozav la doamna Blarney fiindcă este atât de îndatoritoare. Şi, totuşi, domnişoara Carolina- Wilhelmina-Amelia Skeggs mi-a cucerit inima. Iar când mi-au vorbit despre cum stau lucrurile la oraş,

ai văzut cum am bătut fierul cât e cald. Spune-mi, dragul meu, dacă n-am făcut bine că m-am gândit la copilele noastre?

– A, zisei, neştiind ce să cred mai nimerit despre toate astea. Dumnezeu să aibă grijă ca peste trei luni să le fie mai bine.

Aceste observaţii le rosteam de obicei ca să întreţin în cugetul soţiei o părere bună despre chibzuinţa mea. Căci, dacă fetele reuşeau, atunci se împlinea o dorinţă pioasă a mea, iar dacă avea să vină vreo nenorocire, cele spuse de mine puteau fi interpretate drept o profeţie. Toată această discuţie nu era însă decât o pregătire pentru un alt plan al neveste-mi, un plan de care mă temeam al fel de mult. Nu era vorba despre altceva decât despre faptul că, trebuind să ridicăm acum ceva mai sus capul în lume, era mai cuminte să vindem la iarmaroc calul care îmbătrânise şi să cumpărăm în locu-i altul mai arătos şi care să poată duce, la nevoie, doi călăreţi pe spinarea lui, ca să mergem la biserică sau la oraş. La început, mă împotrivii cu tărie acestui plan, dar fu susţinut cu aceeaşi dârzenie şi, pe măsură ce începeam să cedez, energia potrivnicului sporea, până ce mă alăturai şi eu.

A doua zi era iarmaroc şi intenţionam să mă duc, dar nevastă-mea mă încredinţă că sunt răcit şi că nimic n-o s-o înduplece să-mi dea voie să ies.

– Nu, dragul meu, hotărî ea, Moise este un băiat isteţ şi se pricepe să vândă şi să cumpere. Ştii bine că toate chilipirurile mari, el le-a cumpărat. Este încăpăţânat, se tocmeşte şi nu se lasă până nu-i oboseşte pe clienţi şi nu se învoiesc.

Deoarece aveam şi eu o părere bună despre agerimea copilului nostru, eram destul de dispus să-i încredinţez acest comision. Dimineaţa văzui pe surorile lui foarte ocupate să-l pregătească pentru iarmaroc, lustruindu-i cătărămile, potrivindu-i buclele, prinzându-i pălăria cu bolduri. Când găteala fu isprăvită, avurăm satisfacţia să-l vedem urcat pe cal, cu o lădiţă de merinde în faţă, în care avea să pună lucrurile de băcănie cumpărate de la târg. Purta o haină impermeabilă de pânză zisă „tunet şi fulger” care, cu toate că-i rămăsese puţintel cam scurtă, era încă destul de bună ca să nu fie azvârlită. Vesta îi era din lână ţesută, de un verde lucitor, iar surorile îi înnodaseră părul cu o panglică neagră, groasă. Îl petrecurăm toţi o bună

bucată de drum, de la poartă, urându-i „Noroc bun, noroc bun…”, până ce îl pierdurăm din ochi.

Abia plecase şi iată că veni chelarul domnului Thornhill să ne felicite pentru norocul nostru, zicând că-şi auzise stăpânul vorbind despre noi cu nişte doamne şi aducându-ne alese laude.

O fericire nu vine niciodată singură. Un alt valet de la curtea boierului se ivi cu o scrisoare pentru fete, prin care cele două doamne le făceau cunoscut că domnul Thornhill le dăduse despre noi toţi nişte informaţii deosebit de favorabile, şi nădăjduiau că după ce vor mai fi cules şi altele, aveau să fie întru totul satisfăcute.

– A! zise nevastă-mea, acum văd că nu-i lucru uşor să intri în legătură cu cei mari, dar odată ce ai ajuns, atunci, vorba lui Moise, poţi să te duci să te culci.

Această exclamaţie candidă, pe care nevastă-mea o găsea plină de duh, fetele o încuviinţară, izbucnind amuzate într-un râs zgomotos. Ce să mai vorbesc? Nevastă-mea era atât de mulţumită de vestea primită, încât puse în mâna aducătorului şapte gologani şi jumătate.

Ziua aceea era sortită să fie rezervată vizitelor. Domnul Burchell, întors de la iarmaroc, se ivi şi el pe negândite. Aducea fiecărui copil câte o turtă dulce de un ban, pe care nevastă-mea hotărî să le strângă, ca apoi să le dea doar când vor fi citit frumos. De asemeni, le aducea fetelor câte o cutie în care puteau să ţină diferite lucruri sau chiar bani dacă ar fi căpătat. Nevestei mele îi plăceau în general pungile din piele de nevăstuică, aducătoare de noroc dar, până atunci, erau bune şi aceste cutii. Nutream încă multă stimă pentru domnul Burchell cu toate că în ultima vreme purtarea lui necioplită cam lăsase de dorit, aşa că nu rezistarăm să nu-i împărtăşim fericirea noastră şi chiar să-i cerem sfatul, căci cu toate că rareori luam în seamă părerile lui, eram totdeauna cu toţii dornici să i le cerem. Când citi biletul, dădu din cap şi zise că o treabă de felul acesta cere cea mai mare băgare de seamă. Această neîncredere îi displăcu grozav nevestei mele.

– Niciodată nu m-am îndoit, domnule, zise ea, eşti gata să mi te împotriveşti, mie şi fetelor mele. Eşti mult mai prudent decât ar fi necesar.

Oricum, cred că atunci când vrem să cerem sfaturi, e bine să ne adresăm celor care par a le fi folosit ei înşişi.

– Nu-i vorba aici, doamnă, replică domnul Burchell, de propria mea purtare, căci deşi mie personal nu mi-au folosit sfaturile, trebuie, ca să am cugetul împăcat, să le dau celor care vor să le folosească...

– Cum mă temeam că răspunsul acesta putea să aducă altul care să compenseze prin asprime ce-i lipsea ca spirit, am schimbat vorba, prefăcându-mă că mă mir de ce întârzie atât de mult fiul nostru la iarmaroc, când înserarea se şi aşternuse aproape.

– Nu te nelinişti, exclamă nevastă-mea, fii sigur că se pricepe să-şi facă treburile. Te încredinţez că nu are să vândă niciodată grânele când sunt plouate. L-am văzut făcând nişte târguieli uimitoare. Cu privire la asta, să vă istorisesc una bună care o să vă facă să muriţi de râs… Dar iată, se întoarce Moise fără cal şi cu lada în spinare!…

Pe când soţia mea rostea aceste vorbe, Moise se îndrepta spre noi încet, pe jos, asudat de povara ce şi-o legase cu o curea de umeri.

– Bun venit, bun venit, Moise! Ei, copilul meu, ce ne aduci de la iarmaroc?

– Pe mine, răspunse Moise, privind şiret şi punând cutia pe scrin.

– Da, da, ştim asta, zise nevastă-mea. Dar unde-i calul?

– L-am vândut, răspunse Moise, cu trei lire, cinci şilingi şi doi bani.

– Bine ai făcut, dragul nostru; ştiam că o să te descurci. Fie vorba între noi, trei lire, cinci şilingi şi doi bani înseamnă o treabă destul de bună. Haide, dă banii!…

– N-am adus niciun ban, zise Moise, căci i-am plasat într-o afacere straşnică.

Zicând aceasta, scoase de la piept un pachet, în care era o partidă de ochelari verzi, înrămaţi în argint, fiecare în tocul lui de piele de căprioară.

– O duzină de ochelari verzi, zise nevastă-mea cu glasul scăzut. Ai vândut calul şi nu ne aduci în schimb decât o duzină de ochelari pârliţi…

– Dragă mamă, am făcut o negustorie de aur, strigă băiatul, de ce nu vrei să-mi asculţi argumentele? Le-am luat pe nimica toată, altfel nu le-aş fi

cumpărat… Numai ramele de argint fac de două ori banii ce i-am dat…

– La naiba cu ramele tale de argint! zbieră nevastă-mea, fără să se mai poată stăpâni, nu iei pe ele nici cinci şilingi dacă le vinzi ca argint vechi...

– Nu-i nevoie să te îndoieşti că ramele nu se vor vinde, zisei, căci, după câte văd, sunt de aramă albită.

– Cum? zbieră mai tare nevastă-mea, nu-s de argint? Ramele nu-s de argint?

– Nu, răspunsei. Nu au mai mult argint decât tigaia ta.

– Aşadar ne-am lipsit de cal, strigă ea, şi ne-am ales doar cu o duzină de ochelari cu rame de aramă, puse în tocuri de carton. O înşelătorie de să te lovească damblaua! Ah, nătărăul, cum s-a lăsat păcălit… Ar fi trebuit să cunoască mai bine oamenii.

– Aici te înşeli, draga mea, zisei, ar fi trebuit să nu-i cunoască deloc.

– Gogomanul, lua-l-ar naiba! Să aducă el asemenea fleacuri… Am să le arunc pe foc, strigă nevastă-mea.

– Nici aici n-ai dreptate, draga mea, îi zisei, cu toate că sunt de aramă, trebuie să-i păstrăm, pentru că-i mai bine să ai nişte ochelari înrămaţi în aramă decât nimic.

La acest punct, nefericitul Moise începu şi el să se lămurească. Îşi dăduse seama că fusese dus de nas de un şarlatan ager, care, observându-i chipul, şi-l alese drept pradă uşoară. Prinsei prilejul să-l întreb cum a fost. Din cele spuse, pare-se că după ce vânduse calul, se plimba prin iarmaroc ca să caute altul. Un om cu un aer destul de respectabil îl atrăsese în baraca lui sub cuvânt că are un cal de vânzare.

– Acolo, urmă Moise, găsirăm un om foarte bine îmbrăcat, care cerea un împrumut de douăzeci de lire, punând amanet ochelarii şi zicând că are mare nevoie de bani, ceea ce-l făcea să dea marfa pe o treime din preţ. Primul domn, care se prefăcea a fi prietenul meu, îmi şopti să cumpăr şi că aş fi un prost să pierd asemenea chilipir. Am trimis atunci după domnul Flamborough. Şi lui îi povesti acelaşi lucru şi aşa ne-au convins pe amândoi să luăm câte o partidă de ochelari.

24 Între noi (fie vorba).

CAPITOLUL XIII

Se descoperă că domnul Burchell este de fapt un duşman, căci cutează să dea un sfat neplăcut

Familia mea făcuse câteva încercări de a străluci, dar de fiecare dată se ivise câte un dezastru neprevăzut, care răsturnase pe loc planul înjghebat. Mă străduiam să folosesc fiecare dezamăgire ca să le sporesc înţelepciunea în aceeaşi măsură în care le fuseseră înşelate ambiţiile.

– Vedeţi, copiii mei, le ziceam, cu cât de puţin te alegi din încercările de a arunca praf în ochii lumii; degeaba vrem să ne luăm la întrecere cu cei mai presus de noi. Săracii care vor cu orice chip să facă tovărăşie numai şi numai cu cei bogaţi sunt urâţi de cei pe care-i ocolesc şi dispreţuiţi de cei pe care se străduiesc să-i urmeze. Toate combinaţiile nepotrivite sunt dezavantajoase totdeauna pentru cel mai slab. Din treaba asta cel bogat se alege cu toate plăcerile, iar cel sărac numai cu ponoasele. Haide, Dick, copilul meu, povesteşte-ne parabola pe care o citeai azi, ca să folosim toţi câte ceva din ea.

– Erau odată, zise copilul, un uriaş şi un pitic care legaseră prietenie, trăind laolaltă. Făcură legământ că n-au să se despartă niciodată şi că vor porni în căutare de aventuri. Prima bătălie o purtară cu doi sarazini. Fiind plin de bărbăţie, piticul lovi cu toată puterea pe unul dintre cei doi duşmani, dar izbitura nu vătămă deloc pe sarazin care, ridicând cât putu de sus sabia, o abătu cu atâta putere peste braţul piticului, încât aproape i-l zbură pe loc. Era la jalnică strâmtoare, când iată că uriaşul îi veni în ajutor, lăsându-i în scurtă vreme pe cei doi sarazini morţi pe câmpie. Piticul, înfuriat, tăie capul duşmanului mort. Pe urmă plecară mai departe şi urmă o altă întâmplare:

trei satiri sângeroşi răpeau o fecioară disperată. Piticul, cu toate că nu mai era aprig ca înainte, dădu cea dintâi lovitură, la care cel lovit îi răspunse în aşa fel, încât îi scoase un ochi. Uriaşul se prăvăli asupră-le şi, dacă n-ar fi fugit, neîndoielnic că i-ar fi răpus până la unul. Cei doi biruitori şi fecioara erau aşadar nespus de bucuroşi de această ispravă, iar preafrumoasa domnişoară, scăpată din primejdie, îndrăgostindu-se de uriaş, iată că se cununară. Şi merseră ei aşa hăt-departe, până ce dădură peste o ceată de tâlhari. Pentru prima dată uriaşul porni el să lupte întâi, dar nici piticul nu se lăsă mai prejos. Bătălia fu lungă şi înverşunată. Pe cel care-l lovea uriaşul, acolo rămânea, dar piticul, în mai multe rânduri, era gata să fie omorât. În cele din urmă, biruinţa fu de partea celor doi, atât numai că piticul pierdu în luptă un picior. Aşa că el se găsea cu un picior, cu un braţ şi cu un ochi mai puţin, în vreme ce uriaşul, care nu căpătase nicio rană, îi strigă micului său tovarăş:

– Bravo, micul meu viteaz, iată ce înseamnă să lupţi cu vrednicie. Încă o biruinţă şi vom căpăta o slavă fără de moarte!

– Nu, nu, zise piticul, devenit mai înţelept, nu eu, eu mă las păgubaş, ţi-o spun că nu mă mai bat, căci văd bine că în toate luptele tu dobândeşti cinstea şi onorurile pe când asupra mea cad toate loviturile…

Eram tocmai gata să trag morala acestei parabole, când atenţia îmi fu atrasă de o dispută foarte aprinsă dintre nevastă-mea şi domnul Burchell cu privire la expediţia plănuită de fetele noastre la oraş. Nevastă-mea stăruia cu tărie asupra avantajelor care vor rezulta din acest proiect, pe când domnul Burchell căuta, cu mare ardoare, s-o oprească de a-l pune în aplicare. Eu eram neutru. Temeiurile domnului Burchell împotriva acestui plan păreau a fi urmarea acelor poveţe care, dimineaţă, fuseseră atât de rău primite. Disputa se încălzi şi sărmana nevastă-mea, în loc să stea şi să chibzuiască în linişte, ţipa din ce în ce mai tare. Până la sfârşit rosti nişte cuvinte care sunau nespus de neplăcut pentru noi toţi.

– Cunosc, zise ea, nişte persoane care au temeiurile lor tainice pentru sfaturile ce le împart, dar le rog ca pe viitor să binevoiască să nu mai intre în casa mea…

– Doamnă, zise domnul Burchell, cu multă stăpânire, ceea ce n-avea alt efect decât s-o aprindă şi mai tare pe nevastă-mea, când vorbiţi de temeiuri aveţi dreptate, căci am în vedere taine ce nu le voi pomeni; şi nu le pomenesc pentru că nu sunteţi în stare să-mi răspundeţi la problemele din care nu fac nicio taină. Bag însă de seamă că vizitele mele aici au început să vă sâcâie şi de aceea o să renunţ la ele şi nu mă voi mai întoarce decât o singură dată, ca să-mi iau rămas bun, când voi pleca definitiv din locurile acestea.

În timp ce vorbea îşi luă pălăria, iar ochii Sofiei ce păreau că-l dojenesc pentru pripeala lui, nu-l putură opri să nu plece.

După ce plecă, ne privirăm câteva clipe încurcaţi. Nevastă-mea, care pricinuise totul, se silea să-şi ascundă supărarea îndărătul unui zâmbet forţat şi al unei înfăţişări liniştite, iar eu mă simţeam tentat să o mustru.

– Cum nevastă, zisei, aşa te porţi cu străinii? Aşa le răsplătim binefacerile? Te asigur, draga mea, că acestea sunt vorbele cele mai aspre care au ieşit vreodată din gura ta şi îmi sunt cu totul nesuferite…

– De ce m-a stârnit? răspunse ea. Ştiu eu foarte bine de unde se trag sfaturile ce ni le dă. Ar fi vrut să le împiedice pe fete să plece la Londra, ca să se poată bucura el de tovărăşia celei mai mici dar, orice s-ar întâmpla, are să găsească ea tovărăşii mai bune, decât aceea a unui om de nimic ca ăsta.

– Om de nimic? zisei, cum poţi să-i spui aşa ceva? E cu putinţă să ne înşelăm atât de mult asupra firii acestui om? În anumite împrejurări mi s-a părut gentlemanul cel mai desăvârşit din câţi am cunoscut. Spune-mi, Sofio, copilul meu, a dat el vreo dovadă tainică a afecţiunii sale?

– Discuţiile ce le-am avut cu el au fost întotdeauna cuminţi, cuviincioase şi plăcute. Cât despre altceva, nu, niciodată. Atât îmi aduc aminte, mi-a spus că niciodată n-a cunoscut o femeie care să fi găsit vreun merit unui om ce părea sărac.

– Asta, draga mea, zisei, este pretextul obişnuit al oamenilor nefericiţi sau leneşi. Dar nădăjduiesc că te-ai deprins să-i judeci sănătos pe asemenea oameni şi că-ţi dai seama că ar fi o nebunie să-ţi aştepţi fericirea de la un om care a fost atât de puţin chibzuit cu propria lui avere. Maică-ta şi cu

mine avem acum nişte planuri mai bune pentru voi. Iarna viitoare, când o să staţi probabil la Londra, o să aveţi prilejul să faceţi o alegere mai chibzuită.

N-am pretenţia să precizez ce cugeta Sofia cu privire la toate astea, dar în fundul inimii nu eram supărat că scăpasem de un oaspete de care mă temeam atât. Încălcarea ospitalităţi îmi cam rodea puţin conştiinţa, dar i-am curmat repede glasul cu vreo două sau trei temeiuri amăgitoare, ce avură darul să mă liniştească şi să mă împace cu mine însumi. Imputările pe care conştiinţa le face unui om vinovat de o faptă rea sunt curând înăbuşite. Conştiinţa este o fricoasă care, când n-are destulă putere să preîntâmpine o greşeală rareori e de ajuns de dreaptă ca să-l învinuiască pe vinovat.

CAPITOLUL XIV

Noi umilinţe, sau o demonstraţie că un rău aparent poate fi o adevărată binecuvântare

Plecarea la oraş a fetelor era acum hotărâtă. Domnul Thornhill ne făgăduise cu amabilitate să le cerceteze purtarea şi să ne dea de ştire prin scrisori. Dar cugetarăm că era neapărat necesar ca îmbrăcămintea să le fie la înălţimea aşteptărilor, ceea ce nu se putea face fără oarecare cheltuială. Am dezbătut aşadar în consiliu plenar despre mijloacele cele mai lesnicioase prin care să facem rost de bani sau, ca să vorbesc mai lămurit ce anume ar fi fost mai nimerit să vindem ca să-i avem. Curând hotărârăm că singurul cal ce ne mai rămăsese era absolut nefolositor la plug, fără tovarăşul lui; cât despre călărie, nu făcea nici două parale, fiind chior. Fu luată deci hotărârea de a fi vândut la iarmarocul din vecini, unde aveam să-l duc eu însumi, ca să nu mai riscăm vreo înşelătorie. Cu toate că aceasta era cea dintâi tranzacţie comercială din viaţa mea, eram sigur că aveam să ies cu faţa curată. Părerea pe care cineva şi-o făureşte despre isteţimea sa se măsoară după aceea a tovarăşilor din jurul său şi, cum eu trăiam mai mult în cercul familiei, căpătasem o idee destul de bună despre înţelepciunea mea lumească. Cu toate acestea, a doua zi, când mă pregăteam să merg la târg, nevastă-mea mă chemă înapoi, la câţiva paşi de poartă, şoptindu-mi să fiu cu ochii în patru.

Ajungând la iarmaroc, pusei calul să meargă în toate felurile, după cum e obiceiul, dar nu se arătă niciun muşteriu. În cele din urmă s-a apropiat unul; după ce a sucit calul în sus şi în jos, cercetându-l îndelung, l-a găsit chior şi n-a voit să dea niciun ban pe el. Mai veni unul care-i găsi altă

meteahnă, zicând că nu l-ar lua nici pentru întorsul acasă. Un al treilea băgă de seamă că are gălbenare şi nu-mi oferi niciun preţ. Un al patrulea constată că are albeaţă la ochi. Un al cincilea, mai obraznic ca toţi, mă ţinu de rău, zicându-mi ce naiba căutam la iarmaroc cu o gloabă şchioapă, oarbă şi bătrână, care nu era bună decât să fie tăiată şi dată la câini. Toate acestea începură să-mi trezească şi mie un năvalnic dispreţ pentru sărmanul dobitoc şi mă simţeam aproape ruşinat când se apropia vreun nou cumpărător, căci deşi nu luam de bun tot ce mi se spunea, îmi ziceam totuşi că mulţimea mărturiilor alcătuieşte o puternică prezumţie că au dreptate, precum glăsuieşte sfântul Grigore cu privire la bunele lucrări.

Mă aflam în această situaţie destul de umilitoare când unul dintre confraţii mei, un vechi cunoscut, care avea şi el ceva treabă la iarmaroc, se apropie de mine şi, scuturându-mi mâna, mă îmbie să poposim într-o cârciumă şi să bem un pahar din ce vom găsi acolo. Primii degrabă propunerea şi, intrând într-o crâşmă, furăm conduşi într-o mică încăpere, unde nu se afla decât un bătrân venerabil, care citea cu mare băgare de seamă un ceaslov gros. În viaţa mea nu văzusem un tip să-mi facă o impresie atât de favorabilă. Şuviţe argintii îi umbreau tâmplele, insuflându-mi respect, iar bătrâneţea lui verde, părea a fi rodul unei bune sănătăţi şi a unei vieţi cumpătate. Cu toate acestea prezenţa lui nu ne întrerupse conversaţia. Discutai cu amicul meu despre diferitele încercări prin care trecusem. Aşa, vorbirăm despre controversa Whiston, pe tema celei de a doua căsătorii a preoţilor, despre ultima mea cărticică, despre răspunsul arhidiaconului şi despre măsurile aspre luate împotriva mea.

Dar atenţia ne fu îndepărtată de la cele ce grăiam prin ivirea unui tânăr care, intrând în odaie, şopti respectuos ceva la urechea bătrânului.

– Nicio scuză, fiul meu, îi zise bătrânul, a face bine semenului nostru este o datorie ce trebuie s-o împlinim. Ia asta şi aş dori să ai nevoie de mai mult încă. Dar dacă cinci lire sterline pot să-ţi uşureze nevoia, ţi le dau din toată inima.

Tânărul modest vărsă lacrimi de recunoştinţă. A mea era însă şi mai mare. Bucuros l-aş fi îmbrăţişat pe bătrân, atât de adânc mă mişcase

binefacerea lui. Dar el îşi văzu mai departe de citit, iar noi ne reluarăm convorbirea, până ce tovarăşul meu, aducându-şi aminte că are o afacere de încheiat în târg, ieşi, făgăduindu-mi că se întoarce de îndată şi adăugând că totdeauna fusese foarte dornic de a sta cât mai mult în tovărăşia doctorului Primrose. Auzindu-mi numele, bătrânul păru că mă priveşte un timp cu băgare de seamă, iar când prietenul plecă, mă întrebă în chipul cel mai respectuos cu putinţă, dacă eram cumva rudă cu marele Primrose, acel neînfricat apărător al monogamiei, acel vajnic slujitor al Bisericii. Nicicând inima mea nu simţise o desfătare mai sinceră ca în clipa aceea.

– Domnule, răspunsei, aprecierile unui om atât de virtuos ca dumneavoastră, se adaugă la fericirea ce am resimţit-o văzând binefacerea săvârşită adineauri. Îl aveţi în faţa dumneavoastră chiar pe doctorul Primrose, apărătorul monogamiei, pe care aţi binevoit a-l numi marele Primrose. Aveţi în faţă pe acel nefericit eclesiast care atâta vreme şi, aş putea spune, cu atâta succes, a combătut denterogamia preoţilor.

– Domnule, zise străinul cu o înfăţişare ce lăsa să se întrevadă o respectuoasă admiraţie, mă tem că am fost prea familiar dar, iertaţi-mi vă rog curiozitatea, vă rog să mă scuzaţi…

– Domnule, îi răspunsei cu grăbire, strângându-i mâna, departe de a mă fi jignit cu familiaritatea dumneavoastră, vă rog din suflet să-mi primiţi prietenia la fel cum şi dispuneţi de întreaga mea stimă.

– Atunci primesc cu recunoştinţă, zise el, strângându-mi mâna, ceea ce-mi oferă gloriosul stâlp al ortodoxiei neclintite… Avea-voi fericirea să…

Aici întrerupsei fraza ce avea de gând s-o spună cu toate că, în calitate de autor lăudat pentru operele sale, aş fi putut să mistui o porţie destul de mare de linguşire, totuşi, modestia mea, în clipa aceea, nu-mi îngăduia să mistui mai mult. Oricum, doi îndrăgostiţi dintr-un roman n-ar fi cimentat niciodată o prietenie mai instantanee. Vorbirăm despre o seamă de subiecte. Mai întâi îmi dădui seama că era mai mult pios decât învăţat, văzând că toată ştiinţa omenească o socotea o pleavă. Totuşi, asta nu scăzu într-un nimic stima mea pentru el, căci de câtva timp eu însumi începusem să nutresc aceeaşi părere; m-am folosit aşadar de prilejul ivit ca să remarc că

lumea devenea îndeobşte de o nepăsare condamnabilă faţă de problemele de doctrină şi se îndeletnicea prea mult cu speculaţiile lumeşti.

– O, da, domnule, răspunse el, ca şi cum ar fi rezervat pentru momentul acela întreaga lui ştiinţă, este prea adevărat. Lumea o ia razna. Şi totuşi, cosmogonia, adică creaţiunea lumii, i-a lăsat buimaci pe filozofii din toate veacurile. Ce talmeş-balmeş de păreri ciudate nu au zămislit asupra creării lumii. Sanchoniathon[25], Manethon[26], Berosus[27] şi Ocellus Lucanus[28] s-au străduit în zadar să o explice. De la cel din urmă aflăm aceste cuvinte: *Anarchaon ara kai atelutaion to pan*[29], ceea ce înseamnă că totul n-are nici început, nici sfârşit. Manethon, care trăia cam pe vremea lui Nebuchadon-Asser – Asser fiind un cuvânt sirian, care era supranumele obişnuit al regilor acelei ţări, ca Teglat Phael-Asser – Nabon-Asser deci, zic, a formulat o ipoteză deopotrivă de absurdă căci, cum spunem noi de obicei: *ek te biblion kubernetes*, ceea ce înseamnă că nu învăţăm lumea din cărţi, tot aşa el a încercat să cerceteze… Dar, domnule, vă cer iertare, mă depărtez de la obiect…

Chiar aşa şi era, iar eu, nici să mă tai, nu puteam să pricep ce avea de-a face creaţiunea lumii cu subiectul nostru, dar aceasta era îndeajuns ca să constat că-i om cu carte şi, de aceea, îi purtam un respect şi mai mare. Eram deci hotărât să-l încerc, dar el era prea blajin şi prea amabil ca să-mi dispute victoria. Ori de câte ori făceam vreo observaţie care aducea a provocare la controversă, surâdea, clătina din cap şi tăcea, ceea ce mă făcea să cred că de ar fi voit, ar fi spus multe. Subiectul convorbirii lunecă deci pe nesimţite la treburile ce ne aduceau pe amândoi la iarmaroc.

– Treaba mea, îi zisei, este să vând un cal…

Şi printr-o prea norocoasă potrivealã treaba lui era de a cumpără unul pentru fermierul său.

Pe dată îi arătai calul şi tot atât de repede târgul se încheie. Singurul lucru ce rămânea de făcut era să-mi plătească preţul. Drept care scoase din buzunar o bancnotă de treizeci de lire sterline, pe care mi-o întinse s-o schimb. Nefiind în stare să-i îndeplinesc cererea, bătrânul spuse jupânesei

să-l trimită pe servitorul său, care se înfăţişă de îndată, îmbrăcat într-o prea frumoasă livrea.

– Abraham, mergi şi schimbă pe aur hârtia aceasta fie la vecinul Jackson, fie aiurea.

După ce servitorul plecă, el îmi ţinu o cuvântare foarte patetică asupra rarităţii monedei de argint. I-o luai şi eu înainte, plângându-mă asupra rarităţii celei de aur şi, în vreme ce Abraham se înapoiase, căzurăm de acord că niciodată argintul nu fusese mai rar ca până acum. Abraham ne înştiinţă că alergase tot iarmarocul şi nu găsise nicăieri să schimbe bancnota cu toate că oferise o jumătate de coroană beneficiu. Vestea ne dezamăgi grozav; după o clipă de gândire, bătrânul întrebă dacă nu cunoşteam prin părţile acelea pe un oarecare Salomon Flamborough. Îi spusei că-i taman vecinul meu şi că ne despart câţiva paşi.

– Dacă aşa stau lucrurile, zise el, cred că putem face o treabă bună. Vă dau un ordin de plată asupra lui, plătibil la vedere, şi cred că ştiţi că-i omul cel mai onest cale de cinci mile. Cinstitul Salomon şi eu am fost multă vreme în strânsă legătură. Îmi aduc aminte că totdeauna îl băteam când jucam capra, dar el mi-o lua înainte la sărituri.

Un ordin de plată asupra vecinului meu era ca şi bani peşin pentru mine, căci eram convins că-i bun platnic. Ordinul de plată fu semnat, iar domnul Jenkinson, respectabilul bătrân, Abraham, servitorul lui, şi calul meu, bătrânul Blackberry, plecară în trap foarte mulţumiţi unii de alţii. După un scurt răstimp, rămas singur cu gândurile mele, începui să cuget că poate săvârşisem o greşeală primind un ordin de plată de la un necunoscut, aşa că mă hotărâi din prudenţă să-mi iau calul îndărăt, în care scop o şi pornii după cumpărător. Dar era prea târziu. De aceea o luai drept spre casă, hotărât să încasez cât mai curând cu putinţă banii de la prietenul meu. L-am găsit pe cinstitul vecin la poartă, trăgând din pipă. Spunându-i că am un ordin de plată asupra lui, îl luă şi-l citi de două ori.

– Cred că-i citeşti bine numele, îi zisei eu, Efraim Jenkinson.

– Da, da, îmi răspunse, numele e scris destul de lămurit şi pe individ îl cunosc la fel de bine – este cea mai mare puşlama aflată sub bolta cerească.

Este acelaşi ticălos care ne-a vândut ochelarii. Nu-i unul cu faţă venerabilă, cu părul încărunţit şi fără clape la buzunare? Nu ţi-a îndrugat verzi şi uscate despre greci şi despre cosmogonie, precum şi altele cu privire la facerea lumii?

La toate acestea răspunsei cu un suspin.

– Oh, urmă prietenul meu, ştie şi el câte unele pe care le tot înşiră când stă de vorbă cu un cărturar, dar îl cunosc eu pe derbedeul ăsta şi tot am să pun odată mâna pe el.

Oricât aş fi fost de amărât, chinul cel mai mare urma să-l îndur abia când aveam să dau ochii cu nevasta şi cu fetele. Un şcolar care a tras la fit nu ar fi fost mai înspăimântat să se înfăţişeze profesorului, pe cât eram eu să intru în casă. Cu toate acestea luai cu străşnicie hotărârea să le preîntâmpin furia, deslănţuindu-mă eu mai întâi.

Dar, vai! intrând în casă, nu-mi aflai deloc familia dispusă de gâlceavă. Nevasta şi fetele erau scăldate în lacrimi; domnul Thornhill le aduse la cunoştinţă chiar în ziua aceea că a căzut baltă definitiv călătoria lor la Londra; că cineva, potrivnic nouă, le şoptise celor două doamne cine ştie ce neadevăr, iar ele plecaseră chiar în ziua aceea la Londra. El nu izbutise să-l dezmintă pe clevetitor, dar ne asigurase că oricare ar fi acela şi orice vorbe ar fi aruncat, el personal, ne chezăşuia mai departe, prietenia şi ocrotirea sa. Am descoperit deci că erau în stare să sufere cu mare resemnare păcăleala înghiţită de mine, întrucât era eclipsată de o nenorocire mai mare abătută asupra lor. Dar ceea ce neliniştea cel mai tare, era să aflăm cine putuse să aibă un suflet aşa de josnic ca să defăimeze o familie atât de inofensivă ca a noastră, o familie care era destul de modestă, ca să nu aţâţe invidia şi destul de blajină ca să nu asmută ciuda semenilor.

25 Sanchoniathon – scriitor fenician.
26 Manethon (sec. III î.e.n.) – preot şi istoric egiptean.
27 Berosus (născut la Babilon cam prin 330 î.e.n.) – istoric, astronom şi astrolog.
28 Ocellus Lucanus (sec. 6-5 î.e.n.) – filozof grec din şcoala pythagoreană, se pare că a fost chiar elevul lui Pythagora, Cea mai cunoscută lucrare a lui se numeşte *Despre Natura Universului* (De universo).

29 *De universo*, cap. I., par. 3, de Ocellus Lucanus.

CAPITOLUL XV

Josnicia domnului Burchell este dezvăluită. Prea multă înţelepciune înseamnă nebunie

Petrecurăm seara aceea şi o parte din ziua următoare făcând încercări sterpe de a descoperi cine erau duşmanii noştri. Mai toate familiile din vecinătate ne atrăseseră bănuielile şi fiecare dintre noi îşi avea motive bine întemeiate ca să-şi formeze o părere. Pe când era stăpâniţi de nedumerire, iată că unul dintre copiii noştri cei mici, care se jucase pe-afară, ne aduse un portofel găsit în iarbă. De îndată, ne dădurăm seama că e al domnului Burchell, deoarece îl văzusem la el. Cercetându-l, găsirăm în el nişte însemnări asupra unor lucruri diferite, dar ceea ce ne atrase atenţia, era un plic pecetluit pe care scria: *Copia scrisorii care urmează a fi trimisă celor două doamne, la castelul din Thornhill*. De la bun început ne veni în gând că el era josnicul denunţător, aşa că stăturăm la sfat dacă să deschidem sau nu scrisoarea. Eu eram de părere că nu, dar Sofia, zicând că-i sigură că, dintre toţi oamenii, domnul Burchell era cel mai puţin capabil de o asemenea mârşăvie, stăruia să-l deschidem. Toţi ceilalţi fură de aceeaşi părere, aşa că, la cererea lor, o desfăcui şi citii:

„Doamnelor, purtătorul vă va lămuri îndeajuns de la cine vă vine această scrisoare. Este cel puţin de la cineva care iubeşte nevinovăţia şi care-i gata să împiedice pângărirea ei. Sunt informat dintr-un izvor demn de încredere că aveţi intenţia să luaţi la Londra, două tinere, pe care le cunosc întrucâtva, ca domnişoare de companie. Deoarece nu vreau de fel să văd naivitatea înşelată şi nici virtutea contaminată de viciu, vă înştiinţez în felul acesta că pasul ce vreţi să-l faceţi ar putea avea urmări primejdioase.

Niciodată nu mi-a stat în obicei să tratez cu asprime persoanele uşuratice sau infame şi mi-aş fi păstrat părerile şi cu acest prilej, fără să aduc mustrări acestei nebunii, dacă nu s-ar fi pus la cale o crimă. Primiţi deci avertismentul unui prieten şi cugetaţi serios asupra urmărilor faptei de a fi introdus viciul şi infamia într-un lăcaş unde au sălăşluit până acum pacea şi nevinovăţia."

Îndoielile noastre se risipiră pe loc. Era într-adevăr în această scrisoare ceva care ar putea fi luat în două sensuri şi criticile ce le conţinea se refereau tot atât de bine la persoanele cărora le era adresată ca şi la noi. Dar înţelesul răutăcios era vădit, aşa că nu investigarăm mai departe. Nevastă-mea abia avu răbdare să mă asculte până la capăt, căci se pornise să tune şi să fulgere împotriva aceluia care alcătuise scrisoarea. Nici Olivia nu era mai blândă, iar Sofia părea cu desăvârşire înmărmurită de josnicia lui. Cât despre mine, privii acest lucru drept dovada celei mai odioase ingratitudini întâlnite în viaţa mea. Nu puteam descoperi alt temei decât dorinţa de a o reţine pe mezina mea la ţară, ca s-o poată întâlni mai des. Stăteam aşa cu toţii rumegând gânduri de răzbunare, când băieţaşul nostru veni în goană să ne spună că domnul Burchell se ivise la marginea ogorului. E mai uşor de închipuit decât de descris încâlcitele senzaţii pe care le produc durerea unei insulte proaspete îmbinate cu plăcerea unei răzbunări apropiate. Cu toate că intenţia noastră nu era decât aceea de a-l dojeni straşnic pentru nerecunoştinţa sa, totuşi ne hotărârăm să facem acest lucru în chipul cel mai muşcător cu putinţă. În acest scop ne hotărârăm să-l primim cu zâmbetele obişnuite, să sporovăim mai întâi cu cât mai multă dulceaţă şi afecţiune ca să-l distrăm puţin şi, apoi, în mijlocul acestui calm măgulitor, să tăbărâm pe el ca o furtună şi să-l copleşim cu imputări pentru josnicia lui.

Nevasta îşi asumă sarcina să ducă la îndeplinire această hotărâre şi era, în adevăr, dotată cu un anumit talent pentru o asemenea acţiune. Îl văzurăm apropiindu-se. Intră, îşi trase un scaun şi se aşeză.

– Frumoasă vreme, domnule Burchell.

– O, e o zi frumoasă, doctore. Cu toate că după cum mă înţeapă bătăturile, ar trebui să trag concluzia că o să plouă.

– Te înţeapă bătăturile, exclamă nevastă-mea, izbucnind într-un hohot zgomotos; apoi îşi ceru iertare, fiindcă se înveselise aşa tare la gluma asta.

– Scumpă doamnă, replică musafirul, vă iert din toată inima, căci mărturisesc că n-aş fi socotit asta drept glumă, dacă n-aţi fi socotit-o dumneavoastră ca atare.

– Poate că-i aşa, domnule, zise ea, făcându-ne cu ochiul, şi totuşi mă prind că ne-ai putea spune câte glume intră într-o uncie.

– Pesemne, doamnă, replică Burchell, că aţi citit azi dimineaţă vreo culegere de anecdote. O uncie de glume e o figură de stil foarte interesantă, totuşi, doamnă, mai degrabă aş prefera un dram de înţelegere.

– Te cred că ai prefera, strigă soţia mea, păstrându-şi zâmbetul, în ciuda faptului că zeflemeaua se întoarse împotriva ei; cu toate astea am văzut unii inşi pretinzând că înţeleg totul, deşi au foarte puţină înţelegere.

– Fără îndoială, îi întoarse vorba potrivnicul ei, aţi cunoscut şi doamne puse pe spirit, fără a avea brumă de haz.

Am văzut curând că soţia mea nu era sortită să tragă prea mult folos din dialogul acela, aşa că m-am decis să-l tratez mai sever, în felul meu.

– Spiritul şi înţelegerea lipsite de onestitate nu sunt decât nişte flecuri: doar onestitatea dă preţ unui om. Ţăranul ignorant, dar fără cusururi, preţuieşte mai mult decât filozoful plin de vicii. Căci ce însemnează oare geniul sau curajul lipsite de inimă? Omul onest este opera cea mai nobilă a Domnului.

– Am considerat totdeauna, zise domnul Burchell această părere răstocită a lui Pope, ca nedemnă de geniul său şi o josnică dezertare de la propria lui superioritate; aşa cum renumele unei cărţi nu atârnă atât de faptul că-i lipsită de defecte, cât mai degrabă de marile frumuseţi pe care ar trebui să le cuprindă, tot astfel renumele oamenilor ar trebui să atârne nu de lipsa defectelor, cât de măreţia virtuţilor ce le vădesc. Savantul poate să fie circumspect, ministrul poate fi trufaş, iar războinicul feroce; oare pentru aceasta le vom prefera unui mărunt meşteşugar care se trudeşte de-a lungul întregii vieţi fără să merite nici dojană, nici laude? Pentru acelaşi temei ar

trebui să dăm preferinţă producţiilor reci şi exacte ale şcolii flamande în locul acelora, nedesăvârşite, dar sublime şi însufleţite, ale penelului italian.

– Domnule, replicai eu, observaţia dumneavoastră este justă în cazul când unor mici defecte li se adaugă virtuţi strălucitoare, dar când nişte mari vicii sunt opuse, la acelaşi om, unor virtuţi extraordinare, un asemenea personaj nu merită decât dispreţ.

– Poate, urmă, domnul Burchell, că există monştri de soiul celor ce-i descrieţi, la care se îmbină mari virtuţi cu vicii nemaivăzute. Cu toate acestea, în călătoria mea prin viaţă n-am întâlnit nicicând asemenea pildă. Dimpotrivă, am băgat de seamă totdeauna că acolo unde inteligenţa este ascuţită, comportările sunt corespunzătoare. Într-adevăr, Providenţa ne apare ca un prieten binevoitor, slăbind înţelepciunea, când inima este coruptă, şi micşorând capacitatea de a face răul la cei care au această tendinţă. Regula pare a se aplica şi la regnul animal: viermăraia este perfidă, laşă şi crudă, în timp ce animalele puternice sunt viteze, mărinimoase şi blajine.

– Aceste cuvinte, zisei, sună foarte frumos, totuşi mi-ar fi lesne să numesc în această clipă un om – zicând acestea l-am pironit cu privirea – al cărui cap şi inimă alcătuiesc contrastul cel mai detestabil. Da, domnule, urmai ridicând glasul, îmi pare bine că pot să-l dau de gol acum, deşi se străduieşte să simuleze siguranţa de sine… Cunoaşteţi, domnule, acest portofel?

– Da, domnule, răspunse el, şi-i citeai pe obraz o expresie de siguranţă netulburată. E al meu şi-mi pare bine că l-aţi găsit.

– Şi cunoaşteţi de asemenea această scrisoare? strigai. Nu, nu, nu căutaţi scăpare. Priviţi-mă în faţă. Cunoaşteţi, vă întreb, această scrisoare?

– Această scrisoare? Da, eu am scris-o.

– Şi cum aţi putut avea josnicia şi nerecunoştinţa de a scrie această misivă?

– Şi cum aţi avut dumneavoastră josnicia – şi mă înfruntă cu o privire fără pereche – de a deschise această scrisoare? Nu ştiţi poate că pot să cer să fiţi spânzurat cu toţii pentru asta? N-aş avea decât să merg la cel dintâi

judecător de pace, să jur că sunteţi vinovaţi că mi-aţi deschis portofelul, ca să fiţi de îndată spânzuraţi. Obrăznicia asta, la care nu mă aşteptam, mă înfierbântă în aşa hal, încât mă face să-mi pierd stăpânirea.

– Nemernicule! Nerecunoscătorule! Pleacă şi nu-mi mai pângări casa cu prezenţa ta murdară. Du-te şi să nu te mai văd pe-aici! Singura pedeapsă ce-ţi doresc este ca, veşnic, conştiinţa neliniştită să-ţi fie călău! …

Spunând aceasta, îi aruncai portofelul, pe care el îl ridică surâzând. Închizându-l cu cel mai mare sânge rece, ne părăsi, lăsându-ne uluiţi de purtarea sa liniştită şi senină. Mai cu seamă nevastă-mea turba de ciudă că nimic nu-l putuse face să se mânie sau să roşească de mârşăvia lui.

– Draga mea, îi spusei, voind să liniştim patimi care ne-au copleşit, nu trebuie să ne mirăm de neruşinarea celor răi. Ei nu roşesc decât când îi surprindem făcând un bine, dar se împăunează cu viciile lor. Vina şi Ruşinea, după cât ne spune o alegorie, au fost mai întâi tovarăşe şi, la începutul călătoriei lor, mergeau mereu împreună. Dar curând tovărăşia li se păru la amândouă neplăcută şi stânjenitoare. Vina dădea mereu Ruşinii pricini de îngrijorare şi Ruşinea trăda adesea conspiraţiile tainice ale Vinii. După ce constatară aceasta în mai multe rânduri, consimţiră să se despartă pentru totdeauna. Vina porni aşadar singură înainte ca să ajungă Destinul, care mergea în faţă sub chipul unui călău. Dar Ruşinea, din fire sfiicioasă, făcu cale întoarsă ca să ţină tovărăşie Virtuţii, pe care o lăsase în urmă, când plecase la drum. Aşa este, copiii mei, şi cu oamenii care au păşit pe calea stricăciunii; Ruşinea îi părăseşte şi se întoarce din drum să aştepte puţinele virtuţi ce le mai rămân.

CAPITOLUL XVI

Familia foloseşte şiretlicuri, dar se loveşte de o viclenie şi mai mare

Oricare ar fi putut fi sentimentele încercate de Sofia, restul familiei se mângâie repede de lipsa domnului Burchell datorită tovărăşiei boierului nostru, ale cărui vizite se îndesiră şi deveniră din ce în ce mai lungi. Cu toate că nu izbutise să procure fetelor mele distracţiile Londrei, cum plănuise, folosea orice prilej pentru a le oferi mici divertismente posibile în sihăstria noastră. Venea de obicei dimineaţa şi, în timp ce eu şi băiatul nostru umblam după treburi, pe afară, el rămânea acasă cu ceilalţi şi-i distra cu descrierile oraşului, unde cunoştea fiecare ungher. Era în stare să redea tot ceea ce ştia despre atmosfera din teatre şi ţinea minte pe de rost toate vorbele de duh ale unor minţi alese, mult înainte ca ele să fie consemnate în cărţi. În răstimpul dintre convorbiri, le învăţa pe fete să joace pichet sau câteodată îi punea pe cei doi mici să boxeze ca să-i facă să fie *ageri*, după cum susţinea. Nădejdea ce o nutream că ne va fi ginere ne făcea într-o măsură orbi faţă de toate scăderile lui. Trebuie să mărturisesc că nevastă-mea folosea mii de mici şiretlicuri ca să-l prindă în capcană sau, ca să ne exprimăm mai îngăduitor faţă de ea, se străduia în fel şi chip ca să facă să strălucească *calităţile* fiicei sale. Dacă prăjiturile pentru ceai erau bine coapte şi se topeau în gură, atunci erau făcute de Olivia. Dacă se constata că vinul de coacăze era excelent, Olivia era aceea care culesese fructele. Degetele ei dădeau murăturilor acel verde aparte şi după indicaţiile ei se dozau ingredientele în budinci. Alteori sărmana femeie îi spunea boierului că ea credea că Olivia şi el sunt de aceeaşi înălţime şi-i scula în picioare ca

să vadă care-i mai înalt. Aceste mici vicleşuguri, pe care ea le credea nepătrunse de nimeni, săreau în ochii tuturor. Erau pe placul binefăcătorului nostru care în fiecare zi dădea noi dovezi ale pasiunii sale şi, cu toate că dovezile nu se ridicaseră încă la rangul unor propuneri de căsătorie, noi socoteam că nici departe nu sunt. Încetineala lui o atribuiam uneori unei fireşti sfieli, alteori temerii să nu displacă vreunui unchi bogat. Dar o împrejurare ce se ivi curând nu mai lăsă nicio îndoială că el nutrea gândul de a intra în familia noastră, iar nevastă-mea o considera chiar ca o făgăduială în lege.

Nimerindu-se ca nevastă-mea şi fetele să-i facă o vizită vecinului nostru Flamborough, aflară că întreaga familie pozase, de curând, unui meşter al penelului, care cutreiera ţinutul şi făcea portrete cu cincisprezece şilingi de cap. Cum de multă vreme era un fel de rivalitate între noi şi această familie, pe tema gustului, ne-am alarmat că ne-au luat-o înainte şi, în ciuda împotrivirii mele – şi am găsit destule argumente – se hotărî să ne facem şi noi portretul.

Angajându-l deci pe pictor – căci ce puteam face? – stăturăm la sfat cum am rândui lucrurile ca superioritatea gustului nostru să reiasă evident din atitudinile ce urma să le luăm în portrete. Familia vecinului nostru era alcătuită din şapte persoane şi fiecare pozase având o portocală în mână, ceea ce făcea şapte portocale, lucru lipsit cu totul de gust, de varietate şi de compoziţie. Ne-am gândit deci să pozăm într-un stil mai strălucitor. După multe dezbateri, hotărârăm în unanimitate să fim pictaţi împreună într-un tablou de familie, vast, cu caracter istoric. Pe lângă faptul că revenea mai ieftin, căci o singură ramă putea sluji pentru toată familia, era şi mult mai frumos, căci aşa erau pictate acum toate familiile oamenilor de gust. Cum nu ne venea în minte vreun subiect istoric care să ne convină tuturor, ne mulţumirăm să fim pictaţi fiecare ca o figură istorică independentă. Nevastă-mea se voia înfăţişată în chip de Venus şi ţinea ca artistul să nu fie zgârcit cu diamantele cingătoarei şi diademei, cu cei doi copii mici în Cupidon de ambele laturi, în vreme ce eu, cu rasa şi cu cingătoarea, trebuia să-i înfăţişez cărţile ce cuprindeau polemicile mele asupra celei de-a doua

căsătorii a preoţilor. Olivia voia să fie pictată ca amazoană, stând pe un răzor de flori, purtând un costum verde de călărie, cu galoane bogate de aur şi cu un bici în mână. Sofia trebuia să fie o păstoriţă cu atâtea oi în jurul ei, câtea putea să îngrămădească pictorul în limitele onorariului, iar Moise urma să aibă o pălărie cu pană albă. Gustul nostru îi plăcu atât de mult boierului, încât ceru cu insistenţă să fie cuprins şi el în acest tablou de familie, închipuind personajul lui Alexandru cel Mare la picioarele Oliviei. Privirăm această cerere ca un semn vădit al dorinţei lui de a intra în familia noastră, aşa că nu puturăm să nu-i acceptăm propunerea. Pictorul se puse aşadar pe lucru, şi cum lucra expeditiv şi sârguincios, tabloul fu gata în patru zile. Era o pânză vastă şi el nu economisi culorile, lucru pentru care nevastă-mea îi aduse mari elogii. Toţi furăm mulţumiţi de felul cum fusese executat, dar se ivi o împrejurare nenorocită ce ne mâhni grozav pe toţi şi de care nu ne dădurăm seama decât după ce tabloul fu isprăvit. Tabloul era aşa de mare încât n-aveam în toată casa o odaie unde să-l putem aşeza. Era de neînchipuit cum de nu-i venise nimănui în minte acest lucru important, dar cert este că aşa s-a întâmplat. Deci în loc să ne măgulească vanitatea, cum intenţionasem, acest tablou rămânea rezemat, în chip umilitor, de peretele bucătăriei, unde fusese întinsă pânza ca să fie pictată. Era cu mult prea mare ca să poată intra pe uşa vreuneia dintre încăperile noastre. Acest lucru dădea prilej de glume vecinilor. Unul îl compara cu barca lui Robinson Crusoe, care şi-o construise prea mare ca s-o poată urni din loc. Altul spunea că se aseamănă cu acele jucării pe care le confecţionezi vârâte într-o sticlă şi, în sfârşit, unii rămâneau uimiţi, întrebându-se cum ar putea fi scos din casă, dar cei mai mulţi se minunau cum de intrase.

Deşi acest tablou stârnea batjocura unora, altora le dădea prilej de interpretări răutăcioase. Chipul boierului aflat împreună cu ale noastre era o cinste prea mare ca să scape de săgeţile invidiei. Şoapte clevetitoare începură să mişune pe socoteala noastră; liniştea ne fu tulburată de unii care veniră să ne spună în calitate de prieteni ce zic duşmanii noştri. Noi respingeam toate acestea cu înverşunarea cuvenită, dar bârfeala sporeşte totdeauna când întâlneşti împotrivire. Ne sfătuirăm aşadar iarăşi ce să facem

ca să închidem gura duşmanilor noştri şi în cele din urmă luarăm o hotărâre care mi se păru prea subtilă ca să-mi dea deplină satisfacţie. Cum ţelul nostru cel mai de seamă era să dăm în vileag cât de onorabile erau atenţiile pe care ni le arăta domnul Thornhill, nevastă-mea îşi luă sarcina de a-l iscodi, sub cuvânt că-i cere părerea asupra alegerii unui bărbat pentru fata cea mare. Dacă planul acesta se va arăta neeficace ca să-l îndemne să facă o declaraţie, atunci se hotărî să fie înfricoşat prin presupunerea că avea un rival. La acest din urmă pas nu vrui deloc să mă învoiesc, până când Olivia nu dădu asigurările cele mai solemne că se va mărita cu presupusul rival al domnului Thornhill, în cazul când acesta n-ar pretinde s-o ia el. Acesta fu planul la care ne oprirăm, căci deşi nu-l încuviinţai cu totul, nici nu mă împotrivii cu prea multă străşnicie.

Aşadar, la vizita următoare a domnului Thornhill, fetele avură grijă să dispară, ca să dea prilej mamei să-şi pună planul în aplicare; dar nu se duseseră prea departe, ci se retraseră doar în camera vecină, de unde puteau să audă toată convorbirea. Nevastă-mea puse cu îndemânare chestia pe tapet, spunând că una dintre domnişoarele Flamborough era pe punctul să facă o partidă bună cu domnul Spanker. Boierul fiind de aceeaşi părere cu ea, nevastă-mea urmă convorbirea, făcând observaţia că cele cu avere frumuşică au totdeauna siguranţa de a găsi soţi buni.

– Dar, continuă ea, cerul le ajută şi pe cele care n-au nimic. Ce însemnează frumuseţe, ce însemnează toate virtuţile şi calităţile din lume în acest secol materialist? Nu ce este, ci cât are, asta le stă la inimă tuturor.

– Doamnă, grăi el, părerea dumneavoastră este atât de dreaptă, pe cât este de nouă. Dar dacă aş fi rege, n-ar mai fi aşa: ar veni şi vremea fetelor bune, fără avere. Cele două domnişoare ale dumneavoastră ar fi cele dintâi de care m-aş îngriji.

– A, domnule, zise nevastă-mea, aveţi chef de glumă; aş vrea să fiu şi eu regină şi atunci aş şti unde să găsesc un soţ pentru fata mea cea mare. Dar fiindcă veni vorba, domnule Thornhill, m-aţi făcut să mă gândesc la asta: nu cunoaşteţi pe cineva care s-ar potrivi pentru fata mea cea mare? Are

nouăsprezece ani, este bine crescută şi educată şi, după umila mea părere, nu-i lipsită de merite.

– Doamnă, reluă el, dacă aţi lăsa la alegerea mea, aş vrea să găsesc pe cineva care să fie atât de desăvârşit, încât să poată face fericit pe un înger. Un om înţelept, cu avere, cu gust şi sincer, aşa ar trebui să fie, după părerea mea, soţul potrivit.

– Dar, zise ea, cunoaşteţi oare un om cu asemenea însuşiri?

– Nu, doamnă, e cu neputinţă să cunosc un om care să fie vrednic de ea. E o comoară prea mare ca să poată fi stăpânită numai de un om. E o zeiţă. Pe sufletul meu, vă spun ceea ce cuget: e un înger.

– A, domnule Thornhill, o măguliţi prea mult pe biata mea fiică; noi ne-am gândit s-o măritǎm cu un fermier, cu unul a cărui mamă a murit de curând şi care are nevoie de o bună gospodină. Ştiţi la cine mă gândesc – fermierul William. E un om harnic, care va fi în stare s-o hrănească şi care a şi cerut-o de mai multe ori (era adevărat), dar mi-ar părea bine domnule, ca mai întâi să am aprobarea dumneavoastră cu privire la această alegere.

– Cum? exclamă boierul. Aprobarea mea pentru o astfel de alegere… Niciodată! Să jertfiţi atâta frumuseţe, bunătate, atâtea talente unui om care nu e simţitor la asemenea binecuvântare! Vă cer iertare, n-aş putea să îngădui o nedreptate atât de mare… Şi am temeiurile mele...

– Atunci, zise Deborah, dacă aveţi temeiurile dumneavoastră e altceva, dar aş vrea mult să le cunosc şi eu.

– Vă cer iertare, doamnă, urmă el, dar sunt prea tainice ca să vi le pot dezvălui. Ele sunt (zicând acestea îşi puse mâna pe piept) îngropate, pecetluite aici.

După ce plecă nu izbutirăm, nici după ce stăturăm la sfat, să ne lămurim, cât să preţuim acele frumoase sentimente. Olivia le privea ca pe dovezile unei pasiuni din cele mai înflăcărate. Cât despre mine, nu vedeam lucrurile aşa de trandafirii, pentru mine era vădit că trădau mai curând dragoste decât dorinţa de a se căsători. Cu toate acestea, despre orice ar fi fost vorba, hotărârăm să ne ţinem de planul cu fermierul William, care, de când se ivise pe meleagurile acelea fata mea, îi făcuse curte.

CAPITOLUL XVII

Mai nicio virtute nu rezistă puterii unei ispite
îndelungate şi plăcute

Cum nu urmăream decât fericirea adevărată a copilei mele, zelul domnului William îmi plăcu, pentru că era un om deajuns de înstărit, chibzuit şi sincer. N-a fost nevoie să-i dau prea mult ghes ca să i se aprindă din nou dragostea, aşa fel că, două-trei zile, domnul Thornhill şi el se întâlniră seara la noi şi se priviră o bucată de vreme cu mare vrăjmăşie. Dar William nu datora nimic din arendă stăpânului său, şi deci nu se sinchisea deloc de indignarea lui. Olivia, la rândul ei, juca rolul cochetei la perfecţie, dacă se poate numi joc să-ţi manifeşti slobod caracterul, prefăcându-se că revarsă toată tandreţea asupra noului ei pretendent. Domnul Thornhill păru cu totul abătut de această preferinţă şi ne părăsi pe gânduri. Aceasta mă surprinse cu atât mai mult, cu cât stătea în puterea lui să înlăture lesne pricina întristării sale, mărturisindu-şi cinstit dragostea. Dar oricât de stânjenit părea, se putea vedea lesne că Olivia era şi mai neliniştită. După aceste întâlniri cu pretendenţii ei, care se repetară, căuta de obicei singurătatea, ca să se lase în voia tristeţii. Găsind-o într-o seară în această stare sufletească, după ce simulase cu greu o veselie forţată, i-am spus:

– Acum vezi, copila mea, că încrederea ta în sinceritatea domnului Thornhill n-a fost decât un vis. Îngăduie să-i fie rival cineva mai prejos decât el, deşi ştie că ar putea să te dobândească printr-o mărturisire deschisă.

– Da, tată, îmi zise ea, dar eu ştiu că are temeiurile lui pentru această întârziere. Ştiu că are. Sinceritatea privirilor şi a cuvintelor sale mă

convinge că mă stimează cu adevărat. Nădăjduiesc că peste puţin va da pe faţă generozitatea sentimentelor ce-l însufleţesc şi vei vedea că părerea pe care o am despre el a fost mai dreaptă decât a dumitale.

– Olivia, scumpa mea copilă, îi răspunsei, tu ai propus şi ai alcătuit toate planurile urmate până acum ca să-l îndemnăm să facă o mărturisire şi nu poţi să spui că te-am constrâns cu ceva. Dar să nu te aştepţi că o să mai slujesc de unealtă ca să-l păcăleşti pe onestul lui rival că eşti îndrăgostită chipurile de el. Îţi voi da tot răgazul ce mi-l vei cere ca să provoci o explicaţie a pretinsului tău admirator. Dar odată trecut acest răgaz, dacă se arată tot nepăsător, îţi cer să răsplăteşti statornicia domnului William. Felul în care mi-am dus viaţa până acum îmi cere să procedez aşa şi duioşia mea de părinte nu va trebui să influenţeze niciodată integritatea mea de om. Spune-mi deci o zi, cât vrei de îndepărtată, şi în acelaşi timp ai grijă să-l înştiinţezi pe domnul Thornhill despre termenul când am de gând să te mărit cu altul. Dacă te iubeşte cu adevărat, o să-şi dea seama imediat că nu are decât un singur lucru de făcut ca să nu te piardă pentru totdeauna.

Olivia încuviinţă grabnic această propunere pe care nu putea să n-o considere îndreptăţită. Îmi reînnoi ferm făgăduiala de a se căsători cu domnul William, în cazul când celălalt ar rămâne indiferent. Şi la cel dintâi prilej fixarăm, de faţă fiind şi domnul Thornhill, că peste o lună va avea loc cununia cu rivalul lui.

Aceste măsuri energice părură că îndoiesc neliniştea domnului Thornhill, dar ceea ce simţea cu adevărat Olivia îmi pricinuia oarecare îngrijorare. În această luptă dintre dragoste şi raţiune, îşi pierdu toată vioiciunea ei firească şi căuta orice prilej să rămână singură şi să plângă. Trecu o săptămână fără ca domnul Thornhill să dea vreun semn că se împotriveşte la această căsătorie. Săptămâna următoare fu la fel de stăruitor ca până atunci, dar nu dădu dovadă de mai multă francheţe. În a treia săptămână îşi întrerupse complet vizitele, dar în loc ca fiica mea să se neliniştească, după cum mă aşteptam, dădea dovadă de calm şi era gânditoare, ceea ce luai drept resemnare. Cât despre mine, simţeam o mulţumire deplină, cugetând că fiica mea avea să-şi asigure un trai

îndestulător şi liniştit, aşa că aplaudam adesea hotărârea ei de a prefera fericirea, împăunării.

Cu vreo patru zile înainte de ziua statornicită pentru căsătorie, mica mea familie se afla strânsă la gura sobei, înşirând poveşti de altă dată şi ţesând planuri de viitor. Aveam astfel o prea nevinovată îndeletnicire, râzând de toate nebuniile care ne treceau prin cap.

– Ei, Moise, zisei, curând o să avem o nuntă în familie; ce părere ai tu, copilul meu, despre asta? Ce crezi tu despre această situaţie, în general?

– Părerea mea, tată, este că totul merge de minune şi chiar acum mă gândeam că atunci când sora mea Livy va fi măritată cu fermierul William, au să ne împrumute teascul de cidru şi cazanul de bere pe degeaba.

– Da, desigur, Moise, aşa o să fie, şi pe deasupra William o să ne cânte ca să ne distreze „Moartea şi Doamna”.

– L-a învăţat şi pe frăţiorul meu Dick cântecul ăsta, strigă Moise şi cred că micuţul o scoate la capăt frumuşel.

– Aşa? exclamai, să-l cânte atunci. Unde-i Dick? Haide, să-l cânte, cu îndrăzneală…

– Fratele meu Dick, răspunse micul Bill, a plecat chiar acum cu Olivia, dar domnul William m-a învăţat două cântece şi dacă vrei, tată, am să ţi le cânt. Care vrei, Lebăda muribundă sau Elegie la moartea unui câine turbat?

– Elegie, dragul meu, elegia mai întâi, căci n-am auzit-o până acum. Iar tu, nevastă, ştii că mâhnirea usucă gâtlejul; dă-ne o sticlă din cel mai bun vin de coacăze, ca să ne păstrăm buna dispoziţie. Elegiile de tot felul m-au făcut să plâng atât de mult în vremea din urmă, încât fără un păhăruţ care să mă învioreze, mă tem că şi asta o să mă dea gata. Iar tu, Sofio, dragostea mea, ia ghitara şi ţine hangul acestui copil.

ELEGIE LA MOARTEA UNUI CÂINE TURBAT[30]

Voi, fel şi chip de oameni buni
Ascultaţi al meu cânt,
Şi dacă-nşir prea scurt minuni,

Mai mult nu mă avânt.

În Islington un om trăia,
Puteai de el a spune
Că-i cuvios şi se smerea
Mereu în rugăciune.

La inimă, prea bun şi blând,
Alină-amici, vrăjmaşi,
Când se-mbrăca zbura-l său gând
Spre cei sărmani, golaşi.

Aveau prin târg câine hoinar
De-un soi cum afli oricând
Copoi, dulăi, lupi, şoricari,
Sau javre mai de rând.

Prieten fost-a-ntâi cu el,
Apoi s-au fost certat,
Şi javra cu vreun ascuns ţel
Turbă şi l-a muşcat.

Vecinii toţi goană-au pornit,
Zicând că e nebun,
Pesemne, javra s-a smintit
Să muşte-un om prea bun.

Părea o rană tristă, grea,
Oricărui ochi creştin
De-otrava javrei, vai, pierea,
Biet omul din senin.

Curând minunea s-arătă
Care îi desminţi:
De rană omu-i vindecat
Iar câinele pieri.

– Ce băiat bun e Bill, pe onoarea mea, iar elegia lui poate fi numită, pe drept cuvânt, tragică. Haideţi, copii, în sănătatea lui Bill! Fie să ajungă într-o zi episcop!

– O doresc din tot sufletul, zise nevastă-mea şi dacă are să predice tot atât de bine pe cât cântă, nu mă îndoiesc că o să ajungă. Mai toate neamurile din partea mamei cântă foarte bine. Umbla zicala prin ţinutul nostru că alde Blenkinsope nu puteau niciodată să privească drept înainte, că alde Hugginson nu puteau să sufle într-o lumânare, că nu se afla om în neamul Grogram care să nu fie în stare să cânte şi că alde Marjoram nu erau în stare să povestească nimic.

– Oricum ar fi, reluai, îmi place îndeobşte mai mult balada cea mai banală, decât toate splendidele noastre ode moderne, sau decât acele cântece scurte, de un vers, care ne împietresc – cântece pe care în acelaşi timp le detestăm şi le admirăm. Treci paharul fratelui tău, Moise! Cea mai mare greşeală a acestor elegiaci este că se tânguie pentru nişte mâhniri care nu prea impresionează majoritatea oamenilor. O doamnă îşi pierde manşonul, evantaiul sau căţeluşul şi un poet nerod pune în versuri această tristă întâmplare.

– Poate că aşa-i moda, zise Moise, în lucrările mai sofisticate. Însă cântecele de la Ranelagh care ajung până la noi sunt perfect accesibile şi croite după acelaşi tipar. Colin o întâlneşte pe Dolly; după ce stau de vorbă, Colin îi dăruieşte câteva flori cumpărate de la iarmaroc ca Dolly să şi le pună în păr. Ea îi dă, în schimb, un bucheţel. Amândoi merg la biserică, unde dau sfaturi bune nimfelor şi păstorilor să se căsătorească cât mai degrabă cu putinţă.

– Este de altminteri un sfat minunat, am exclamat. Mi s-a spus de altfel că nu este loc pe lume unde se cade mai vârtos să dai un asemenea sfat[31]. Căci atunci când cineva e convins să se însoare, i se face rost pe loc de o nevastă; nu-i oare un târg excelent, băiete, dacă ni se spune ce ne lipseşte şi ni se pun în faţă mărfurile de care avem nevoie?

– Da, tată, reluă Moise, nu cunosc decât două târguri de neveste în Europa: Ranelagh în Anglia şi Fontarabia în Spania. Târgul din Spania nu

se ţine decât o dată pe an, dar nevestele noastre engleze se pot cumpăra în fiecare seară.

– Ai dreptate, fiule, zise nevastă-mea, bătrâna Anglie este singurul loc din lume potrivit pentru bărbaţi ca să-şi găsească nevestele…

– Şi pentru neveste ca să-şi conducă bărbaţii, zisei eu întrerupând-o. Este cunoscut proverbul străin că dacă s-ar face pod peste mare, toate femeile de pe continent ar veni la noi să vă ia de model, căci nu există neveste ca ale noastre în toată Europa. Dar, nevastă, dă-ne altă sticlă, iar tu, Moise, cântă-ne altceva. Câte mulţumiri nu trebuie să aducem cerului pentru liniştea, sănătatea şi harurile ce necontenit ni le hărăzeşte… Mă simt acum mai fericit decât cel mai puternic monarh de pe pământ. N-are o vatră ca a mea şi nici chipuri mai vesele în jurul lui… Da, nevastă dragă, începem să îmbătrânim, dar înserarea vieţii noastre pare, după toate semnele, că va fi fericită. Strămoşii ne-au trăit în neprihănire, iar noi lăsa-vom în urmă copii buni şi virtuoşi. Ei ne vor fi reazem şi mângâiere în viaţă, iar după ce vom muri, vor transmite posterităţii onoarea noastră nepătată. Haide, copilul meu, aşteptăm cântecul… Trebuie să cântăm în cor… dar unde-i scumpa noastră Olivia? Glasul acestui mic heruvim este cel mai plăcut din concert.

Abia sfârşi aceste cuvinte, când Dick intră în goană.

– Tată, tată!… A plecat… Sora mea Livy ne-a părăsit pentru totdeauna!…

– Da, tată, a plecat cu doi domni într-un poştalion. Unul o mângâia şi o îmbrăţişa, mărturisindu-i că-i în stare să moară pentru ea. Şi ea striga cât o ţinea gura că vrea să se întoarcă acasă. Dar după ce acela a strâns-o din nou în braţe, ea a intrat în poştalion şi a zis: „O! Ce-o să fie cu sărmanul meu tată, când o să afle că sunt pierdută!”

– De-acum înainte, dragii mei copii, strigai, suntem nişte oameni nenorociţi, căci nu vom mai avea nicio clipă de bucurie în viaţă. Ah! de s-ar abate veşnic furia cerului asupra ticălosului care mi-a răpit copila. Cu siguranţă că se va abate, ca să ne redea pe dulcea mea inocentă, pe care o călăuzeam spre porţile cerului. Cât de sinceră era! Toată fericirea mea

pământeană e acum spulberată! Duceţi-vă copiii mei, fiţi nenorociţi şi stigmatizaţi, căci mi s-a zdrobit inima!

– Tată, zise fiul meu, asta ţi-e tăria de cuget?

– Tăria mea, copile? Vei vedea îndată că o am. Să mi se aducă pistoalele, căci vreau să pornesc pe urma nelegiuitului; am să-l urmăresc până la capătul pământului. Vedea-va el că, cu toate că-s bătrân, îi vin de hac. Nemernicul! Nemernic perfid!

Zicând acestea, tocmai luasem pistoalele, când biata nevastă-mea, a cărei tulburare nu era atât de mare ca a mea, mă luă în braţe şi zise:

– Prea scumpul, scumpul meu soţ, *Biblia* este acum singura armă care se mai potriveşte cu mâinile tale bătrâne. Să deschidem această sfântă carte, iubirea mea, şi să învăţăm din ea cum trebuie să prefacem zbuciumul în răbdare.

– Într-adevăr, tată, îmi spuse băiatul, cred că mânia asta este prea violentă şi cu totul nepotrivită. În loc să-i aduci o mângâiere mamei, îi sporeşti necazul. Nu se cade, la unul ca dumneata, un om cu o fire atât de evlavioasă, să blestemi pe cineva, fie acela chiar duşmanul tău cel mai înverşunat. N-ar trebui să-l blestemi, oricât de ticălos ar fi…

– Nu l-am blestemat, copilul meu. Am blestemat eu?

– Da, tată, l-ai blestemat şi încă de două ori…

– Dumnezeu să-i ierte fapta şi mie asemeni, dacă l-am blestemat. Bine, văd acum, copilul meu, că este o bunătate mai presus de puterea omului, aceea de a binecuvânta pe duşmanii noştri. Cerul fie binecuvântat pentru tot binele ce mi-a dăruit şi pentru tot ceea ce mi-a luat. Dar nenorocirea asta nu este atât de măruntă, de vreme ce stoarce lacrimi din bătrânii mei ochi, care n-au plâns de atâţia ani. Sărmana mea copilă! S-o ducă la pierzanie pe scumpa mea fetiţă… Blestemul să cadă… Doamne, iartă-mă pentru cuvintele pe care eram să le rostesc. Îţi aduci aminte, draga mea, cât era de cuminte, cât era de încântătoare… Până în această clipă mârşavă, şi-a dat necontenit silinţa să ne fie pe plac. De ce n-am murit mai înainte? Acum, a plecat… Cinstea familiei noastre este terfelită… Nu mai pot nădăjdui nicio

fericire de la viaţa asta… Copilul meu, i-ai văzut plecând? Poate că a luat-o cu de-a sila? Dacă e aşa, poate că-i nevinovată…

– Nu, tată, răspunse copilul, o îmbrăţişa într-una şi-i zicea îngerul meu. Ea plângea mereu, dar se sprijinea pe braţul lui. Pe urmă, poştalionul a plecat foarte zorit.

– Este o făptură nerecunoscătoare, zise nevastă-mea, cu ochii plini de lacrimi, şi neputând aproape să vorbească, dacă a putut să se poarte cu noi în felul ăsta. Nu ne-am împotrivit niciodată înclinărilor ei. Ca o fată mârşavă şi-a părăsit părinţii, fără ca noi s-o fi supărat cu ceva. Îţi duce astfel bătrâneţea ta colilie spre groapă. Iar eu te voi urma curând.

Şi noaptea aceea, cea dintâi a unei adevărate nefericiri pentru noi, o petrecurăm în jelanii amare şi în izbucniri de entuziasm care nu ţineau mult. Luai totuşi hotărârea să pornesc să-l caut pe răpitor oriunde s-ar afla, ca să-l dojenesc pentru mişelia lui. A doua zi, nefericita mea copilă lipsea de la masă, unde obişnuia să ne înveselească pe toţi cu vorbele ei. Nevastă-mea ca şi mine, cu o zi înainte, căuta să-şi potolească focul inimii cu reproşuri:

– Pata asta urâtă pe cinstea familiei n-o să întunece pragul nostru inocent. Nu mai vreau s-o consider fata mea. Nu, târfa să trăiască cu ticălosul de ademenitor. Poate să ne necinstească, dar nu ne mai poate înşela.

– Nevastă, zisei, nu vorbi atât de aspru. Dispreţuiesc ca şi tine, vina ei, dar casa şi inima asta vor fi întotdeauna deschise pentru o biată păcătoasă care se pocăieşte. Cu cât se va trezi mai grabnic din rătăcirea în care-i căzută, cu atât va fi mai bine-venită. Omul cel mai drept poate săvârşi o primă greşeală. Viclenia poate prinde în laţ un suflet, iar noutatea poate înşela prin farmecele ei. Cea dintâi greşeală este rodul nepriceperii, dar toate celelalte sunt odraslele vinovăţiei. Da, îţi zic, nenorocita făptură va fi totdeauna bine-venită în inima mea şi în casa asta, chiar dacă o mie de vieţi ar fi pătat-o. Vreau să mă legene iar dulceaţa glasului ei şi vreau s-o strâng din nou cu dragoste la pieptu-mi, dacă se căieşte, bineînţeles. Copile, adu-mi *Biblia* şi toiagul de drumeţie. Vreau să mă duc s-o caut, oriunde ar fi. Şi

dacă nu o mai pot salva de ruşine, cel puţin pot să împiedic infamia să continue.

30 În *Eseuri* şi în *Cetăţeanul lumii* Goldsmith îşi bate joc de temerile pe care câinii turbaţi le inspirau populaţiei londoneze.
31 La londra, în incinta unei foste reşedinţe a lordului Ranelagh, ministru al lui Carol al II-lea şi susţinătorul financiar al armatelor sale, s-a amenajat în 1742 o rotondă şi un parc destinate concertelor şi serbărilor publice. Înainte de epoca publicări romanului de faţă, seratele muzicale au început să degenereze în desfrâuri; în 1805, Ranelagh, nu mai servea decât la serbări ocazionale, iar peste patru ani a fost demolat.

CAPITOLUL XVIII

Peripeţiile unui tată care-şi caută fiica, spre a o aduce pe calea virtuţii

Deşi băiatul nu putuse să-mi descrie cine fusese cel care o ajutase pe fată să intre în poştalion, cu toate acestea unele bănuieli căzură în întregime asupra domnului Thornhill, a cărei iscusinţă în asemenea intrigi era bine cunoscută. Îmi îndreptai, aşadar, paşii spre castelul lui, hotărât să-i fac toate imputările ce le merita şi, de voi putea, să-mi aduc fata acasă. Dar înainte de a ajunge la reşedinţa lui, întâlnii pe unul dintre enoriaşii mei, care-mi spuse că văzuse pe-o tânără domnişoară, semănând bine cu fiica mea, într-un poştalion cu un domn, – după descriere, puteam să pariez că este domnul Burchell – şi că alergau în goana mare. Această informaţie nu mă mulţumi defel. Mersei, aşadar, la boier şi, cu toate că era foarte devreme, stăruii să-i vorbesc numaidecât. Îl văzui curând ivindu-se cu faţa deschisă şi cu un aer nespus de degajat. Mi se păru teribil de uimit de fuga fetei mele protestând, pe cuvânt de onoare, că nu avea nici cel mai mic amestec în toate acestea.

Mi-am osândit atunci bănuielile şi nu avui asupra cui să le revărs decât împotriva domnului Burchell, căci îmi amintii că fata avusese cu el unele convorbiri tainice în ultima vreme; apariţia altui martor nu mai lăsă loc niciunei îndoieli asupra mişeliei sale, căci omul acela adeveri că plecase cu fata mea la Wells, la o depărtare de treizeci de mile, unde se aflau într-o tovărăşie numeroasă. Aflându-mă în acea stare de spirit când suntem mai curând dispuşi să acţionăm pripit decât să judecăm drept, n-am stat să cântăresc dacă acele veşti nu erau cumva date de persoane puse înadins în drumul meu ca să mă abată pe căi greşite, ci m-am hotărât s-o urmăresc

într-acolo pe fată şi pe presupusul ei seducător. Pornii aşadar cu hotărâre la drum şi de-a lungul lui întrebai pe mai mulţi dacă nu i-au văzut, dar nimeni nu ştia nimic până când, intrând în oraş, întâlnii un călăreţ de care-mi aminteam a-l fi văzut la boier; acesta mă asigură că dacă voi merge până la câmpul de curse, cam alte treizeci de mile depărtare, îi voi găsi negreşit, căci îi văzuse dansând acolo noaptea trecută şi că toată adunarea fusese încântată de graţiile fiicei mele. A doua zi, dis-de-dimineaţă, am pornit-o spre câmpul de curse, unde am ajuns cam pe la patru după-amiază. Adunarea era foarte veselă, plină de strălucire, şi toată lumea avea o singură preocupare: plăcerile. Ce deosebire între ei şi mine, care venisem acolo să le cer o copilă pierdută pentru virtute!… Mi se părea că-l zăresc pe domnul Burchell la oarecare depărtare dar, ca şi cum s-ar fi temut de o întrevedere, se amestecă în mulţime, când mă apropiai, şi-mi fu cu neputinţă să-l mai găsesc.

Cugetai atunci că n-ar mai avea rost să-mi urmăresc cercetarea şi mă hotărâi să mă întorc acasă, ca să regăsesc o familie nevinovată, care avea nevoie de sprijinul meu. Dar tulburarea care-mi stăpânea mintea, precum şi osteneala drumului, îmi dădură nişte friguri, ale căror simptome le simţii încă de pe când eram pe câmpul de curse. Era altă lovitură neaşteptată, deoarece mă aflam la peste şaizeci de mile depărtare de casă; totuşi am poposit la un mic han de pe marginea drumului şi, în locul acela, adăpostul obişnuit al nevoilor şi lipsurilor, m-am întins în pat să aştept cu nerăbdare sfârşitul bolii. Zăcui acolo vreo trei săptămâni, dar în cele din urmă constituţia mea robustă birui; n-aveam însă niciun ban să achit ceea ce datoram pentru întreţinere. S-ar fi putut ca neliniştea ce mi-o pricinuia această împrejurare să mă fi făcut să cad din nou la pat, dacă n-aş fi primit ajutorul unui călător care intră din întâmplare în han, ca să se odihnească puţin. Acest om nu era altul decât librarul filantrop de la catedrala Sfântul Paul, care a scris atâtea cărticele pentru copii. El însuşi îşi zicea prietenul copiilor, dar era de fapt, prietenul omenirii. Abia trăsese la han, că se şi grăbise să plece, căci totdeauna era prins de treburi de cea mai mare însemnătate. În vremea aceea tocmai strângea materiale pentru istoria unui

oarecare domn Thomas Trip. Mi-am amintit numaidecât faţa roşie şi zbârcită a acestui om cumsecade, fiindcă publicase pentru mine un pamflet împotriva denterogamiştilor acelor timpuri; am împrumutat de la el ceva bani, urmând să-i restitui când voi sosi acasă. Părăsii aşadar hanul şi, cum eram slăbit, mă hotărâi să mă întorc acasă străbătând mici etape de câte zece mile. Sănătatea şi tihna mea obişnuite erau aproape restabilite, şi izbutisem să-mi înfrâng şi trufia ce mă îmboldise să mă ridic împotriva mâniei providenţei care mă pedepsea. Omul cunoaşte prea puţin nenorocirile care sunt peste puterile lui de îndurare până nu e pus la încercare. După cum şi ambiţiosul care, de jos, vede culmile strălucind, dar cu cât urcă, fiece pas îi descoperă o nouă şi mohorâtă privelişte plină de dezamăgire ascunsă, tot astfel la coborârea de pe piscurile plăcerii, deşi valea nenorocirii, de la picioarele noastre, poate părea mai întâi întunecoasă şi posomorâtă, totuşi mintea activă, încă atentă la lucruri ce-o pot reţine, găseşte, chiar la coborâş, ceva care să-i măgulească şi să-i placă. Ba chiar, pe măsură ce ne apropiem, cele mai tenebroase tablouri par a străluci şi viziunea noastră se adaptează cu situaţia mohorâtă ce ni se înfăţişează.

Mergeam de vreo două ceasuri, când zării în depărtare o căruţă ce mi se păru cu coviltir. Eram decis s-o las în urmă, dar când am ajuns în dreptul ei, văzui că e o căruţă a unei trupe de actori ambulanţi, cărând decorurile şi recuzita spre satul vecin, unde avea să dea o reprezentaţie. Nu era decât vizitiul şi unul dintre actori, întrucât ceilalţi veneau a doua zi. O bună tovărăşie – zice proverbul – este drumul cel mai scurt. Intrai aşadar în vorbă cu bietul actor şi cum odinioară avusesem şi eu înclinare spre teatru, am tăifăsuit despre subiectele acestea în cunoştinţă de cauză. Cum însă nu prea eram la curent cu situaţia actuală a teatrului, îl întrebai care sunt autorii mai la modă, cum fuseseră pe vremuri Dryden[32] şi Otway[33].

– Cred, domnule, răspunse el, că puţini dintre autorii noştri moderni s-ar socoti onoraţi să fie comparaţi cu aceştia. Felul de a scrie a lui Dryden şi al lui Rowe[34] nu mai merge azi. Gustul nostru s-a întors în urmă cu un veac, Fletcher[35], Ben Jonson[36] şi Shakespeare sunt singurii ale căror piese merg.

– Cum? zisei, e cu putinţă ca veacul nostru să fie mulţumit cu graiul acela demodat, cu humorul învechit, cu personajele neverosimile care se găsesc din belşug în piesele pomenite de domnia ta?

– Domnule, urmă tovarăşul meu de drum, publicului puţin îi pasă şi de limbaj, şi de glume, şi de personaje. Nu-i treaba lui; el se duce la teatru doar ca să se distreze şi-i foarte fericit când se poate desfăta cu o pantomimă, adăpostită sub numele lui Shakespeare sau Ben Jonson.

– Aşadar, zisei, îmi închipui că scriitorii noştri de azi sunt mai degrabă imitatori al lui Shakespeare, decât ai naturii.

– Ca să spun drept, urmă tovarăşul meu, nu ştim dacă imită măcar pe cineva şi nici publicul nu le cere asta. Căci nu construcţia piesei, ci mulţimea faptelor, a atitudinilor dintr-o piesă provoacă aplauzele. Ştiu o piesă care nu conţinea nicio vorbă de duh şi totuşi a ajuns pe culmile popularităţii; ştiu şi alta salvată doar de faptul că autorul a adus în scenă o criză de pântecăraie. Nu, domnule, piesele lui Congreve şi ale lui Farquahar[37] sunt prea pline de duh pentru gustul de acum. Dialogul nostru de azi este mult mai firesc.

În timp ce vorbeam, căruţa actorilor ambulanţi ajunse în sat care, după cât se pare, fusese vestit de sosirea noastră şi ţăranii ieşiseră să caşte gura la noi; tovarăşul meu îmi spuse că actorii ambulanţi aveau totdeauna spectatori mai mulţi afară decât în sală. Nu mă gândisem că nu era cuviincios să mă aflu în asemenea tovărăşie, până ce nu văzui cum se adună gloata în jurul nostru. Mă furişai aşadar cât mai degrabă în cea dintâi cârciumă ivită în cale. Fiind condus în sala comună, fui îndată întâmpinat de un om bine îmbrăcat, care mă întrebă dacă sunt cumva capelanul trupei sau un actor travestit. Spunându-i că nu fac parte din trupă, avu bunăvoinţa să ne poftească pe mine şi pe tovarăşul meu să bem cu el câte o cană de punch. În vreme ce ne sorbeam punchul începu să discute politică cu multă râvnă şi interes. În gândul meu îl luai nici mai mult nici mai puţin decât drept un membru al parlamentului. Presupunerea mea se adeveri aproape, când după ce întrebă ce au pentru cină la cârciumă şi nefiind satisfăcut de

ceea ce i se răspunse, ne pofti pe mine şi pe actor să mergem la el acasă. Ceea ce, după câteva stăruinţe, acceptarăm.

32 John Dyden (1631-1700) este unul dintre cei mai însemnaţi actori reprezentanţi ai clasicismului englez.
33 Thomas Otway (1652-1685) dramaturg englez.
34 Nicolas Rowe (1674-1718) autor dramatic foarte apreciat în vremea sa.
35 John Fletcher (1579-1625) unul dintre reprezentanţii aripii aristocratice în drama engleză de la începutul secolului al XVII-lea.
36 Ben Jonson (1572-1637) cel mai însemnat reprezentant al dramei populare după Shakespeare.
37 William Congreve (1670-1729), George Farquahar (1678-1707) – doi dintre cei mai însemnaţi reprezentanţi ai comediei din perioada Restauraţiei.

CAPITOLUL XIX

Un nemulţumit de actuala cârmuire şi care se arată îngrijorat de pierderea libertăţilor noastre

Casa unde urma să fim ospătaţi aflându-se doar la o mică depărtare de sat şi, deoarece trăsura nu era pregătită, cel ce ne poftea zise că ne va conduce pe jos. Curând ajunserăm la unul dintre cele mai frumoase conace din câte văzusem pe meleagurile acelea. Apartamentul unde furăm introduşi era foarte elegant şi modern. Gazda ieşi să dea porunci pentru masă, iar actorul îmi spuse, făcându-mi semn cu ochiul, că ne căzuse o pleaşcă bună. Gazda se întoarse curând şi, după ce ni se oferi o cină aleasă, intrară două doamne îmbrăcate în haine de casă, aşa încât convorbirea deveni şi mai sprinţară. Subiectul de discuţie preferat al gazdei noastre era politica; ne încredinţă că libertatea era totodată fala şi groaza sa. După ce fu ridicată faţa de masă, mă întrebă dacă citisem ultimul număr din *Monitor*, iar eu răspunzându-i că nu, zise:

– Cum, nici cel puţin *Auditorul*?

– Nu, domnule, nici pe unul, nici pe celălalt, îi răspunsei.

– Ciudat, foarte ciudat, urmă gazda. Cât despre mine, citesc toate gazetele politice care apar: *Daily, Public, Ledger*[38], *Chronicle, London Evening, Whitehall Evening*, cele şaptesprezece magazine, cele două reviste şi cu toate că scriitorii acestor diferite publicaţii se urăsc, eu unul îi iubesc pe toţi. Libertatea, domnule, libertatea este gloria unui englez şi, pe toate minele mele de cărbuni din Cornwell, îi stimez pe apărătorii ei!

– În cazul acesta, zisei, nădăjduiesc că-l respectaţi pe rege…

– Da, reluă gazda mea, când face ceea ce dorim, dar dacă se poartă ca în zilele din urmă atunci nu-mi mai bat capul cu problemele lui. Nu spun nimic. Gândesc doar. O mulţime de lucruri ar fi mers mai bine dacă le conduceam eu. Cred că nu are destui consilieri şi că ar trebui să se mai sfătuiască cu toţi cei dornici să-i dea sfaturi; poate că atunci lucrurile ar arăta cu totul altfel.

– Aş dori mai degrabă, exclamai, ca aceşti sfătuitori care se bagă unde nu le fierbe oala să fie puşi la stâlpul infamiei. Ar fi de datoria oamenilor cinstiţi să sprijine partea slabă a Constituţiei noastre, această putere sacră care, de o bucată de vreme, e mereu în declin şi pierde treptat din influenţa ce ar trebui s-o aibă asupra statului. Dar aceşti ignoranţi tot trăncănesc despre libertate şi, dacă au oarecare greutate, trag şi ei ca mişeii în talgerul balanţei care se lasă în jos.

– Cum! strigă una dintre doamne, am trăit să văd pe cineva atât de abject, atât de josnic, ca să fie duşmanul libertăţii şi apărătorul tiranilor? Libertatea, acest dar sfinţit al cerului acest privilegiu al britanicilor!

– Este cu putinţă, sări şi gazda, să se mai găsească azi apărători ai robiei? Omul care să fie în stare să renunţe în chip meschin la privilegiile britanicilor? Poate fi cineva, domnule, atât de laş ca să facă asta?

– Nu, domnule, răspunsei, eu sunt pentru libertate şi găsesc că e o însuşire dumnezeiască! Sunt pentru glorioasa libertate, acest subiect al declamaţiilor moderne! Aş vrea ca toţi oamenii să fie regi! Chiar eu aş vrea să fiu. Avem cu toţii drept egal la tron, suntem din născare egali. Asta-i părerea mea şi la fel au gândit odinioară acel soi de oameni cinstiţi, care-şi ziceau Lavellers. Ei au încercat să alcătuiască o comunitate în care toţi să fie deopotrivă, liberi. Dar, din păcate, n-au izbutit defel. Căci erau printre ei unii mai puternici, alţii mai vicleni, şi aceştia deveniră repede stăpânii celorlalţi. Căci la fel de sigur cum rândaşul dumneavoastră vă călăreşte caii, fiindcă este o vieţuitoare mai şireată decât ei, la fel altă vieţuitoare, la rându-i, mai şireată ori mai puternică decât el, se va urca pe umerii lui. De vreme ce, deci, le e dat oamenilor să fie supuşi cuiva, de vreme ce unii sunt născuţi ca să asculte, iar alţii să poruncească, problema este să ştii – din

moment ce tot trebuie să existe tirani – dacă e mai bine să-i ai în casă cu tine, în satul tău sau ceva mai departe, în capitală… Cât despre mine, domnule, cum din fire urăsc până şi chipul unui tiran, cu cât e mai departe de mine, cu atât sunt mai mulţumit. Cei mai mulţi cred că gândesc la fel ca mine şi, printr-un consemn unanim, au ales un rege, ceea ce pe de o parte reduce numărul micilor tirani care s-ar fi putut ivi, iar pe de alta situează tirania cât mai departe cu putinţă de majoritatea populaţiei. Mărimile, cei care erau tirani înainte de alegerea regelui, sunt, fireşte, potrivnici unei puteri înălţate deasupra lor şi a cărei povară urmează să apese cel mai greu asupra tagmelor direct subordonate. De aceea interesul celor mari este să micşoreze, pe cât posibil, autoritatea regală; fireşte, tot ceea ce izbutesc să ştirbească din această autoritate le revine lor; de aceea tot ceea ce au de făcut în cadrul statului e să submineze pe tiranul unic ca în felul acesta să-şi recapete autoritatea iniţială. Aşa că într-un anumit stat pot exista asemenea împrejurări, e posibil ca legile acelui stat să fie în aşa chip orânduite, iar supuşii săi, bogaţi şi puternici, să nutrească astfel de gânduri, încât totul să conspire la subminarea monarhiei. Dacă alcătuirea statului este, de pildă, astfel întocmită încât să favorizeze acumularea de bogăţii, făcându-i pe cei opulenţi încă mai bogaţi, puterea şi ambiţia lor va creşte şi mai mult. Iar o acumulare de avuţii trebuie negreşit să fie consecinţa directă a faptului că mai multe bogăţii provin din comerţul extern decât din industria internă – aşa cum se prezintă situaţia la noi actualmente – căci numai bogaţii sunt aceia care pot face, cu câştig, comerţul extern, şi tot ei, în acelaşi timp, pot trage foloasele din industria internă; aşa că bogatul, într-un asemenea stat, are două izvoare de avuţie, pe când cel sărac nu are decât unul. Din cauza asta am văzut cum bogăţiile se acumulează în statele comerciale, iar aceste state au devenit, cu vremea, aristocratice. Afară de asta, chiar legile unui stat pot contribui la această acumulare, peste măsură de mare, a bogăţiilor; aşa, de pildă, când legăturile fireşti care-i unesc pe bogaţi cu cei săraci se rup, când e statornicit că bogaţii nu se vor căsători decât între ei, sau când oamenii învăţaţi sunt socotiţi nepotriviţi să-şi servească ţara ca sfetnici, numai din pricina lipsei de avere; în felul acesta avuţia devine un ţel şi o

ambiţie şi pentru înţelepţi – deci, prin toate aceste mijloace şi altele asemănătoare, se pot acumula bogăţiile. Stăpânul acestor avuţii acumulate, după ce şi-a satisfăcut nevoile şi plăcerile vieţii, nu are altă metodă de a folosi prisosul averii sale decât căutând să pună mâna pe putere. Asta înseamnă, cu alte cuvinte, că-şi fac supuşi, cumpărând libertatea celor nevoiaşi sau a sufletelor venale – oameni, în sfârşit, care, pentru o pâine, sunt dispuşi să îndure umilinţa necontenitei tiranii. În felul acesta, orice om opulent strânge, îndeobşte, în jurul lui, un cerc de oameni dintre cei mai săraci, iar cetatea unde sunt acumulate numeroase avuţii, poate fi asemuită cu sistemul lui Descartes, în care fiecare glob este înconjurat de propria sa orbită. Cu toate acestea, toţi acei care se învoiesc să se mişte în felul acesta în orbita unui bogat nu pot fi decât nişte oameni înclinaţi spre robie, pleava, al cărui suflet şi a căror educaţie acceptă servitutea şi nu cunoaşte decât numele libertăţii. Dar trebuie să rămână încă foarte mulţi în afara sferei de influenţă a celor bogaţi. Anume, acei care se află la mijloc, între cei foarte bogaţi şi cei foarte de rând, cei care nu au avut averi prea mari ca vecinii să cadă în puterea lor şi totuşi sunt prea săraci ca să râvnească ei înşişi la tiranie. În rândul acestor oameni din starea de mijloc se găsesc de obicei toate însuşirile artistice, înţelepciunea şi virtuţile societăţii; aceştia sunt adevăraţii păstrători ai libertăţii şi lor putem să le dăm denumirea de POPOR. Se poate însă întâmpla ca această stare de mijloc să-şi piardă toată influenţa în stat, iar glasul ei să fie înăbuşit tocmai de acel al gloatei, căci dacă averea necesară astăzi pentru a da cuiva cuvânt în treburile statului este de zece ori mai mică decât aceea care era trebuitoare pe vremea când s-a alcătuit Constituţia, este vădit că un mare număr dintre cei ce alcătuiau gloata vor intra în sistemul politic şi că ei, mişcându-se mereu în orbita celor mari, se vor îndrepta încotro îi vor dirija mărimile. Într-un asemenea stat, aşadar, tot ceea ce are de făcut starea mijlocie este să păstreze şi să apere, cu cea mai sfântă grijă, drepturile şi prerogativele unui singur cârmuitor principal, căci acesta împarte puterea bogaţilor şi împiedică pe cei mari să se abată cu o putere înzecită, asupra stării de mijloc, aflată dedesubtul lor. Starea de mijloc poate fi asemuită cu un oraş asediat de cei

bogaţi şi pe care cârmuitorul se grăbeşte să-l ajute. Atâta vreme cât asediatorii se tem de duşmanul din afară, e firesc ca ei să ofere oraşului condiţiile cele mai avantajoase, să-i măgulească pe asediaţi cu vorbe şi să le făgăduiască privilegii. Odată însă ce îl înfrâng pe cârmuitor, se înţelege că zidurile oraşului nu mai înseamnă decât o slabă apărare pentru locuitori. Se poate vedea la ce se pot aştepta, întorcându-ne privirile spre Olanda, Genova sau Veneţia, unde legile guvernează pe cei săraci şi unde bogaţii guvernează legile. Ţin aşadar la monarhie şi mi-aş da şi viaţa pentru ea, pentru această putere sacră, căci dacă există ceva sfânt în omenire, acesta-i suveranul, unsul Domnului, şi orice atingere adusă puterii sale, fie în timp de pace, fie în vreme de război, este o adevărată încălcare a libertăţilor reale ale supuşilor. Cuvintele Libertate, Patriotism şi Britanic au adus destule prejudicii – este de dorit ca adevăraţii fii ai libertăţii să împiedice ca ele să prejudicieze mai departe. Am cunoscut în viaţa mea mulţi dintre aceşti pretinşi paladini ai libertăţii şi totuşi nu-mi aduc aminte măcar de unul singur care în inima şi în familia lui să nu fie un tiran.

Băgai de seamă că mă înfierbântasem şi lungisem cuvântul meu dincolo de marginile bunei-cuviinţe, iar nerăbdarea gazdei, care de câteva ori se străduise să mă întrerupă, nu mai putu fi ţinută în frâu.

– Cum? exclamă el. Aşadar, am adăpostit la masa mea pe un iezuit îmbrăcat în sutană! Jur pe toate minele mele de cărbuni din Cornwall că-şi va strânge catrafusele şi va pleca aşa cum mie îmi zice Wilkinson.

Simţii că mersesem prea departe şi-mi cerui iertare pentru înflăcărarea cu care vorbisem.

– Iertare?! strigă el, cuprins de mânie; nici zece mii de scuze nu vor putea aduce iertarea pentru asemenea principii. Să renunţi la libertate, la proprietate, însemnează, cum spune ziarul *Gazetter*, să te culci la pământ ca să te laşi împovărat cu şaua şi samarul. Domnule, îţi cer să părăseşti numaidecât această casă, de nu vrei să se întâmple ceva rău… Stărui s-o faci.

Eram gata să-mi mărturisesc din nou căinţa, când auzirăm un valet căscând uşa. Cele două doamne care erau de faţă strigară pe dată:

– Vai de capul nostru! Stăpânul şi stăpâna s-au întors acasă!

Se pare că acela care mă găzduise nu era altul decât chelarul casei şi care, în lipsa stăpânului, voise să-şi dea ifose că el e stăpânul şi, ca să fiu sincer, discuta politică tot aşa de bine ca majoritatea gentilomilor de la ţară. Nimic n-ar putea însă să se compare cu sentimentul de ruşine ce l-am încercat când i-am văzut pe stăpân şi pe soţia lui, iar surprinderea lor nu fu mai mică decât a noastră, găsind la el o societate atât de plăcută şi masa întinsă.

– Domnilor, ne zise adevăratul stăpân al casei mie şi tovarăşului meu, soţia mea şi cu mine suntem ai domniei voastre umili servitori şi vă mărturisesc că cinstea ce ne-o faceţi este atât de neaşteptată, încât aproape ne covârşeşte…

Oricât de surprinzătoare li se va fi părut tovărăşia noastră, a lor era şi mai neaşteptată pentru noi, iar eu stăteam fără glas, cugetând la absurditatea purtării mele, când pe cine credeţi că văzui intrând după ei în încăpere – chiar pe domnişoara Arabella Wilmot, hărăzită cândva fiului meu, George partidă ce se stricase însă din pricina întâmplării despre care am povestit mai înainte. De îndată ce dete cu ochii de mine, mi se aruncă în braţe, trădând o bucurie fără margini.

– Iubite părinte, zise ea, cărei fericite întâmplări datorăm vizita dumitale? Sunt sigură că unchiul şi mătuşa mea vor fi încântaţi să afle că au oaspete pe cinstitul doctor Primrose. Auzindu-mi numele, domnul şi doamna se îndreptară spre mine şi-mi urară în chipul cel mai cuviincios şi cu cordială ospitalitate bun-venit în casa lor. Nu izbutiră să nu surâdă când aflară cărei împrejurări se datorează vizita mea şi voiră să-l dea afară pe loc pe nefericitul chelar, dar îl iertară datorită intervenţiei mele. Domnul Arnold şi soţia sa, stăpânii casei în care mă aflam, stăruiră să rămân câteva zile la ei, şi cum nepoata lor drăgălaşa mea copilă duhovnicească, a cărei minte se formase, în oarecare măsură, sub îndrumările mele, îşi adăugă şi ea stăruinţele, am încuviinţat. Am fost condus într-o odaie splendidă, iar a doua zi dis-de-dimineaţă, domnişoara Wilmot mă pofti să mă plimb cu ea în grădina aranjată, după ultima modă. După un răstimp în care mi-a arătat

toate frumuseţile locului, mă întrebă, cu un aer aparent nepăsător, dacă nu primisem demult ştiri de la George.

– Vai, zisei, sunt trei ani de când lipseşte, fără să fi scris vreunuia dintre prieteni şi nici mie. Nu ştiu unde-i, poate nu-l voi mai vedea niciodată, aşa precum nu voi mai cunoaşte fericirea. Nu, scumpă domnişoară, nu ne vom mai întâlni cu acele ceasuri petrecute împreună la gura sobei din Wakefield. Mica mea familie se împrăştie acum foarte iute, iar sărăcia nu ne-a adus numai lipsuri, dar şi ruşine.

Fata, care avea o inimă bună, nu putu să asculte povestirile mele fără să verse lacrimi. Observând că era prea simţitoare, nu mai vrui să-i înşir amănunţit toate suferinţele prin care trecusem. Cu toate acestea, era pentru mine o mângâiere să aud că respinsese câteva propuneri de căsătorie ce îi fuseseră făcute de când părăsisem meleagurile acelea. Mă plimba prin jurul tuturor ungherelor unde se făcuseră însemnate schimbări şi înfrumuseţări, arătându-mi aleile şi copacii, şi folosind toate prilejurile ca să-mi pună o nouă întrebare cu privire la fiul meu. Astfel, petrecurăm dimineaţa, până ce clopotul ne chemă la masă. Acolo îi găsirăm pe directorul trupei de actori, de care am pomenit, venit să vândă bilete pentru *Frumoasa pocăită*, ce urma să fie reprezentată în seară aceea; un tânăr, care nu mai apăruse pe nicio scenă, avea să joace rolul lui Horaţiu. Directorul îl lăuda peste măsură, spunând că nu mai văzuse niciodată un actor atât de talentat.

– Nu poţi învăţa într-o zi să joci bine, zicea el, dar tânărul acesta parcă-i făcut pentru scenă. Glasul, figura, gesturile, toate sunt admirabile. L-am întâlnit din întâmplare în drumul nostru.

Această povestire ne aţâţă deajuns curiozitatea şi, la cererea doamnelor, consimţii să le întovărăşesc la teatru, care nu era decât un simplu hambar. Cum persoanele cu care mă găseam erau, firește, cele mai de vază din partea locului, furăm primiţi cu mult respect, aşezaţi în cele dintâi rânduri, unde aşteptarăm câtva timp, plini de nerăbdare, apariţia lui Horaţiu. În sfârşit, acest nou interpret apăru şi las la aprecierea părinţilor să cugete la emoţia ce m-a încercat văzând că era chiar nefericitul meu fiu! Era gata să înceapă când, întorcându-se spre public, dădu cu ochii de noi. Rămase

nemişcat şi fără glas. Actorii, în dosul scenei, care puneau pauza aceasta pe seama fireştii timidităţi a unui debutant, încercau să-l încurajeze, dar în loc să înceapă, îl podidiră lacrimile şi se retrase. Nu ştiu ce am simţit în acele clipe, căci toate simţurile se perindau prea repezi ca să le pot descrie. Dar curând fui trezit din neplăcuta mea reverie de domnişoara Wilmot; palidă şi cu vocea tremurătoare, îmi spuse s-o duc îndărăt la locuinţa unchiului său.

Când domnul Arnold află, după ce am ajuns acasă, cărui fapt se datorează această purtare extraordinară a noastră şi că actorul acela nou era fiul meu, trimise numaidecât trăsura să-l aducă şi pe el. Cum refuzase cu străşnicie să mai apară pe scenă, actorii puseră pe altul în locul lui şi în curând fu în mijlocul nostru. Domnul Arnold îl primi cu toată bunăvoinţa şi eu îl cuprinsei cu înflăcărare în braţe ca de obicei, căci nu puteam niciodată să-mi maschez adevăratele sentimente. Domnişoara Wilmot îl primi cu o indiferenţă aparentă, dar băgai de seamă că joacă un rol studiat. Zbuciumul din sufletul ei nu părea să se fi domolit. Rostea tot felul de lucruri năstruşnice, care voiau să fie vesele şi, în răstimpuri, râdea tare, parcă de propria ei lipsă de noimă. Din vreme în vreme trăgea cu coada ochiului spre oglindă, ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze de puterea de nebiruit a frumuseţii ei şi punea adesea întrebări, fără să acorde nicio atenţie răspunsurilor.

38 Goldsmith a lucrat în redacţia acestui ziar, unde a publicat pentru prima oară *Scrisorile unui filosof chinez rezident la Londra*, adunate în 1762 în două volume sub titlul *Cetăţeanul lumii*, lucrare care s-a bucurat de mult succes în vremea aceea.

CAPITOLUL XX

Povestea unui vagabond filozof care aleargă după noutate, dar îşi pierde mulţumirea

După masă, doamna Arnold se oferi cu multă amabilitate să trimită doi slujitori ca să aducă bagajul fiului meu. El îi mulţumi, spunând că nu-i nevoie, dar cum doamna îşi repetă propunerea, fu nevoit a-i mărturisi că un toiag şi un portofel alcătuiau toate bunurile mobile cu care se putea lăuda pe acest pământ.

– Da, fiul meu, îi spusei, e adevărat că m-ai părăsit sărac şi te regăsesc tot aşa; presupun că ai văzut barem lumea pe îndelete.

– Da, tată, îmi răspunse, dar a alerga după noroc nu însemnează să-l şi prinzi, aşa că, drept să-ţi spun, în ultima vreme am renunţat la urmărire.

– Cred, exclamă doamna Arnold, că ne-ar amuza povestirea aventurilor dumitale. Partea întâi o cunosc din spusele nepoatei mele, dar dacă cei de faţă te-ar putea convinge să ni le înfăţişezi şi pe celelalte, ţi-am fi îndatoraţi.

– Doamnă, răspunse fiul meu, pot să vă încredinţez că plăcerea pe care aţi avea-o să-mi ascultaţi aventurile ar fi de două ori mai mică decât satisfacţia mea de a vi le evoca. Cu toate acestea nu pot făgădui de-a lungul întregii istorisiri, decât ici-colo o aventură, fiindcă mai mult am văzut decât am săvârşit. Cea dintâi nenorocire din viaţa mea, pe care o ştiţi cu toţii, a fost mare, dar chiar dacă m-a îndurerat, nu m-a doborât totuşi. Nimeni nu s-a priceput mai bine ca mine să se legene în nădejdi. Cu cât mi se arăta norocul mai puţin prielnic, cu atât mai mult aşteptam de la el cu alt prilej, şi cum mă aflam jos pe roata lui, o nouă învârtitură putea să mă salte şi nicidecum să-mi întunece inima.

Pornii aşadar într-o frumoasă dimineaţă spre Londra, fără grija zilei de mâine, tot aşa de voios ca şi păsările ce cântau de-a lungul drumului meu. Mă îmbărbătam singur, cugetând că Londra era singurul loc unde talentele de orice fel pot avea siguranţa de a fi recunoscute şi răsplătite.

Ajungând la oraş, cea dintâi grijă fu să încredinţez scrisoarea ce mi-o dăduseşi vărului nostru, care nu se găsea într-o situaţie mult mai bună decât a mea. Plănuisem, după cum cred că-ţi aminteşti, tată, să fiu întâi pedagog la o şcoală, şi îi cerui sfatul în această privinţă. Vărul nostru întâmpină această idee cu un adevărat rânjet sardonic.

„Da, pe legea mea, zise el, iată o prea frumoasă carieră, căreia urmează să i te hărăzeşti. Eu însumi am fost pedagog într-un asemenea internat şi să mă spânzuri dacă nu mi-ar fi plăcut mai mult să fiu ajutor de paznic la temniţa din Newgate. Mă sculam cu noaptea-n cap şi mă culcam târziu de tot. Directorul mă privea de sus, nevastă-sa mă ura fiindcă eram slut, copiii mă scoteau din sărite şi n-aveam voie să ies deloc să-mi văd şi de treburile mele. Eşti sigur că eşti omul potrivit pentru o şcoală? Ia să te examinez puţin. Ai fost ucenic la vreun stăpân?”

„Nu.”

„Atunci nu eşti bun nici pentru şcoală. Ştii să-i piepteni pe copii?”

„Nu.”

„Atunci nu eşti bun pentru şcoală. Poţi dormi cu încă doi în pat?”

„Nu.”

„Atunci nu eşti bun pentru şcoală. Ai stomac zdravăn?”

„Da.”

„Atunci, dragul meu, nu eşti bun deloc pentru şcoală. Dacă vrei o profesie frumoasă şi liniştită, du-te şi fă ucenicie la un cuţitar şi leagă-te să învârţi roata şapte ani, dar fereşte-te ca de dracu de şcoală. Totuşi, urmă el, văd că eşti băiat vrednic şi cu ceva învăţătură; ce-ai zice să începi cu mine, cariera de autor? Ai aflat, fără îndoială, din cărţile citite, că oameni geniali au murit de foame în meşteşugul acesta, dar astăzi am să-ţi arăt cel puţin patruzeci de nătărăi din acest oraş care trăiesc în opulenţă din aceeaşi îndeletnicire. Sunt cu toţii nişte preacinstiţi târâie-brâu, care merg iavaş-

iavaş şi neted pe acest drum, scriind cărţi de istorie, de politică şi fiind lăudaţi, iar dacă s-ar fi făcut cizmari, ar fi peticit toată viaţa la ciubote, fără să fi fost în stare să confecţioneze măcar o pereche."

Văzând că postul de pedagog într-o şcoală nu era mare scofală, mă hotărâi să primesc propunerea vărului meu şi, având cel mai mare respect pentru literatură salutai cu mare plecăciune *antiqua mater* din Grub Street[39]. Îmi închipuiam că e o glorie să calc pe urmele lui Dryden şi ale lui Otway. De fapt consideram pe zeiţa acestui loc ca pe o mamă a măiestriei căci, deşi legăturile cu lumea ne pot dărui bun simţ, socoteam că sărăcia, pe care zeiţa o chezăşuieşte celor ce o urmează, este o doică a geniului. Însufleţit de aceste gânduri, mă aşternui pe lucru şi, socotind că erau multe de spus despre latura proastă a lucrurilor, mă hotărâi să scriu o carte care să conţină puncte de vedere cu totul noi. Am încropit aşadar cu oarecare candoare trei paradoxuri. Erau desigur false, dar erau noi. Diamantele adevărului au fost expuse atât de des de alţii încât mie nu-mi rămânea decât să expun ceva strălucitor, care privit de la o oarecare distanţă, să aducă grozav cu cele veritabile. Luaţi aminte, puteri divine, câtă presupusă importanţă se cocoţa în vârful penei mele când scriam! N-aveam nicio îndoială că toată lumea literară avea să se ridice împotriva sistemului meu, dar eram pregătit să ţin piept întregi lumii învăţate. Asemeni ariciului stăteam şi eu, făcut ghem, îndreptând o pană ascuţită împotriva oricărui potrivnic.

– Bine ai grăit, copilul meu, îi zisei, dar ce subiect tratai? Nădăjduiesc că n-ai trecut cu vederea însemnătatea monogamiei. Oh! Te-am întrerupt. Continuă. Ţi-ai publicat, aşadar, paradoxurile; ce-a spus lumea învăţată despre ele?

– Oh, răspunse fiul meu, lumea învăţată n-a zis nimic despre paradoxurile mele, absolut nimic. Fiecare scriitor se îndeletnicea cu lauda de sine sau a prietenilor, cu osândirea duşmanilor şi cum, din nefericire, eu nu aveam nici prieteni, nici duşmani, am pătimit cea mai cruntă umilinţă – indiferenţa totală.

În timp ce stam într-o bună zi într-o cafenea şi cugetam la soarta paradoxurilor mele, intră un om mărunţel şi se aşeză într-o boxă în faţa mea; după câteva clipe de convorbire, descoperind că sunt un om de litere, scoase din buzunar o listă de subscripţie rugându-mă să contribui pentru o nouă ediţie adnotată din Properţiu[40] pe care urma să o dăruiască lumii. Cererea lui provocă în mod obligatoriu răspunsul că nu am niciun chior. Această mărturisire îl determină să se intereseze ce speranţe nutresc. Aflând că erau la fel de mari pe cât îmi era de goală punga, îmi zise:

„Văd bine că nu cunoşti oraşul. Să-ţi dau câteva lămuriri. Priveşte aceste liste de subscripţie, chiar astea. Cu ajutorul lor am trăit foarte bine vreme de doisprezece ani. De îndată ce un bogătaş se întoarce din călătorie, sau vreun creol cu stare vine din Jamaica, sau vreo văduvă aristocrată plină de bani soseşte de la reşedinţa ei de la ţară, eu le propun să subscrie. Îi ating la coarda sensibilă, îi linguşesc şi apoi prin breşa făcută, îmi introduc listele de subscripţie. Dacă subscriu pe loc din prima dată, îmi reînnoiesc cererea, solicitând o subscripţie pentru a le dedica lucrarea. Dacă înghit şi asta, îi mai ating o dată, ca să le gravez blazonul pe copertă. Trăiesc pe spinarea vanităţii, deşi îmi bat joc de ea. Dar între noi fie vorba, încep să fiu prea cunoscut, aşa că aş fi bucuros să folosesc un timp chipul dumitale pentru aceste treburi. Un om de neam ales s-a întors acum din Italia. Portarul lui mă ştie, dar dacă vrei dumneata să-i duci şi să-i predai această bucată în versuri, pun prinsoare că ai să reuşeşti, şi împărţim prada pe din două…”

– Vai! Dumnezeule! George! exclamai. Asta-i îndeletnicirea de azi a poeţilor? Oameni cu asemenea talent să se coboare până la cerşit! Pot ei să păteze cu atâta neruşinare această chemare, transformând-o într-un josnic negoţ de laude, doar ca să mănânce o pâine?

– O, nu, tată, răspunse el, un adevărat poet nu se coboară niciodată aşa de jos, căci oriunde-i geniu, există şi mândrie. Indivizii pe care i-am descris sunt simpli cerşetori, pricepuţi să potrivească rime. Pe cât de brav sfidează un adevărat poet toate greutăţile ca să cucerească faimă, pe atât este de laş faţă de dispreţ. Numai oamenii nevrednici de a fi ocrotiţi sunt înclinaţi să solicite ajutor. Având inima prea mândră ca să mă cobor la asemenea fapte

nedemne şi punga prea firavă ca să risc o a doua încercare de a dobândi gloria, fui silit să aleg o cale de mijloc şi să scriu ca să am o pâine. Dar nu aveam calităţile trebuincioase pentru o profesie în care numai lucrul în serie urma să-mi asigure succesul. Nu izbuteam să-mi înăbuş pornirea tainică ce mă îndemna să culeg lauri; îmi iroseam îndeobşte vremea cu strădania de a atinge o măiestrie care contează prea puţin când e vorba să-ţi câştigi viaţa şi mi-aş folosi timpul mai avantajos dacă aş fi scris frecvent deşi mediocru. Micile mele scrieri treceau nebăgate în seamă şi necunoscute în acel val de publicaţii periodice. Publicul era mult prea ocupat cu altele mai importante ca să-şi îngăduie să observe cursiva simplitate a stilului meu sau armonia frazelor. Filă după filă erau repede date uitării. Eseurile mele fură îngropate printre eseurile asupra libertăţii. Povestirile orientale printre leacurile împotriva muşcăturilor câinilor turbaţi. În vreme ce autori ca Philautos, Philalethes, Philelutheros şi Philantropus[41] scriau toţi mai bine ca mine, pentru că scriau mai repede. Începui aşadar să nu am tovarăşi decât autori dezamăgiţi ca şi mine, care se lăudau, se tânguiau şi se dispreţuiau reciproc. Satisfacţia ce ne-o dădeau scrierile oricărui autor preţuit de public era invers proporţională cu meritul lor. Descopeream că nu mai eram în stare să gust nicio manifestare de talent a altcuiva. Nenorocitele mele paradoxuri secaseră cu totul izvorul acesta de mângâiere. Nu puteam nici să scriu, nici să citesc într-un fel care să-mi dea satisfacţie, căci măiestria altuia îmi trezea aversiune, iar scrisul era meseria mea.

Într-o zi când şedeam pe o bancă în parcul Saint-James şi mă lăsam târât de vârtejul unor asemenea gânduri mohorâte, un tânăr de familie bună pe care-l cunoscusem bine la Universitate, se apropie de mine. Ne salutarăm cu oarecare şovăială; el – aproape ruşinat că e recunoscut de unul atât de ponosit la înfăţişare, eu – temându-mă să nu fiu respins. Dar temerile mele se risipiră pe dată, căci, în fond, Ned Thornhill era un băiat foarte cumsecade.

– Ce spui, George? strigai, întrerupându-l, ai zis Thornhill? Cu siguranţă nu poate fi altul decât boierul nostru.

– Doamne, zise doamna Arnold, eşti vecin cu domnul Thornhill? A fost multă vreme vecinul familiei noastre şi ne aşteptăm să vină aici zilele acestea.

– Cea dintâi grijă a lui Ned, urmă fiul meu, fu să-mi schimbe zdrenţele cu o haină foarte bună, ce mi-o dădu din costumele lui uzate, apoi îmi fu îngăduit să stau la masa lui, având pe jumătate poziţia unui prieten, jumătate pe cea a unui cirac. Îndatorirea mea era să-l întovărăşesc la licitaţii publice, să-i însufleţesc buna dispoziţie când poza pentru portrete, să stau la stânga lui în trăsură când nu avea pe altcineva şi să-i dau ajutor la petreceri când îi trecea prin gând să se ţină de şotii. În afară de aceasta, mai aveam încă vreo douăzeci de îndeletniciri în cadrul familiei. Aveam multe mărunţişuri de făcut fără să mi le fi cerut cineva: să am asupra mea totdeauna un tirbuşon, să fiu naş pentru toţi copiii servitorilor, să cânt când mi se cerea, să fiu totdeauna vesel, totdeauna umil şi, dacă eram în stare, să mă arăt foarte fericit. În acest post onorabil nu eram lipsit de rival. Un căpitan de marină, care părea hărăzit din născare pentru un asemenea loc, îmi disputa afecţiunea patronului. Mamă-sa fusese spălătoreasa unui om de seamă, şi aşa căpătase de timpuriu o predilecţie pentru codoşlâc şi familiile de neam mare. Cum acest om considera legăturile cu lorzii capitolul de căpetenie al vieţii sale, cu toate că unii îl dăduseră afară din pricina prostiei lui, mai găsea destui care-i îngăduiau să le dea târcoale din pricină că erau tot atât de nătărăi ca şi el. Linguşirea era meseria lui şi o practica cu o uşurinţă de neînchipuit. În vreme ce zi de zi gustul pentru linguşire creştea la stăpânul meu, eu eram tot mai puţin dornic să-l mai laud, descoperindu-i ceas de ceas defectele. Eram aşadar încă o dată gata să las teren liber căpitanului, când iată, se ivi prilejul că prietenul meu avu nevoie de sprijin. Era vorba nici mai mult nici mai puţin decât să mă bat în duel pentru el cu un gentilom, de a cărui soră se pretindea că abuzase. I-am încuviinţat rugămintea şi, deşi observ că purtarea mea nu vă place, am considerat că e o datorie indispensabilă faţă de prietenia noastră şi n-am putut să-l refuz. Aşadar am primit în locul lui provocarea, dezarmându-mi adversarul, dar curând avui satisfacţia să aflu că doamna insultată nu era altcineva decât o

femeie de stradă, iar cel cu care mă bătusem, un escroc care trăia cu ea. Serviciul făcut fu răsplătit cu cele mai calde mărturii de recunoştinţă, dar cum prietenul meu trebuia să părăsească peste puţine zile oraşul, nu găsi alt mijloc să-mi fie folositor, decât să mă recomande unchiului său, domnul William Thornhill şi unui alt nobil de neam ales, care avea o slujbă în guvern. După ce plecă nu avui altceva de făcut decât să alerg cu o scrisoare de recomandare la unchiul său. Acest om trecea drept deţinătorul tuturor virtuţilor şi, în ciuda reputaţiei, era echitabil. Servitorii lui mă primiră cu cele mai ospitaliere zâmbete, căci în purtarea servitorilor se străvede bunăvoinţa stăpânului. Mă conduseră într-o sală mare unde se ivi în curând şi domnul William Thornhill. I-am predat scrisoarea şi mesajul, le citi, iar după ce stătu câteva clipe pe gânduri îmi zise:

„Ce servicii aţi făcut, domnule, rudei mele, pentru ca să meritaţi să vă recomande cu atâta căldură? Cred însă, domnule, că pot să ghicesc şi singur… V-aţi bătut pentru el şi acum aşteptaţi să vă răsplătesc fiindcă aţi fost unealta viciilor lui. Doresc din suflet ca refuzul meu să constituie o pedeapsă pentru greşeala ce aţi săvârşit-o, ba chiar mai mult, aş dori ca să vă fie un imbold spre pocăinţă.”.

Am suportat cu răbdare asprimea unei asemenea purtări, fiindcă ştiam că-i dreaptă. Singura mea speranţă era acum să duc scrisoarea celuilalt boier, care avea o slujbă înaltă. Cum uşile nobilimii sunt întotdeauna asaltate de pomanagii, gata să strecoare tot felul de cereri insinuante, îmi fu destul de greu să ajung să-i vorbesc. Cu toate acestea, după ce cheltuii jumătate din banii ce-i aveam – destui de puţini – dând bacşişuri servitorilor, fui introdus într-o sală spaţioasă, după ce scrisoarea fusese trimisă spre a fi citită de Înălţimea sa. În timpul acestei neliniştite aşteptări, avui vreme berechet să privesc în jurul meu. Totul era măreţ şi de bun gust. Picturile, aurăriile, mobilele; eram împietrit de admiraţie şi toate îl înălţau în stima mea pe stăpânul lor.

Îmi ziceam că cel care stăpâneşte astfel de lucruri, care are în capul său atâtea treburi ale statului şi posedă în casa sa jumătate din bogăţiile regatului, trebuie să fie un om extraordinar!… Desigur, înţelepciunea şi

geniul său trebuie să fie nemăsurate! Pe când eram stăpânit de aceste gânduri impresionante, auzii un pas greoi.

„Ah, îmi zisei, vine marele om în persoană!”

Nu, nu era decât o jupâneasă. Curând, auzii alţi paşi.

„Trebuie să fie el!…”

Nu, nu era decât valetul personal al marelui om.

În sfârşit, însăşi Înălţimea sa îşi făcu într-adevăr apariţia.

„Dumneata, mă întrebă, eşti aducătorul acestei scrisori?”

Răspunsei cu o plecăciune.

„A, urmă el, aflu din ea că… anume… ai”

Dar chiar în clipa aceea un servitor îi înmână o scrisoare şi, fără să se mai uite la mine, ieşi din sală, lăsându-mă să-mi rumeg în voie nefericirea. Şi nu-l mai văzui până ce un lacheu îmi spuse că Înălţimea sa coboară la uşă să plece cu trăsura. Alergai repede jos şi adăugai şi eu glasul la cel al altor trei-patru inşi, care veniseră şi ei să-i ceară câte o favoare. Dar Înălţimea sa gonea prea repede pentru noi şi se apropia de trăsură, aşa că fui silit să răcnesc ca să văd dacă îmi răspunde ceva. În vremea aceasta, Înălţimea sa se şi urcase în trăsură şi-mi mormăi un răspuns din care prinsei jumătate, cealaltă jumătate fiind acoperită de uruitul roţilor trăsurii. Rămasei câtva timp cu gâtul întins, precum stau cei care ascultă o muzică măreaţă, până ce, privind în jur, m-am trezit singur la poarta Înălţimii sale. Răbdarea se istovise, continuă fiul meu. Mă ustura inima de umilinţe şi eram gata să mă azvârl cu capul într-o prăpastie, dar îmi lipsea doar prăpastia. Mă socoteam un lucru menit de natură odăii de vechituri nefolositoare, ca să pier acolo în uitare şi beznă. Îmi rămânea, cu toate acestea o jumătate de guinee şi cugetam că nici măcar Natura nu putea să mi-o ia. Dar, ca să mă asigur de asta, mă hotărâi să mă duc s-o cheltuiesc de îndată şi pe urmă să mă încredinţez întâmplării. Pornisem la drum hotărât, dar se nimeri ca biroul de plasare al domnului Crispe să se afle în drumul meu şi mi s-a năzărit că voi fi bine primit. În acest birou, domnul Crispe oferea cu largheţe tuturor supuşilor Majestăţii Sale o răsplată de treizeci de lire pe an, în schimbul cărora ei nu-şi dădeau altceva decât libertatea pe viaţă şi acordul de a fi

transportaţi în America, ca sclavi. Mă simţeam aşadar prea fericit să găsesc un loc unde puteam să-mi înec temerile mele în deznădejde. Intrai deci în chilia lui, căci aşa arăta, cu cuvioşia unui călugăr. Acolo găsii câteva sărmane făpturi asemeni mie, aşteptând sosirea domnului Crispe şi înfăţişând întruchiparea nerăbdării engleze. Sufletele lor neclintite, sfădite cu norocul, îşi descărcau ocările asupra propriilor inimi. În cele din urmă, domnul Crispe se ivi şi toate murmurele se potoliră. Mă învrednici cu o privire de deosebită aprobare şi fu cel dintâi om care de o lună încoace mi se adresă surâzând. După câteva întrebări constată că sunt apt pentru orice treabă din lume. După ce chibzui puţin asupra îndeletnicirii celei mai potrivite ce-ar putea să-mi dea, îşi lovi fruntea, ca şi cum ar fi găsit; mă încredinţă apoi că era vorba pe atunci de-o ambasadă pe care soborul din Pensilvania trebuia s-o trimită Indienilor Chickasaw[42] şi mă asigură că-şi va da osteneala să-mi dea locul de secretar al acestei ambasade. Ştiam în adâncul inimii că omul meu minte şi, cu toate acestea, făgăduiala sa îmi făcu plăcere, fiindcă suna frumos. Împărţii, aşadar, cinstit, jumătatea mea de guinee; o parte se duse să ţină tovărăşie celor treizeci de mii lire sterline ale sale şi cu cealaltă parte mă hotărâi să intru în cea dintâi tavernă, ca să devin mai fericit decât el. Plecasem înarmat cu această hotărâre, când întâlnii în prag un căpitan de vas, pe care îl cunoscusem vag pe vremuri, şi el consimţi să golim împreună o stacană de punch. Cum niciodată nu mi-am ascuns situaţia, el mă asigură că mă aflam pe pragul catastrofei dacă nu mă încredeam în făgăduielile stăpânului biroului, căci nu putea să aibă alt gând decât să mă vândă unui proprietar de plantaţii. „Dar, urmă el, cred că ai putea să găseşti un mijloc de a-ţi câştiga lesne viaţa fără a face o călătorie atât de lungă. Ascultă-mă pe mine. Vasul meu înalţă mâine pânzele cu destinaţia Amsterdam. Ce-ar fi să vii pe bord ca pasager? Tot ce-ai avea de făcut, după ce debarci acolo, ar fi să-i înveţi englezeşte pe olandezi, şi îţi garantez că vei avea şi elevi şi bani. Presupun – adăugă el – că cunoşti limba engleză de nu cumva şi-a vârât dracul coada şi aici.” Cât despre asta, îl încredinţai în chip confidenţial că poate fi sigur, dar îmi mărturisii îndoiala cu privire la dorinţa olandezilor de a învăţa englezeşte. Îmi jură că

se dădeau în vânt după limba engleză şi, pe temeiul supuselor lui, mă îmbarcai a doua zi ca să mă duc să le predau limba engleză. Vântul a fost prielnic, călătoria noastră a fost scurtă şi, după ce mi-am plătit-o cu jumătate din lucruri, mă trezii ca un străin picat din nori pe una dintre străzile principale din Amsterdam. În starea în care mă aflam nu voiam să pierd nicio clipă fără să pornesc la treabă. Mă adresai, aşadar, câtorva oameni cu care mă întâlnii şi a căror înfăţişare îmi părea promiţătoare, dar mi-a fost cu neputinţă să ne înţelegem în vreun fel oarecare. Abia atunci îmi dădui seama că, pentru a-i învăţa englezeşte pe olandezi, se cădea ca, mai întâi, ei să mă înveţe limba olandeză pe mine. Rămăsei uimit cum de putusem trece cu vederea o piedică atât de evidentă, dar cert este că nu mă gândisem la ea. Odată ce planul mi-era năruit, simţii imboldul să mă reîmbarc degrabă ca să mă întorc în Anglia, dar întâlnindu-mă cu un student irlandez care se întorcea din Louvain, convorbirea noastră se învârti în jurul unor teme literare, amănunt din care se putea observa, în treacăt, că totdeauna uitam de mizeria mea când găseam prilejul de a conversa despre asemenea lucruri. El îmi aduse la cunoştinţă că în Universitatea unde învăţa nu erau decât doi oameni care ştiau greceşte. Faptul mă surprinse. De îndată luai hotărârea să merg la Louvain şi să-mi câştig existenţa, dând lecţii de greacă. Această intenţie fu încurajată de colegul meu, studentul, care-mi făcu unele aluzii că se poate agonisi avere cu asemenea îndeletniciri. A doua zi de dimineaţă pornii la drum, plin de cutezanţă. Fiecare zi micşora bocceaua mea cu lucruri, întocmai ca panerul cu pâine al lui Esop, căci le dădeam olandezilor drept plată pentru găzduire de-a lungul drumului meu. Când am ajuns la Louvain, n-am vrut defel să mă ploconesc în faţa profesorilor inferiori, ci am luat hotărârea să merg de-a dreptul şi să pun capacităţile mele, în mod deschis, la dispoziţia directorului acelui aşezământ. Mă dusei deci la el. Îmi fu îngăduit să-i vorbesc şi-i oferii serviciile mele ca profesor de limbă greacă, deoarece aflasem, i-am spus, că duce lipsă în Universitatea sa de astfel de profesori. Directorul păru mai întâi că-mi pune la îndoială priceperea, dar ca să-l conving mă oferii să-i

traduc pe loc orice pagină dintr-un autor grec în latineşte. Când văzu că propunerea mea este într-adevăr serioasă, îmi grăi astfel:

„Vezi, tinere, eu n-am învăţat niciodată greaca şi bag de seamă că nu i-am dus defel lipsa. Am căpătat tichia şi roba de doctor fără greacă. Am zece mii de florini pe an, fără boabă de greacă; mănânc cu poftă fără greacă şi pe scurt, cum eu nu cunosc limba, socot că nici nu e bună la ceva."

Mă aflam acum prea departe de casă ca să mă gândesc la reîntoarcere, aşa că mă hotărâi să merg mai departe. Cunoşteam puţină muzică şi aveam un glas acceptabil, şi din ceea ce constituia altădată o distracţie, făcui un mijloc ca să-mi duc traiul. Străbătui ţinuturile locuite de ţăranii flamanzi, care sunt cumsecade, şi apoi cele ale francezilor, care sunt destui de săraci ca să poată fi veseli; am băgat astfel de seamă că oamenii sunt sprinţari în proporţie directă cu lipsurile îndurate. Când mă apropiam pe înserate de casa unui ţăran, cântam una dintre ariile mele cele mai voioase şi aceasta îmi aducea nu numai o găzduire pentru o noapte, dar şi cu ce să trăiesc a doua zi. Am încercat de câteva ori să cânt pentru oameni de lume, dar ei găseau întotdeauna cântarea mea nesuferită şi nu mă răsplăteau nici măcar cu o leţcaie. Faptul mi se păru cu atât mai extraordinar, cu cât, când cântam odinioară în adunări numai pentru plăcerea mea, în zile mai bune, felul meu de a cânta vrăjea pe cei de faţă, mai ales pe femei. Dar acum, când cântarea îmi era singurul izvor de existenţă, ea era privită cu dispreţ. Ceea ce dovedeşte că lumea-i gata să subaprecieze talentele când sunt folosite pentru câştigarea existenţei. În felul acesta ajunsei la Paris, fără altă ţintă decât să văd oraşul şi pe urmă să plec. Parizienii preţuiesc mult mai mult pe străinii care au bani, decât pe cei care au spirit. Cum eu nu mă puteam făli nici cu una, nici cu alta, vă puteţi lesne închipui că nu mi-au dat deloc atenţie. După ce vreme de trei-patru zile mă plimbai prin oraş, şi după ce admirai exteriorul celor mai frumoase clădiri, mă pregătii să părăsesc acest oraş unde ospitalitatea este venală când, trecând pe o stradă principală, cine îmi iese în cale dacă nu vărul nostru, căruia m-ai recomandat la început. Întâlnirea îmi făcu mare plăcere, iar pe el cred că nu-l stânjeni defel. Mă întrebă asupra pricinilor care mă mânaseră spre Paris şi-mi făcu cunoscut că

îndeletnicirea lui din clipa aceea, în acel oraş, era să adune tablouri, medalii, gravuri şi antichităţi de toate felurile pentru nu ştiu care gentleman din Londra, care dobândise de curând o mare avere şi un deosebit bun gust. Fui cu atât mai surprins să-l văd pe vărul nostru ales pentru asemenea treabă, cu cât el însuşi mă încredinţase în mai multe rânduri că habar n-are de aşa ceva. Întrebându-l cum se face că a devenit atât de repede un bun cunoscător de artă, mă încredinţă că nimic nu-i mai uşor. Toată taina stătea în două reguli: una, să remarci negreşit că tabloul ar fi fost mai bun dacă pictorul şi-ar fi dat mai multă osteneală, şi alta să lauzi operele lui Pietro Perugino[43].

„Aşa cum te-am învăţat odinioară, îmi zise el, să fii autor la Londra, aşa o să te învăţ acum să cumperi tablouri la Paris.”

Îi primii bucuros propunerea, pentru că aceasta putea fi un bun mijloc să câştig ceva şi pentru că tot ceea ce urmăream era să-mi duc existenţa. Am mers, aşadar, la el şi cu ajutorul lui am început să-mi fac un rost. Îl întovărăşeam la vânzările de tablouri, unde veneau mari boieri englezi să cumpere. Am fost destul de mirat văzând cum oameni din lumea bună se bizuiau pe verdictul lui asupra fiecărui tablou sau medalie, considerându-l ca pe al unui mare cunoscător înzestrat cu un gust fără greş. Prezenţa mea în aceste prilejuri îi folosea mult, căci atunci când i se cerea părerea, mă trăgea încruntat deoparte şi mi-o cerea pe a mea, apoi ridica din umeri, arunca o privire maliţioasă, se întorcea şi-i încredinţa pe cei de faţă că nu-şi putea da păreri asupra unui lucru de-o asemenea însemnătate. Uneori afişa o siguranţă mai mare. Îmi aduc aminte că l-am văzut o dată, după ce a afirmat despre un tablou că nu are un colorit destul de blând, cum a luat, cu o înfăţişare foarte serioasă, o perie şi nişte ulei negru care se găsea din întâmplare acolo şi, frecând cu ele, cu multă degajare, tabloul, i-a întrebat pe urmă pe toţi dacă trăsăturile penelului nu câştigaseră prin această operaţie. După ce-şi isprăvi comisionul la Paris, mă părăsi, recomandându-mă cu căldură unor persoane suspuse, ca foarte potrivit în postul de preceptor al unui tânăr care călătoreşte; nu mult după aceea fui folosit câtva timp, în aceeaşi calitate, de către un englez, tutorele unui tânăr pe care-l

adusese la Paris, pentru ca de acolo să facă înconjurul Europei. Fui aşadar ales să fiu îndrumătorul tânărului, dar cu o condiţie: să-l las să se cârmuiască singur, după propria lui fantezie. Elevul meu se pricepea în adevăr cu mult mai bine ca mine să-şi chivernisească banii. Era moştenitorul unei averi de vreo două sute de mii de lire sterline, lăsate de un unchi mort în Indiile Orientale. Şi tutorii lui, ca să-l poată deprinde să-şi administreze averea, îl dăduseră ca învăţăcel la un procuror. Aşa că zgârcenia era calitatea lui cea mai de seamă. Toate întrebările puse în drum erau privitoare la modurile cum trebuiau economisite paralele, ca să călătorim mai ieftin şi de unde să cumpărăm mărfuri pe care să le putem vinde, cu profit, la Londra. Îi plăcea mult să vadă curiozităţile întâlnite în cale, dar numai pe cele pentru care nu trebuia plătit nimic. De îndată ce era ceva de plată, mă încredinţa că a auzit că acele lucruri nu meritau să fie văzute. Nu achita niciodată notele de plată fără să nu remarce cât de uluitor de scumpe au ajuns călătoriile, asta deşi nu avea încă douăzeci şi unu de ani. Când ajunserăm la Leghorn şi pe când ne plimbam prin port, cercetă cât costă voiajul de acolo la Londra pe mare. Aflând că suma aceasta era un fleac faţă de cât trebuia să coste drumul pe uscat, nu putu să reziste ispitei şi, plătindu-mi puţinul ce-mi datora, mă părăsi şi se îmbarcă pentru Londra în tovărăşia unui singur servitor. Mă aflam, aşadar, încă o dată părăsit în lumea largă, fără niciun rost, dar acum eram obişnuit. Talentul meu pentru muzică nu putea să-mi slujească la nimic într-o ţară unde cel din urmă ţăran era mai bun muzicant ca mine. Dar între timp dobândisem altul care-mi putea sluji tot atât de bine: îndemânarea de a polemiza. În toate universităţile străine şi în mânăstiri sunt unele zile când se discută diferite teze filozofice cu oricine se înfăţişează, şi dacă cel ce discută are oarecare dibăcie, primeşte un dar în bani, o masă şi un pat pentru noapte. În felul acesta, aşadar, mi-am croit drum din Italia până în Anglia, umblând din oraş în oraş, observând oamenii mai îndeaproape, şi pot spune că am văzut ambele feţe ale tabloului. Totuşi am făcut puţine observaţii personale. Am văzut că monarhia era cel mai bun guvernământ pentru cei săraci şi republica pentru cei bogaţi. Am văzut că bogăţia, în orice ţară, este o

noţiune care o înlocuieşte pe aceea de libertate şi că nu se află om, oricât şi-ar zice el prieten al libertăţii, care să nu vrea să supună voinţei sale măcar voinţele câtorva indivizi din jurul său. La sosirea în Anglia, m-am gândit la început să vă prezint respectele mele şi pe urmă să mă angajez voluntar în cea dintâi expediţie ce aş fi întâlnit-o în cale. Dar, pe drum, mi-am schimbat hotărârea când am întâlnit un vechi cunoscut care făcea parte dintr-o trupă de actori, urmând să facă un turneu prin provincie. Trupa păru să mă privească cu simpatie, ca pe unul de-ai lor. Totuşi toţi membrii trupei se simţiră obligaţi să mă înştiinţeze că meseria de actor e destul de complicată; că publicul este o dihanie cu multe capete şi că numai acelora care n-au capete prea bune le poţi fi pe plac: că actoria nu se învaţă într-o zi şi că fără câteva încruntări şi grimase tradiţionale, care se perindaseră pe scenă şi doar pe scenă, de un veac încoace, nu puteam avea pretenţia de a plăcea. O greutate mare fu aceea de a mi se găsi un rol, deoarece toate fuseseră distribuite. Fui trecut, aşadar, din rol în rol, câtăva vreme, până ce, în cele din urmă, mi se fixă rolul lui Horaţiu, pe care, din fericire, nu-l putui juca, dând cu ochii de dumneavoastră.

39 Grub Street – (Strada Grub, în Londra, azi *Milton Street* în onoarea poetului care locuia în apropiere) renumită în secolul al XVII-lea, era locuită în special de scriitori de povestioare şi poeme fără prea mare valoare; prin analogie orice producţie literară mediocră este numită Grub Street.
40 Poet latin (47-15 î.e.n.).
41 Aceste pseudonime derivă din grecescul *philo*-prieten, combinat cu *autos* (însuşi), *lethes*-adevăr, *lelutheros*-libertate, *tropus*-om.
42 Trib de indieni care locuia la începutul secolului al XVIII-lea în partea septentrională a bazinului Mississippi.
43 Perugino Pietro (1446-1524) – pictor italian, unul dintre maeştrii şcolii din Umbria.

CAPITOLUL XXI

Între oameni vicioşi prietenia durează
doar cât plăcerile

Povestirea fiului meu era prea lungă pentru ca să fie înşirată dintr-o dată. O începuse seara şi o încheiase după prânz a doua zi, chiar în momentul când ivirea trăsurii domnului Thornhill în faţa porţii păru să curme plăcerea tuturor. Valetul, care-mi devenise acum prieten, îmi şopti că boierul făcuse unele avansuri domnişoarei Wilmot, şi că unchiul şi mătuşa domnişoarei păreau grozav de încântaţi de partidă. Intrând, domnul Thornhill păru că dă înapoi când ne văzu pe mine şi pe fiul meu, dar eu am pus mai degrabă această reacţie pe socoteala surprizei decât pe aceea a nemulţumirii că ne vede. Cu toate acestea, când îl întâmpinarăm ca să-l salutăm, ne răspunse la salut cu un aer de desăvârşită candoare şi, după câteva minute, prezenţa lui sluji numai la sporirea bunei dispoziţii.

După ceai mă chemă deoparte ca să-mi ceară veşti despre fiica mea. Dar când l-am înştiinţat că toate cercetările mele fuseseră zadarnice, se arătă nespuse de mirat adăugând că, de la plecarea mea, fusese deseori pe acasă la mine ca să-i mângâie pe cei rămaşi şi că-i lăsase bine sănătoşi. Mă întrebă pe urmă dacă împărtăşisem necazul meu domnişoarei Wilmot sau fiului meu. Spunându-i că nu le vorbisem deloc, îmi lăudă mult înţelepciunea şi prudenţa şi mă încredinţă că ar fi de dorit să păstrez mai departe tăcerea cu orice preţ.

– Căci, în cel mai bun caz, susţinu el, n-ai face decât să-ţi dai în vileag înjosirea şi domnişoara Livy poate că nu-i chiar atât de vinovată pe cât ne închipuim cu toţii.

La acest punct furăm întrerupţi de un servitor care venea să-l poftească pe boier să se înfăţişeze la cadril. Aşadar mă părăsi şi eu rămăsei foarte mişcat de interesul ce-l arăta necazurilor mele. Insistenţele sale pe lângă domnişoara Wilmot erau, cu toate acestea, prea vădite, ca să te poţi înşela asupra lor; totuşi ea nu părea prea măgulită, ci părea să le suporte mai mult ca să-i fie pe plac mătuşii sale. Avui chiar satisfacţia să văd cum aruncă pe furiş spre nenorocitul meu fiu ocheade pline de duioşie, pe care celălalt nu le putea smulge nici prin averea, nici prin zelul lui. Aparenţa destul de degajată a domnului Thornhill mă surprindea totuşi destul de mult. Trecuse o săptămână de când stăteam în casa asta, după repetatele stăruinţe ale domnului Arnold şi, zi de zi, cu cât tandreţea arătată de domnişoara Wilmot fiului meu părea că sporeşte, cu atât prietenia domnului Thornhill pentru el creştea proporţional. Ne asigurase şi mai înainte, cu nespusă amabilitate, că se va folosi de trecerea lui pentru a aduce servicii familiei noastre, dar acum generozitatea sa nu se mărginea doar la făgăduieli.

În dimineaţa zilei când trebuia să plec, domnul Thornhill veni să-mi spună, plin de o reală satisfacţie, ceea ce făcuse pentru prietenul său George. Nici mai mult, nici mai puţin, decât că-i procurase un loc de ofiţer de marină într-un regiment care pleca în Indiile Apusene şi că totul nu costa decât o sută de lire sterline, deoarece obţinuse, prin trecerea lui, o reducere de două sute de lire.

– Serviciul acesta, urmă el, este un fleac, şi în schimbul lui nu doresc nicio răsplată; sunt fericit că am putut să-mi servesc prietenul. Cât despre cele o sută de lire sterline, dacă nu le puteţi procura, le voi avansa eu, şi mi le veţi înapoia când veţi avea.

Atât eu cât şi fiul meu nu găsirăm cuvinte de mulţumire pentru o favoare atât de mare. De aceea i-am semnat pe dată o poliţă pentru sumă şi i-am manifestat atâta recunoştinţă, de parcă n-aş fi avut intenţia să-i restitui vreodată banii.

George urma să plece a doua zi la Londra ca să-şi ia în primire postul, urmând sfatul generosului său binefăcător, care era de părere că e grozav de necesară cea mai mare grabă, ca nu cumva în acest răstimp să se ivească un

concurent cu o ofertă mai avantajoasă. Aşadar, a doua zi dimineaţă, tânărul nostru oştean fu gata să plece în zori şi era singurul dintre noi care nu părea prea afectat din pricina acestei plecări. Nici primejdiile, nici ostenelile ce avea să le înfrunte, nici despărţirea de prieteni, sau de iubita lui – căci se vedea acum că domnişoara Wilmot îl iubea vădit – nimic nu-i întuneca dispoziţia. După ce îşi luă rămas bun de la ceilalţi, îi dădui tot ce aveam, adică binecuvântarea mea, zicându-i:

– Fiul meu, acum te duci să lupţi pentru ţară. Adu-ţi aminte cu cât curaj a luptat bravul tău bunic pentru persoana sacră a regelui, într-o vreme când loialitatea era o virtute pentru britani. Mergi, copilul meu, şi imită-l întru totul, afară de nefericirea lui, dacă a fost cumva o nenorocire să moară odată cu milordul Falkland[44]. Mergi, copilul meu, şi dacă vei pieri în luptă, departe, părăsit, fără să fii plâns de cei care te iubesc, adu-ţi aminte că lacrimile cele mai preţioase sunt acelea cu care cerul înrourează capul neîngropat al unui brav luptător.

A doua zi de dimineaţă îmi luai rămas bun de la această familie de oameni cumsecade, ce avuseseră bunăvoinţa să mă găzduiască atâta vreme, fără să uit să reînnoiesc dovezile mele de recunoştinţă domnului Thornhill pentru fapta cu care mă îndatorase în ultimele zile. Îi lăsai pe toţi să se desfete în fericirea dată de îmbelşugare şi bună creştere, iar eu luai drumul casei, pierzând nădejdea de a-mi regăsi fiica, dar înălţându-mi spre cer suspinele şi cerând cruţare şi iertare pentru ea. Eram la aproape vreo douăzeci de mile de casă, căci închiriasem un cal ca să ajung mai repede, fiindcă eram încă slab, şi mă mângâiam cu nădejdea că îi voi revedea curând pe toţi cei ce-mi erau mai scumpi pe lume. Când se lăsă noaptea, mă oprii la un mic han de la marginea drumului, cerând gazdei să bea cu mine o carafă de vin. Ne aşezarăm la gura sobei din bucătărie, care era cea mai bună încăpere a casei, şi tăifăsuirăm despre politică şi despre veştile din ţară. Se nimeri printre altele să vină vorba despre tânărul boier Thornhill şi gazda mă încredinţă că-i tot atât de nesuferit pe cât era de iubit un unchi al său, William, care venea din când în când pe la ţară. Îmi mai spuse despre el că nu are altă îndeletnicire decât aceea de a duce pe căi greşite pe toate

fetele celor care îl primeau în casele lor, şi că, după ce-şi bătea joc de ele două-trei săptămâni, le lăsa în voia soartei fără să le dea nimic în schimb. Pe când discutam aşa, nevasta hangiului, care plecase să schimbe nişte bani, se întoarse şi, văzând că bărbatul ei se bucură de-o plăcere ce n-o împărţea cu ea, îl întrebă arţăgoasă ce face; el răspunse cu ironie, bând în sănătatea ei.

– Domnule Symonds, îi strigă ea, te porţi cu mine foarte urât şi n-am de gând să mai îndur. Îmi laşi pe umeri trei sferturi din treabă, iar ce rămâne nefăcut tot nu faci. În vremea asta te umfli de băutură, ciocnind cu toţi oamenii care trec pe aici; iar eu nu gust măcar un strop de vin, chiar dacă o gură de alcool mi-ar tămădui frigurile.

Pricepui încotro bătea şi îi turnai pe dată un pahar de vin, ea îl acceptă, făcându-mi o plecăciune şi bând în sănătatea mea.

– Domnule, urmă, nu din pricina vinului sunt supărată, dar poţi fi oare mulţumită când toate merg anapoda în casă? Dacă trebuie să sâcâi servitorii sau clienţii ca să scoţi bani, asta cade tot pe capul meu, căci dumnealui mai degrabă ar mânca sticlă decât să se mişte să facă treaba asta. Avem acum sus o femeie tânără care stă mai de mult la noi şi care, după purtarea ei peste măsură de cuviincioasă, cred că n-are o para chioară. Ştiu că n-o să primească bani niciodată şi aş vrea să-i dăm a înţelege că trebuie să ne plătească.

– Ce însemnează, reluă hangiul, să-i dăm a înţelege? Chiar dacă o să-i vină banii, o să-i vină cu siguranţă tare greu.

– Nu ştiu nimic, răspunse femeia, dar ceea ce ştiu prea bine este că iaca se împlinesc cincisprezece zile de când e aici şi nu am văzut cum arată culoarea banilor ei.

– Nu-i nimic, draga mea, o să-i vedem cu grămada.

– Cu grămada! exclamă hangioaica. Aş dori să-i văd oricum, dar nu mai e chip să aşteptăm. Chiar în astă-seară o fac să se cărăbănească de aici cu toate catrafusele.

– Bagă de seamă, nevastă, exclamă soţul, că-i o femeie de familie şi merită mai mult respect.

– Cât despre asta, răspunse hangiţa, de familie sau nu, nobilă sau mitocancă, o să-şi împacheteze frumuşel bulendrele cât ai zice peşte!… Oamenii de neam bun sunt de treabă când cumpără şi plătesc. Cât despre mine n-am avut parte de mare lucru de pe urma lor, la hanul ăsta.

Spunând aceste vorbe, hangiţa urcă în goană treptele unei scări înguste ce ducea de la bucătărie la o odaie de deasupra şi curând îmi dădui seama după tonul ridicat şi după acreala imputărilor, că nu putea căpăta banii de la chiriaşa aceea. Auzeam desluşit ocările ei.

– Afară, îţi zic, strânge-ţi chiar acum boarfele şi întinde-o târfă nenorocită, sau îţi trag o chelfăneală de n-o să mai fii bună de nimic trei luni de zile! Cum, şarlatancă ce eşti, vii să stai într-o casă cinstită, fără să ai un ban sau măcar o para la sufletul tău?! Coboară, când îţi zic!

– Ah, dragă doamnă, strigă străina, ai milă de mine, de o sărmană făptură părăsită şi îngăduie-mă măcar încă o seară, iar moartea o să rezolve totul în curând.

Recunoscui de îndată glasul sărmanei mele copile rătăcite.

Zburai în ajutorul ei, o smulsei din mâinile hangiţei care o târa de păr de-a lungul scării şi o cuprinsei în braţe pe scumpa, nefericita pierdută.

– Fii bine-venită, de o mie de ori bine-venită, prea scumpa mea pierdută, comoara mea, în braţele bătrânului tău tată… Cu toate că stricaţii te-au părăsit, mai este cineva, unul singur pe lume, care nu te va uita niciodată. Chiar de-ai fi săvârşit o mie de fărădelegi, el ţi le va ierta pe toate!

– Ah, dragul meu… (câteva minute în şir, ea nu putu să mai rostească altceva) prea scumpul meu tată, nici îngerii n-ar putea să fie mai blânzi… Cum mai pot merita atâta bunătate? Ticălosul trădător, cât îl urăsc! Şi pe mine însămi mă urăsc, căci am îndurerat o inimă atât de bună! Nu mă poţi ierta… Nu… Ştiu că nu mă poţi ierta…

– Ba da, copila mea, te iert din toată inima. Numai să te căieşti, şi iarăşi vom fi fericiţi amândoi… Vom mai avea multe zile bune, scumpa mea Olivia!

– O, niciodată, niciodată, dragă tată, restul zilelor mele păcătoase nu vor fi decât ruşine în casă şi înjosire printre cei din afară. Dar, tată, tu pari mai palid ca de obicei… Care să fie pricina? Negreşit, ai prea multă înţelepciune, ca să iei asupra ta mizeriile vinovăţiei mele.

– Noi aveam înţelepciune, tânăra mea fată, răspunsei.

– O, tăticule, de ce mi te adresezi cu acest cuvânt rece. E prima dată când îmi spui astfel.

– Îţi cer iertare, draga mea, dar voiam să-ţi atrag luare aminte că înţelepciunea noastră nu-i decât o slabă apărare împotriva zbuciumului, cu toate că până la urmă e totuşi ceva.

Hangiţa se întoarse ca să ne întrebe dacă nu vrem o odaie mai frumoasă. După ce încuviinţarăm, ne duse într-o odaie unde puteam vorbi mai în linişte. După ce ne-am mai calmat puţin, n-am putut să nu doresc o istorisire a episoadelor care o duseseră treptat până la nenorocita situaţie unde o găsisem.

– Ticălosul acela, îmi zise ea, chiar din prima zi când ne-am cunoscut, mi-a făcut propuneri oneste, cu toate că le făcea în taină.

– E un ticălos, într-adevăr! exclamai, cu toate acestea mă cam miră cum un om cu atâta bun simţ, ca domnul Burchell, care părea a fi om de onoare, s-a putut face vinovat de o asemenea josnicie premeditată, să intre într-o casă ca s-o necinstească…

– Dragă tată, îmi răspunse fata, eşti victima unei ciudate greşeli. Domnul Burchell n-a încercat nicicând să mă amăgească. Dimpotrivă, el a folosit toate prilejurile ca să mă avertizeze împotriva vicleniei domnului Thornhill, care acum, văd, e chiar mai rău decât mi-l înfăţişa domnul Burchell…

– Thornhill! Cum se poate? am întrerupt-o eu.

– Da, dragă tată, domnul Thornhill m-a ademenit, el le-a folosit pe cele două doamne, cum le zicea el, dar care nu erau decât două desfrânate, fără creştere şi fără milă, ca să ne atragă la Londra. Tertipurile lor, îţi aduci aminte, ar fi izbutit cu siguranţă, dacă n-ar fi fost la mijloc scrisoarea domnului Burchell, conţinând acele mustrări, pe care le-am crezut adresate

nouă. Cum de a putut el să le dejoace toate intenţiile, rămâne şi azi un secret pentru mine, dar cert este că a fost totdeauna cel mai cald şi mai sincer prieten al nostru.

– Mă uimeşti, draga mea, acum văd că bănuielile mele de la început asupra josniciei domnului Thornhill erau întemeiate. El poate să triumfe fără grijă, fiindcă-i bogat, iar noi suntem săraci. Dar spune-mi copila mea, ispita trebuie să fi fost nespus de mare, ca să-ţi fi putut şterge astfel din suflet toate deprinderile bunei creşteri primite şi fericitele înclinări înspre virtute?

– Într-adevăr, îşi datorează triumful dorinţei de a-l face fericit! Ştiam că ceremonia căsătoriei noastre, celebrată în taină de un preot papistaş, nu-l lega prin nimic şi că nu mă puteam încrede decât în onoarea lui.

– Cum, am întrerupt-o eu, ai fost cu adevărat cununată de un preot hirotonisit?

– Da, tată, răspunse Olivia, şi am jurat amândoi să-i ascundem numele.

– Atunci, copila mea, vino iar în braţele mele; acum eşti de o mie de ori mai bine-venită decât înainte, căci eşti soţia lui, la bine şi la rău, şi nicio lege omenească, de-ar fi chiar săpată pe table de diamant, nu poate micşora forţa acestui legământ.

– Vai, tată, îi cunoşti prea puţin ticăloşiile. El a mai fost căsătorit de acelaşi preot cu alte şase sau şapte femei, pe care le-a amăgit şi pe urmă le-a părăsit, ca şi pe mine.

– Dacă este aşa, zisei, atunci preotul acela trebuie spânzurat. Mâine vei înainta o plângere împotriva lui.

– Dar, tată, se cade să fac asta, după ce am jurat că voi păstra taina?

– Scumpa mea, dacă ai făcut o asemenea făgăduială, eu nici nu vreau şi nici nu pot să te împiedic s-o calci. Chiar dacă această faptă ar fi spre folosul obştesc, nu trebuie să-l denunţi. În toate instituţiile omeneşti este îngăduit un rău mai mic pentru a dobândi un bine mai mare, după cum în politică poţi renunţa la o provincie ca să-ţi asiguri un regat, iar în medicină poţi reteza un mădular, ca să păstrezi trupul întreg; religia are o lege scrisă şi inflexibilă – să nu faci rău *niciodată*. Şi legea asta, copila mea, e dreaptă,

căci altminteri, dacă făptuim un rău mai mic pentru a obţine un bine mai mare, o anumită doză de vină va fi amestecată cu speranţa unui avantaj. Şi dacă avantajul va fi negreşit urmarea faptei noastre, totuşi timpul scurt între săvârşirea ei şi câştigarea acelui avantaj – interval în care ţi-e permis să te simţi vinovat – poate fi cel când suntem chemaţi să dăm socoteală de toate lucrurile săvârşite şi când tomul acţiunilor omeneşti este închis pentru totdeauna. Dar te-am întrerupt, draga mea, urmează.

– Chiar în dimineaţa următoare, continuă ea, îmi dădui seama ce puţine speranţe îmi puteam pune în sinceritatea lui. Chiar atunci îmi prezentă două femei, pe care, de asemenea, le ademenise ca şi pe mine, dar care trăiau mulţumite în aceste condiţii. Îl iubeam prea tare ca să pot suferi în linişte aceste două rivale şi m-am zbătut să-mi uit înjosirea în vârtejul plăcerilor. Începui să mă gătesc, să cânt, să dansez, să pălăvrăgesc, fără să mă simt mulţumită. Domnii care veneau să ne vadă nu-mi vorbeau decât de puterea farmecelor mele, iar vorbele acestea îmi sporeau melancolia. Şi aşa, zi de zi, deveneam mai gânditoare, iar el mai insolent, până ce monstrul avu cutezanţa de a mă oferi unui cunoscut de-al său, un tânăr baronet. Mai e nevoie oare să-ţi spun cum mi-a frânt inima o asemenea nerecunoştinţă? Răspunsul meu la această propunere fu o furie aproape turbată. Îi cerui să ne despărţim. Pe când plecam, vru să-mi dea o pungă pe care i-o aruncai însă cu indignare în obraz; l-am părăsit într-un acces de furie şi asta, pentru o bucată de vreme, m-a făcut să uit starea ticăloasă, în care mă aflam. Dar când privii în jur, mă văzui ca o fiinţă mârşavă, decăzută, vinovată, fără un prieten în întreaga lume, unde să caut adăpost. Tocmai atunci trecu o diligenţă pe lângă mine. Luai un loc, cu singurul ţel de a mă depărta de un nemernic, pe care îl uram şi-l dispreţuiam. Am coborât aici, unde, de la sosirea mea, mâhnirea şi purtarea aspră a acestei femei îmi sunt singurele tovarăşe. Amintirea ceasurilor plăcute, petrecute odinioară cu mama şi cu sora mea, îmi înzecea întristarea. Mâhnirea lor este mare, dar a mea este încă mai mare, fiindcă sunt amestecate cu ticăloşia şi vinovăţia.

– Ai răbdare, draga mea copilă, îi zisei, şi speră că lucrurile se vor îndrepta din nou. Odihneşte-te în noaptea asta şi mâine te voi duce acasă, la

mama şi la toţi ai tăi, care te vor primi cu dragoste. Sărmanei tale mame i-ai rănit inima, dar ea te iubeşte încă, Olivia, şi te va ierta.

44 Este vorba de Lucius Cary, vicontele de Falkland, ucis în bătălia de la Newbury la 20 septembrie 1643.

CAPITOLUL XXII

Jignirile sunt lesne iertate, când este la mijloc dragostea

A doua zi dimineaţă îmi luai fata pe cal şi împreună purceserăm spre casă. Pe drum, îmi dădui osteneala să-i potolesc, prin tot felul de cuvinte, temerile şi durerile, să o fac să fie tare în faţa unei mame atât de greu jignite. Folosii prilejul ce mi-l oferea o privelişte frumoasă ca s-o fac să înţeleagă cât de bun fusese cerul cu noi, precum nu suntem noi, unul faţă de altul, şi că nefericirile zămislite de fire sunt foarte puţine. O încredinţai că n-avea să observe nicio schimbare în afecţiunea ce-i purtam şi că, de-a lungul zilelor pe care le mai aveam şi care puteau fi încă numeroase, se va bizui pe sfaturile şi ocrotirea mea. O întăream împotriva gurii lumii şi o făceam să vadă că, pentru cei nefericiţi, cărţile erau un tovarăş blajin şi nemustrător şi că, dacă ele nu pot să ne dea plăcerile vieţii, ne învaţă cel puţin s-o suportăm.

Calul ce-l închiriasem urma să fie lăsat seara aceea la un han care se găsea la cinci mile de casă. Cum voiam să-mi pregătesc familia ca s-o primească, m-am hotărât s-o las să înnopteze la han, pentru ca a doua zi, în zori, să viu însoţit de Sofia s-o iau. Cădea noaptea când am lăsat-o la hanul acela; după ce m-am îngrijit să i se dea o odaie cuviincioasă şi am poruncit hangiţei să pregătească bucatele trebuincioase, am sărutat-o şi m-am îndreptat spre casă. Simţeam cum îmi creşte treptat plăcerea cu cât mă apropiam de casa noastră tihnită. Asemenea unei păsări care, din pricina unei sperietori, a părăsit cuibul şi acum se reîntoarce, dorul o luă înaintea grabei mele şi-l simţeam cum dă târcoale micului meu cămin, cu desfătarea

aşteptării. Mă gândeam la toate lucrurile drăgăstoase ce aveam să le spun şi anticipam buna primire pe care cu toţii mi-o vor face. Simţeam parcă tandrele îmbrăţişări ale nevestei şi bucuria micuţilor, revăzându-mă reîntors.

Pe când mergeam astfel, noaptea se adâncea. Truditorii zilei se retrăseseră să-şi ia odihna, nu se vedea nicio luminiţă în căsuţele năpădite de înnoptare şi nu auzeam alte zgomote decât cel al cocoşului, care scotea un cucurigu pătrunzător, şi hămăitul răguşit al unui câine de pază în depărtare. Mă apropiai de micul lăcaş al bucuriei mele şi, la o sută de paşi de el, dulăul nostru veni alergând să-mi ureze bun venit. Era aproape de miezul nopţi când bătui la poartă. Era linişte şi pace. Inima mi-era plină de o bucurie de nespus, când, dintr-o dată rămăsei împietrit, văzând cum limbi de flăcări ieşeau pe uşi şi pe ferestre; totul era înroşit de văpăi. Ţipai tare, ca un nebun, şi căzui la pământ fără simţire. Larma îl alarmă pe fiul meu care, văzând flăcările, le deşteptă îndată pe maică-sa şi pe surori. Toţi alergară afară goi, cu mintea pierdută de groază şi strigătele lor mă aduseră iar la viaţa cu neliniştile ei. Dar numai pentru a cădea din nou pradă spaimei, căci în vremea asta flăcările cuprinseră acoperişul locuinţei care se prăbuşea bucată cu bucată, în vreme ce ai mei, în picioare, priveau ca şi cum i-ar fi distrat para incendiului. Îmi rotii ochii asupra lor şi asupra casei, privii în jurul meu să-mi văd copilaşii, dar nu izbutii să-i zăresc.

– Ah, nenorocitul de mine! strigai, unde-mi sunt copilaşii?

– Au ars în flăcări, răspunse înnebunită de durere nevastă-mea, şi am să pier şi eu odată cu ei.

În clipa aceea auzii dinăuntru strigătele prichindeilor pe care focul îi trezise. Nimic nu mă putea opri.

– Unde sunt copiii mei? strigai, repezindu-mă prin flăcări şi sfărâmând uşa odăii lor. Unde sunt copiii mei?

– Aici, tată, aici suntem! strigară într-un glas, în vreme ce flăcările tocmai le împresurau patul. Îi luai pe amândoi în braţe şi mă furişai cât putui mai degrabă prin vâlvătăi. Chiar în clipa când am ieşit, s-a prăbuşit şi podul casei.

– Acum, zisei, strângându-i în jurul meu pe copii, chiar dacă focul mistuie casa, chiar dacă bunurile mele pier, uite, prea scumpa mea, aici sunt odoarele noastre şi vom mai putea fi fericiţi. Îi sărutai de mii de ori pe copilaşi, iar ei se ţineau înlănţuiţi de gâtul nostru şi împărtăşeau simţirile noastre, în vreme ce nevastă-mea ba râdea, ba plângea.

Stătui astfel ca un spectator calm în faţa pălălăilor şi, după un răstimp, începui să-mi simt braţul îndurerat, căci era jupuit până la umăr. Aşa că nu mi-a stat deloc în puteri să-l ajut pe fiul meu, nici să scap din flăcări vreun lucru sau să împiedic flăcările să se întindă până la grâul nostru.

În vremea aceasta se dădu alarma şi vecinii alergară să ne vină în ajutor. Dar nici ei nu putură să facă altceva decât să stea, ca şi noi, cu braţele încrucişate în faţa prăpădului. Bunurile mele, printre care se aflau şi biletele de bancă pe care le pusesem deoparte pentru zestrea fetelor fură mistuite în întregime. Scăpară doar o cutie cu câteva hârtii care se găsea în bucătărie şi alte câteva fleacuri, luate de fiul meu la început. Vecinii îşi dădură totuşi osteneala să ne aline pe cât putură nefericirea. Ne aduseseră haine şi ne mobilară cu câteva lucruri de bucătărie un şopron, care se afla la câţiva paşi de casă, aşa că în zori, avurăm cel puţin un adăpost prăpădit, unde să ne întindem oasele. Prea cinstitul meu vecin Flamborough şi copiii lor fură în fruntea acelora care se grăbiră să ne procure tot ce ne era trebuitor şi să ne mângâie cu ceea ce îi povăţuia inima lor bună şi o înclinare firească de a se arăta îndatoritori.

După ce temerile familiei mele se mai potoliră, toţi fură curioşi să afle pricina lungii mele absenţe. După ce le dădui toate amănuntele, începui să-i pregătesc pentru primirea scumpei noastre rătăcite şi, cu toate că nu puteam să împărţim cu ea decât sărăcia, eram dornic să o întâmpin cu căldură. Treaba aceasta ar fi fost mai grea, dacă nenorocirea ce ne lovise n-ar fi umilit trufia nevestei mele şi nu i-ar fi tocit supărarea pentru fuga fetei. Nefiind în stare să mă reped eu însumi s-o aduc pe biata fată, din pricina braţului care mă durea tot mai rău, trimisei pe fiul şi pe fiica mea; se întoarseră curând sprijinind-o pe nenorocita păcătoasă, care nu avea curajul să ridice ochii spre mama sa; aceasta, la rândul ei, nu voia să se împace de-a

binelea cu ea, în pofida îndemnurilor mele. Căci femeile sunt mai fără milă pentru greşelile altor femei, decât bărbaţii.

– Domnişoară, zicea mama, vii aici într-o sărmană locuinţă, după atâtea fineţuri. Fiica mea, Sofia, şi cu mine, nu suntem în stare să distrăm pe cineva care s-a obişnuit cu oameni de neam. Domnişoară Olivia, sărmanul tău tată şi cu mine am suferit mult în ultima vreme din pricina dumitale, dar sper că Dumnezeu te va ierta.

În vremea asta, nenorocita victimă stătea în picioare, palidă şi tremurătoare nemaifiind în stare să plângă sau să răspundă. Dar nu putui să-i văd restriştea fără să spun nimic. Luai atitudine şi adoptai un ton sever care, totdeauna, aducea ascultare.

– Femeie, îi zisei, ia seama o dată pentru totdeauna la cele ce-ţi spun. Ţi-am adus o biată pribeagă amăgită. Întoarcerea ei la datorie cere şi din partea noastră duioşie reîmprospătată. Adevăratele încercări ale vieţii se abat acum una după alta asupra noastră, să nu le accentuăm prin dezbinări familiare. Dacă vom trăi în armonie împreună putea-vom găsi încă mulţumire, pentru că suntem deajuns de mulţi ca să le închidem uşa în nas bârfitorilor şi să ne facem unul altuia bucurii. Bunătatea cerului e făgăduită celui ce se căieşte, şi se cuvine ca pilda divină să ne călăuzească. Îngerii se bucură în ceruri mai mult de un păcătos care se căieşte decât de nouăzeci şi nouă de drepţi, care nu s-au abătut niciodată de la căile dreptăţii. Şi aşa e drept; căci sforţarea pe care o facem ca să ne frânăm coborâşul alunecos ce duce la pierzanie reprezintă o mai mare risipă de virtute decât o sută de fapte drepte.

CAPITOLUL XXIII

Numai cel vinovat poate fi îndelungă vreme şi cu totul nefericit

Ne trebui oarecare sârguinţă ca să facem din noua noastră locuinţă ceva cum se cuvine, şi, după puţin timp, eram îndreptăţiţi să ne desfătăm de seninătatea de mai înainte. Cum braţul mă împiedica să-l ajut pe băiatul meu în treburile obişnuite, citeam familiei din puţinele cărţi ce le scăpasem de la foc şi mai cu seamă din acelea care, însufleţind închipuirea, ne făceau mai uşor amarul inimii. Bunii noştri vecini veneau în fiecare zi să ne vadă arătându-ne multă dragoste. Ba chiar hotărâră între ei ca o anumită parte din vremea lor să se adune ca să ne ajute la refacerea gospodăriei. Preacinstitul fermier William nu era cel din urmă printre musafirii noştri, oferindu-ne inimoasa lui prietenie. Repetă chiar propunerea de căsătorie făcută fiicei mele, dar ea îl respinse în aşa chip, încât puse capăt oricărei stăruinţe viitoare. Mâhnirea ei părea menită să dăinuie, şi era singura persoană din mica noastră societate, care, într-o săptămână, nu-şi redobândi voioşia obişnuită. Îşi pierduse acea nevinovăţie ce n-avea niciun motiv să roşească şi odinioară o învăţase să se respecte pe sine însăşi. Neliniştea îi stăpânea acum sufletul; frumuseţea-i începea să se ofilească odată cu constituţia ei, şi nepăsarea ce o manifesta pentru propria-i fiinţă contribuia la scăderea farmecelor şi a sănătăţii sale. Toate tandrele epitete date surorii ei îi săgetau inima şi-i smulgeau lacrimi, şi cum un viciu, cu toate că e lecuit, face mai totdeauna să izvorască altele în loc, tot aşa greşeala ei, cu toate că fusese spălată prin căinţă, lăsa în urmă-i gelozie şi invidie. Îmi dădeam osteneala, în fel şi chip, să-i micşorez supărările, uitând chiar durerea mea în faţa

durerii ei, citindu-i bucăţi amuzante din diferite povestiri, pe care o bună memorie şi îndelungi lecturi mă ajutau să mi le amintesc.

– Fericirea noastră, draga mea, îi ziceam, atârnă de o Fiinţă ce o poate face să izvorască prin mii de chipuri neprevăzute, de parcă şi-ar bate joc de înţelepciunea noastră. Dacă îţi trebuie o pildă care să dovedească acest adevăr, am să-ţi istorisesc, copila mea, o povestire păstrată de un istoric serios, cu toate că uneori cam romanţează faptele.

„Matilda se măritase foarte tânără cu un senior napolitan de neam ales, şi la cincisprezece ani se trezi văduvă şi mamă. Într-o zi, pe când îşi dezmierda copilul, stând la o fereastră deschisă din locuinţa ei, care dădea spre râul Volturno, copilul i se smulse pe neaşteptate din braţe şi sări în râu, dispărând într-o clipită. Mama, pironită de uimire, se desprinse apoi la rându-i şi se aruncă în apă ca să-şi salveze copilul. Dar departe de a-şi putea ajuta pruncul, abia scăpă cu mare caznă pe ţărmul opus, chiar în clipa când câţiva soldaţi francezi care jefuiau ţinutul o făcură prizonieră.

Cum războiul dintre francezi şi italieni era purtat pe atunci cu multă neomenie, soldaţii francezi se pregăteau să săvârşească asupra făpturii sale faptele ticăloase la care poftele desfrânate şi cruzimea îi îmboldeau. Cu toate acestea, un tânăr ofiţer se împotrivi la această josnică hotărâre şi, deşi francezii erau siliţi să se retragă în grabă, o luă călare şi o duse teafără şi nevătămată în oraşul lui natal. Frumuseţea doamnei îi subjugase mai întâi ochii, meritele ei, curând, îi încântară inima, aşa că se căsătoriră. El ajunse la o funcţie foarte înaltă. Şi astfel trăiră fericiţi vreme îndelungată. Dar fericirea unui ostaş nu poate fi socotită niciodată permanentă. După câţiva ani, trupele conduse de el fiind respinse, fu silit să se refugieze în oraşul unde trăise soţia sa. Locul fu împresurat şi, în cele din urmă, luat cu asalt. Puţine sunt în istorie pilde mai pline de neomenie decât faptele la care s-au dedat, deopotrivă, francezii şi italienii, în vremea aceea. Învingătorii hotărâră ca toţi prizonierii francezi să fie ucişi, dar mai ales soţul nefericitei Matilda, fiindcă din cauza lui oraşul rezistă atâta vreme.

Hotărârile lor erau, de obicei, împlinite de îndată ce erau luate. Ofiţerul prizonier fu adus şi călăul stătea cu sabia pregătită, în vreme ce privitorii,

într-o tăcere de mormânt, aşteptau lovitura fatală, ce urma să se abată, când generalul care prezida execuţia avea să dea semnalul. În acest răstimp de aşteptare şi de crudă nelinişte, Matilda veni să-şi ia adio de la soţul şi eliberatorul ei, deplângându-şi nenorocita stare şi cruzimea soartei, care o scăpase de la o timpurie moarte în râul Volturno, ca să-i vadă ochii calamităţi mai mari. Generalul, care era tânăr, fu izbit de frumuseţea ei şi-i compătimi nefericirea, dar emoţia îi crescu când o auzi pomenind despre nenorocirile ei de odinioară. Generalul era fiul ei, pruncul pentru care înfruntase atâtea primejdii. O recunoscu de îndată drept mama sa şi-i căzu la picioare. Ne putem lesne închipui ce-a urmat. Prizonierul fu eliberat şi toată fericirea pe care dragostea, prietenia şi respectuoasa datorie pot să o chezăşuiască fu împărtăşită de aceste trei fiinţe."

În felul acesta, încercam s-o amuz pe fiica mea, dar ea nu-mi acorda decât o atenţie distrată, căci propriile ei nefericiri îi istoveau toată mila ce odinioară o avusese şi pentru cele ale altora; nimic n-o putea uşura. Când era cu oameni străini se temea de dispreţul lor, iar în singurătate nu afla decât nelinişte. Se găsea în această stare nenorocită, când primirăm anumite veşti că domnul Thornhill avea să se căsătorească cu domnişoara Wilmot, pentru care am bănuit totdeauna că nutrea o pasiune adevărată, cu toate că faţă de mine folosise orice prilej ca să-şi arate dispreţul pentru persoana şi averea ei. Această veste nu făcu decât să îndoiască supărarea sărmanei mele Olivia. O infidelitate manifestată atât de făţiş întrecea puterea ei de îndurare. Mă hotărâi, cu toate acestea, să mă informez mai îndeaproape şi să-l împiedic să-şi înfăptuiască planul trimiţând pe fiul meu Moise la bătrânul domn Wilmot, ca să afle adevărul despre zvonul ce circula şi ca să-i dea domnişoarei Wilmot o scrisoare prin care îi aduceam la cunoştinţă felul cum domnul Thornhill se purtase cu noi. Aşadar fiul meu plecă cu aceste îndrumări şi se întoarse după trei zile, asigurându-mă că veştile erau adevărate, dar că-i fusese peste putinţă să încredinţeze scrisoarea domnişoarei Wilmot, pentru că era plecată cu domnul Thornhill să facă vizite în împrejurimi; scrisoarea o lăsase ca să-i fie predată. Ne spusese că trebuiau să se căsătorească în curând şi că apăruseră împreună la biserică,

duminica trecută, cu mare pompă, viitoarea mireasă fiind înconjurată de şase domnişoare îmbrăcate în alb, şi ginerele tot de atâţia tineri. Apropierea căsătoriei lor umplea de bucurie tot ţinutul şi, de obicei, ei se plimbau în cea mai falnică trăsură din câte se zăriseră prin locurile acelea de mulţi ani. Toţi prietenii celor două familii se aflau de faţă şi mai cu seamă unchiul boierului, domnul William Thornhill, care avea un renume atât de bun. Băiatul adăugă că nu erau acolo decât petreceri, una după alta, că toţi lăudau frumuseţea domnişoarei şi chipul plăcut al tânărului, că amândoi erau tare îndrăgostiţi şi sfârşi spunându-ne că nu se putea opri să-l considere pe domnul Thornhill drept omul cel mai fericit din lume.

– Ei bine, zisei atunci, să fie dacă poate! Dar, fiul meu, priveşte acest pat cu paie, acest acoperiş spart, aceste ziduri mucede şi această podea umedă, priveşte trupul meu betegit de arsuri şi pe copiii mei plângând în jurul meu şi cerându-mi pâine, vezi toate acestea, şi, totuşi, aici, da, fiul meu, aici, vezi un om care pentru nimic în lume n-ar vrea să-şi schimbe starea cu acea pretinsă fericire. Ah, copiii mei, de-aţi putea să staţi de vorbă cu propria voastră inimă şi să aflaţi ce bună tovarăşă aveţi în ea, nu v-aţi mai uita la eleganţa şi la strălucirea celor nevrednici. Aproape toţi oamenii sunt de părere că viaţa aceasta este o trecere, iar ei nişte călători. Comparaţia poate fi încă şi mai de folos, băgând de seamă cum cei buni sunt veseli şi senini pe acest drum, ca nişte călători care se îndreaptă spre casă, în vreme ce cei răi nu au, dimpotrivă, decât răgazuri de fericire, ca unii care se duc în surghiun.

Compătimirea, resimţită pentru sărmana mea fată care, copleşită de această nouă lovitură, leşinase, întrerupse firul spuselor mele. Zisei nevestei s-o sprijine şi curând îşi veni în fire. De atunci, păru mai calmă şi crezui că, în sfârşit, îşi găsise stăpânirea de sine; dar aparenţele mă înşelară. Liniştea ei nu era decât lâncezeală, pricinuită de o nespusă întristare. Un ajutor în merinde pe care enoriaşii mi-l trimiteau cu inimă milostivă, păru că răspândeşte din nou bucuria printre ceilalţi membri ai familiei mele şi nu eram deloc supărat că-i văd mai în largul lor. Ar fi fost nedrept să le întunec mulţumirea, doar ca să jelim cu statornică melancolie sau să-i împovărez cu

o tristeţe care nu-i apăsa. Şi din nou începu vechea poveste, simţirăm iarăşi nevoia de a cânta, aşa că voioşia binevoi încă o dată să coboare în micul nostru sălaş.

CAPITOLUL XXIV

Noi nenorociri

A doua zi soarele se înălţă cu o căldură deosebită pentru acel anotimp, încât ne hotărârăm să luăm masa pe banca acoperită cu iederă. Acolo, mezina, la rugămintea mea, îşi adăugă glasul la concertul păsărilor din preajma noastră. În acest loc, sărmana mea Olivia îl întâlnise pentru prima dată pe ademenitorul ei şi fiecare lucru o întristă. Dar melancolia provocată de lucruri plăcute, sau inspirată de armonie, uşurează inima în loc să o roadă. Mama ei simţi şi ea cu acest prilej o strângere de inimă amestecată cu bucurie, plânse şi-şi iubi fata tot atât de duios ca mai înainte.

– Haide, drăgălaşa mea Olivia, cântă-ne acea melancolică arie care-i plăcea atât de mult tatei! Sora ta Sofia ne-a şi îndatorat cu cântecul ei. Haide, copila mea, vei face mare plăcere bătrânului tău părinte.

Olivia dădu ascultare şi cântă atât de patetic, încât mă simţii profund mişcat.

Când o frumoasă cuprinsă-i de nebunie
Aflând târziu cum ştiu bărbaţii să înşele
Ce farmec oare alină-a ei melancolie?
Ce artă, oare, poate vina să-i mai spele?

Doar una-i în stare s-o desvinovăţească,
Ruşinea să-i ascundă de văzul tuturor,
Iubitului perfid căinţă să-i trezească,
Şi inima să-i mişte – să piară ca un nor.

În timp ce termină ultima stanţă, pe care o întrerupse, din cauză că suferinţa îi gâtuise vocea, dându-i o catifelare şi mai plăcută, apăru echipajul domnului Thornhill; zărindu-l ne alarmarăm cu toţii, dar cea mai stânjenită fu Olivia, şi ca să nu dea ochii cu cel care o trădase, intră repede în casă cu sora ei. Peste câteva minute domnul Thornhill coborî din trăsură şi îndreptându-se spre locul unde stăteam, mă întrebă, cu un aer de familiaritate obişnuită, cum o duc cu sănătatea.

– Domnule, îi răspunsei, aerul acesta sigur al dumitale, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, nu slujeşte decât ca să-ţi agraveze josnicia purtării şi a fost o vreme când ţi-aş fi pedepsit îndrăzneala de a te înfăţişa astfel înaintea mea, dar acum vârsta mi-a răcorit pasiunile şi mă îndeamnă să le înfrânez.

– Vă mărturisesc, scumpul meu domn, replică el domol, că sunt înmărmurit de o asemenea primire şi nici nu pricep ce poate însemna. Nădăjduiesc că nu veţi crede cumva că-i o crimă mica excursie ce am făcut-o, acum în urmă cu domnişoara dumneavoastră!

– Haide, strigai eu, eşti un nemernic, un biet şi un neruşinat mincinos! Meschinăria dumitale te pune la adăpost de mânia mea. Mă trag dintr-o familie care n-ar fi putut suferi o asemenea înfruntare. Iar dumneata, vieţuitoare ticăloasă, ca să-ţi îndestulezi o patimă trecătoare, ai nenorocit pentru toată viaţa o biată făptură şi ai pângărit o familie care nu avea altă avere decât onoarea ei.

– Dacă v-aţi hotărât, dumneata şi ea, să fiţi nefericiţi, reluă el, n-am ce vă face. Dar puteţi fi încă destul de fericiţi şi orice părere vă veţi fi făcut despre mine, mă veţi găsi totdeauna gata să contribui la fericirea dumneavoastră. Putem s-o căsătorim cu altcineva în scurtă vreme, şi mai mult încă, poate să-şi păstreze şi amantul, căci vă încredinţez că-i voi păstra statornic o adevărată stimă.

Această nouă propunere degradantă îmi răscoli toată mânia căci, deşi mintea poate uneori să sufere în pace mari jigniri, micile josnicii pot împinge până la turbare.

– Piei din ochii mei, şarpe, strigai cu putere, şi nu mă mai insulta prin prezenţa ta! Dacă curajosul meu George ar fi fost acasă, ţi-ar fi arătat el, dar

eu sunt bătrân, neputincios şi împovărat de nevoi.

– Văd, răspunse el, că mă siliţi să vă vorbesc mai aspru decât voiam. Dar aşa cum v-am arătat ce puteţi spera de la prietenia mea, n-ar fi rău să vă arăt care ar putea fi pentru dumneavoastră urmările răzbunării mele. Avocatul meu, căruia i-am dus poliţa dumneavoastră, cere plata şi nu ştiu cum să împiedic mersul justiţiei decât plătind eu însumi suma. Dar cum am făcut, acum la urmă, unele cheltuieli cu căsătoria, nu pot să plătesc. Pe de altă parte, administrator meu îmi spune că sunteţi în urmă cu arendele. E un om care-şi cunoaşte îndatorirea şi eu nu-mi bat niciodată capul cu asemenea treburi. Aşa că, vreau să vă îndatorez, şi chiar doresc ca dumneavoastră şi fiica să fiţi prezenţi la căsătoria mea cu domnişoara Wilmot, ce urmează să fie în curând celebrată; cere asta chiar fermecătoarea mea Arabella, pe care cred că nu o veţi refuza!

– Domnule Thornhill, răspunsei, ascultă o dată pentru totdeauna ceea ce am să-ţi spun. În ceea ce priveşte căsătoria dumitale nu voi consimţi niciodată să iei pe altcineva decât pe fiica mea. Şi fie că prietenia dumitale ar putea să mă urce pe tron, fie că duşmănia dumitale m-ar cufunda în mormânt, le dispreţuiesc pe amândouă deopotrivă. M-ai înşelat în chip crunt, ireparabil. Inima mea se bizuia pe onestitatea dumitale şi n-am aflat decât josnicie. Nu mai poţi să speri la prietenie din partea mea. Du-te şi stăpâneşte ceea ce soarta ţi-a dat: frumuseţe, bogăţie, sănătate şi plăcere. Du-te şi lasă-mă în voia mizeriei, infamiei, bolii şi suferinţei. Umilit cum sunt, inima îmi va întări necontenit demnitatea şi cu toate că te iert, te voi dispreţui veşnic!

– Dacă lucrurile stau astfel, zise el, poţi fi sigur că vei simţi efectele acestei insolenţe şi vom vedea curând care dintre noi este mai potrivit a fi ţinta batjocurii.

Zicând acestea, plecă în grabă.

Nevasta şi fiul meu, care fuseseră de faţă la convorbire, păreau împietriţi de spaimă. Fetele, după ce-l văzură plecat, veniră să afle rezultatul întrevederii şi rămaseră la fel de tulburate ca şi ceilalţi. Cât despre mine, n-am luat în seamă mărturia deplinei sale răutăţi; ne dăduse deja o

lovitură şi eram pregătit să resping orice nou atac din partea lui, ca una dintre acele unelte folosite în război care, deşi aruncate, mai au totuşi un ascuţiş pentru vrăjmaş.

Curând văzurăm că nu ne ameninţase în zadar căci, chiar a doua zi, omul lui veni să-mi ceară arenda anuală pe care, din pricina întâmplărilor din urmă, nu o puteam plăti. Urmarea fu că, în seara aceea, chiar, vitele îmi fură luate, iar a doua zi vândute pe jumătate de preţ. Atunci nevasta şi copiii stăruiră să primesc orice fel de condiţii, decât să ne ruinăm cu totul. Mă implorară chiar să admit vizitele domnului Thornhill şi-şi epuizară mica lor elocinţă ca să-mi zugrăvească năpasta ce va da peste noi, spaimele unei închisori pe-o asemenea vreme aspră şi primejdia ca sănătatea mea zdruncinată din pricina accidentului întâmplat când cu incendiul, să sufere iar. Dar eu rămăsei neclintit.

– De ce scumpii mei, le zisei, de ce încercaţi să mă încredinţaţi de un lucru care nu-i drept? Datoria m-a învăţat să-l iert, dar conştiinţa nu-mi îngăduie să-l aprob. Vreţi să aplaud în faţa lumii ceea ce înlăuntrul meu trebuie să condamn? Voiţi să stau sluj şi să măgulesc pe ticălosul nostru ademenitor? Să ocolesc închisoarea, supunându-mă torturilor unei conştiinţe devenite călău? Nu, niciodată! Chiar de-ar trebui să fim smulşi din acest sălaş, trebuie să rămânem drepţi cu orice chip şi, oriunde ne-ar arunca soarta, vom fi în stare să ne adăpostim într-o locuinţă plăcută, în propria noastră conştiinţă, dacă putem privi în inimile noastre cu bărbăţie şi cu plăcere!

Petrecurăm toată seara în astfel de convorbiri. A doua zi dimineaţă, cum ninsese din belşug toată noaptea, fiul meu se apucă să croiască o pârtie de la casă până la poartă. Abia se apucase de treabă, când se întoarse alergând, palid, ca să ne spună că doi oameni, pe care-i ştia în slujba justiţiei, se îndreptau spre casă.

Tocmai pe când ne vestea sosirea lor, slujbaşii intrară înăuntru şi, după ce mă înştiinţară de slujba şi însărcinarea lor, mă declarară prizonier, cerându-mi să mă pregătesc pentru a-i urma la temniţa comitatului, situată la o depărtare de unsprezece mile.

– Prietenii mei, le zisei, aţi venit pe o vreme destul de rea ca să mă luaţi şi să mă duceţi la închisoare, şi ceea ce-i încă de plâns e că am un braţ ce a suferit arsuri cumplite şi-mi provoacă o uşoară febră, că n-am haine cu ce să mă îmbrac şi că-s prea bătrân şi prea slab acum ca să pot face cale lungă, pe-o zăpadă atât de mare. Dar dacă aşa trebuie să fie …

Mă întorsei apoi spre nevastă şi spre copii şi le spusei să adune puţinele lucruri ce ne mai rămâneau şi să se pregătească imediat pentru a părăsi locul acela. Îi rugai să se grăbească şi însărcinai pe băiat s-o ajute pe sora mai mare; aceasta, crezându-se cauza calamităţilor, îşi pierduse cunoştinţa. O încurajai pe nevastă-mea care, palidă şi tremurătoare, îşi strângea în braţe micuţii speriaţi; ei se lipeau strâns de ea, în tăcere, neîndrăznind să privească spre cei doi străini. Între timp, mezina pregătea lucrurile şi cum îi repetai, de mai multe ori, să se grăbească, în vreun ceas furăm gata de plecare.

CAPITOLUL XXV

Nu există situaţie, oricât de mizerabilă ar părea,
pentru care să nu se găsească anumite mângâieri

Părăsirăm acele paşnice împrejurimi şi pornirăm încet la drum. Fata mea cea mai mare fiind slăbită de nişte friguri lente care, de câteva zile, îi minau sănătatea, unul dintre poliţişti avu mărinimia s-o ia cu el călare, căci nici aceşti oameni nu-şi pot lepăda cu totul orice omenie. Fiul meu ducea de mână pe unul dintre micuţi, nevastă-mea pe altul, iar eu mă sprijineam de mezină, care vărsa lacrimi nu pentru nefericirea ei, ci pentru a mea.

Eram la două mile de casă, când văzurăm un pâlc de aproape cincizeci dintre cei mai săraci enoriaşi ai mei, care alergau după noi, ţipând şi blestemând cumplit. Puseră mâna pe cei doi poliţişti, jurându-se că nu vor îngădui ca preotul lor să fie dus la temniţă câtă vreme le mai curge o picătură de sânge în vine, că îl vor apăra până la moarte, şi erau gata să-i scarmene rău de tot. Urmările ar fi putut fi fatale, dacă nu m-aş fi folosit de toată autoritatea mea şi, cu oarecare greutate, îi scăpai pe poliţişti din mâinile acestei mulţimi furioase. Copiii, care socoteau scăparea mea ca sigură, păreau în al şaptelea cer de bucurie şi abia îşi puteau înfrâna strigătele, dar curând fură dezamăgiţi când mă auziră spunând aceste cuvinte acelor bieţi oameni amăgiţi, veniţi, cum îşi închipuiau ei, să-mi facă un bine.

– Cum, prietenii mei, aşa mă iubiţi voi pe mine? Aşa urmaţi voi poruncile ce vi le-am predicat de pe amvon? A vă împotrivi legii ar însemna să ne ruinăm şi noi şi voi. Care este căpetenia voastră? Arătaţi-mi pe acela care v-a ispitit în felul acesta. Va simţi negreşit pornirea mea împotriva lui

pentru această faptă. O, turma mea orbită, întoarceţi-vă la îndatoririle voastre către Dumnezeu, către ţara voastră şi către mine. Vă voi vedea poate într-o zi cu inima mai împăcată şi voi contribui ca să vă aduc un strop de fericire. Dar lăsaţi-mă măcar să am mângâierea că atunci când, în pragul judecăţii, îmi voi aduna turma de suflete, să nu lipsească niciuna dintre oile încredinţate păstoririi mele.

Părură atunci să se căiască cumplit de fapta lor şi, vărsând lacrimi, veniră unul câte unul să-şi ia rămas bun de la mine. Le strânsei cu înduioşare mâna fiecăruia în parte şi, dându-le binecuvântarea, pornirăm din nou la drum, fără să mai întâlnim vreo piedică în cale. Sosirăm cu câteva ceasuri înainte de căderea nopţii în capitala comitatului, care părea mai degrabă un sat, căci nu era alcătuit decât din nişte case dărăpănate. Îşi pierduse orice urmă de bunăstare şi nu păstra niciun semn din vechia-i întâietate decât prin faptul că avea o închisoare.

Am tras la un han unde ne-am împrospătat forţele cu ce ni s-a putut aduce mai grabnic, şi am cinat cu toţii, timp în care mi-am păstrat obişnuita mea bună dispoziţie. După ce-i văzui pe toţi găzduiţi cum se cuvine pentru noapte, îi urmai pe cei doi poliţişti la închisoare. Era o clădire ridicată, odinioară, pentru nevoi militare şi unde se afla o sală vastă pavată cu piatră, având de jur-împrejur zăbrele puternice. Acolo, la anumite ceasuri din zi, stăteau laolaltă şi răufăcătorii şi cei închişi pentru datorii. Afară de încăperea aceasta, fiecare întemniţat avea o celulă a lui, unde era zăvorât în timpul nopţii.

Intrând acolo, m-aş fi aşteptat să nu aflu decât gemete şi alte strigăte ale mizeriei, dar găsii ceva cu totul diferit. Cei închişi păreau a nu avea alt ţel decât de a înăbuşi orice gând în veselie şi larmă. Mi se atrase atenţia de cum poposii că trebuie să dau ceva pentru buna venire şi m-am supus de îndată cererii lor, deşi puţinii bani ce-i aveam la mine aproape se topiseră. Cu ei fură cumpărate de îndată băuturi, aşa că în curând întreaga închisoare răsună de râsete de zarvă şi de înjurături.

„Cum, îmi spusei, nişte oameni aşa răi să fie veseli, iar eu să fiu întristat?! Nu mă leagă de ei decât închisoarea şi cred că am mai mult temei

decât ei să fiu mulţumit.” Căutai, cugetând astfel, să mă înveselesc, dar niciodată veselia n-a fost rodul sforţării mele, căci orice efort, prin el însuşi, este dureros.

Cum stăteam aşadar cu faţa gânditoare într-un colţ al închisorii, iată că unul dintre tovarăşii mei de întemniţare veni spre mine şi, aşezându-se, intră în vorbă. Totdeauna am avut o regulă statornică în viaţă, de a nu fugi de convorbirea cu oricine se arată dornic să-mi adreseze cuvântul. Căci, dacă acela era un om bun, puteam folosi ceva de pe urma învăţăturii sale, iar dacă era unul rău, putea folosi el de la mine. Găsii că tovarăşul acesta al meu era un om cu multe cunoştinţe şi cu un bun simţ firesc, cu toate că nu prea avea carte. Cunoştea temeinic lumea, cum se spune, sau mai degrabă latura urâtă a firii omeneşti. Mă întrebă dacă m-am îngrijit de un pat, lucru la care nu mă gândisem defel.

– Apoi asta este rău de tot, îmi zise el, căci aici îţi dă numai paie şi celula e mare şi friguroasă. Cu toate acestea, fiindcă îmi pari un om cumsecade, aşa precum am fost şi eu cândva, îţi ţin la dispoziţie, din toată inima, o parte dintre aşternuturile mele.

Îi mulţumii, manifestându-mi surprinderea că aflu atâta omenie într-o închisoare, în mijlocul mizeriei, adăugând, ca să-i arăt că sunt om învăţat, că bătrânul înţelept al Greciei părea a cunoaşte bine valoarea prieteniei în încercări când a zis *Ton Kosmos aire, ei dos ton etairon*[45].

– Şi, la drept vorbind, urmai, ce ar fi universul dacă nu ne-ar oferi decât singurătatea?

– Vorbiţi despre univers, domnule, zise tovarăşul meu de închisoare, lumea a ajuns să se ramolească şi cu toate acestea cosmogonia sau facerea lumii i-a încurcat pe filozofii din toate vremurile. Ce vălmăşag de păreri ciudate n-au fost emise asupra creări lumii? Sanchoniathon, Manethon, Berosus şi Ocellus Lucanus s-au străduit toţi în zadar s-o lămurească. Cel din urmă zicea aşa: *Anarchon ara kai atelutaion to pan*, ceea ce însemnează…

– Vă cer iertare, domnule, exclamai, că vă întrerup tocmai la un pasaj atât de frumos, dar cred că am mai auzit cândva aceste vorbe. N-am avut

oare plăcerea să vă văd odată la iarmarocul din Wellbridge şi numele dumneavoastră nu este Efraim Jenkinson?

Drept orice răspuns la această întrebare, se mulţumi să suspine.

– Trebuie să vă aduceţi aminte, îi zisei, de un doctor Primrose, de la care aţi cumpărat un cal.

Mă recunoscu pe dată, căci tenebrele mohorâte ale locului şi apropierea serii îl împiedicaseră de la bun început să-mi distingă trăsăturile.

– Da, domnule, îmi aduc aminte perfect. Am cumpărat de la dumneata un cal, şi am uitat să ţi-l plătesc. Vecinul dumitale, domnul Flamborough, este singurul pârâtor de care mă tem la înfăţişarea viitoare, căci are intenţia să jure că sunt falsificator de bani. Sunt cu adevărat mâhnit, domnule, că te-am înşelat, după cum am procedat şi cu alţii, căci iată, urmă el arătându-mi cătuşele, ce mi-au adus vicleşugurile.

– Ei bine, domnule, îi răspunsei, bunătatea ce mi-ai arătat-o acum, când nu te puteai gândi că aveam să-ţi întorc serviciul, va fi răsplătită, căci îmi voi da toată osteneala să-l înduplec pe domnul Flamborough să îndulcească sau chiar să-şi retragă mărturia, şi cu cel dintâi prilej îl voi trimite pe fiul meu să-i vorbească despre asta. Nu mă îndoiesc că-mi va asculta rugămintea. Cât despre mine, fii fără teamă, nu-ţi voi aduce nicio învinuire.

– Toată recunoştinţa, zise el, pe care sunt în stare să ţi-o arăt, vei avea-o din partea mea. Îţi voi da mai mult de jumătate din aşternuturile mele în astă-noapte şi o să mă îngrijesc să se vadă că sunt prietenul dumitale în închisoare, unde cred că am influenţă.

Îi mulţumii şi nu putui să nu-i arăt surprinderea mea că pare acum atât de tânăr, căci atunci când îl cunoscusem arăta de cel puţin şaizeci de ani.

– Domnule, îmi răspunse el, cunoşti prea puţin lumea. Aveam pe atunci o perucă şi am învăţat arta de a imita orice vârstă, de la şaptesprezece până la şaptezeci de ani. Ah, domnule, dacă aş fi risipit, ca să învăţ o meserie, jumătate din truda folosită ca să ajung un pungaş, puteam azi să fiu bogat. Dar, cu toate că-s un pungaş, pot încă să-ţi fiu de folos, într-un fel cum nici nu-ţi trece prin minte.

Convorbirea noastră fu întreruptă de sosirea gardienilor, care veneau să strige pe nume pe cei întemniţaţi şi să-i închidă pentru noapte. Unul dintre ei, cu un smoc de paie la subsuoară pentru patul meu, mă luă şi mă duse printr-un gang strâmt şi lung într-o celulă pavată, ca şi încăperea cea mare, unde, într-un colţ, îmi făcui patul cu paiele acelea şi cu aşternuturile date de domnul Jenkinson. După acestea, însoţitorul meu, care părea un om destul de cuviincios, îmi ură noapte bună. După ce-mi făcui meditaţia obişnuită şi mulţumii lui Dumnezeu care mă pedepsea, mă culcai şi dormii până dimineaţă un somn foarte liniştit.

45 Luaţi-ne lumea, dar daţi-ne un prieten (elină).

CAPITOLUL XXVI

Reformă la închisoare. Legea, ca să fie desăvârşită, ar trebui să şi răsplătească, nu numai să pedepsească

A doua zi dimineaţă fui trezit devreme de ai mei, care îmi plângeau la căpătâi. Se pare că mohoreala apăsătoare a tuturor lucrurilor din jur le sădiseră jale în inimă. Îi mustrai cu blândeţe pentru mâhnirea lor, încredinţându-i că niciodată nu dormisem mai liniştit. Întrebai apoi de fiica mea cea mare, pe care n-o vedeam cu ei. Îmi spuseseră că tulburarea şi truda din ajun îi înteţiseră frigurile şi socotiseră că-i bine s-o lase acasă. A doua grijă fu să-mi trimit fiul să caute o cameră sau două, de s-ar fi putut, cât mai aproape de închisoare, ca să-i rostuiască pe toţi. Băiatul plecă, dar nu putu să găsească decât o odaie pe care o închirie ieftin pentru mamă şi pentru surori, iar temnicerul avu omenia să le îngăduie băieţilor să doarmă cu mine la închisoare. În acest scop, le fu pregătit într-un colţ al încăperii un pat, ce mi se păru acceptabil. Dar vrui mai întâi să ştiu dacă celor doi copii mici ai mei nu le era silă să doarmă într-un loc care îi speriase la început.

– Ei bine, copiii mei, le zisei, cum vi se pare patul vostru? Cred că n-are să vă fie teamă să vă culcaţi în această odaie, oricât de silnică vi se pare.

– Nu, tată, zise Dick, nu mă tem deloc să dorm oriunde dormi şi tu.

– Şi mie, zise Bill, care n-avea decât patru ani, îmi place cel mai mult locul unde stă tata.

După aceea, am hotărât pentru fiecare ce avea de făcut. Fiica mea căpătă însărcinarea s-o îngrijească pe soră-sa, a cărei sănătate era proastă,

nevastă-mea avea să rămână pe lângă mine, iar cei doi micuţi urmau să-mi citească.

– Cât despre tine, fiul meu, urmai, truda braţelor tale trebuie să ne ajute pe toţi. Plata ta, ca muncitor cu ziua, va fi îndestulătoare să ne asigure, desigur cu modestie, tot ceea ce ne trebuie. Ai şaisprezece ani, ai putere, pe care Dumnezeu ţi-a dăruit-o într-un scop folositor, căci datorită puterii tale îi vei scăpa de foame pe tatăl, pe mama ta şi pe toţi ai tăi aflaţi în restrişte. Pregăteşte-te deci chiar în după-amiaza asta să-ţi găseşti de lucru pentru mâine şi adu-ne în fiecare seară banii câştigaţi peste zi.

După ce-l îndrumai în felul acesta şi rânduii şi celelalte treburi, m-am dus în odaia comună a închisorii, unde era mai mult aer şi spaţiu. Dar curând profanările, cuvintele deşănţate şi brutalitatea care năpădi de pretutindeni sala mă goniră din nou în celula mea. Acolo am chibzuit câtva timp asupra straniei orbiri a acelor epave care, văzând că toată omenirea le stă împotrivă, dorindu-le pierzania, se căzneau să-şi facă un duşman înfricoşător din lumea viitoare.

Nesimţirea lor îmi trezi cea mai adâncă compătimire şi ştersei pentru o vreme din minte propria mea mizerie. Mi se păru chiar că am îndatorirea să-i abat de la nebunia lor. Mă hotărâi aşadar să mă întorc încă o dată – şi acolo, în pofida dispreţului lor, să-i povăţuiesc şi să-i înving prin perseverenţa mea. Ducându-mă deci din nou printre ei, împărtăşii planul meu domnului Jenkinson, care râse cu poftă, dar îl comunică şi celorlalţi. Propunerea fu primită cu multă voie bună, fiindcă dădea un nou prilej de distracţii unor oameni care nu aveau alt izvor de veselie decât pe acela ce-l puteau afla în ridicol şi în dezmăţ.

Le citii aşadar o parte dintre rugăciunile zilei cu voce tare, dar fără afectare, şi descoperii că publicul meu făcea un haz grozav la auzul slujbei. Câteva şoapte desfrânate, gemete prefăcute ale unei pocăinţe burleşti, semne ciudate făcute cu ochiul şi o tuse prefăcută stârneau la câte unul hohote de râs. Continuai cu toate acestea să citesc cu seriozitatea mea obişnuită, convins că ceea ce făceam putea să îndrepte pe unii dintre ei; cât despre dispreţul celorlalţi, nu mă putea atinge. După ce citii rugăciunile,

începui o predică având drept scop principal să-i distrez mai curând decât să-i dojenesc. Începui să le spun că numai gândul la binele lor m-a îndemnat să le vorbesc, că eram tovarăşul lor de închisoare, iar cuvântările mele nu-mi aduc niciun venit. Eram mâhnit, le spusei, să-i văd atât de necredincioşi, fiindcă în felul acesta nu câştigau nimic ci, dimpotrivă, puteau pierde mult.

– Căci, fiţi încredinţaţi, prietenii mei, fiindcă sunteţi prietenii mei cu toate că lumea se leapădă de această prietenie, fiţi încredinţaţi, le-am zis, că, deşi înjuraţi de cincisprezece mii de ori pe zi, asta nu vă aduce nici măcar un bănuţ în pungă. Şi atunci de ce să tot chemaţi la fiece pas pe dracul şi să-i căutaţi prietenia, când vedeţi cât de aprig se poartă cu voi? Nu v-a dat nimic aici, vedeţi, decât că v-a umplut gura cu înjurături şi v-a lăsat cu burta goală, iar după câte ştiu, nici n-are să vă dea nimic vreodată. Şi când cineva se poartă aşa cu noi, nu-i bine oare să căutăm prietenia altcuiva? N-ar fi mai bine să încercaţi să vă găsiţi un alt stăpân care, cel puţin, să vă facă făgăduieli frumoase ca să vă atragă spre el? Desigur, prietenii mei, dintre toate neroziile din lume, cea mai mare este ca după ce ai tâlhărit o casă, să te duci să te pui sub protegiuirea gardienilor… Şi, cu toate astea, sunteţi voi mai înţelepţi? Voi căutaţi cu toţii sprijinul aceluia care v-a şi înşelat şi vă încredinţaţi celui mai viclean dintre gardieni, căci ăştia caută numai să pună mâna pe voi şi să vă spânzure, dar celălalt nu numai că pune mâna pe voi şi vă spânzură, dar nu vă dă drumul nici după ce călăul v-a spânzurat…

După ce sfârşii, am primit laude din partea ascultătorilor, iar unii veniră chiar să-mi strângă mâna şi, scuturându-mi-o, mă încredinţară că eram un om foarte onest şi că voiau să mă cunoască mai îndeaproape. Le făgăduii, aşadar, să ţin iar slujbă a doua zi şi începui chiar să trag oarecare nădejde că voi aduce o schimbare în închisoare, căci totdeauna am cugetat că nu se află niciun om atât de pierdut încât să nu poţi nădăjdui că se va îndrepta, inima fiind mereu deschisă la o blajină imputare când arcaşul ştie să ţintească în locul cuvenit. După ce-mi mulţumii astfel cugetul, mă întorsei în odaia mea, unde nevasta pregătise un prânz frugal, în vreme ce domnul Jenkinson îmi ceru încuviinţarea să participe la prânzul nostru, ca să aibă plăcerea

conversaţie mele, după cum îl îndemna bunăcuviinţa să spună. Nu-mi văzuse încă familia, căci nu intra la mine prin odaia cea mare, ci printr-o uşă dând în culoarul îngust pe care l-am şi descris. Când o văzu pentru întâia dată pe fata mea cea mică, Jenkinson păru izbit de frumuseţea ei, pe care o scotea şi mai tare în evidenţă aerul gânditor. Copiii, de asemeni, nu trecură neobservaţi.

– Vai, doctore, îmi zise el, copiii aceştia sunt prea chipeşi şi prea bine-crescuţi pentru un asemenea loc!

– O, răspunsei, domnule Jenkinson, cerul fie lăudat, am nişte copii cuminţi, iar dacă sunt buni, restul contează prea puţin.

– Cred, reluă tovarăşul meu de închisoare, că îţi aduce o mare mângâiere faptul că-i ai pe toţi în jurul dumitale.

– O mângâiere, o, da, domnule Jenkinson! Într-adevăr este o mângâiere pentru mine şi n-aş vrea pentru nimic în lume să ne despărţim; căci ei pot face ca o celulă de închisoare să pară un palat. Nu există decât un singur mijloc pe lume să-mi fie tulburată fericirea: să li se întâmple lor vreun neajuns!

– În cazul acesta, domnule, mă tem că-s vinovat în oarecare măsură faţă de dumneata, căci mi se pare că văd aici (şi se uită la fiul meu Moise) pe cineva pe care l-am supărat şi de care doresc să fiu iertat.

Fiul meu îşi aminti de îndată de glasul şi de trăsăturile lui, cu toate că nu-l văzuse decât deghizat şi, luându-i mâna, îl iertă zâmbind.

– Cu toate astea, zise el, nu pot pricepe ce-ai văzut pe faţa mea, ce te-a făcut să mă priveşti ca pe un ins potrivit pentru a fi tras pe sfoară.

– Dragă domnule, răspunse celălalt, nu faţa, ci ciorapii albi şi panglica neagră cu care îţi era legat părul m-au făcut să mă adresez dumitale. Dar asta să nu te umilească deloc; am înşelat, la vremea mea, pe alţii mult mai înţelepţi şi, totuşi, cu toată şiretenia mea, nătărăii au pus în cele din urmă mâna pe mine.

– Îmi închipui, zise fiul meu, că povestirea unei vieţi ca a dumitale ar fi plăcută şi instructivă.

– Nici una, nici alta, replică domnul Jenkinson. Povestirile în care nu sunt redate decât înşelătoriile şi viciile omenirii ne întârzie reuşita, căci ne fac să fim prea bănuitori în viaţă. Călătorul care nu se încrede în nimeni dintre cei ce-i întâlneşte şi care se întoarce din cale cum vede primul om, părându-i-se că-i un tâlhar, ajunge rar la timp la capătul drumului. Cât despre mine, cuget, după propria mea experienţă, că un om prea ştiutor este cel mai nerod ins de sub soare. Din copilărie am trecut drept viclean. N-aveam decât şapte ani şi femeile spuneau că eram un omuleţ format din toate punctele de vedere. La paisprezece ani cunoşteam lumea. Îmi puneam pălăria pe-o ureche şi iubeam femeile. La douăzeci de ani, cu toate că eram de fapt cinstit, aveam reputaţia că sunt atât de viclean, încât nimeni nu-mi acorda încredere. Fui forţat, aşadar, în cele din urmă, să devin şarlatan pentru ca să pot să exist şi de atunci am trăit cu capul zbârnâind de planuri de înşelătorie şi cu inima palpitând de teamă să nu fiu descoperit. Aveam obiceiul să râd de onesta simplitate şi cumsecădenie a vecinului vostru Flamborough, şi într-un fel sau în altul, îl pungăşeam îndeobşte o dată pe an. Cu toate acestea, acest om bun, simplu şi teribil de încrezător, şi-a făcut drum în viaţă şi a ajuns bogat, în vreme ce eu am continuat să umblu cu şmecherii şi viclenii şi am rămas sărac, fără să am mângâierea onestităţii. Totuşi, urmă el, dezvăluie-mi întâmplarea care te-a adus aici. Poate că, deşi n-am fost destul de iscusit ca să mă feresc eu de temniţă, o să izbutesc să-l apăr de ea pe prietenul meu.

Ca să-i satisfac curiozitatea, îi adusei la cunoştinţă tot şirul întâmplărilor şi nebuniilor ce mă cufundaseră în restriştea în care mă aflam şi deplina mea neputinţă de a-mi redobândi libertatea.

După ce auzi povestea mea, tăcu câteva minute, iar apoi, plesnindu-se peste frunte, ca şi cum ar fi descoperit ceva concret, ne părăsi, zicând că va încerca să vadă ce ar putea face.

CAPITOLUL XXVII

Continuarea aceluiaşi subiect

A doua zi dimineaţă, împărtăşii nevestei şi copiilor planul la care cugetasem pentru a-i îndrepta pe cei închişi. Toţi se împotriviră, zicând că nu era nici cu putinţă şi nici potrivit, adăugând că în afară de faptul că eforturile mele n-ar contribui defel la purificarea lor sufletească, puteau chiar să discrediteze misiunea mea.

– Iertaţi-mă, le zisei, dar oamenii aceştia, cu toate că au căzut la fund, sunt totuşi oameni, şi asta le dă dreptul să capete afecţiunea mea. Bunele poveţe respinse îmbogăţesc sufletul celui care le-a oferit, şi cu toate că e posibil ca îndrumările mele să nu-i îndrepte pe calea cea bună, ele mă vor face, desigur, mai bun pe mine. Dacă aceşti nenorociţi, copiii mei, ar fi prinţi, mii de oameni s-ar grămădi să-i slujească dar, după părerea mea, o inimă, chiar dacă e îngropată într-o temniţă, este tot atât de preţioasă ca şi una ce stă pe un tron. Da, comorile mele, dacă o să pot, am să-i îndrept. Poate că nu mă vor dispreţui toţi, poate că măcar pe unul îl voi putea smulge din prăpastie şi aceasta ar fi un lucru mare, căci ce oare se mai află pe pământ atât de preţios ca sufletul unui om?

Zicând acestea, îi lăsai şi coborâi în sala comună, unde îi găsii pe întemniţaţi aşteptându-mă foarte voioşi, fiecare dintre ei fiind dispuşi să-i tragă doctorului o păcăleală. De pildă, când mă pregăteam să încep, unul îmi suci peruca într-o parte, ca din întâmplare, şi-mi ceru apoi iertare. Altul, care şedea ceva mai departe, se pricepea grozav să scuipe printre dinţi, cartea mea fiind astfel împroşcată de şiroaie de salivă. Al treilea strigă „Amin” pe un ton atât de grav, încât ceilalţi se prăpădiră de râs. Un al

patrulea îmi şterpeli pe nesimţite ochelarii din buzunar. Unul însă îmi jucă cel mai tare renghi, stârnind un haz mai general decât toţi ceilalţi. Băgând de seamă cum îmi potriveam cărţile pe masă, în faţa mea, şterpeli cu îndemânare una, înlocuind-o cu alta plină de glume obscene. Mă prefăcui totuşi că nu bag de seamă niciuna dintre drăcoveniile lor, continuând în linişte să-mi văd de treabă; eram adânc încredinţat că tot ceea ce li se părea ridicol în atitudinea mea, avea să-i facă să râdă o dată – de două ori, dar că pe urmă, ceea ce era serios, avea să-şi exercite influenţa. Planul meu izbuti şi, în mai puţin de şase zile, câţiva dintre ei se căiseră şi toţi îmi acordau atenţie.

Mă felicitai, aşadar, pentru stăruinţa şi îndemânarea mea de a strecura o picătură de simţire acestor nenorociţi, care se lepădaseră de orice simţământ moral; intenţionam să încep a le face unele servicii concrete pentru ca situaţia lor să devină mai puţin suportabilă. Până atunci, sau făceau o foame cumplită, sau mâncau pe rupte, sau se încăierau la sânge, sau încercau regrete amarnice. Singurele lor îndeletniciri erau răfuielile, jocul de cărţi şi tăiatul beţişoarelor pentru îndesat tutunul în pipe. Această din urmă îndeletnicire de trândavi îmi dădu ideea să-i folosesc pe cei care catadicseau să muncească, ca să taie beţişoare pentru tutungii şi cârlige pentru cizmari, cumpărând lemnul din banii strânşi prin subscripţie obştească. Apoi, după ce lemnul era prelucrat, mă îngrijeam să fie vândut, în aşa fel încât fiecare câştiga câte ceva zi de zi – e drept, o nimica toată – dar suficient ca să-şi ducă existenţa.

Nu m-am oprit aici, ci am statornicit amenzi pentru pedepsirea imoralităţii şi recompense pentru cei care vădeau o deosebită hărnicie. Astfel, în mai puţin de două săptămâni, formasem dintr-înşii o comunitate cu aspect social şi uman, încercând satisfacţia de a mă socoti un legislator care i-a ridicat pe oameni de la sălbăticia lor nativă la stadiul de prietenie şi ascultare. Tare ar fi de dorit ca puterea legiuitoare să îndrumeze şi ea legile mai mult spre reformă morală decât spre severitate, ca să apară clar că opera de stârpire a crimelor nu înseamnă să faci din pedeapsă un obicei, ci un eveniment. În locul temniţelor de acum, care îi găsesc pe oameni

vinovaţi sau îi fac să fie, care închid pe nişte nenorociţi pentru că au săvârşit o crimă, redându-i apoi obştii, dacă scapă vii, în stare de a comite alte mii de crime, ar fi de dorit să avem, ca şi în alte părţi ale Europei, locuri anumite hărăzite penitenţei şi singurătăţii, unde cei vinovaţi să poată avea în preajma lor nişte oameni care să le insufle pocăinţă, în cazul că sunt vinovaţi, şi noi elanuri spre virtute, dacă sunt nevinovaţi. Prin acest mijloc, şi nu prin sporirea pedepselor, se poate ajunge la reformarea statului. Nu pot să rezist de-a pune sub semnul îndoielii însuşi dreptul prin care societăţile omeneşti şi l-au însuşit de a pedepsi moartea abaterilor uşoare. În caz de omor, acest drept este vădit, pentru că izvorăşte din dreptul de legitimă apărare şi poţi să-i iei viaţa aceluia care n-a respectat viaţa altuia. Este firesc să te ridici înarmat împotriva ucigaşilor; cazul se schimbă când e vorba de furt. Legea firii nu-mi dă dreptul să-l ucid pe hoţ, cu atât mai mult, cu cât, prin această lege, calul ce mi-l ia este tot atât de mult al lui ca şi al meu. Dacă, aşadar, aş avea vreun drept la viaţă asupra lui, n-ar putea izvorî decât dintr-un legământ făcut între noi, cum că acela care-l lipseşte pe celălalt de calul său va trebui să piară. Dar, mai întâi, acest contract este nul, pentru că niciun om nu are dreptul să-şi negocieze viaţa, întrucât ea nu-i aparţine. Apoi, acest legământ este neavenit şi ar fi anulat chiar de un tribunal ce se orientează după coduri moderne, deoarece prevede o pedeapsă imensă pentru o încălcare infimă a legii, căci e cu mult mai just ca doi oameni să trăiască, decât ca unul dintre ei să meargă călare. Dar un contract care e fals între doi indivizi, rămâne la fel de fals când se extinde asupra a o sută sau o sută de mii de indivizi căci, după cum zece milioane de cercuri nu pot alcătui niciodată un pătrat, tot aşa glasurile unite a miriade de oameni nu pot împrumuta nici cel mai mic temei falsităţii. Aşa glăsuieşte raţiunea şi natura nealtoită cu nimic spune aşijderi. Sălbaticii, care se conduc aproape numai după legea firii respectă mult mai mult decât noi viaţa semenului lor. Rareori varsă sânge, şi atunci doar ca să aplice legea talionului, ca să răzbune o cruzime. Oricât de aprigi erau în timp de război strămoşii noştri, în timp de pace saxonii nu aveau decât foarte puţine execuţii.

Şi în toate legislaţiile tinere, care poartă încă pecetea puternică a firii, aproape că nu există crime considerate capitale. Abia printre cetăţenii comunităţilor mai rafinate, legile penale, aflate în mâna bogătaşilor, sunt îndreptate împotriva săracilor. Pe măsură ce îmbătrâneşte, o formă de guvernământ pare să capete firea posomorâtă a vârstei înaintate, de parcă proprietăţile ne-ar deveni mai scumpe pe măsură ce sporesc, de parcă bogăţia, cu cât devine mai uriaşă, cu atât face să ni se înmulţească şi temerile; toate posesiunile noastre sunt căptuşite, zi de zi cu noi edicte, şi ţara este înţesată cu spânzurători spre a-i alunga pe cei care ar vrea să ne cotropească bunurile.

Nu pot să precizez dacă numărul mare de legi penale sau destrăbălarea poporului nostru fac ca în această ţară să existe mai mulţi osândiţi într-un an decât sunt în jumătate din ţările Europei laolaltă. Poate că asta se datoreşte ambelor pricini, căci una implică pe cealaltă. Când legile penale ale unei naţiuni statornicesc, fără discernământ, pedepse egale pentru grade de vină diferite, poporul, văzând că nu se face nicio distincţie între o crimă şi un delict mai puţin grav, se simte îndemnat să piardă busola oricărui simţ moral. De aici rezultă că multitudinea de legi dă naştere la noi vicii, iar acestea impun noi forme de constrângere.

Ar fi, aşadar, de dorit, ca autoritatea, în loc să născocească legi noi spre a pedepsi viciul, în loc să strângă chingile obştii până la a da naştere la o convulsiune care le poate rupe, în loc să-i elimine pe cei sărmani ca nefolositori mai înainte de a le pune folosul la încercare, în loc să transforme îndreptarea în răzbunare, ar fi, zic, de dorit, ca autoritatea să încerce a pune în acţiune mijloace de a preîntâmpina crimele şi a face din lege ocrotitorul poporului, nu tiranul lui. Am descoperi atunci că aceste făpturi, al căror suflet este socotit o drojdie, n-ar avea nevoie de altceva decât să fie cizelate, am vedea că aceşti nenorociţi pe care-i osândim astăzi la nişte lungi torturi, de teamă ca luxul să nu sufere cumva vreo clipă de îndurerare, ar putea, dacă ar fi trataţi cum se cuvine, să slujească la întărirea statului în vreme de primejdie; căci, aşa precum chipurile lor sunt asemănătoare cu ale noastre, tot aşa şi inimile lor se aseamănă cu ale

noastre; căci există puţine spirite atât de josnice ca, prin stăruinţă, să nu le putem îndrepta; fiindcă un om poate supravieţui celei din urmă încălcări a legii fără să moară pentru că a săvârşit-o; şi fiindcă nu-i nevoie de atâta sânge ca să cimentăm siguranţa noastră.

CAPITOLUL XXVIII

Fericirea şi nenorocirea sunt, pe acest pământ, mai degrabă rodul prudenţei decât al virtuţii; suferinţele şi bucuriile trecătoare fiind în ochii lui Dumnezeu lucruri neînsemnate, în a căror împărţire El nu este dispus să se amestece

Trecuseră mai mult de cincisprezece zile de când eram în închisoare, fără ca draga mea Olivia să fi venit să mă vadă şi-mi era tare dor de ea. Împărtăşind nevestei această dorinţă, a doua zi dimineaţa, sărmana fată intră în celulă, rezemându-se de braţul surorii sale. Mă izbi schimbarea ce o văzui la ea. Gingăşiile nenumărate care străluceau odinioară în întreaga ei făptură se topiseră. Mâna morţii părea că-i modelase trăsăturile, ca să mă alarmeze, tâmplele i se scobiseră, fruntea îi era încordată şi o paloare fatală i se aşternuse pe chip.

– Sunt bucuros că te văd, draga mea, îi zisei, dar de ce eşti atât de abătută? Nădăjduiesc, iubirea mea, că ai încă prea multă prietenie faţă de mine, ca să laşi să fie năruită de dezamăgire o viaţă pe care o preţuiesc mai mult decât pe a mea. Fii inimoasă, fata mea, şi o să mai apucăm noi zile fericite.

– Totdeauna ai fost bun cu mine, tată dragă, dar ceea ce mă face să sufăr mai mult e faptul că nu voi avea prilejul de a împărtăşi această fericire pe care mi-o făgăduieşti. Mă tem că fericirea nu-mi mai este hărăzită pe acest pământ şi nu năzuiesc decât să scap dintr-un loc unde n-am găsit decât nefericiri. Aş dori, scumpul meu tată, să-i arăţi supunerea cerută domnului

Thornhill. Ai putea, într-o măsură, să-l îndemni a ne compătimi şi ar fi pentru mine o mare uşurare, înainte de a muri, să te văd liber.

– Niciodată, fiica mea, zisei, niciodată şi nimic nu mă va face să recunosc că fiica mea este o stricată, căci chiar dacă lumea poate privi greşeala ta cu dispreţ, eu n-o privesc decât ca un semn al credulităţii tale şi nu ca unul de vinovăţie. Draga mea, nu mă simt deloc nenorocit în acest loc, oricât de sumbru ţi s-ar părea, şi fii sigură că atâta vreme cât îmi vei binecuvânta mai departe viaţa, trăind, nu voi consimţi să te fac mai nefericită căsătorindu-se cu alta.

După ce Olivia plecă, tovarăşul meu de închisoare care fusese de faţă la convorbire, mă condamnă, cu destul temei, pentru încăpăţânarea de a respinge o supunere care urma să-mi aducă libertatea. Îmi atrase luarea-aminte că nu putea fi jertfită întreaga familie pentru pacea unuia dintre copii, mai ales când acesta mă jignise.

– Pe lângă asta, adăugă el, nu ştiu dacă-i drept să te împotriveşti unei uniri dintre un bărbat şi o femeie, cum faci acum, refuzând să consimţi la o căsătorie, ce n-o poţi împiedica, dar pe care o poţi face nefericită.

– Domnule, îi răspunsei, nu-l cunoşti pe omul care ne asupreşte. Sunt perfect încredinţat că toate supunerile de care aş putea da dovadă n-o să-mi aducă niciun ceas de libertate. Mi s-a spus că în încăperea unde mă aflu chiar acum, unul dintre datornicii lui a murit anul trecut în mare lipsă. Totuşi, dacă supunerea şi consimţământul meu ar putea să mă scoată de aici şi să mă instalez în cel mai frumos dintre apartamentele sale, nu i le-aş acorda în niciun caz, căci ceva mi-ar şopti că sanctific un adulter. Atât cât va trăi fiica mea, el nu poate să încheie o căsătorie legală, în ochii mei. Dacă ea ar pleca din această lume, aş fi în adevăr cel mai josnic dintre oameni, dacă, din ură, aş încerca să-i despart de acei care ar dori să se unească. Oricât de nemernic este, tot aş dori să se însoare, ca să împiedic urmările viitoarelor lui desfrânări. Dar astăzi, n-aş fi cel mai crud dintre părinţi, semnând un document care ar duce la mormânt pe fiica mea, numai ca să ies eu din închisoare? Ca să depărtez de la mine o suferinţă, să zdrobesc inima copilei mele cu alte mii de săgeţi?

Îşi dădu părerea că răspunsul meu este drept, dar nu se putu stăpâni să-mi spună că fiica mea părea prea ofilită, ca să mai am mult de stat în închisoare.

– Oricum, urmă el, deşi refuzi să-i arăţi supunere nepotului, nădăjduiesc că nu ai avea nimic împotrivă să-i expui cazul unchiului, care trece drept omul cel mai onest şi mai drept din întreg regatul. Te sfătuiesc să-i trimiţi prin poştă o scrisoare în care să-i arăţi cum te maltratează nepotul său, şi aş pune rămăşag că în trei zile capeţi răspuns.

Îi mulţumii pentru ideea ce mi-o dăduse şi mă apucai de îndată să o pun în aplicare. Dar aveam nevoie de hârtie şi, din păcate, cheltuisem toţi banii pe mâncare; prietenul meu de închisoare îmi procură însă cele trebuincioase.

Trei zile în şir m-am simţit cuprins de nelinişte, neştiind cum va fi întâmpinată scrisoarea mea. Între timp, nevasta stărui în repetate rânduri să mă supun oricăror condiţii decât să rămân în locul acela şi în fiece clipă îmi trimitea veşti că sănătatea fetei se înrăutăţea. Mai trecură două zile, fără să primesc vreun răspuns. Nu prea avea sorţi de reuşită plângerea unui străin împotriva unui nepot favorit. Aşa că, în curând, şi această nădejde, ca şi celelalte, se risipi. Tăria de cuget însă nu mă părăsi, cu toate că închisoarea şi aerul prost începură să-mi ruineze, văzând cu ochii, sănătatea, iar braţul vătămat de foc mă supăra din ce în ce mai tare. Îi aveam în jurul meu pe copii şi, în timp ce stăteam întins pe paie, îmi citeau rând pe rând sau ascultau îndrumările mele şi plângeau. Sănătatea fetei se ofilea însă mult mai grabnic decât a mea. Orice veste nouă ce o primeam de la ea, îmi sporea îngrijorările şi suferinţa. A cincea zi după ce-i scrisesem domnului William Thornhill, fui tulburat de vestea că fiica mea rămase fără grai. Atunci închisoarea începu să mă apese cu adevărat. Sufletu-mi năzuia să ţâşnească din temniţă şi să zboare la căpătâiul copilei mele, s-o mângâi, s-o îmbărbătez, să-i culeagă cele din urmă dorinţe şi s-o îndrume spre cer. Mi se vesti, în cele din urmă, că-şi dădea duhul şi, cu toate acestea, eram lipsit de mica mea mângâiere de a mă duce să plâng lângă ea. Tovarăşul meu de închisoare veni, după un răstimp, să-mi aducă vestea că murise,

îndemnându-mă să-mi păstrez răbdarea. A doua zi dimineaţă se întoarse şi mă găsi cu cei doi copilaşi, acum singurii mei tovarăşi, care se străduiau cu nevinovăţie să mă mângâie. Mă rugară să-mi citească ca să nu mai plâng, fiindcă eram prea bătrân pentru asta.

– Sora mea, tată, zicea cel mai mare, nu este acum un înger în cer? De ce să te mâhneşti pentru ea? Aş vrea să fiu şi eu un înger, ca să nu mai stau în locul ăsta de spaimă, dacă tu ai fi cu mine.

– Da, adăugă odorul meu cel mic, cerul unde este sora noastră e un loc mult mai frumos ca ăsta. Acolo sunt oameni buni, pe când aici sunt nişte răi.

Domnul Jenkinson întrerupse gânguritul lor naiv, spunându-mi că acum, când fata nu mai e pe această lume, trebuie să mă gândesc serios la restul familiei şi să încerc să-mi scap viaţa, care era ameninţată ceas de ceas, din pricina lipsurilor şi a aerului stricat. Adăugă că era de datoria mea să jertfesc orice mândrie şi să las la o parte orice supărare pentru binele celor care depindeau de mine, şi că eram silit de raţiune şi justiţie să încerc a mă împăca cu moşierul.

– Domnul fie lăudat, răspunsei, nu mi-a mai rămas niciun strop de mândrie. Mi-ar fi scârbă de mine însumi dacă aş crede că mai zac ranchiună sau trufie în inima mea. Dimpotrivă, deoarece asupritorul meu mi-a fost odinioară enoriaş, nădăjduiesc să-l înfăţişez într-o zi cu un suflet fără pată la judecata de apoi. Nu, domnule, nu am acum nici ură, şi cu toate că mi-a răpit ceea ce preţuiam mai mult decât toate avuţiile lui, cu toate că mi-a frânt inima, căci sunt bolnav de moarte, foarte bolnav, cu toate acestea, prietene, nedreptăţile lui nu-mi vor inspira niciodată vreo pornire de răzbunare. Consimt acum la căsătoria lui, şi dacă această supunere îi poate face plăcere, poftim, daţi-i de ştire că dacă l-am jignit cu ceva, îmi pare rău.

Domnul Jenkinson luă o pană şi cerneală aşternând pe hârtie supunerea mea, aproape cu aceleaşi vorbe pe care le grăisem, iar eu semnai. Trimisei copilul cu misiva la domnul Thornhill, care se afla atunci la reşedinţa de la ţară. După vreo şase ore se întoarse cu un răspuns verbal. Se trudise mult, după cum spunea el, să poată vorbi cu boierul, pentru că servitorii erau obraznici şi bănuitori, dar îl văzu din întâmplare, ieşind pentru treburi,

pregătindu-se de nuntă, care trebuia să aibă loc peste trei zile. Ne mai spuse că se apropiase cu toată umilinţa de domnul Thornhill şi că-i înmânase scrisoarea, că domnul Thornhill, după ce-o citise, îi răspunse că supunerea venea prea târziu şi nu mai folosea, că aflase că mă plânsesem unchiului său, dar că scrisoarea mea fusese dispreţuită, aşa precum merita, că, de altfel, toate cererile ce i le voi mai face, să le înaintez de aici înainte procuratorului său şi nu lui. Adăugă, totuşi, că având o părere foarte bună despre discreţia celor două tinere, ele ar fi putut interveni în chipul cel mai eficient pe lângă el.

– Iată, domnule, zisei tovarăşului meu de suferinţă, descoperi acum firea omului care mă asupreşte. Poate fi totodată glumeţ şi crud. Dar facă ce vrea, curând voi fi liber, în pofida tuturor lanţurilor cu care mă leagă el. Păşesc către un lăcaş ce îmi pare tot mai strălucitor cu cât mă apropii de el. Această aşteptare îmi uşurează mâhnirea şi cu toate că las în urmă o familie neajutorată, ei nu vor fi totuşi cu totul părăsiţi. Se va găsi, poate, cineva să-i ajute de dragul sărmanului lor tată şi alţii care îi vor scoate din nevoi în chip caritabil de dragul tatălui ceresc.

Pe când vorbeam, nevastă-mea, pe care n-o văzusem deloc în ziua aceea, intră, având zugrăvită pe chip spaima şi făcând eforturi zadarnice să-mi vorbească.

– De ce, dragostea mea, exclamai, de ce vrei să-mi mai amărăşti sufletul? Cu toate că supunerea mea nu-l înduplecă pe crudul nostru stăpân, cu toate că m-a osândit să pier în această ticăloasă închisoare şi cu toate că am pierdut un copil mult iubit, vei afla mângâiere în ceilalţi copii ai noştri când eu nu voi mai fi.

– Am pierdut, în adevăr, zise ea, un copil prea iubit, Sofia mea, iubita mea Sofia, s-a dus smulsă dintre noi răpită de sceleraţi!

– Cum, doamnă, interveni tovarăşul meu de închisoare. Sofia răpită de nişte nemernici? Imposibil să fie adevărat!

Nevastă-mea nu putu răspunde decât printr-o privire fixă şi printr-un şuvoi de lacrimi. Dar soţia unuia dintre cei închişi, care venise cu ea, ne dădu detalii mai amănunţite. Ne spuse că în timp ce nevastă-mea, fiica mea

şi cu ea se plimbau pe drumul mare, în apropierea satului, o diligenţă cu patru cai veni drept spre ele şi se opri brusc. După care, un bărbat, bine îmbrăcat, dar care nu era domnul Thornhill, coborâse din diligenţă, o înlănţuise de mijloc pe fiică-mea şi, băgând-o cu de-a sila înăuntru, poruncise vizitiului să mâne aşa fel că, într-o clipă, se şi făcuseră nevăzuţi.

– Acum, strigai, paharul mizeriei mele s-a umplut. Nicio putere de pe acest pământ nu-mi mai poate răni inima. Cum? Nu mi-a lăsat niciuna? Niciuna? Monstrul! Copilă scumpă inimii mele! Era frumoasă şi înţeleaptă ca un înger. Dar n-o lăsaţi pe nevastă-mea să cadă! Niciuna nu mi-au lăsat!

– Vai, tovarăşul meu de viaţă, îmi zise nevastă-mea, tu ai mai curând nevoie de mângâiere decât mine. Nefericirile noastre sunt mari, dar chiar de vor fi mai mari le voi îndura, numai să te văd pe tine mai tare. Pot să-mi răpească copiii şi tot ceea ce am pe lumea asta, numai să mi te lase pe tine.

Feciorul meu, care era de faţă, se străduia să ne domolească durerea. Ne ruga să ne liniştim, susţinând că nădăjduia să mai avem temei de mulţumiri în viaţă.

– Copilul meu îi zisei, uită-te în jurul tău, în lumea întreagă, şi vezi dacă mai pot găsi undeva vreo rază de nădejde pentru noi? Tot ce ne aşteaptă mai luminos nu se află oare dincolo de mormânt?

– Dragă tată, răspunse el, nădăjduiesc că mai e ceva care-ţi va da un prilej de mulţumiri căci, uite, am primit o scrisoare de la fratele meu, George.

– Ce spui, de la el? Ştie de nenorocirea noastră? Nădăjduiesc că e scutit de suferinţele ce le îndură familia lui năpăstuită.

– Da, tată, răspunse el, e vesel, voios şi fericit. Scrisoarea lui aduce numai veşti bune, stă foarte bine cu colonelul lui care i-a făgăduit că-l face locotenent cum se va ivi un loc liber.

– Eşti sigur de ceea ce spui? întrebă nevasta. Eşti sigur că nu i s-a întâmplat nimic rău?

– Nimic, firește… Uite scrisoarea care o să vă facă nespusă plăcere şi dacă ceva poate să vă mângâie, cu siguranţă că misiva lui va izbuti.

– Dar eşti sigur reluă ea, că scrisoare-i de la el şi că-i aşa de fericit precum spui?

– Da, mamă, sigur că-i de la el şi într-o zi va fi mândria şi reazemul familiei noastre.

– Mulţumesc Providenţei, zise ea, că s-a rătăcit scrisoarea din urmă pe care i-am trimis-o. Da, dragul meu, urmă ea întorcându-se spre mine, voi recunoaşte acum că, deşi mâna cerului se arată atât de aspră cu noi în alte prilejuri, ne-a fost prielnică de data asta. În ultima scrisoare ce i-am trimis-o fiului meu şi pe care am scris-o pătrunsă de amărăciunea mizeriei, i-am cerut în schimbul binecuvântării materne şi dacă are bărbăţie-n inimă, să-şi răzbune tatăl şi sora; dar mulţumită celui care cârmuieşte toate, scrisoarea nu i-a ajuns, iar eu sunt cu sufletul împăcat.

– Femeie, strigai, ai făcut foarte rău şi altă dată dojana mea ar fi fost mai aspră. Vai! În ce cumplită prăpastie ţi-ai fi năruit sufletul! Şi tu, şi fiul tău aţi fi avut sufletele pierdute pe vecie! Trebui să recunoaştem că Pronia a fost, într-adevăr, mai bună cu noi decât noi înşine. Ea a hărăzit ca fiul nostru să fie părintele şi ocrotitorul copiilor mei când eu nu voi mai fi. Cât de nedrept eram când mă plângeam că mi s-a smuls orice mângâiere! Acum aflu că el e fericit, că nu ştie de necazurile noastre şi că acest fecior va putea să vă ajute pe toţi, pe mama sa văduvă, pe fraţii şi surorile lui. Dar ce zic eu, ce surori i-au mai rămas? Acum ele nu mai sunt, mi-au fost răpite şi sunt pierdut!

– Tată, zise fiul meu întrerupându-mă, îngăduie-mie să-ţi citesc scrisoarea, căci ştiu că-ţi va face plăcere.

Îi dădui încuviinţarea şi el citi:

„*Prea cinstitul meu tată*! Îmi întorc o clipă privirea de la plăcerile ce mă înconjoară pentru a o aţinti asupra unor lucruri ce-mi sunt încă şi mai mult scumpe, asupra micului colţ de la gura sobei din casa părintească. Închipuirea îmi zugrăveşte micul grup nevinovat al fraţilor şi surorilor, toţi ascultând cu mare luare-aminte fiecare rând din această scrisoare. Văd cu încântare aceste chipuri, pe care nu le-a sluţit niciodată ambiţia sau deznădejdea. Dar oricât de fericiţi aţi fi voi acolo, sunt încredinţat că

bucuria voastră va spori când veţi afla că sunt foarte mulţumit de rostul meu şi că-s fericit în toate privinţele. Regimentului nostru i s-a contramandat ordinul şi nu va ieşi din graniţele regatului. Colonelul, care mă socoteşte prietenul său, mă duce peste tot unde este poftit. Şi, după cea dintâi vizită, când trec a doua oară pe undeva, mi se acordă îndeobşte şi mai multă consideraţie.

Am dansat aseară cu doamna G. şi dacă aş putea s-o uit pe aceea pe care o ştiţi, poate că aş izbuti să câştig inima acestei doamne. Dar asta-i soarta mea, să-mi aduc aminte de alţii, în vreme ce eu sunt uitat de cei mai mulţi dintre prietenii mei absenţi, în rândul cărora mă tem că trebuie să vă număr şi pe dumneavoastră, tată; am aşteptat îndelung, în zadar, fără să am plăcerea de a primi o scrisoare de acasă, deşi nu pricep de ce. Olivia şi Sofia mi-au făgăduit, de asemenea, că au să-mi scrie, dar se pare că m-au uitat. Spuneţi-le din parte-mi că sunt două mincinoase şi că în clipa aceasta sunt grozav de pornit împotriva lor. Totuşi nu ştiu cum se face, cu toate că vreau să le dojenesc puţin, inima mi se înmoaie de o duioasă emoţie. Spune-le, aşadar, scumpul meu tată că, uitând toate, le păstrez încă multă afecţiune şi fii încredinţat că rămân pentru totdeauna,

Respectuosul tău fiu.”

– Câtă mulţumire nu suntem datori să-i arătăm lui Dumnezeu, zisei, pentru că, în mijlocul tuturor nefericirilor prin care trecem, unul dintre noi este scutit de a le gusta! Cerul să-l păzească şi să-i ţină fericirea mai departe, ca să fie sprijin mamei sale văduve şi tată acestor doi copii, care sunt toată moştenirea ce i-o pot lăsa acum. Fie ca el să proteguiască nevinovăţia lor de ispitele pe care le aduce nevoia şi să le fie călăuză pe drumul cinstei!

Abia sfârşii aceste cuvinte, când auzii larmă asemeni cu cea a unei încăierări ce venea dinspre partea de jos a închisorii. Peste puţin vuietul amuţi şi am auzit pe coridorul ce ducea la odaia mea un zăngănit de fiare. Temnicerul intră, ţinând un om rănit, însângerat de sus până jos, încătuşat în grele lanţuri. Îl privii pe nenorocit cu compătimire, dar pe măsură ce se apropia de mine fui izbit de oroare căci îl recunoscui pe fiul meu.

– George, copilul meu, eşti tu cu adevărat, aşa, însângerat, încătuşat? Asta-i fericirea de care te bucurai? În felul ăsta trebuie să ne revedem! O, fie ca această privelişte să-mi zdrobească inima şi să mor pe loc!

– Unde-ţi este tăria de cuget, tată? răspunse fiul meu cu glas neabătut. Trebuie să sufăr; trebuie să isprăvesc cu viaţa şi n-au decât să mi-o ia.

Încercai să-mi stăpânesc câteva clipe, în tăcere, durerea care mă tulbura, dar simţeam că aceste sforţări îmi aduceau sfârşitul.

– Ah, copilul meu, inima îmi sângerează când te văd în halul ăsta şi nu pot să-mi înfrânez lacrimile. Când te credeam fericit şi imploram cerul pentru siguranţa ta, să te văd în starea asta, încătuşat, rănit! Totuşi moartea e o fericire pentru un tânăr, iar eu sunt bătrân, un biet moşneag. Şi am trăit să-mi văd pe toţi copiii căzând, înainte de vreme, în jurul meu, în timp ce eu le supravieţuiesc, nefericit, în mijlocul ruinelor! Fie ca toate blestemele care au copleşit vreodată un suflet, să cadă asupra ucigaşului copiilor mei. Fie ca el să trăiască să-i vadă ca şi mine pe ai lui!

– Opreşte-te, tată, urmă fiul meu, sau vrei să mă faci să roşesc pentru tine! Cum poţi, uitând câţi ani ai şi ce sfântă chemare îndeplineşti, să-ţi arogi misiunea de a împărţi dreptatea divină aruncând spre boltă aceste blesteme, care urmează curând să se prăvale pentru a nimeri chiar capul dumitale! Nu, tată, cugetă mai degrabă cum trebuie să mă pregăteşti pentru moartea josnică pe care va trebui s-o sufăr peste puţin timp, cum să mă înarmezi cu nădejde şi cu hotărâre, să-mi dai curajul trebuitor ca să beau, cu stăpânire, paharul amar ce-mi va fi dat în curând să-l înghit.

– Nu vei muri, copilul meu! Sunt ferm încredinţat că n-ai săvârşit o greşeală care să merite o moarte înjositoare. George al meu n-a putut să se

facă vinovat de-o crimă urâtă, care să-i oblige pe străbuni să se ruşineze de el.

– Mă tem, răspunse el, că crima mea nu-i de iertat. Când am primit scrisoarea mamei, am pornit pe dată să-l pedepsesc pe cel ce ne-a pătat onoarea şi i-am trimis o scrisoare ca să iasă pe teren să mă înfrunte. N-a venit el, ci a trimis patru dintre oamenii lui să mă prindă. Am rănit pe primul care m-a atacat şi mă tem că rana e mortală; ceilalţi m-au făcut prizonierul lor. Laşul este hotărât să dea curs legii împotriva mea. Dovezile sunt de netăgăduit. Şi cum sunt cel dintâi care încalcă noua lege a parlamentului, nu văd cum aş putea fi graţiat. Dar totdeauna m-ai fermecat cu lecţiile tale asupra curajului. Insuflă-mi şi acum acest curaj pentru propria ta pildă!

– Ei bine, fiul meu, vei regăsi aceste lecţii în pilda mea. Mă simt acum înălţat deasupra lumii şi deasupra tuturor plăcerilor pe care ea ar putea să mi le dea. Din această clipă inima mea rupe toate legăturile ce o ţineau de pământ şi haide să ne pregătim pentru veşnicie! Da, fiul meu, îţi voi arăta calea. Sufletul meu îl va călăuzi pe al tău în urcuş, căci îşi vor lua zborul împreună. Văd şi sunt convins că nu ai de nădăjduit iertare aici… Te îndemn, aşadar, să cauţi a o căpăta la acel suprem tribunal în faţa căruia vom fi în curând traşi la răspundere, şi tu şi eu. Dar să nu fim zgârciţi în îndemnurile noastre. Să le împărţim cu tovarăşii noştri de închisoare. Cinstite paznic, fii bun şi îngăduie să vină aici toţi cei închişi, ca să încerc să-i fac mai buni.

Zicând aceste cuvinte, făcui o sforţare să mă ridic de pe paiele mele, dar n-avui putere şi n-am fost în stare decât să mă sprijin de zid. Deţinuţii se adunară, după îndrumarea mea, căci le plăcea să-mi audă sfaturile. Fiul meu şi mamă-sa mă sprijineau de-o parte şi de alta. Îi privii pe ascultătorii mei şi, văzând că nu lipsea niciunul, le-am ţinut următoarea cuvântare.

CAPITOLUL XXIX

Echitatea providenţei dovedită în împărţirea fericirii şi mizeriei. Cei ce pătimesc trebuie să fie răsplătiţi pentru suferinţele îndurate pe acest pământ

Prietenii mei, copiii mei, tovarăşii mei de suferinţă, când cuget asupra felului cum se împarte răul şi binele pe acest pământ, găsesc că omul a primit multe care-l fac să se bucure, dar şi mai multe care-l fac să sufere. Chiar de-am cerceta întreaga lume, nu vom afla un om atât de deplin fericit încât să nu aibă ce dori, dar zilnic vedem mii de oameni care, prin sinucidere, ne dovedesc că nu au avut ce nădăjdui. S-ar părea, aşadar, că în viaţa asta, nu putem fi cu desăvârşire binecuvântaţi, dar că putem fi cu prisosinţă nenorociţi.

De ce trebuie oare să simtă omul atâta durere? De ce sunt necesare suferinţele noastre la alcătuirea fericirii obşteşti? De ce, când toate celelalte sisteme sunt desăvârşite prin perfecţiunea părţilor subordonate, marele sistem are nevoie pentru desăvârşirea lui de părţi care nu numai că nu sunt subordonate altora, dar sunt chiar nedesăvârşite ele însele?

Acestea sunt chestiuni care nu se pot explica şi a căror cunoaştere ar putea fi zadarnică. Providenţa a găsit de cuviinţă să înşele curiozitatea noastră, mulţumindu-se să ne dea numai temeiuri de mângâiere.

În starea aceasta, omul a cerut ajutorul prietenesc al filozofiei şi Cerului, recunoscând incapacitatea ei de a ne consola, i-a dăruit ajutorul religiei. Mângâierile filozofiei sunt foarte amuzante, dar adesea înşelătoare. Ea ne spune că viaţa este plină de mângâieri dacă ştim să ne desfătăm cu

ele. Pe de altă parte, ne spune că dacă suntem supuşi nefericirilor de neînlăturat, viaţa este scurtă şi pătimirea noastră va lua curând sfârşit. Astfel, aceste două consolări se anulează una pe alta, căci dacă viaţa este un loc de plăceri, scurtimea ei va să fie o nefericire, iar dacă e lungă, suferinţele noastre iniţiale sunt prelungite. Aşa că filozofia este şubredă; mângâierile religiei ating în schimb un prag mult mai înalt. Omul vieţuieşte aici, pe pământ, ne spune ea, ca să-şi pregătească sufletul şi să-l aducă în stare să locuiască în alt lăcaş. Când omul cel bun îşi părăseşte trupul şi devine duh slăvit, el va afla că şi-a pregătit aici un cer plin de fericire, în vreme ce păcătosul, care-i rătăcit şi molipsit de vicii, îşi părăseşte cu groază trupul şi descoperă că şi-a atras dinainte răzbunarea cerului.

Aşadar, trebuie să ne păzim învăţătura religiei în toate împrejurările vieţii, pentru ca să gustăm adevăratele plăceri, căci dacă suntem fericiţi pe pământ, atunci, la gândul că vom fi veşnici, această fericire constituie o plăcere în plus, iar dacă suntem nefericiţi, este o adevărată mângâiere să cugeţi că vei avea undeva un loc de odihnă. Astfel, religia înfăţişează omului norocos o fericire veşnică, iar celor nenorociţi o schimbare faţă de suferinţa îndurată. Dar, cu toate că religia este plină de bunătate pentru toţi oamenii, ea făgăduieşte o răsplată deosebită celor nefericiţi. Legea noastră sfântă le face făgăduinţele cele mai mari celor bolnavi, celor lipsiţi de adăpost, celor goi, celor închişi şi împovăraţi de necazuri. Întemeietorul religiei noastre se mărturiseşte pretutindeni prietenul celor nenorociţi şi, spre deosebire de prietenii falşi de pe această lume, îşi revarsă toate mângâierile asupra celor părăsiţi de toţi. Oamenii fără minte au cârtit, zicând că această purtare este părtinitoare, ca un fel de preferinţă acordată fără să fie meritată prin ceva. Dar ei n-au cugetat niciodată că nu-i stă deloc în putere chiar cerului de a face un dar atât de mare cum e fericirea fără sfârşit, deopotrivă celui fericit, ca şi celui nenorocit. Pentru cei dintâi, veşnicia nu-i decât o singură binecuvântare, căci ea nu face decât cel mult să sporească ceea ce el stăpânea dinainte. Pentru celălalt, este un îndoit avantaj, deoarece face să înceteze chinul de care suferea şi-l răsplăteşte prin fericire cerească în lumea de apoi.

Dacă Pronia este încă mai mărinimoasă şi din alt punct de vedere faţă de sărac, mai curând decât faţă de bogat, căci precum îi face primului mai de dorit viaţa de după moarte, aşa îi şi netezeşte trecerea în ea. Cel nefericit s-a deprins de mult cu toate chipurile spaimei. Omul doborât de suferinţe se întinde liniştit pe patul morţii, el n-are ce bogăţii să regrete; puţine sunt legăturile ce îi întârzie plecarea; simte doar fiorul naturii la despărţirea finală şi aceasta nu-i defel mai puternic decât cel pe care l-a resimţit adesea şi mai înainte, căci, după un anumit grad de suferinţă, natura acoperă, binevoitoare, cu un văl de insensibilitate, fiecare nouă ştirbire adusă de moarte trupului nostru.

Aşa că providenţa a dăruit celor năpăstuiţi două avantaje asupra acelora care au fost fericiţi în viaţă; mai multă dulceaţă la moarte, iar în cer, o mai mare plăcere, izvorând din desfătarea pe care o oferă contrastul. Iar această superioritate, dragii mei, nu-i un lucru de dispreţuit. Ea pare a fi una dintre plăcerile sărmanului din parabolă, căci cu toate că se află în ceruri şi gustă toate deliciile ce i se pot dărui, totuşi se arată ca un adaus la fericirea lui faptul că a fost cândva nenorocit şi că acum cunoaşte mângâierea; el ştie ce înseamnă să fii vrednic de jale şi simte aşadar ce va să zică să fii fericit.

Astfel, prietenii mei, vedeţi că religia face ceea ce filozofia n-a izbutit vreodată: ne arată că Dumnezeu este acelaşi pentru cei fericiţi ca şi pentru cei nefericiţi şi că aduce aproape toate bucuriile omeneşti cam la acelaşi prag.

Ea dă săracilor ca şi bogaţilor aceeaşi fericire în viaţa de apoi şi o egală nădejde de a năzui la ea. Dacă cel bogat are precăderea de a se bucura de plăcerile de pe pământ, cel sărac are, în cealaltă viaţă, când este încununat cu fericirea veşnică, satisfacţia fără sfârşit de a şti ce înseamnă să fii nenorocit. Şi, chiar dacă cineva ar putea spune că aceasta este puţin lucru, veşnicia compensează totuşi, ca durată, fericirea trecătoare în care cei bogaţi au trăit, poate, mai intens.

Iată, aşadar, mângâierile pe care cei nefericiţi le au anume pentru ei şi prin care sunt mai presus de restul omenirii. Cei care au trecut prin nenorocirile săracului trebuie să cunoască viaţa şi s-o îndure. Să rosteşti

vorbe mari despre avantajele pieritoare de care se bucură, înseamnă să repeţi ceea ce ei nici nu cred, nici nu li se întâmplă. Oamenii care au cele trebuincioase traiului nu sunt săraci; cei care le râvnesc sunt cu adevărat nenorociţi. Da, prietenii mei, trebuie să fim nenorociţi. Niciun fel de efort zadarnic al unei imaginaţii rafinate nu poate îmblânzi nevoile firii, nu poate dărui o plăcută adiere aburilor de umezeală dintr-o temniţă, ori să uşureze palpitările unei inimi zdrobite. Să-l lăsăm pe filozoful întins pe culcuşu-i moale să ne spună că putem rezista la toate astea. Vai! Efortul cheltuit ca să rezistăm constituie în sine cea mai mare suferinţă. Moartea e uşoară şi orice om poate susţine acest lucru, dar caznele sunt înfiorătoare, şi pe acestea niciun muritor nu le poate îndura.

Nouă, aşadar, prieteni, făgăduielile fericirii cereşti trebuie să ne fie cu osebire scumpe, căci dacă răsplata noastră s-ar afla doar pe lumea asta, atunci am fi cu adevărat cei mai de plâns oameni. Îmi rotesc privirea peste aceşti pereţi mohorâţi, zidiţi pentru a ne înspăimânta ca şi pentru a ne răpi libertatea; la această lumină slujind doar să ne arate grozăviile locului; la aceste lanţuri pe care le-a impus tirania sau le-a făcut necesare crima. Când mă uit la aceste chipuri străvezii şi aud gemetele acestea, o, prieteni, văd ce schimbare strălucitoare va înfăţişa cerul, faţă de toate astea! Să zbori prin ţinuturi fără hotare, slobod ca văzduhul să te scalzi în razele de soare ale fericirii eterne, să înalţi nesfârşit imnuri de slavă; să n-ai stăpân care să te ameninţe sau să te insulte, decât duhul Bunătăţii întrupate pe vecie sub ochii tăi! Când mă gândesc la aceste lucruri aştept moartea ca pe un mesager aducător de veşti bune! Când mă gândesc la aceste lucruri, cea mai ascuţită coasă a morţii devine toiagul de care vreau să mă rezăm; când mă gândesc la aceste lucruri, ce se mai află oare pe lume care să merite a fi dobândit? Când mă gândesc la aceste lucruri, mai e ceva care să nu fie vrednic de lepădat? Regii, în palatele lor, s-ar cuveni să geamă tânjind după asemenea avantaje, dar noi, umiliţi cum ne aflăm, trebuie doar să le râvnim.

Şi vor fi oare aceste bunuri ale noastre? Cu siguranţă, numai să ne străduim a le dobândi; şi îmbărbătarea noastră e că suntem feriţi de multe ispite care ne-ar întârzia în urmărirea acestui ţel. Numai să ne străduim a le

dobândi şi vor fi negreşit ale noastre. Şi iată o altă mângâiere, vizibilă: dacă privim în urmă la viaţa noastră trecută, ni se pare că fiorul a fost depănat foarte scurt; la orice ne-am putea aştepta pentru restul vieţii noastre, vom constata că-i este menită o durată şi mai mică. Pe măsură ce îmbătrânim, zilele parcă se scurtează şi intimitatea noastră cu Timpul micşorează mereu percepţia prezenţei sale. Să ne primim deci mângâierea acum, căci curând vom ajunge la capătul călătoriei noastre, curând ne vom lăsa jos povara apăsătoare pusă de cer pe umerii noştri. Şi chiar dacă moartea, singurul prieten al celor năpăstuiţi îşi bate încă joc un scurt răstimp de drumeţul ostenit făcându-l s-o tot piardă din vedere, ca şi cum zarea ar fugi mai departe dinaintea lui, sorocul va veni totuşi în scurtă vreme; atunci ni se va curma truda, mărimile desfrânate ale acestei lumi nu ne vor mai face una cu pământul, călcând peste noi, ne vom gândi cu plăcere la suferinţele pătimite pe această lume, vom fi înconjuraţi de toţi prietenii noştri sau de cei care ne-au meritat prietenia, fericirea noastră va fi neţărmurită, de nespus, şi, ca să încununeze totul, fără de sfârşit.

CAPITOLUL XXX

Încep să se arate perspective mai fericite. Să fim neclintiţi şi soarta se va schimba în cele din urmă în favoarea noastră

După ce sfârşii ce aveam de spus şi ascultătorii plecară, temnicerul, care era unul dintre cei mai omenoşi în meseria lui, mă rugă să nu-l condamn pentru ceea ce avea să facă, spunându-mi că avea datoria să-l închidă pe fiul meu într-o celulă mai păzită, dar că-i va îngădui să vină să mă vadă în fiecare dimineaţă. I-am mulţumit pentru îndurarea arătată şi strângând mâna fiului meu mi-am luat ziua bună, spunându-i să ia aminte la marea îndatorire ce-i stă în faţă.

Mă culcai, aşadar, din nou pe paiele mele şi, pe când unul dintre copii îmi citea, se ivi domnul Jenkinson care îmi zise că are veşti despre fata mea, că cineva o văzuse cu două ceasuri mai înainte în tovărăşia unui domn ciudat, că amândoi se opriseră într-un sat din vecinătate ca să se întremeze şi că păreau a se întoarce în oraş. Abia sfârşise de povestit că sosi şi temnicerul grăbit, cu o înfăţişare veselă ca să-mi spună că fiica mea fusese găsită. Moise alergă o clipă după aceea, strigând că sora sa Sofia era jos şi că urcă scările împreună cu vechiul nostru prieten, domnul Burchell. Imediat după aceea, prea scumpa mea copilă intră aproape ieşindu-şi din fire de bucurie şi veni în fugă să mă îmbrăţişeze într-o explozie de afecţiune. Mama sa îşi manifestă de asemenea mulţumirea prin lacrimi şi tăcere.

– Iată, tată, zise fermecătoarea mea copilă, vrednicul om căruia îi datorez eliberarea mea. Acestui gentilom cu suflet nobil îi datorez fericirea

şi siguranţa mea.

O salutare din partea domnului Burchell, a cărui bucurie părea mai mare decât a ei, întrerupse ceea ce avea de gând să spună fata.

– O! domnule Burchell, exclamai, ne găsiţi într-o locuinţă prăpădită şi suntem acum cu totul altfel de cum eram când ne-am văzut cea din urmă oară. Totdeauna aţi fost bunul nostru prieten. Demult am descoperit greşeala în care căzusem cu privire la dumneavoastră şi din cauza căreia ne-am arătat nerecunoscători. După cum ne-am purtat, mi-e ruşine să vă privesc în faţă. Nădăjduiesc, cu toate acestea, că veţi fi atât de mărinimos să mă iertaţi, fiindcă am fost amăgit de un ticălos, de un laş, de un nemernic, care sub masca prieteniei m-a dus la pierzanie.

– E cu neputinţă, răspunse domnul Burchell, să vă iert, deoarece niciodată n-aţi meritat ura mea. Am văzut, în parte, atunci, amăgirea căreia i-aţi căzut victimă şi cum nu mi-a fost cu putinţă să vă smulg din ea, m-am mărginit să manifest milă.

– Totdeauna mi-am închipuit, zisei, că aveţi un suflet nobil, dar acum sunt încredinţat de asta. Spune însă, draga mea, cum ai scăpat şi cine erau canaliile care te-au răpit?

– La drept vorbind, zise fata, pe nemernicul care m-a răpit nu-l ştiu căci, pe când mă plimbam cu mama, el a venit din spate şi înainte să am vreme să ţip, m-a vârât cu forţa în poştalion; de îndată caii au pornit în galop. Am întâlnit câţiva oameni pe şosea, pe care i-am chemat în ajutor, dar niciunul dintre ei nu mi-a luat în seamă rugăminţile. În vremea asta, ticălosul folosea toate mijloacele ca să mă împiedice să strig. Mă mângâia şi mă ameninţa rând pe rând, jurând că dacă voi tăcea, nu avea să-mi facă niciun rău. Am rupt atunci pânza storului de la geam şi cea dintâi persoană pe care am văzut-o, a fost vechiul nostru prieten, domnul Burchell, mergând repede, ca de obicei, şi purtând în mână băţul cel mare pentru care în atâtea rânduri l-am luat peste picior. De îndată ce mi-am dat seama că mă poate auzi, l-am strigat pe nume şi i-am cerut ajutor. Am ţipat de câteva ori, iar el a răcnit ameninţător la conducătorul diligenţei să oprească, dar acela, în loc să frâneze, a mânat caii mai iute. Am crezut atunci că domnul Burchell nu

va mai putea să ne ajungă când deodată, în câteva clipe, l-am văzut alături de cai şi doborându-l cu o lovitură de băţ la pământ pe surugiu. Caii se opriră de la sine după căderea conducătorului lor, iar sceleratul care mă răpise, înjurând şi ameninţând, a tras sabia şi i-a poruncit domnului Burchell să se dea la o parte. Dar domnul Burchell s-a năpustit asupra lui şi după ce i-a frânt sabia, l-a urmărit aproape un sfert de milă; nemernicul se făcu însă nevăzut. Sărind şi eu din diligenţă ca să-l ajut pe cel care mă scăpase, îl văzui curând întorcându-se triumfător. După ce-şi veni în fire, surugiul vru de asemenea s-o şteargă, dar domnul Burchell îi porunci să se urce pe capră, dacă nu vrea s-o păţească, şi să ne ducă la oraş. Cum nu avea încotro, se supuse, cu toate că, pe cât îmi pare, căpătase o rană primejdioasă. Pe drum se jelea de durere, aşa fel că, în cele din urmă îi trezi milă domnului Burchell; la rugămintea mea, îi dădu drumul şi luă alt vizitiu de la hanul unde ne oprirăm.

– Fiţi, aşadar, bine-veniţi, le zisei, tu, draga mea copilă şi dumneavoastră, vrednicul ei eliberator. Fiţi de o mie de ori bineveniţi! Cu toate că masa noastră e atât de păcătoasă, inimile noastre sunt gata să vă primească. Acum, domnule Burchell, după ce aţi scăpat-o pe fiica mea, dacă credeţi că asta poate fi o răsplată, iată, v-o dau. Dacă credeţi că vă puteţi lega cu o familie atât de nenorocită ca a mea, luaţi-o pe fiica mea, după ce-şi va da şi ea consimţământul. Cum ştiu că i-aţi câştigat inima, vă rog să primiţi învoirea mea. Şi îngăduiţi-mi să vă spun că darul ce vi-l fac nu e mic. A fost lăudată pentru frumuseţea ei – şi-i adevărat, dar nu la asta mă refer, vă dau o comoară de suflet.

– Îmi închipui însă, răspunse domnul Burchell, că ştiţi în ce situaţie mă aflu şi neputinţa în care mă găsesc de a-i oferi o viaţă aşa cum merită.

– Dacă ceea ce-mi spuneţi, răspunsei, ascunde o respingere a propunerilor mele, le retrag. Nu cunosc însă pe nimeni mai vrednic de a o lua şi dacă aş putea să-i dau mii de guinee şi mii de bărbaţi mi-ar cere-o, pe cinstitul şi viteazul Burchell al meu l-aş alege.

Tăcerea sa mi se păru un refuz jignitor; fără să răspundă un cuvânt la propunerea ce i-o făcusem, mă întrebă dacă nu s-ar găsi la hanul vecin

lucruri mai bune de mâncare. Răspunzându-i că se găsesc, porunci să se aducă prânzul cel mai bun ce se putea pregăti într-un răgaz atât de scurt. Ceru de asemenea să fie aduse mai multe sticle de vin şi o băutură întăritoare pentru mine, adăugând, cu un surâs, că voia şi el măcar o dată să desfacă baierele pungii şi că, deşi se afla într-o închisoare, niciodată nu avusese mai mult chef de veselie. Băiatul de la han se ivi îndată cu prânzul; temnicerul ne împrumută o masă şi păru foarte zelos să ne ajute. Vinul fu pus pe masă şi fură aduse două feluri alese de mâncare. Fiica mea nu auzise încă de trista situaţie a fratelui său şi nimeni dintre noi nu voia să-i stăvilească veselia, povestindu-i aceste lucruri. Dar zadarnic mă străduiam să par vesel; halul în care se afla nefericitul meu băiat făcea ca supărarea mea să iasă la iveală, în ciuda tuturor sforţărilor de a o ascunde, aşa că, în cele din urmă, fui silit să întunec bucuria noastră prin povestirea nenorocirilor lui, dorind ca să i se îngăduie să ia parte cu noi la acel scurt răgaz de mulţumire. După ce comesenii mei îşi mai veniră în fire din consternarea ce le-o pricinuise povestirea mea, îi rugai să îngăduie la masa noastră şi pe domnul Jenkinson, tovarăşul meu de închisoare. Temnicerul îmi îndeplini cererea cu un aer de neobişnuită supunere. Când auzi zornăitul lanţurilor fratelui ei pe coridor, Sofia alergă de îndată, nerăbdătoare, să-l întâmpine. În vremea asta domnul Burchell mă întrebă dacă pe fiul meu nu-l cheamă George. Răspunzându-i că da, se cufundă din nou în tăcere.

De cum intră fiul meu, am observat că domnul Burchell îl privea cu uimire şi respect.

– Apropie-te, fiul meu, îi spusei. Cu toate că am căzut atât de jos, Providenţa are bunătatea de a ne îngădui o uşoară destindere în suferinţa noastră. Am recăpătat-o pe sora ta şi, iată-l pe cel care a scăpat-o! Acestui brav bărbat îi datorăm, eu o copilă, iar tu o soră. Dă-i mâna, fiul meu, merită să-i arătăm cea mai caldă recunoştinţă.

În vreme ce-i vorbeam, fiul meu părea că nu ia în seamă la spusele mele, ci rămânea pironit la o depărtare respectuoasă.

– Scumpul meu frate, îi zise sora lui, pentru ce nu-i aduci mulţumiri celui care m-a scăpat? Oamenii viteji sunt făcuţi să se iubească unul pe

altul.

Fiul meu păstra aceeaşi tăcere şi acelaşi aer de uimire, când oaspetele nostru văzând că-i recunoscut, îşi luă portul său demn, obişnuit, şi-l pofti pe fiul meu să se apropie. Niciodată n-am văzut ceva cu adevărat mai măreţ decât atitudinea pe care o luă el în această împrejurare. Cel mai înalt lucru din univers, spune un oarecare filozof, este un om bun în luptă cu încercările potrivnice, dar există unul încă şi mai frumos, un om bun care aleargă să le uşureze.

– Te regăsesc iar nesocotitule, îi zise el fiului meu, căzând în aceeaşi greşeală care…

Aici fu întrerupt de unul dintre oamenii temnicerului; veni să ne anunţe că sosise în oraş un domn de neam, însoţit de mai mulţi servitori, şi vrea să prezinte omagiile sale gentilomului care era cu noi, rugându-l să-i spună când ar putea să-l primească.

– Spune-i acelui domn, strigă oaspetele nostru, să mă aştepte până voi avea vreme să-l primesc.

Apoi, întorcându-se spre fiul meu:

– Te afli iarăşi, domnule, vinovat de aceeaşi greşeală pentru care te-am mai dojenit şi pentru care legea îţi pregăteşte cea mai dreaptă pedeapsă. Crezi, poate, că dispreţul ce-l manifeşti pentru viaţa dumitale îţi dă dreptul s-o iei pe a altuia? Dar unde este, domnule, te rog, deosebirea între cel care se bate în duel oferind o viaţă pe care n-o preţuieşte, şi asasinul care lucrează mai sigur? Un cartofor îşi micşorează, oare, şarlatania, zicând că a pus o mizã în joc?

– Vai, domnule, zisei, oricine aţi fi, aveţi milă de un sărman rătăcit care a fost împins la asta, căci, ceea ce a făcut n-a fost decât o ascultare oarbă dată unei mame amărâte; în marea ei amărăciune, mama sa i-a cerut, invocând binecuvântarea, să răzbune jignirea suferită. Iată, domnule, scrisoare, care vă va servi să vă convingeţi de imprudenţa mamei şi să micşoraţi vina fiului.

El luă scrisoare şi o citi în grabă.

– Cu toate că asta, zise el, nu e o scuză perfectă, îi scade totuşi atât de mult greşeala, încât mă îndeamnă să i-o iert. Văd, urmă el, luându-l prieteneşte de mână pe fiul meu, văd că eşti surprins să mă vezi aici, dar eu am cercetat întotdeauna închisorile, chiar cu prilejuri mai puţin interesante. Am venit acum să văd cum i se face dreptate unui om vrednic, pentru care am stima cea mai sinceră. Multă vreme am fost martor, fără a mă da în vileag, la binefacerile tatălui dumitale. M-am bucurat în mica lui locuinţă de un respect ce nu era pătat de nicio linguşire şi am găsit în simplitatea voioasă de la gura sobei lui o fericire ce n-o găseşti la curţile împărăteşti. I-am adus la cunoştinţă nepotului meu că am intenţia să vin aici, şi aflu acum că a venit şi el. L-aş oropsi ca şi pe dumneata, dacă l-aş osândi fără să-l ascult. Dacă s-au săvârşit lucruri neîngăduite, îl pun să-şi răscumpere vina şi pot spune, fără să mă laud, că nimeni n-a zis despre cavalerul William Thornhill că e nedrept.

Aflarăm atunci că personajul pe care atâta vreme îl primirăm la noi ca pe un tovarăş vesel şi cumsecade nu era altul decât sir William Thornhill, ale cărui virtuţi şi ciudăţenii erau cunoscute aproape de toată lumea. Sărmanul domn Burchell era, de fapt, un om nespus de avut şi de o mare trecere, adesea aplaudat în parlament, şi pe care partidul advers îl asculta cu convingere pentru că el era deopotrivă prietenul ţării, pe cât era de devotat regelui. Biata mea nevastă, aducându-şi aminte de familiaritatea cu care-l tratase, părea că se face mică de tot, de îngrijorare. Dar Sofia, care îl privea cu câteva minute mai înainte ca pe unul ce putea să-i devină soţ, văzând depărtarea imensă creată de avere între ei, nu putu să-şi ascundă lacrimile.

– Ah, domnule, strigă nevastă-mea, cu glas îndurerat, cum voi putea fi vreodată iertată? Jignirile ce le-aţi primit de la mine ultima dată când am avut cinstea să intraţi în casa mea, şi acele glume proste pe care am avut îndrăzneala să le rostesc, mă tem, domnule, că nu pot fi iertate niciodată.

– Scumpă doamnă, răspunse surâzând, dacă aţi făcut glume, v-am răspuns la ele şi las pe cei de faţă să afirme dacă nu erau la fel de bune. Ca să vă spun adevărul, vă mărturisesc că nu cunosc pe nimeni împotriva căruia, în clipa de faţă, să fiu supărat, afară de zănaticul care a speriat-o atât

de tare pe fetiţa de colo. N-am avut timpul să-i văd chipul, ca să-i pot da o lecţie. Ai putea, Sofia, scumpa mea, să-l recunoşti, dacă l-ai vedea?

– Nu sunt sigură, răspunse ea. Cu toate astea, îmi aduc aminte că avea un semn mare deasupra unei sprâncene.

– Vă cer iertare, că vă întrerup, doamnă, zise Jenkinson, care stătea în preajma ei, dar vreţi să-mi spuneţi dacă omul acela avea părul roşu?

– Da, cred, răspunse Sofia.

– Şi, domnule, urmă el, întorcându-se către sir William Thornhill, aţi observat lungimea picioarelor lui?

– N-am băgat de seamă decât că erau lungi, răspunse domnul Thornhill, dar sunt sigur de sprinteneala lor, căci m-a întrecut în fugă, ceea ce puţini oameni în întreg regatul izbutesc.

– Dacă Înălţimea voastră binevoieşte, zise Jenkinson, îl cunosc. Este desigur cel mai bun alergător din Anglia. El l-a bătut pe Pinwire din Newcastle, iar numele lui este Timothy Baxter; îl cunosc foarte bine şi ştiu unde-i ascunzătoarea lui. Dacă domnul vrea să poruncească temnicerului să-mi îngăduie să plec cu doi oameni, mă însărcinez ca într-un ceas, cel mult, să-l aduc aici…

Temnicerul fu chemat şi sir William îl întrebă dacă-l cunoaşte.

– Am această cinste, răspunse temnicerul. Îl cunosc pe prea onoratul cavaler William Thornhill şi toţi cei care ştiu cât de puţin despre domnia sa, ar dori să-l cunoască.

– Bine, atunci, zise baronetul, ceea ce-ţi cer este ca să-i îngădui acestui om să ia doi dintre slujitorii dumitale, să meargă din partea mea şi împuternicit de mine să îndeplinească ceva. Şi cum eu sunt unul dintre judecătorii ţinutului, iau pe răspunderea mea tot ce se poate întâmpla.

– Făgăduiala dumneavoastră mi-e de ajuns, urmă slujbaşul, şi puteţi, când v-o plăcea, să-l trimiteţi unde veţi crede de cuviinţă, în oricare ungher din Anglia.

Aşa că prin bunăvoinţa temnicerului, Jenkinson fu repede trimis să-l caute pe Timothy Baxter, în timp ce noi ne veseleam, râzând de libertatea ce-şi îngăduia mezinul nostru Bill, care tocmai intrase în încăpere, de a se

agăţa de gâtul domnului Thornhill şi de a-l săruta pe obraz. Mamă-sa veni să-l dojenească pentru această familiaritate, dar vrednicul domn o opri şi, luând copilul, aşa zdrenţăros cum era, îl aşeză pe genunchii săi.

– Ei bine, Bill, puşlama dolofană, îi zise, îţi mai aduci aminte de bătrânul tău prieten Burchell? Şi fratele tău, Dick, amicul meu, este şi el pe-aici? Vedeţi, nu v-am uitat.

Zicând acestea, le dădu la fiecare câte o bucată mare de turtă dulce, pe care sărmanii copii o mâncară cu poftă grozavă, căci dejunaseră pe sponci în dimineaţa aceea.

Ne aşezarăm apoi să luăm prânzul, ce aproape se răcise, dar cum mă mai durea braţul, Thornhill îmi prescrise o doctorie, căci ocrotitorul nostru se distra studiind medicina în timpul liber şi dobândise o iscusinţă puţin obişnuită în această profesie. Reţeta fu trimisă la un farmacist din apropiere şi am simţit aproape pe loc o uşurare a durerilor.

La masă furăm serviţi chiar de temnicer care se grăbea să dea oaspetelui nostru toată cinstea ce putea s-o acorde.

Dar mai înainte de a isprăvi masa se ivi un alt servitor cu un mesaj din partea nepotului domnului Thornhill, care cerea îngăduinţa de a se înfăţişa spre a-şi apăra onoarea şi nevinovăţia.

Cavalerul încuviinţă cererea şi dădu poruncă să vină nepotul.

CAPITOLUL XXXI

Binefacerea trecută plătită cu dobândă neaşteptată

Domnul Thornhill intră cu surâsul ce-i plutea mai totdeauna pe faţă şi se duse să-şi îmbrăţişeze unchiul, dar acesta îl respinse cu dispreţ.

– Lasă deoparte orice servilitate acum, domnule, îi zise baronetul cu un aer sever. Nu poţi ajunge la inima mea decât pe drumul cinstei, şi nu văd decât complicate pilde de falsitate, de asuprire şi de laşitate. Cum se face, domnule, că acest om sărman, care pretindeai că-ţi este prieten, să fie torturat atât de aspru? Fiica lui a fost atât de josnic ademenită, drept răsplată pentru tot binele primit în casa lor? Iar el însuşi a fost aruncat în închisoare, poate doar fiindcă s-a simţit rănit de insulta adusă? Iar fiul lui, pe care te-ai temut să-l înfrunţi, de asemeni…

– Este cu putinţă, zise nepotul, întrerupându-l, ca unchiul meu să ia drept crimă această purtare, când doar poveţele lui repetate m-au convins să mă feresc de duel?

– Refuzul dumitale în această împrejurare, reluă unchiul, a fost drept. Ai acţionat foarte bine şi cu prudenţă cu acest prilej, cu toate că nu tot aşa s-ar fi purtat tatăl dumitale. Fratele meu, era într-adevăr, onoarea întruchipată. Da, purtarea dumitale a fost perfect îndreptăţită în această împrejurare şi capătă din partea mea cea mai caldă aprobare.

– Nădăjduiesc, zise nepotul, că şi restul purtării mele o să vă placă tot atât de mult. Am apărut în mai multe localuri publice cu fiica domnului; a fost o uşurinţă care, cu un cuvânt mai aspru, poate fi considerată scandaloasă, dar s-a născocit că eu am aruncat-o în braţele corupţiei. M-am dus personal la tatăl ei ca să lămuresc lucrurile spre mulţumirea lui şi am

fost întâmpinat numai cu insulte şi injurii. Cât despre închisoare, procuratorul meu şi administratorul vă vor lămuri mai bine decât mine, fiindcă lor le încredinţez toate treburile mele. Dacă omul acesta a făcut datorii şi nu vrea sau nu poate să le plătească, este treaba acelora care au grijă ca afacerile mele să ia căile cuvenite într-un asemenea caz şi nu văd nicio asuprire sau injustiţie când e vorba să te foloseşti de mijloacele cele mai legale pentru a te despăgubi.

– Dacă lucrurile sunt aşa cum le arăţi, zise unchiul, nu văd nimic de neiertat în purtarea dumitale, şi cu toate că atitudinea dumitale ar fi putut fi mai mărinimoasă, nelăsând ca acest domn să fie asuprit de tirania subalternilor, cel puţin ai fost echitabil.

– Nu pot fi contrazis în niciunul dintre amănuntele pe care le-am povestit, răspunse boierul. Desfid pe oricine să poată face asta şi am mai mulţi oameni gata să adeverească ceea ce spun. Aşadar, domnule, urmă el, văzându-mă că tac – căci în fapt nu puteam să-l contrazic – aşadar, nevinovăţia mea este dovedită. Cu toate că, pentru consideraţia ce v-o port, aş fi gata să-i iert acestui domn orice altă ofensă mi-ar fi adus, nu-mi pot învinge pornirea ce-o simt împotriva lui, fiindcă a vrut să mă facă să-mi pierd stima de care mă bucur în faţa dumneavoastră, şi asta într-o vreme când fiul lui căuta să-mi ia viaţa. Vina este atât de revelatoare, încât sunt hotărât să las justiţia să-şi urmeze cursul. Am aici provocarea ce mi-a fost trimisă şi doi martori care să dovedească că unul dintre servitorii mei a fost grav rănit; şi chiar dacă unchiul meu m-ar povăţui să renunţ, ceea ce ştiu că nu va face, doresc să se facă dreptate în public şi să fie pedepsit cu toată asprimea legilor.

– Monstru ce eşti! strigă nevastă-mea. Nu te-ai răzbunat deajuns? Vrei acum ca sărmanul meu copil să-ţi mai simtă o dată cruzimea? Nădăjduiesc că bunul sir William Thornhill ne va ocroti, căci fiul meu e tot atât de nevinovat ca un prunc abia născut. Sunt sigură că e şi n-a făcut niciun rău nimănui.

– Doamnă, răspunse prea bunul domn William, dorinţele dumneavoastră de a-l vedea teafăr nu pot fi mai sincere ca ale mele, dar

sunt mâhnit să descopăr că vina lui e atât de vădită, şi dacă nepotul meu stăruie…

Dar apariţia lui Jenkinson şi a celor doi oameni ai temnicerului care intraseră în clipa aceea, târând după ei un bărbat înalt, bine îmbrăcat şi a cărui figură se potrivea cu descrierea făcută despre sceleratul care îmi răpise fata, ne atrase atenţia.

– Iată-l, strigă Jenkinson, l-am prins. Şi dacă este vreun om care candidează mai vârtos la un loc la spânzurătoarea din Tyburn, apoi acesta e.

În clipa când domnul Thornhill, nepotul, îl zări pe cel adus de Jenkinson care-l ţinea de guler, păru că se face stană de piatră de spaimă. Pe chipul său se ivi paloarea vinovăţiei şi vru s-o şteargă. Dar Jenkinson, care-i pândea mişcările, îl opri.

– Cum, boierule, îi strigă, ţi-e ruşine de două vechi cunoştinţe, Jenkinson şi Baxter? Ei, dar aşa îşi uită mărimile prietenii! Dar nu te vom uita noi. Cu voia Înălţimii voastre, prizonierul a mărturisit totul. Acesta e domnişorul care se pretinde a fi grav rănit. El declară că domnul Thornhill este cel care l-a tocmit pentru răpirea domnişoarei, că el i-a dat hainele pe care le poartă acum pentru ca să arate ca un cavaler şi i-a procurat şi diligenţa. Planul era ca Baxter să ducă la loc sigur pe domnişoara, înfricoşând-o cu ameninţări ca apoi domnul Thornhill să vină ca din întâmplare, urmând a se preface că vrea s-o scape, că avea să se bată câteva clipe, după care Baxter s-o ia la sănătoasa. Prin acest mijloc domnul Thornhill ar fi avut un bun prilej de a obţine simpatia domnişoarei, trecând drept apărătorul ei.

Sir William îşi aduse aminte că văzuse haina aceea la nepotul său, cât despre restul povestirii, prinsul dădu toate amănuntele cuvenite, sfârşind prin a mărturisi că auzise adesea pe Thornhill spunând că le iubea deopotrivă pe cele două surori.

– Dumnezeule, strigă sir William, ce viperă încălzeam la sân? Un asemenea monstru părea atât de dornic să se facă dreptate! Se va face pentru el. Pune mâna pe el, temnicer! Nu încă! Mă tem că nu avem destule dovezi legale ca să-l închidem.

La aceste cuvinte, Thornhill, nepotul, se rugă, cu nespusă umilinţă să nu fie primiţi ca martori doi pungaşi, hârşiţi în rele, ci să fie cercetaţi servitorii săi.

– Servitorii tăi! exclamă sir William Thornhill. Nemernicule! Nu le mai spune servitorii tăi. Să vedem totuşi ce au de spus aceşti oameni. Să vină valetul tău.

Când acesta se ivi, văzu bine, după înfăţişarea stăpânului său, că orice putere se spulberase.

– Spune-mi, strigă domnul William cu glas aspru, ai văzut câteodată pe stăpânul tău şi pe acest pungaş, care acum e îmbrăcat cu hainele lui, stând împreună?

– Da, de nu e cu supărare Înălţimii voastre, răspunse valetul, i-am văzut de mii de ori. Este acela care-i aducea întotdeauna femei.

– Cum, strigă tânărul Thornhill, întrerupându-l, îndrăzneşti să spui asta în faţa mea?

– Da, răspunse servitorul, faţă de dumneavoastră şi faţă de oricine… Ca să-ţi spun drept, domnule Thornhill, niciodată nu te-am iubit şi nu te-am aprobat, aşa că puţin îmi pasă dacă îţi spun acum ce gândesc.

– Acum, zise Jenkinson, spune domnului dacă ştii ceva despre mine.

– Lucruri prea bune nu am a spune, răspunse servitorul, dar ceea ce-i sigur e că în noaptea când fata domnului Primrose a fost amăgită ca să vină în casa noastră, erai de faţă şi dumneata.

– Iată, în adevăr, zise sir William Thornhill, un martor foarte potrivit ca să-ţi dovedească nevinovăţia, stigmat al omenirii! Dar, adăugă el, continuându-şi cercetarea, afirmi, domnule valet, că acesta este omul care a adus fata?

– Nu, domnule, vă cer iertare, răspunse valetul, nu el a adus-o, ci chiar stăpânul meu, dar acesta a adus preotul ca să încheie aşa-zisa căsătorie.

– E întrutotul adevărat, zise Jenkinson, nu pot tăgădui. Aceasta a fost misiunea ce mi s-a încredinţat şi o mărturisesc, spre ruşinea mea.

– Doamne sfinte, exclamă baronetul, mă cutremur la fiecare nouă descoperire ce o fac despre josnicia lui! Crima este acum prea vădită. Văd

că persecuţiile lui n-au fost călăuzite decât de tiranie, laşitate şi răzbunare. Domnule temnicer, pune în libertate pe acest tânăr ofiţer care este încătuşat, şi iau asupra-mi urmările. Mă angajez să pun în adevărata ei lumină toată afacerea în faţa magistratului care l-a închis. Dar unde este nefericita domnişoară? Aduceţi-o aici, s-o pun în faţa acestui ticălos. Doresc să ştiu prin ce viclenie a ademenit-o. Să vină de îndată!

– O, domnule, zisei, vorbele astea îmi străpung inima. Eram odinioară fericit că o aveam, dar năpasta abătută asupra ei…

Aici fui întrerupt din nou de sosirea domnişoarei Arabell Wilmot, care trebuia să se căsătorească a doua zi cu domnul Thornhill. Nimic nu-i putea întrece mirarea când dădu cu ochii de domnul William Thornhill şi de nepotul său, căci ea venise acolo cu totul întâmplător. Cum trecea prin oraş cu tatăl ei, în drumul lor spre o mătuşă, care stăruise ca nunta să se facă la ea, traseră la un han din celălalt capăt al orăşelului ca să se mai odihnească. Zărind prin gem pe unul dintre micuţii mei, jucându-se în stradă, tânăra domnişoară Wilmot trimise pe un servitor să-i aducă copilul, care-i povesti câte ceva despre necazurile noastre; habar n-avea însă că domnul Thornhill era pricina lor. De îndată se hotărî să vină spre a ne vedea, în ciuda observaţiilor pe care tatăl ei i le făcuse cu privire la o astfel de vizită nepotrivită. Copilul o adusese şi astfel ea ne surprinse într-o împrejurare atât de neaşteptată. Nu pot povesti mai departe, fără să mă opresc spre a cugeta asupra acestor întâmplări care, cu toate că se petrec zilnic, rareori ne stârnesc surprinderea dacă nu e vorba de împrejurări extraordinare.

Cărei îmbinări de împrejurări negândite nu datorăm noi plăcerea şi îndestularea vieţii! Câte aparente coincidenţe trebuie să se adune, mai înainte ca noi să putem fi îmbrăcaţi sau hrăniţi! Trebuie ca ţăranul să aibă chef de lucru, trebuie să cadă ploaie, trebuie ca vântul să umfle pânzele corăbiilor, fără de care puzderie de oameni ar fi lipsiţi de cele trebuitoare vieţii.

Păstrarăm cu toţii câteva clipe de tăcere, în timp ce încântătoarea mea fiică duhovnicească – aşa-i spuneam de obicei tinerei domnişoare – ne

privea cu nişte ochi care vesteau compătimirea şi uimirea, ceea ce aducea haruri noi frumuseţii sale.

– Într-adevăr, scumpul meu domn Thornhill, zise ea tânărului despre care credea că se găseşte acolo pentru a ne ajuta, iar nu pentru a ne asupri, socot că ai fost cam răutăcios venind aici fără mine şi pentru că mi-ai ascuns totdeauna situaţia unei familii ce ne este la amândoi atât de dragă. Trebuie să ştii că-mi voi da osteneala, cu toată plăcerea, ca să contribui la uşurarea nevoilor scumpului meu părinte duhovnicesc, pe care îl voi stima întotdeauna, ca şi dumneata. Dar văd că procedezi ca şi unchiul dumitale, îţi place să faci binele în taină.

– Lui să-i placă să facă bine? zise sir William Thornhill. Nu, draga mea, plăcerile lui sunt tot atât de josnice ca şi el. Vezi în el, domnişoară, pe cel mai desăvârşit nemernic care a necinstit vreodată umanitatea. Un ticălos care după ce a ademenit pe fata acestui sărman om, după ce a uneltit împotriva nevinovăţiei celeilalte fete, l-a azvârlit pe tatăl lor în închisoare şi a pus cătuşe la mâini şi la picioarele fiului lui pentru că a avut curajul de a-l înfrunta pe cel care-i duse la pierzanie familia. Îngăduie-mi, domnişoară, să te felicit că vei scăpa de îmbrăţişările unui asemenea monstru.

– Dumnezeule, strigă gingaşa fată, cum m-am lăsat înşelată! Domnul Thornhill m-a vestit că fiul cel mai mare al părintelui, căpitanul Primrose, a plecat în America împreună cu nevasta sa, cununaţi de curând.

– Prea scumpa mea domnişoară, zise nevastă-mea, tot ce v-a spus, au fost numai minciuni. Fiul meu, George, n-a trecut niciodată peste hotarele regatului şi n-a fost căsătorit niciodată. Cu toate că dumneata l-ai uitat, el a păstrat necontenit mult prea multă dragoste pentru dumneata, pentru ca să se poată gândi la alta, şi l-am auzit zicând că va muri burlac, dacă nu se poate căsători cu dumneata.

Ea porni apoi să vorbească pe larg despre sinceritatea fiului meu, făcu lumină asupra duelului cu domnul Thornhill şi povesti în grabă dezmăţul şi falsele căsătorii ale domnului Thornhill, sfârşind prin a-i zugrăvi, în chipul cel mai insultător, laşitatea.

– Doamne sfinte! exclamă domnişoara Wilmot. Cât de aproape eram de marginea prăpastiei! Şi cât de tare mă bucur că am scăpat! Domnul acesta mi-a îndrugat zeci de mii de scorneli. Şi în cele din urmă a avut îndemânarea de a mă convinge că făgăduiala ce o făcusem singurului om pe care îl stimam, nu mă mai lega, întrucât el îmi fusese necredincios. Minciuna lui m-a împins să dispreţuiesc un om deopotrivă de bun şi de mărinimos!

În timpul convorbirii fiul meu fu descătuşat de vreme ce persoana presupusă a fi rănită fusese dată de gol drept un impostor. Domnul Jenkinson luase, cu acest prilej, rolul de valet de cameră, aranjându-i părul şi procurându-i tot ce era necesar spre a se înfăţişa cuviincios. Se ivi îmbrăcat chipeş, purtând uniforma regimentului său şi, fără trufie, cu toate că era vorba de fiul meu, pot afirma că nici nu se putea ca un ofiţer să fie mai chipeş decât el. Intrând, se înclină respectuos în faţa domnişoarei Wilmot, rămânând totuşi la o oarecare distanţă, căci nu ştia încă de fericita schimbare pe care elocinţa mamei sale o dobândise în favoarea lui. Dar nicio etichetă nu putu înfrâna nerăbdarea iubitei lui, roşie toată, de a-i dobândi iertarea. Lacrimile, privirile ei neliniştite, toate se îmbinau spre a mărturisi părerea de rău că-şi uitase făgăduiala, lăsându-se înşelată de un impostor. Fiul meu păru uluit de bunăvoinţa ei şi nu-şi putea crede ochilor.

– Desigur, domnişoară, zise el, totul nu poate fi decât o părere. Niciodată n-aş putea merita atâta favoruri! A fi binecuvântat astfel, înseamnă să fiu fericit…

– Nu, domnule, urmă ea, eu am fost înşelată, josnic înşelată. Altfel, nimic nu m-ar fi putut împiedica să-mi ţin făgăduiala. Cunoşti prietenia pe care ţi-o port de atâta vreme, sunt sigură că eşti încredinţat de ea. Uită aşadar greşeala mea, şi aşa cum ţi-am jurat odinioară statornicie, ţi-o repet acum din nou. Fii sigur că dacă Arabella nu va fi a dumitale, nu va fi a nimănui.

– Nu vei fi decât a lui, zise sir William Thornhill, dacă am vreo trecere în faţa tatălui dumitale.

Cuvântul acesta fu de-ajuns pentru ca să strecoare fiului meu Moise ideea de a alerga de îndată la han, unde se afla bătrânul gentilom, ca să-i spună tot ce se petrece. Dar în vremea aceasta, văzând că-i pierdut fără scăpare, şi că nu mai avea nimic de aşteptat nici de la linguşire, nici de la înşelătorie, domnul Thornhill hotărî că lucrul cel mai bun ce-l avea de făcut era să întoarcă foaia şi să-i înfrunte pe cei care-l urmăreau. Aşadar, lăsând deoparte orice ruşine, se dădu pe faţă drept nemernicul plin de cutezanţă care era.

– Văd, strigă el, că nu mă pot aştepta la dreptate aici, dar sunt hotărât să mi-o capăt. Aflaţi, domnule, zise întorcându-se spre sir William Thornhill, că nu mai sunt un sărac care atârnă de bunăvoinţa dumneavoastră. O dispreţuiesc. Nimic nu mă poate lipsi de averea domnişoarei Wilmot care, mulţumită sârguinţei tatălui ei, este destul de însemnată. Contractul este semnat, averea ei îmi este asigurată printr-o convenţie, amândouă puse în siguranţă. Pentru averea şi nu pentru persoana ei mă ispitea partida. Mă interesează banii, n-are decât pe ea s-o ia altcineva!

Lovitura era neliniştitoare. Sir William îşi dădu seama de temeiul acestor pretenţii, căci chiar el luase parte la întocmirea actelor de căsătorie. Văzându-şi pierdută averea, fără putinţă de scăpare, domnişoara Wilmot se întoarse către fiul meu şi-l întrebă dacă scăderea averii putea s-o scadă în ochii lui.

– Cu toate că nu mai am avere, zise ea, pe care să ţi-o aduc, iată, cel puţin, îţi dau mâna mea.

– Numai la asta, domnişoară, am năzuit, îi zise cel ce o iubea cu adevărat, şi mărturisesc, draga mea Arabella, pe tot ce am mai sfânt, că sărăcia dumitale îmi măreşte mai mult dragostea, pentru că ea îmi dă posibilitatea să-mi conving iubita mea dragă de sinceritatea mea.

Domnul Wilmot intră şi păru foarte mulţumit să afle că fiica sa scăpase de o asemenea primejdie la timp. El consimţi lesne la ruperea partidei, dar aflând că domnul Thornhill nu vrea să se despartă de o avere ce i-o asigura un temei legal, se mâhni foarte tare. Vedea că toată agoniseala lui trebuia să slujească la îmbogăţirea unui pierde-vară care nu avea un ban. Înţelegea că

avea de-a face cu o puşlama, dar totuşi se frământa, căutând un mijloc de a căpăta un echivalent al averii fiicei sale. Stătu astfel cufundat în cele mai umilitoare speculaţii până ce domnul William Thornhill se hotărî să-i micşoreze neliniştea.

– Trebuie să mărturisesc, domnule, zise el, că împrejurarea de faţă nu mă mâhneşte deloc. Patima dumneavoastră nemăsurată pentru bogăţie este, pe drept, pedepsită. Dar cu toate că fata nu mai este acum bogată, are totuşi destul pentru a fi mulţumită. Aveţi în faţă un tânăr ofiţer cinstit, care vrea bucuros s-o ia fără avere. Ei se iubeau de multă vreme şi prietenia pe care i-o port domnului Primrose va face să mă interesez de avansarea lui. Părăsiţi aşadar ambiţia care vă înşeală, şi primiţi fericirea care vă întâmpină.

– Sir William, răspunse bătrânul gentilom, fiţi sigur că niciodată n-am fost împotriva înclinării ei şi nu sunt nici acum. Dacă ea îl iubeşte încă pe acest tânăr, să-l ia, căci eu consimt din toată inima. Am încă, slavă Domnului, ceva avere, pe care i-o pot da, iar protecţia dumneavoastră o va mări. Vreau numai ca vechiul meu prieten – şi se întoarse spre mine – să-mi făgăduiască că asigură fiicei mele o sumă de şase mii de lire sterline, dacă îşi recapătă averea, şi atunci sunt gata să-i unesc chiar astă-seară.

Cum nu mai atârna decât de mine să fac fericită tânăra pereche, nu stătui deloc în cumpănă să dau făgăduiala ce mi se cerea, ceea ce nu era mare lucru din partea unui om care n-avea nicio nădejde în privinţa asta, aşa cum era cazul meu. Avurăm aşadar, cu toţii mare satisfacţie de a-i vedea aruncându-se cu foc unul în braţele celuilalt.

– După toate nenorocirile, zise fiul meu George, văzându-mă răsplătit în felul acesta, nici nu-mi pot crede ochilor. Niciodată n-aş fi îndrăznit să sper că te poţi bucura de tot ce e bun pe lume după atâta suferinţă. Nici cele mai înflăcărate dorinţi ale mele nu s-ar putea înălţa atât de sus.

– Da, dragul meu George, răspunse încântătoarea lui logodnică, să ia nemernicul averea mea! Dacă tu eşti fericit fără ea, şi eu sunt. Ce schimb norocos am făcut! În locul celui mai ticălos dintre oameni, să capăt pe cel mai cinstit, pe cel mai drag. N-are decât să se bucure de avere! Simt că împreună cu tine voi fi fericită, chiar trăind în lipsuri.

– Vă făgăduiesc, răspunse domnul Thornhill, că voi fi fericit cu ceea ce voi dispreţuiţi.

– O clipă, o clipă, zise Jenkinson, este ceva de spus cu privire la acest târg, căci din averea acestei domnişoare nu vei vedea niciun ban. Îngăduiţi-mi, vă rog, să vă întreb, se adresă el domnului sir William Thornhill, poate domnul să stăpânească averea domnişoarei, dacă este căsătorit cu altă femeie?

– Cum îmi poţi pune o întrebare atât de naivă, răspunse domnul William, desigur că nu poate.

– Sunt foarte supărat din această pricină urmă Jenkinson, căci cum dumnealui şi cu mine suntem vechi camarazi de zburdălnicii, îi port multă prietenie. Dar, oricât aş ţine la el, nu pot să nu mărturisesc că contractul său cu domnişoara Wilmot nu face decât cât o mucarniţă, căci el e însurat.

– Minţi, puşlama, minţi, răspunse Thornhill, care părea înnebunit de furie, n-am fost niciodată căsătorit legal cu vreo femeie.

– Îţi cer iertare, reluă Jenkinson, dar eşti şi nădăjduiesc că vei recunoaşte prietenia prea onoratului tău amic Jenkinson, când ţi-o voi aduce pe femeia aceea… Dacă onorata adunare îmi îngăduie, o rog să aibă răbdare şi curând o va vedea pe acea femeie.

După ce zise aceste cuvinte, plecă cu graba lui obişnuită, lăsându-ne pe toţi cu totul incapabili să presupunem ce plănuia.

– Ha! Să poftească! Exclamă domnul Thornhill. Multe oi fi făcut, dar îl desfid să dovedească asta. Sunt prea bătrân ca să mă sperii de gogoşi…

– Mă întreb ce vrea să pună la cale, zise baronetul. Îmi închipui că vreo poznă…

– Poate că e serios, răspunsei, căci dacă ne gândim la capcanele diferite ce le-a întins dumnealui ca să ademenească nevinovăţia, s-ar putea ca o fată, mai şireată decât celelalte, să-l fi înşelat şi ea pe el… Când ne gândim la nesfârşitul şir al celor duse la pierzanie, la numeroşii părinţi care simt acum, cu nelinişte, infamia şi pângărirea adusă în familiile lor, nu m-ar mira ca vreunul dintre ei… Vai, ce uimire! Este chiar fata mea, pe care o credeam pierdută? Ea este, Livy, aceea pe care o strâng în braţele mele? Da, viaţa

mea, fericirea mea! Credeam că te-am pierdut, scumpa mea Olivia şi, totuşi, tu eşti aceea pe care o strâng la pieptul meu. Trăieşti încă, pentru ca să-mi binecuvântezi viaţa!

Avântul cel mai arzător ce-l poate încerca îndrăgostitul cel mai aprins nu-l întrecea pe acela ce-l simţeam, văzându-l pe Jenkinson intrând cu fata mea. O ţineam în braţe şi ea nu putea arăta că e în al şaptelea cer decât prin tăcere.

– Te-ai întors la tatăl tău, scumpa mea copilă, ca să-i mângâi bătrâneţile?

– Da, zise Jenkinson, şi vă rog să aveţi pentru ea stima ce o merită, căci e fiica voastră cinstită, tot pe atât de cinstită ca oricine de aici, fără supărare. Cât despre dumneata, prietene, este tot aşa de sigur precum te văd, că această tânără domnişoară este nevasta dumitale legitimă şi, ca să vă dovedesc că spun adevărul, iată actul pe temeiul căruia sunteţi căsătoriţi.

Zicând acestea, puse actul în mâinile lui sir William Thornhill, care-l citi şi-l găsi perfect în toate privinţele.

– Acum, domnilor, urmă Jenkinson, vă văd pe toţi surprinşi de întâmplările acestea, dar în puţine cuvinte am să vă lămuresc încurcătura. Acest cavaler faimos, cu care mă simt grozav de legat (vorbă să fie!) m-a folosit adesea în nişte trebuşoare nu tocmai măgulitoare. Între altele, m-a însărcinat să-i procur un act fals de căsătorie şi un preot fals, pentru a o înşela pe această tânără domnişoară, ca să creadă că se căsătoreşte. Dar cum eram prietenul dumnealui, ce credeţi c-am făcut? M-am dus şi am făcut rost de un act legal, de un preot adevărat, care l-a căsătorit atât de repede pe cât lucrul era cu putinţă. Credeţi poate că am făcut asta din onestitate? Mărturisesc, spre ruşinea mea, că planul meu a fost să păstrez actul pentru mine şi să-l folosesc împotriva dumnealui ca să-i storc bani bunişori de câte ori aş fi avut nevoie.

La această veste, exclamaţii de mulţumire umplură odaia, bucuria noastră ajunsese chiar până la urechile celor din sala comună; şi iată că toţi cei închişi ne împărtăşiră bucuria şi, ca să mă folosesc de vorbele poetului:

„ *...Lanţurile scuturară*
Cu avânt, în aspră armonie.”

Fericirea se aşternuse pe toate chipurile şi chiar obrajii Oliviei părură că se îmbujorează de plăcere. Să-şi recapete, dintr-o dată bunul renume, părinţii şi averea, era o încântare suficientă ca să împiedice progresul bolii de care era atinsă, redându-i seninătatea şi vioiciunea. Dar, în toată acea adunare poate că nu era nimeni care să simtă o plăcere mai sinceră decât mine.

Strângându-mi mai departe în braţe draga copilă, îmi întrebam inima dacă nu cumva toate acestea nu sunt o amăgire.

– Cum aţi putut fi atât de cruzi strigai, întorcându-mă spre domnul Jenkinson, să-mi sporiţi nefericirea, cu vestea morţii ei? Dar puţin îmi pasă acum! Plăcerea ce o simt regăsindu-mi copila, mă răsplăteşte pe deplin pentru durerea ce mi-aţi pricinuit-o.

– Răspunsul la întrebarea dumneavoastră, zise Jenkinson, este lesne de dat. Credeam să singurul mijloc de a obţine libertatea dumneavoastră era să vă supun la ceea ce domnul Thornhill dorea de la dumneavoastră, să consimţiţi la căsătoria lui cu cealaltă domnişoară. Dar cum aţi jurat că nu veţi consimţi atâta vreme cât fiica dumneavoastră trăieşte, n-am găsit alt mijloc să aranjez această ispravă decât a vă face să credeţi că v-a murit fiica. M-am înţeles cu soţia dumneavoastră să vă înşelăm şi n-am găsit până acum prilejul nimerit a da pe faţă înşelătoria.

Nu erau în toată adunarea decât două chipuri care nu străluceau de încântare. Domnul Thornhill îşi pierduse cu totul siguranţa: vedea acum prăpastia infamiei şi a nevoii căscată înainte-i şi se îngrozea că avea să cadă în ea. De aceea, îngenunche la picioarele unchiului său şi-i ceru, cu strigăte îndurerate, să aibă milă de el. Sir William era gata să-i dea cu piciorul, dar, la rugămintea mea, îl ridică de jos şi, după câteva clipe de tăcere, îi zise:

– Viciile tale, crimele tale, neagra ta nerecunoştinţă n-ar merita nicio îndurare. Nu te voi părăsi însă de tot. Vei avea ce-ţi trebuie pentru nevoile tale, dar nu pentru nebuniile tale. Această tânără doamnă, soţia ta, va avea a

treia parte din averea ce ţi-am lăsat-o în folosinţă până acum şi numai de la gingăşia ei mai poţi aştepta şi alte ajutoare în viitor.

Boierul era gata să-şi exprime recunoştinţa pentru bunătatea unchiului său, dar acesta îl opri, avertizându-l să nu-şi agraveze meschinăria sufletească, şi aşa destul de aparentă. Totodată, îi ordonă să plece, spunându-i că are dreptul de a-şi alege un singur servitor, care să-l slujească şi atâta tot. De îndată ce ieşi, sir William se apropie cu mare amabilitate de noua sa nepoată şi, cu un zâmbet, îi ură numai bucurie. Domnişoara Wilmot şi tatăl ei îi urmară pilda. Nevasta mea îşi sărută de asemenea fata, cu multă afecţiune şi îşi mărturisi bucuria că, redau vorbele ei, devenise iar femeie cinstită. Sofia şi Moise făcură acelaşi lucru la rândul lor; chiar domnul Jenkinson, binefăcătorul nostru, îşi ceru îngăduinţa să se bucure de aceeaşi cinste. Se părea că nu mai era nimic de adăugat la mulţumirea noastră. Sir William, care n-avea o plăcere mai mare decât aceea de a face binele, privea de jur-împrejur cu un chip luminos ca soarele şi nu vedea decât bucurie în ochii tuturora, în afară de cei ai fiicei mele, Sofia, care, pentru o pricină ce n-o puteam pricepe, nu părea pe deplin fericită.

– Mi se pare, zise sir William, acum când toată adunarea, afară de una sau două persoane, este cu desăvârşire fericită, că îmi mai rămâne de făcut un singur act de justiţie. Ştiţi, domnule, adăugă, adresându-mi cuvântul, toate îndatoririle ce le avem şi unul şi altul faţă de domnul Jenkinson, pentru zelul arătat spre a da de gol un ticălos, şi ar fi drept să-l răsplătim. Fata dumneavoastră cea mai mică, domnişoara Sofia, poate fi foarte fericită, sunt sigur, cu el, şi sunt gata să dau viitorului ei bărbat cinci sute de lire sterline, drept zestre, cu care ei să poată trăi în îndestulare. Haide, domnişoară Sofia, ce spui de această partidă pusă la cale de mine? Îl vrei de soţ?

La această hidoasă propunere, biata mea fată fu gata să leşine în braţele mamei sale.

– Să-l iau pe el, domnule? strigă cu glas slab. Nu, domnule, niciodată.

– Cum, zise sir William, să nu-l vrei pe domnul Jenkinson, binefăcătorul dumitale, un tânăr chipeş, cu cinci sute de lire sterline şi cu

atâtea alte nădejdi?

– Vă rog, domnule, răspunse ea cu glas înăbuşit, să părăsiţi acest gând şi să nu mă nenorociţi!

– Nu văd de ce atâta încăpăţânare! Să respingi un bărbat căruia familia îi datorează atâta şi care ţi-a scăpat sora? De ce nu-l vrei?

– Nu, domnule, niciodată, răspunse ea cu mânie, mai degrabă mor…

– Bine, zise el, dacă aşa stau lucrurile, dacă nu-l vrei pe el, trebuie să fii a mea!

Zicând acestea, o cuprinse cu ardoare la pieptul lui.

– Prea frumoasa, prea înţeleapta mea fată, zise el, cum ai putut crede o clipă că prietenul dumitale Burchell ar fi vrut să te înşele sau că sir William Thornhill ar fi putut vreodată să înceteze a admira o fiinţă care nu l-a iubit decât pentru el însuşi? Am încercat să găsesc de-a lungul anilor o femeie care, străină de ispita averii mele, să-mi preţuiască meritele ca om. După ce zadarnic am căutat una chiar printre cele proaste sau urâte, vă închipuiţi ce încântare simt cucerind în sfârşit o fiinţă care îmbină atâta spirit cu atâta frumuseţe divină?

Întorcându-se apoi către domnul Jenkinson, îi zise:

– Cum nu pot, domnule, să mă despart de această tânără domnişoară, şi cum sunt sigur că sentimentele ei sunt întocmai ca ale mele, tot ceea ce pot să vă dau, este dota ce v-o hărăzeam. Şi puteţi merge mâine dimineaţă să cereţi, din partea mea, cinci sute de lire sterline de la administratorul meu.

Astfel că am fost nevoiţi cu toţii să ne repetăm urările şi lady Thornhill trecu prin aceeaşi ceremonie ca şi sora ei puţin mai înainte. Între timp, vizitiul lui sir William veni să ne înştiinţeze că trăsurile erau pregătite să ne ducă la han, unde totul era pregătit pentru primirea noastră. Eu şi nevastă-mea o luarăm înainte şi astfel părăsirăm acea mohorâtă reşedinţă a mâhnirii. Mărinimosul sir William împărţi puşcăriaşilor patruzeci de lire sterline, iar domnul Wilmot, îmboldit de pilda lui, le dădu douăzeci. Târgoveţii ne primiră cu aclamaţii şi eu strânsei mâna la doi sau trei dintre cinstiţii mei enoriaşi care se aflau în mulţime. Ne însoţiră până la han, unde găsirăm

întinsă o masă bogată şi unde împărţirăm din belşug de-ale mâncării şi mulţumii.

Cum mă simţeam istovit din pricina alternărilor de mâhniri şi bucurii prin care trecusem de-a lungul zilei, le cerui după masă tuturor îngăduinţa să mă retrag şi părăsii adunarea, în toiul voioşii obşteşti. De îndată ce fui singur, am revărsat recunoştinţa inimii Celui care ne da şi mâhnirile şi bucuriile, şi am adormit netulburat până a doua zi de dimineaţă.

CAPITOLUL XXXII

Încheiere

Deşteptându-mă, îl găsii pe fiul meu cel mare stând lângă patul meu; venise să-mi aducă o veste bună relativ la situaţia noastră materială. Mai întâi mă dezlegă de obligaţia ce mi-o luasem faţă de el cu o zi înainte, apoi mă vesti că negustorul care dăduse faliment fusese prins la Antwerp, unde lăsase atâtea mărfuri, încât depăşeau cu mult datoriile către creditori.

Mărinimia fiului meu îmi făcu aproape tot atâta plăcere cât şi această veste neaşteptată, dar aveam unele îndoieli dacă se cădea să-i primesc propunerea. În vreme ce mă gândeam la asta, sir William Thornhill intră şi-i împărtăşii îndoielile mele. Părerea lui fu că, întrucât fiul meu era stăpân al unei mari averi, puteam să-i primesc propunerea, fără nicio şovăială. Dar scopul pentru care venise sir William era să mă încunoştiinţeze că, întrucât trimisese de cu seară după actele de căsătorie şi cum ele puteau să sosească dintr-o clipă în alta, nădăjduia că nu voi refuza să fericesc toată adunarea, celebrând cununia chiar în dimineaţa aceea. În vreme ce vorbeam, un lacheu veni să ne vestească sosirea curierului care aducea actele. Şi cum eram pregătit, coborâi şi găsii întreaga adunare plină de veselie şi de bună dispoziţie pe care le-o insufla un cuget curat. Cu toate acestea, cum era vorba de o ceremonie foarte solemnă, râsetele lor nu-mi plăcură defel. Le vorbii de aerul grav, aşezat şi sublim pe care trebuiau să-l ia pentru această ceremonie mistică şi le citii două mici predici şi o teză alcătuită de mine, ca să-i pregătesc întru primirea sfintei taine. Totuşi, n-am izbutit să le imprim o notă de seriozitate. Chiar în timp ce ne îndreptam spre biserică, cu mine în frunte, nu mi-a fost cu putinţă să-i fac să fie mai reţinuţi şi, în câteva

rânduri, am fost ispitit să mă întorc plin de indignare. Când am ajuns la biserică s-a ivit altă dilemă greu de dezlegat: cine avea să fie căsătorit mai întâi. Mireasa fiului meu stăruia călduros să treacă întâi, lady Thornhill, adică aceea care avea să capete rangul; dar cealaltă refuza tot cu atâta tărie, arătând ca n-ar putea săvârşi o asemenea grosolănie pentru nimic în lume. Disputa urmă între ele o bună bucată de vreme, căci dădeau dovadă de egală încăpăţânare şi de bună creştere. Dar cum stăteam în timpul ăsta în picioare cu cartea deschisă, m-am săturat până la urmă de-a binelea de polemică şi, închizând cartea, strigai:

– Văd bine că nici una, nici alta nu vreţi să vă căsătoriţi şi că ar fi bine să ne întoarcem acasă, căci nu e nimic de făcut azi.

Asta le băgă minţile în cap pe dată. Baronetul fu cununat întâi şi apoi urmă fiul meu, cu fermecătoarea lui soţie.

Avusesem grijă să trimit dis-de-dimineaţă o căruţă ca să-i aducă pe cinstitul meu vecin, fermierul Flamborough, şi pe ai lui, aşa că atunci când ne-am întors la han, avurăm plăcerea să le găsim acolo pe cele două domnişoare Flamborough. Domnul Jenkinson dădu mâna celei mai mari, iar fiul meu Moise celei mai mici şi din clipa aceea mi-am putut da seama că manifesta o sinceră înclinaţie pentru ea, aşa că, la vremea potrivită, avea să aibă şi consimţământul meu şi bunurile cuvenite.

Nu ne întorseserăm de mult la han, când o mare mulţime de enoriaşi, auzind de bucuriile mele veniră să mă felicite. Între ei se găseau şi aceia care voiseră să mă scoată din mâna urmăritorilor mei şi pe care-i dojenisem cu vorbe usturătoare. I-am istorisit întâmplarea ginerelui meu sir William, care-i mustră cu multe asprime, dar văzându-i amărâţi de această straşnică morală le dădu câte o jumătate de guinee ca să bea în sănătatea lui şi să le ridice moralul abătut. Curând după aceasta, furăm chemaţi la o masă foarte îmbietoare care fusese pregătită de bucătarul domnului Thornhill.

Nu-i de prisos să amintesc, cu privire la domnul Thornhill-nepotul, că locuieşte acum, în calitate de musafir, la una dintre rudele sale, unde e foarte bine văzut şi unde mănâncă de obicei, la masa de onoare, doar dacă mai e loc la ea. Îşi petrece vremea ţinând tovărăşie rudei sale care suferă

puţin de melancolie, făcând-o să râdă sau să cânte din cornul francez. Fata mea cea mare îşi aminteşte totuşi de el cu părere de rău, şi mi-a spus în taină că, dacă s-ar schimba, s-ar putea îndupleca să-l ierte.

Dar ca să revin la ospăţul de nuntă, voi spune că atunci când a fost vorba să ne aşezăm, o luară de la capăt cu aceleaşi ceremonii, poftindu-se care mai de care înainte. Se punea întrebarea dacă fata mea cea mare, în calitate de lady, n-ar trebui să se aşeze înaintea celor două mirese, dar fiul meu George o tăie scurt, spunând că fiecare soţ să stea lângă soţia lui. Propunerea fu primită cu zgomotoase aprobări de toată adunarea, afară de nevastă-mea, care nu mi se păru întrutotul mulţumită, pentru că se aştepta să aibă plăcerea de a sta în capul mesei şi de a împărţi bucatele tuturor. În pofida acestui mărunt necaz, e cu neputinţă să descriu buna dispoziţie care domni cât ţinu masa. Nu ştiu dacă am fost mai mucaliţi ca de obicei, dar ştiu că am râs mai mult ca oricând, ceea ce vine cam tot acolo.

Îmi amintesc, între altele, de o glumă a bunului domn Wilmot. În timp ce bea în sănătatea fiului meu Moise, care privea nu ştiu unde, acesta îi răspunse:

– Doamnă, vă mulţumesc!

La care, domnul Wilmot, făcând semn cu ochiul celorlalţi, zise că fiul meu se gândeşte la iubita lui. Auzindu-i gluma, domnişoarele Flamborough râdeau să se prăpădească. De-ndată ce ospăţul se isprăvi cerui – după vechiul meu obicei – îngăduinţa să se strângă masa, ca să am plăcerea să văd încă o dată întreaga mea familie adunată, atât de agreabil, în jurul căminului. Cei doi micuţi ai mei îmi stăteau pe genunchi, în vreme ce ceilalţi din adunare, fiecare cu jumătatea lui, se bucurau cu nevinovăţie. Pe pragul mormântului meu, nu-mi mai pot dori nimic. Toate grijile s-au dus. Mulţumirea mea este de nespus. Nu-mi rămâne decât să încerc să fiu recunoscător faţă de bunătatea soartei, cel puţin pe cât am fost de supus în încercările mele.